سيد قطب

Sayyid Quṭb

U okrilju Kur'ana

في ظلال القرآن

10

Izdavač
**FAKULTET ISLAMSKIH NAUKA
SARAJEVO**

Za izdavača
PROF. DR. OMER NAKIČEVIĆ

Naslov originala
**SAYYID QUṬB
FĪ ẒILĀLI-L-QUR'ĀN**

Prijevod sa arapskog
**PROF. DR. OMER NAKIČEVIĆ
PROF. DR. JUSUF RAMIĆ
MR. MESUD HAFIZOVIĆ
MR. ENES LJEVAKOVIĆ**

Lektor
MR. DŽEMALUDDIN LATIĆ

Tehničko uređenje i dizajn naslovne strane
LUTFI KAPIDŽIĆ

DTP
FIN, SARAJEVO

Štampa
OKO

Za štampariju
RASIM RAPA

Tiraž
3000

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

UDK 297.18 (0.072)

QUṬB, Sayyid
U okrilju Kur'ana 10 / Sayyid Quṭb; prijevod sa Arapskog Omer Nakičević, Jusuf Ramić, Mesud Hafizović, Enes Ljevaković. – Sarajevo: Fakultet islamskih nauka, 1998. – VII, 288 str. ; 24 cm

Prijevod djela: Fī zilali-l-Qurān. – Tekst na arap. i bos. jeziku. – Umjesto predgovora: str. I – VII. – Bibliografske i druge bilješke uz tekst.

ISBN 9958-622-05-X (Sv. 10)
I. Qur'an vidi Kur'an

Sayyid Quṭb

U okrilju Kur'ana

Fī ẓilāli-l-Qur'ān

10

Prijevod sa arapskog
PROF. DR. OMER NAKIČEVIĆ
PROF. DR. JUSUF RAMIĆ
MR. MESUD HAFIZOVIĆ
MR. ENES LJEVAKOVIĆ

SARAJEVO, 1998.

Na osnovu MIŠLJENJA Federalnog Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta broj 03-413-680/98 od 11. 2. 1998. ova kjniga je kao proizvod iz člana 19. tačka 12. Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga oslobođena plaćanja poreza na promet proizvoda i usluga.

UMJESTO PREDGOVORA

Autor djela *Fī ẓilāli-l-Qur'ān* (*U okrilju Kur'ana*) donekle je poznat samo užoj javnosti našeg podneblja. Čak i u arapskom svijetu o njemu se znalo manje kao književniku, a više kao teologu. O njemu kao književniku nalazimo samo četiri osvrta do 1990. godine:

- U djelu *Ṯaqāfatu-n-nāqdi-l-adabī* (Beyrut, 1412./1990., str.7) od Muhammada an-Nuwayhiya, govori se ***kako izbija na površinu književni ukus Sejida Kutba (Sayyida Quṭba) u pisanoj riječi. To je primjetno u svim njegovim književnim tekstovima, a posebno u studijama o Kur'anu;***
- U članku *al-Funūn al-adabiyya* od Muḥammada Yūsufa Naǧma, uključenom u djelo *Kitābu-l-adabi-l-'arabī* (Beyrut, 1961.) zadržava se na biografskim podacima Sejida Kutba;
- U djelu *an-Naqdu-l-adabi-l-ḥadīṯ, uṣūluhū wa ittihāǧātuhū* (Kairo, 1973.) autor ovog djela, Aḥmad Kamal Zakkiyy ubraja Sejida Kutba među tradiconalne kritičare književnosti;
- U traktatu *Taṭawuru-n-naqdi-l-'arabi-l-ḥadīṯ* (Kairo, 1977.) Abdulaziz ad-Dasūqiy ističe da Sejid Kutb naginje ka psihološko-romantičarskoj kritici. On ga smatra pionirom ove književne kritike u Egiptu.

Najozbiljniji rad o književnom doprinosu Sejida Kutba nalazimo u djelu *Sejid Kutb wa-n-naqdu-l-adabi* od dr. Muḥammada al-Awwala Abū Bakira iz Nigerije. Djelo je objavljeno u Rijadu 1412./1990. i za ovaj naš prikaz koristili smo ovo djelo. Autor se u ovom djelu zadržava na:

- životu Sejida Kutba,
- njegovim kritičkim mislima,
- korištenju drugih, ne samo književnih znanosti u pokušaju razumijevanja književnosti i njena predstavljanja čitaocu,
- prikazima književne kritike kod Sejida Kutba, u poeziji i prozi, zadržavajući se posebno na njegovoj kur'anskoj studiji u djelu *at-Taṣwīru-l-fannī fi-l-Qur'ān.*

Sejid Kutb rođen je 1907. u selu Mūša, provincija Asyūt (Egipat), u srednje situiranoj porodici. Bio je drugo dijete od njih šestero. Njegov otac Ibrahim pripadao je građanskoj partiji *al-Ḥizbu-l-waṭanī* pa je zbog toga i njegova kuća bila stjecište privrženika ove partije.

Pohađao je osnovnu školu u rodnom mjestu i za to vrijeme završio hifz. Dobar dio svog slobodnog vremena proveo je u čitanju koristeći porodičnu i područnu biblioteku. Rado je učestvovao na takmičenjima u hifzu i čitanju priča o Antari, priča iz *Hiljadu i jedne noći* i drugih priča prevedenih sa engleskog jezika. Važan faktor u njegovom opredjeljenju ka znanosti i književnosti bila su stalna sijela u porodičnoj kući u kojoj su se okupljali stariji i ozbiljniji mještani.

Drugi djelotvorni faktor u njegovom opredjeljenju je prisustvovanje predavanjima iz tefsira (komentara Kur'ana) koje su držali profesori i stariji studenti Azhara u danima odmora.

Sejid Kutb napušta rodno mjesto 1919. g. da bi završio srednju školu, zaposlio se i pomagao porodici. Međutim, on nastavlja obrazovanje na fakultetu Kulliyatu-l-'ulūm, na kome je diplomirao 1933. g. Za cijelo vrijeme studija i srednjoškolskog obrazovanja Sejid Kutb piše članke, čak i one sa političkom sadržinom, za razne novine, a ogleda se i u poeziji. Jedno vrijeme je bio preuzeo i uredništvo časopisa *al-Fikru-l-ğadīd*, a potom i časopisa *al-Iḫwānu-l-muslimūn*. Neki izvori ističu i da je bio sekretar Tāhā Ḥusaina i njegov asistent na fakultetu Dāru-l-'ulūm.

Od 1940. radi u Ministarstvu prosvjete, na Odsjeku za kulturu, i postaje inspektor za srednje škole. Negdje 1946. g. bio je na pragu da podnese ostavku na ovaj položaj zbog političke optužbe. Od ove optužbe spasio ga je Tāhā Ḥusain, tadašnji glavni inspektor ovog Ministarstva. Za cijelo ovo vrijeme materijalno je vrlo loše stajao, pa neki misle da je to bio glavni uzrok da se nije ženio.

Vrlo rano se upoznao sa Abbāsom Maḥmūdom Aqqādom, poznatim egipatskim misliocem i književnikom. To je prijateljstvo trajalo više od dvadeset godina. Možda sklonost Sejida Kutba prema filozofiji i psihologiji i potiče iz tog druženja, premda on nije otvoreno oponašao Aqqāda u sferi književnosti. Aqqād ga je uključio u redakciju lista *al-Balāg*, glasila političke partije Wafda. Možda je to bio uzrok da se Sejid Kutb nije opredijelio nekoj drugoj partiji, posebno ne komunističkoj, kojoj je vrlo lahko mogao pripasti zbog komunističke propagande i njegovog teškog materijalnog stanja.

Kada kritičari govore o književnom radu Sejida Kutba, oni ističu da je preživio tri kaljenja:

- sa grupom tzv. *Apolo*,
- sa pristalicama Muṣṭafe Ṣādiqa ar-Rāfi'a,
- sa pristalicama Muḥammada Mandūra.

To mu je pomoglo da stekne ugled drugih književnika i stavi se u odbranu svoga profesora Aqqāda.

Do sukoba sa grupacijom *Apolo* je došlo zbog njihova napada na književni rad Aqqada i njihova stavljanja na stranu kralja Fu'āda. Tu se umiješao Sejid Kutb braneći svoga profesora govoreći da grupa *Apolo* sa svojim predstavnikom pjesnikom Aḥmadom Zakkijem Abū Šādīom nema osjećaja za ljepotu umjetnosti. Njihova se odlika manifestuje u hvaljenju jedan drugoga i težnji za materijalnim bogaćenjem. Sejid Kutb tu ističe da su oni pokušavali i njega za sebe pridobiti uz materijalnu potporu. Na žalost, ovo je odražavalo više borbu ad hominem, nego književnu borbu. To je ustvari negativni utjecaj politike na književnost.

Drugi književni okršaj Sejida Kutba (1938.) nastao je zbog dvadesetak članaka o Muṣṭafi Ṣādiqu ar-Rāfi'u i njegovom književnom opusu, koje je objavio Muḥammad Sa'īd al-'Urjān analizirajući književni rad Muṣṭafa Ṣādiqa ar-Rāfi'a.

U svojim zadnjim brojevima ovih članaka al-'Urjān poredi književni doprinos Aqqāda i ar-Rāfi'a i ističe da se književni ugled Aqqāda zasniva na politici, dok je rad ar-Rāfi'a čisti, pravi i književni.

Tada Sejid Kutb ustaje u odbranu Aqqāda. Ovdje dolazi do izražaja razlika između moderne književnosti, koja se razvijala pod utjecajem Zapada, i stare škole koja čuva arapsku tradiciju u književnosti.

Treći sukob, sada između Sejida Kutba i Muḥammada Mandūra, desio se 1943. g. kada je Mandūr u svojih nekoliko članaka u časopisu *aṯ-Ṯaqāfa* govorio s velikim oduševljenjem o književnicima u iseljeništvu (mahǧar) zbog njihove *iskrene svijesti i jakog psihičkog djelovanja na one kojima se oni u poeziji obraćaju, da je do tada takva književnost bila potpuno nepoznata, i kvalitetom i kvantitetom, u savremenom arapskom svijetu.* Sejid Kutb smatra da je Muḥammad Mandūr tu površan, zatim da tu ima i plagijata i da ima više subjektivnosti nego objektivnosti. I ovaj sukob završio se negativnim rezultatom i po književnost i po književnu kritiku.

Krajem prve polovine dvadesetog vijeka Egipat stenje pod društvenim pritiskom i nestabilnom privredom. Broj stanovnika porastao je od 1917. do 1947. za 65%, a proizvodnja samo za 20%. Prve godine poslije II svjetskog rata utjecale su da se jedan mali broj građana bogatio, a većina stanovništva siromašila. Tada Sejid Kutb piše nekoliko članaka u časopisu *al-Fikru-l-ğadīd* osuđujući društvenu nepravdu. U prvom broju on, između ostalog, kaže:

Mi ne tražimo danas ništa više nego da deset miliona građana Egipta živi na nivou stoke, jer stoka ima dovoljno da pojede i popije, a ovih deset miliona nema. Tražimo da se standard drugih osam miliona podigne na minimum potreba života čovjeka - da imaju šta pojesti, popiti, obući se i gdje stanovati. I ovi prvi i ovi drugi rade na proizvodnji zlata za one koji sjede, ništa ne rade, a žive raskošno.

Sejid Kutb ove svoje tvrdnje, kao i drugi koji su pisali o ovoj temi, potvrdio je činjenicama i fotografijama. Zbog ovih istupa časopis biva zabranjen, a revolucionarnost Sejida Kutba ne dozvoljava mu da miruje. Tada piše djelo pod naslovom *al-'Adālatu-l-iğtimā'iyya fi-l-islām* (*Socijalna pravda u islamu*). Svoja zapažanja ilustruje situacijama iz povijesti islama pokušavajući objasniti kako se to može primijeniti i u naše vrijeme radi ostvarivanja društvene pravde koju zagovara islam.

Njegovo druženje sa *Muslimanskom braćom* izmijenilo je njegov tok života. On se stavlja potpuno u službu islama. To njegovo opredjeljenje urodilo je sa nekoliko plodnih djela čime se obogaćuju islamske biblioteke širom svijeta. Njegovo totalno opredjeljenje *Muslimanskoj braći* uslijedilo je tek nakon pogibije Ḥasana al-Bannaa, najkrupnije ličnosti toga vremena među *Muslimanskom braćom*, mada je i prije toga gledao sa simpatijama na *Muslimansku braću*. Međutim, kada je primijetio kakva je radost zavladala u američkom društvu (Kutb je tada bio u Americi) kada je al-Banna pogubljen, njegovo opredjeljenje postalo je jasnije.

Po povratku iz Amerike svoju pažnju je usmjerio na političko-vjerske probleme. On smatra da se politika i vjera u islamu ne mogu podvojiti. U svojim otvorenim kritikama prigovarao je i domaćim političarima koji su stajali skrštenih ruku pred teškom situacijom u Egiptu. Pozivao je da vlada bude uspostavljena na islamskim principima i prihvatio je ideju Ğamāluddīna al-Afgāniya o uspostavljanju Arapske lige.

U oblasti vjere radio je na obnovi islamskog učenja u raznim oblastima života. U to vrijeme ili nešto malo prije prvog hapšenja (1954.)

napisao je glavninu svoga kapitalnog djela *Fī ẓilāli-l-Qur'ān* i objavio neke njegove dijelove u raznim časopisima.

U vrijeme Revolucije (1952.) Sejid Kutb ističe da su vojni vlastodršci, a to je bilo vrijeme teške situacije u Egiptu, odobravali njegove ideje koje je on objavljvao u nizu časopisa i čak ga postavili za svoga savjetnika unutrašnjih poslova. Na ovom položaju ostao je sarađujući s njima samo tri mjeseca. Kada je primjetio da je ova vojna hunta neprijateljski raspoložena prema *Muslimanskoj braći* i kada su njihovi dogovori sa *Muslimanskom braćom* završeni neuspjehom, a pregovori su trajali oko dva mjeseca, on prekida odnose s njima.

Sejid Kutb se smatra najvećim entuzijastom muslimanskog pokreta, tako da je postao nesporno glavni mislilac *Muslimanske braće*. Njegova djelatnost proteže se i van granica Egipta. On je aktivan i drži predavanja kao predstavnik *Muslimanske braće* u Damasku, Jerusalemu, Libanu, bacajući akcent na etički odgoj kao jedino sredstvo za ostvarenje društvene sigurnosti.

Za Sejida Kutba nastupaju godine teškog iskušenja. Godine 1954. biva zatvoren odmah poslije velikih narodnih demonstracija, čiji je bio cilj obaranje vlade i, kako tvrde službeni izvještaji, *pokušaji likvidacije Ğamāla 'Abdu-n-Naṣara*. Bio je osuđen na petnaest i oslobođen nakon deset (1964.) godina iz zdravstvenih razloga zahvaljujući intervenciji Abdu-s-salāma Ārifa, tadašnjeg predsjednika Iraka.

Brojni izvori ističu da je Sejid Kutb bio u zatvoru izložen velikom mučenju što je dovelo do unutrašnjeg krvarenja, pa ipak, ova teška situacija za njegov život smatra se najvažnijim periodom u njegovom književnom djelovanju. Tada je završio svoje životno djelo *Fī ẓilāli-l-Qur'ān* i redigovao ranije napisane dijelove ovog djela. Uspio je da održava kontakte sa rukovodstvom *Muslimanske braće* u zatvoru i van njega. Po izlasku iz zatvora (1964.), samo nekoliko mjeseci po puštanju na slobodu, ponovo je bio zatvoren, on i još nekoliko *Muslimanske braće,* pod optužbom da su *htjeli izmijeniti sistem i porušiti cjelokupnu narodnu imovinu*. Osuđen je od strane Vojnog suda, on i dva njegova saborca, na smrt strijeljanjem. Ubijeni su augusta 1966. g.

Naslov *Fī ẓilāli-l-Qur'ān* preveli smo poslije iščitavanja teksta prvog džuza i brojnih konsultacija NNV-a FIN-a sa *U okrilju Kur'ana*. Ovaj naslov izabrali smo rukovođeni stavom autora Sejida Kutba koji je sebi odabrao gornji naslov *Fī ẓilāli-l-Qur'ān* nakon dugog, dugog iščitavanja i življenja sa Kur'anom. Osim toga, riječ ***hlad***, ako bismo to doslovno preveli kao što to neki rade, podsjeća nas na odmaranje, izležavanje i plandovanje, a ne na aktivnost, a autor je želio ovim svojim djelom aktivirati cijelu ummu/muslimansko društvo kako bi ono radilo bez predaha praveći iskorak iz hlada u kome je do njegova vremena živjelo.

* * *

Poglavlja i ajete Kur'ana pisali smo kurzivom i označavali brojem ako predstavljaju jednu misaonu cjelinu, dok smo kod razrade tih cjelina prijevod Kur'ana pisali samo kurzivom, bez oznaka brojem, kako ne bismo skretali pažnju čitaocu.

* * *

Kod prijevoda kur'anskog teksta koristili smo prijevod rahm. Besima Korkuta, medinsko izdanje, 1412. h. godine.

Hadise, ukoliko ih ima u tekstu, pisali smo pojačanim (bold) slovima.

* * *

Predgovor iz prvog sveska prijevoda *Fī ẓilāli-l-Qur'ān* donosimo u skraćenoj verziji da bismo ponudili čitaocu osnovne podatke o Sejid Kutbu.

Prof. dr. Omer Nakičević

بسم الله الرحمن الرحيم

« وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ » .

(سورة التوبة آية ١٢٢)

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Svi vjernici ne treba da idu u boj. Neka se po nekoliko njih iz svake zajednice njihove potrudi da se uputi u vjerske nauke i neka opominju narod svoj da mu se vrate, da bi se Allaha pobojali (9/122).

U OKRILJU KUR'ANA

10

من بقية سورة الأنفال وأول سورة التوبة

U IME ALLAHA, MILOSTIVOG, SAMILOSNOG!

PREOSTALI DIO SURE EL-ENFAL I POČETAK SURE ET-TEWBE

بسم الله الرحمن الرحيم

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Ovaj džuz sastoji se iz preostalog dijela sure El-Enfal čiji je početak iznijet u devetom džuzu, zatim ovdje, u desetom džuzu, gdje ćemo izložiti veći dio sure Et-Tewbe. Prvo ćemo izložiti preostali dio sure El-Enfal, a suru Et-Tewbe izložit ćemo na odgovarajućem mjestu ovog džuza, ako Bog da.

Na početku ove sure a pri kraju devetog džuza[1] dali smo ukratko njene glavne okvire. Ovaj dio nastavlja da izlaže ono što sadrži glavne okvire s tim što se u njemu jasno uočava da će ovaj posljednji dio ove sure biti skoro identičan u kontekstu i rasporedu tema prvog dijela, bez ponavljavanja, zbog toga što se teme ponavljaju. Pa ipak, raspored ovih tema u ovom kontekstu skoro da će činiti da ovaj dio predstavlja odvojenu cjelinu, kao i prvi dio, ali da među njima postoji čudna skladnost.

Prvi dio ove sure počinje kazivanjem o ratnom plijenu i sporu ratnika zbog njega, vraćanju toga plijena Allahu i Poslaniku, zatim njihovu pozivanju na Bogobojaznost, objašnjenju istine vjerovanja kako bi se tom istinom uzdigli, otkriva im Allahov raspored i Njegovu moć kod pitanja ratnog plijena zbog kojeg se oni spore, predočava pri tome nekoliko scena iz ove borbe i ukazuje da cjelokupni raspored pripada Allahu, da cjelikupna pomoć potiče od Njega, da se cjelokupna borba odvija radi ostvarenja Allahova htijenja, da su muslimanski vojnici u toj borbi samo zastor i alatka za izvršenje čina, zatim se pozivaju vjernici iza ovog cjelokupnog čina na ono što im otkriva istinu ove borbe radi učvršćenja pri navali neprijatelja i smirenosti, nadajući se Božijoj pomoći, nadajući se Allahovom poniženju

[1] Str. 215-242.

njihovih neprijatelja i brisanju grijeha muslimanskim vojnicima. U tekstu se muslimanski vojnici upozoravaju da ne dođe do nevjere prema Allahu i Njegovu Poslaniku, da ne dođe do spletke zbog imetka i djece. Naređuje se Vjerovjesniku (alejhi's-selam) da upozori one koji ne vjeruju na posljedicu kakva će im uslijediti, da prihvati njihove pozitivne odgovore ukoliko odgovore, a ono što oni kriju da prepusti Allahu. Naređuje se muslimanima da se bore protiv protivnika, ako oni krenu prema njima, kako ne bi došlo do smutnje i nemira i kako bi se uspostavila samo Allahova vjera.

Ovaj dio sure El-Enfal počinje iznositi i objašnjenje Allahove odredbe o ratnom plijenu nakon što je plijen ustupljen Allahu i Njegovu Poslaniku. Ovaj dio poziva ih na vjerovanje u Allaha i ono što je On objavio svome Poslaniku (alejhi's-selam)... Dana rastavljanja istine od neistine, Dana kada su se suočile ove dvije skupine. Potom im tekst otkriva Allahov raspored, Njegovu moć u ovom sukobu koji je urodio ovim plijenom a iznosi i druge momente koji su se zbili u ovoj borbi prenoseći to često u scenama. U svemu ovom se otkriva i blista ova moć i taj raspored kao što se manifestira i to da su borci ovdje bili samo poluga Allahove moći i zastor. Zatim se povraća s njima, iza ovoga što im je otkriveno kroz stvarnost ove borbe, na čvrstinu i stabilnost kod susreta, na spominjanje Allaha, pokornost Njemu i Njegovu Poslaniku. Upozorava ih na spletke i smutnje kako ne bi došlo do neuspjeha i loma. Poziva ih na strpljenje, odstranjenje svake oholosti i licemjerstva u borbi. Upozorava ih kakva posljedica očekuje protivnike koji su izašli iz svojih kuća i domovine nadmeno, oholo i licemjerno i koji su ustrajni u odvraćanju od Božijeg puta, koji su pogeli glave pred spletkom šejtana. Tekst poziva muslimane da se oslone samo na Allaha, na moćnu snagu koja daje pobjedu i mudro rasuđuje kod procjene i rasporeda. Zatim podsjeća muslimane na Allahov zakon koji će se primijeniti na nevjernike koji pokušavaju da demantiraju poslanike, kao posljedicu koja će uslijediti zbog njihovih grijeha. Isto onako kao što se u kontekstu spominju duhovna bića - meleki u prvom dijelu ove sure, koji podržavaju i učvršćuju vjernike na bojnom polju i udaraju nevjernike i po vratovima i po njihovim rukama, podsjeća ih i u ovom drugom dijelu da su ti meleki usmrtili one koji nisu vjerovali, udarajući ih po njihovim licima i leđima. Isto onako kao što je bilo govora u prvom dijelu o nevjernicima, da su oni najgore životinje, to se i ovdje ponavlja taj opis prilikom govora o njihovu raskidu ugovora i obaveza na koje su se obavezali, zatim vrši se priprema - a prema Allahovoj naredbi Njegovu Poslaniku (alejhi's-selam) - o odredbama i postupanju sa prekršiteljima ovih ugovora u ratu i miru. To su detaljnije odredbe

međuodnosa islamskog i drugih protivničkih tabora, a i onih koji imaju s muslimanima ugovor o miru i nenapadanju. Od tih odredaba neke su konačne, a neke će biti kasnije upotpunjenje u slijedećoj suri - Et-Tewbe.

Ova druga uloga u ovoj suri skoro da je potpuno u skladu sa prvim dijelom glede prirode tema koje su razrađene u ovoj suri i njihova rasporeda u kontekstu, uz nešto dopune i objašnjenja koja se odnose na odredbe vezane za postupke između muslimanskog i drugih tabora.

Na kraju ove sure donose se i druge teme i odredbe koje su donekle vezane za prethodne ili koje ih dopunjavaju.

Allah (Uzvišeni) podsjeća Svoga Poslanika (alejhi's-selam) i vjernike koji su s njim, na Njegov dar njima radi međusobnog približavanja, što je bilo skoro nemoguće ostvariti da nije bilo Allahovog htijenja, Njegove milosti i Njegovog dara.

Allah im omogućuje da se zadovolje onim što je On njima dao, da se zadovolje i pomire sa Njegovom zaštitom, a onda naređuje Svome Poslaniku da ih bodri na borbu i da im pokaže da su oni, ako su čvrstog vjerovanja i strpljivi , sposobni suprotstaviti se jedan prema deset onih koji ne vjeruju i koji neće da razmišljaju, da su sposobni jer su oni vjernici, da su oni hrabriji i u boljoj situaciji od nevjernika kada budu bili strpljivi jer je Allah sa strpljivima.

Allah (Uzvišeni) ih ovdje prekorava zbog primanja otkupnine za zarobljenike jer se oni još nisu oslobodili na Zemlji, niti su uništili oružje svojih neprijatelja, nije im se ustalila vlast i učvrstila njihova država. Ovim se potvrđuje program islamskog pokreta u raznim fazama i brojnim situacijama i ukazuje se na njegovu vitalnost, njegovo postojanje u sučeljavanju sa stvarnošću u raznim situacijama. Allah im objašanjava i šta će uraditi, kako će postupati sa zarobljenicima koji su već u njihovim rukama, ponuditi im iman da ga prime, omiliti ga i ukrasiti u njihovim srcima. Nadalje, tekst prenosi Allahovo upozorenje ovim zarobljenicima da ne pokušaju ponovo učiniti kakvu nevjeru koja iznevjerava Njegova Poslanika (alejhi's-selam).

Na kraju dolaze odredbe koje su postavljene radi odnosa među samim muslimanskim skupinama i odnosa sa skupinama koje su tek primile islam, ali nisu u sklopu islamske zemlje. Ovdje se govori i o odnosu takvih skupina sa onima koji ne vjeruju, o odnosima u raznim situacijama i o općem principu vezanom za te odnose. U ovim odredbama dolazi do punog izražaja priroda islamskog okupljanja kao i priroda cjelokupnog

islamskog programa. Ovdje se jasno i potpuno primjećuje da je “dinamika okupljanja” temelj islamskog egzistiranja iz kojega proističu odredbe koje se odnose na unutrašnju i spoljnju saradnju, i kaže se da je nemoguće rastaviti doktrinu i zakon ove vjere od dinamike i stvarnog postojanja muslimanskog društva.

Ovo će nam biti dosta za ovaj kraći uvod da bismo se poslije toga podrobnije suočili sa kur’anskim tekstovima.

« وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُم مِّن شَيْءٍ فَأَنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ . . إِن كُنتُمْ آمَنتُم بِاللَّهِ وَمَا أَنزَلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ
الْفُرْقَانِ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ . . وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (41) إِذْ أَنتُم بِالْعُدْوَةِ الدُّنْيَا
وَهُم بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوَىٰ وَالرَّكْبُ أَسْفَلَ مِنكُمْ ، وَلَوْ تَوَاعَدتُّمْ لَاخْتَلَفْتُمْ فِي الْمِيعَادِ
وَلَٰكِن لِّيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا ، لِّيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَن بَيِّنَةٍ وَيَحْيَىٰ مَنْ حَيَّ
عَن بَيِّنَةٍ ، وَإِنَّ اللَّهَ لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ * إِذْ يُرِيكَهُمُ اللَّهُ فِي مَنَامِكَ قَلِيلًا ، وَلَوْ أَرَاكَهُمْ
كَثِيرًا لَّفَشِلْتُمْ وَلَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ ، وَلَٰكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ ، إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ *
وَإِذْ يُرِيكُمُوهُمْ إِذِ الْتَقَيْتُمْ فِي أَعْيُنِكُمْ قَلِيلًا وَيُقَلِّلُكُمْ فِي أَعْيُنِهِمْ ، لِيَقْضِيَ اللَّهُ
أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا ، وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ .

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ * وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ ، وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ ، وَاصْبِرُوا
إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ * وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِن دِيَارِهِم بَطَرًا وَرِئَاءَ
النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ ، وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ * وَإِذْ زَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ
أَعْمَالَهُمْ ، وَقَالَ : لَا غَالِبَ لَكُمُ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَّكُمْ ، فَلَمَّا تَرَاءَتِ
الْفِئَتَانِ نَكَصَ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ ، وَقَالَ : إِنِّي بَرِيءٌ مِّنكُمْ ، إِنِّي أَرَىٰ مَا لَا تَرَوْنَ ، إِنِّي

أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ * إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ غَرَّ
هَٰؤُلَاءِ دِينُهُمْ ، وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ .

« وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ ،
وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ * ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيكُمْ ، وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ *
كَدَأْبِ آلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ ، إِنَّ
اللَّهَ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ * ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِّعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ حَتَّىٰ
يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ ، وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ * كَدَأْبِ آلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ
كَذَّبُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُم بِذُنُوبِهِمْ ، وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ ، وَكُلٌّ كَانُوا
ظَالِمِينَ » (5)

I znajte da od svega što u borbi zaplijenite jedna petina pripada Allahu i Poslaniku, i rodbini njegovoj, i siročadi, i siromasima, i putnicima-namjernicima, ako vjerujete u Allaha i u ono što smo objavili robu Našem na dan pobjede, na dan kad su se sukobile dvije vojske, - a Allah sve može -, (8/41)

kada ste vi bili u dolini bližoj, oni u dolini daljoj, a karavana niže vas. O vremenu borbe ne biste se dogovorili i da ste se dogovarali, ali se ona dogodila da bi Allah dao da se ispuni ono što je moralo da se dogodi, da nevjernik ostane nevjernik poslije očigledna dokaza, i da vjernik ostane vjernik poslije očigledna dokaza, - a Allah doista sve čuje i sve zna-, (8/42)

kad ti je Allah u snu pokazao da je njih malo; a da ti je pokazao da ih je mnogo, vi biste duhom klonuli i o boju se raspravljali, ali je Allah spas ukazao. - On dobro zna svačije misli (8/43).

A kad ste se sukobili, u očima vašim On ih je prikazao u malom broju, a vas u očima njihovim takođe u malom broju, da bi Allah dao da se ispuni ono što je moralo da se dogodi - a Allahu se sve vraća (8/44).

O vjernici, kad se s kakvom četom sukobite, smjeli budite i neprestano Allaha spominjite da biste postigli što želite (8/45)

i pokoravajte se Allahu i Poslaniku Njegovu, i ne prepirite se da ne biste klonuli i bez borbenog duha ostali; i budite izdržljivi, jer Allah je, zaista, na strani izdržljivih (8/46).

I ne budite kao oni koji su, da se pokažu svijetu, nadmeno iz grada svoga izišli da bi od Allahova puta odvraćali. A Allah dobro zna ono što oni rade (8/47).

I kada im je šejtan kao lijepe njihove postupke predstavio i rekao: "Niko vas danas ne može pobijediti, i ja sam vaš zaštitnik!" - onda je on, kad su se dva protivnička tabora sukobila, natrag uzmaknuo, i rekao: "Ja nemam ništa s vama, ja vidim ono što vi ne vidite, i ja se bojim Allaha, jer Allah strašno kažnjava", (8/48)

kada su licemjeri i oni čija su srca bolesna govorili: "Ove je obmanula vjera njihova!" A onaj ko se u Allaha pouzda - pa, Allah je zaista Silan i Mudar (8/49).

A da si samo vidio kad su meleki nevjernicima duše uzimali i po licima ih njihovim i straga udarali: "Iskusite patnju u ognju (8/50).

To je za ono što ste rukama svojim pripremili, jer Allah nije nepravedan robovima Svojim!" (8/51).

Tako je bilo i sa faraonovim ljudima i onima prije njih: u Allahove dokaze nisu vjerovali, pa ih je Allah zbog grijehova njihovih kaznio - Allah je, uistinu, moćan i strašno kažnjava; (8/52)

to je zato što Allah neće lišiti blagostanja narod kome ga je podario - sve dok se on sam ne promijeni, - a Allah sve čuje i sve zna (8/53).

Tako je bilo sa faraonovim ljudima i onima prije njih: dokaze Gospodara svoga nisu priznavali, pa smo ih Mi, zbog grijehova njihovih, uništili, a faraonove ljude smo potopili, - svi su oni nevjernici bili (8/54).

Kontekst je kao neka spona između uvodnog dijela ove cjeline i kraja prethodne cjeline iznijete na kraju devetog džuza. Kontekst počinje izlaganjem odredaba o borbi i kazivanjem iznijetim u riječima Uzvišenoga: *Reci onima koji ne vjeruju: ako se okane, bit će im oprošteno ono što je prije bilo, a ako se ne okane, - pa, zna se šta je s drevnim narodima bilo. I borite se protiv njih dok mnogoboštvo ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane. Ako se oni okane, - pa, Allah dobro vidi šta oni rade; a ako leđa okrenu, znajte da je Allah vaš zaštitnik, a divan je On zaštitnik i divan pomagač (8/38-40).*

Kazivanje u ovoj cjelini u nastavku odnosi se na odredbe o plijenu koji je zadobijen zahvaljujući pomoći u ovoj pobjedi, pomoći koja objašnjava kakav je bio cilj i smjer: *Dok mnogoboštvo ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane.* (8/39).

Premda je cilj ove borbe definiran ovim jasnim tekstom iz čega proističe da se borba vodi radi Allaha i sa određenim ciljem koji se odnosi na Allahov poziv, Njegovu vjeru i Njegov program u životu, i premda je vlasništvo plijena koji je zadobijen ovom borbom određen odredbom otprije, pa je predat Allahu i Njegovu Poslaniku, čega su svi borci lišeni kako bi njihova i namjera i borba bila iskrena radi Allaha, ipak, kur'anski Božanski program suočava se sa konkretnom stvarnošću, odredbama koje su regulirane i vezane za plijen. Postoji plijen, a postoje i ratnici. Ovi ratnici bore se na Allahovu putu i svojim imecima i životima. Oni su dobrovoljci u ovoj borbi. Oni se pripremaju za ovu vojnu vlastitim sredstvima. Oni opremaju i druge ratnike, borce koji nemaju sredstava da se pripreme za borbu. Zatim, oni su ti koji su u ovoj borbi zarobili taj plijen zahvaljujući svom strpljenju, ustrajnosti i iskušenjima u toj borbi. Allah je oslobodio i njih i njihova srca da ne ostane u njihovim grudima ništa plijena, što bi ih kopkalo, pa su na samom početku povratili taj plijen Allahu i Njegovu Poslaniku. Na taj način nema ničeg lošeg što im je dodijeljen dio tog plijena jer oni osjećaju da im to dodjeljuju Allah i Njegov Poslanik. Oni osjećaju da taj dar pokriva njihove stvarne potrebe i njihov ljudski osjećaj. Iz toga ništa ne proističe što bi govorilo da su lišeni nečega što bi dovelo do spora nakon onog gloženja koji je izložen na početku ove sure.

To je Allahov program koji uči čovječanstvo kako da postupa sa ovim pravednim i kompletnim programom koji pokriva njegove potrebe i odgovora želji ljudskog osjećaja. Istovremeno, on će sačuvat da ne dođe do smutnje među ljudima i u samom društvu zbog plijena.

* * *

I znajte da od svega što u borbi zaplijenite jedna petina pripada Allahu i Poslaniku, i rodbini njegovoj, i siročadi, i siromasima, i putnicima-namjernicima, ako vjerujete u Allaha i u ono što smo objavili robu Našem na dan pobjede, na dan kad su se sukobile dvije vojske, - a Allah sve može (8/41).

Postoji velika rasprava između tradicionalnih verzija i fikskih stavova, prvo, oko značenja *ganain i enfal,* da li je to jedno te isto - plijen ili nešto posebno, i drugo, oko petine, da li se tu radi oko preostale petine od onih četiri petine koje je Allah dodijelio borcima i kako će se ova petina dijeliti, treće, oko petine koja pripada Allahu, da li je to ta petina koja se dodjeljuje i Poslaniku ili je to neka posebna petina, četvrto, da li se ta petina koja se dodjeljuje Vjerovjesniku (alejhi's-selam) odnosi samo na Vjerovjesnika ili se ona kasnije poslije njegove smrti prenosi i na imame, peto, oko petine koja se odnosi na rodbinu, da li se to odnosi zauvijek na rodbinu Vjerovjerovjesnika (alejhi's-selam), Hašimoviće i Abdulmutaliboviće, kao što se prakticiralo u periodu Vjerovjesnika (alejhi's-selam) ili se prepušta kasnijem vođi, imamu, da postupa prema svom nahođenju, šesto, da li su to definirane petine kod podjele ili se to prepušta Vjerovjesniku, da on dijeli, i njegovim zamjenicima, halifama poslije njega. Tu su i druga brojna razilaženja.

Mi, u ovom *Okrilju,* prakticirajuću naš metod, ne ulazimo u ove fikhske detalje i rasprave. To bi bilo bolje da se potraže putem posebnih istraživanja, a ovo se radi i općenito i posebno. Predmet plijena u cjelini nije islamska stvarnost s kojom se mi danas suočavamo. Mi danas nismo pred realnim pitanjem, nismo samostalna islamska zemlja niti imamo islamsko rukovođenje niti Ummet koji se bori na Allahovu Putu pa da bismo došli do nekog ratnog plijena koji zahtijeva posebne postupke pri tome. Vrijeme se izmijenilo i došlo kao kada je ova vjera po prvi put data čovječanstvu. Ljudi su se vratili ka paganstvu kakvog su prakticirali ranije, kada su pripisivali druge bogove Allahu da im oni vladaju životom, ali primjenjujući ljudske zakone. Ova vjera vratila se na stepen da poziva ljude ponovo u svoje okrilje, da ponove misao očitovanja - da nema drugog Boga osim Allaha i da je Muhammed Božiji poslanik, da izraze očitovanje da samo Allahu (Uzvišenom) pripada Božanstvo, sudstvo i vlast, da sve to primaju samo preko Allahova Vjerovjesnika, da se okupljaju pod muslimanskim rukovođenjem koje bi radilo na povratku izgradnje ove vjere i njene primjene u životu čovjeka, da se usmjere u svojim oslanjanjima u cjelini ka ovom okupljanju i muslimanskom rukovođenju, da se oslobode oslanjanja na paganska društva i njihova rukovođenja.

Ovo je taj živi stvarni problem s kojim se danas suočava ova vjera. Ne postoji tamo nikakav drugi problem do ovaj. Nema tamo pitanja vezanog za ratni plijen jer ne postoji ni pitanje borbe. Štaviše, nema nijednog organizacionog pitanja koje bi bilo vezano za unutarnje ili spoljne odnose zbog jednostavnog razloga - što ne postoji islamsko društvo samostalnog

bivstvovanja koje bi bilo potrebno odredbama koje regulišu međusobne i odnose između tog i drugih društava.

Islamski program je realni program. On se ne bavi problemima koji stvarno ne postoje. On se uopće ne bavi odredbama koje bi bile vezane za probleme koji ne postoje sa stanovišta realnosti. To je program više ozbiljnosti i realnosti od bavljenja takvim odredbama. Bavljenje takvim neaktualnim pitanjima ne ulazi u problem ove vjere. Bavljenje problemima koji ne postoje bio bi metod onih koji nisu zauzeti nikakvim poslom, onih koji ubijaju vrijeme u teoretskim raspravama i pravnim odredbama kojima uopće nema mjesta u praksi. Umjesto da troše ovo vrijeme i svoj trud u ponovnoj izgradnji muslimaskog društva skladno pokretanom i realnom programu same ove vjere, da se bave pozivom vjerovanju u Jedinog Allaha i da je Muhammed Njegov Poslanik, iz čega bi proistekao ulazak novih grupa u ovu vjeru, kao što je to bilo i prvi put, iz čega je proisteklo dinamično okupljanje ove vjere muslimanskog rukovođenja vezanog za tu vjeru i potpuno samostalnog bića u odnosu na paganska društva i kada Allah unosi istinu između tog paganskog i islamskoga društva, tek tada, i samo tada, to islamsko društvo treba odredbe koje će regulirati unutarnje odnose kao i odredbe koje će regulirati odnose između muslimanskog i drugih društava. Samo tada mudžtehidi će se truditi da donose i izvlače zaključke i odredbe koje bi se suočavale sa realnim problemima, bilo u zemlji ili u inozemstvu. Samo tada takav idžtihad imat će svoju vrijednost jer bi on tada bio svojevrstan, ozbiljan i realan idžtihad.

Radi spoznaje ozbiljnosti živog, realnog i dinamičnog programa ove vjere, ovdje ne ulazimo u posebna pravna detaljisanja vezana za ratni plijen sve dok ne dođe vrijeme i prilika za to, ako Bog da, dok se ne izgradi muslimansko društvo i to društvo stvarno suoči sa potrebnom borbom u kojoj bi moglo doći do ratnog plijena koji zahtijeva odredbe o njegovoj podjeli. Nama je ovdje *U okrilju Kur'ana* dovoljno da slijedimo vjerničku odredbu u historijskom dinamičnom kontekstu i kur'anskom odgojnom programu. To je čvrsti element, na koga ne utječe vrijeme, iznijet u ovoj Časnoj Knjizi. Sve drugo osim navedenoga treba da slijedi i da počiva na slovu Kur'ana.[2]

Opći sud koga sadrži kur'anski tekst glasi:

[2] V. više uvod sure *El-Enam*, svezak VII, str. 87-160, zatim poglavlje *Kejfe'l-halas* u djelu *El islam we muškilatu'l-hadare* od Seida Kutba.

I znajte da od svega što u borbi zaplijenite jedna petina pripada Allahu i Poslaniku, i rodbini njegovoj, i siročadi, i siromasima, i putnicima-namjernicima (8/41).

Sažetak jasno govori da se četiri petine svakog ratnog plijena dodjeljuje borcima, a preostalom petinom raspolaže Vjerovjesnik (alejhi's-selam) i muslimanske vođe koji se pridržavaju Allahova zakona i bore se na Božijem putu. Vođe poslije Resulullaha raspolažu ovim dijelom plijena prema ajetu: *da petina pripada Allahu i Poslaniku, i rodbini njegovoj, i siročadi, i siromasima i putnicima namjernicima* (8/41), prema realnoj potrebi kad postoji ratni plijen.

Dovoljno je to.

Opće usmjerenje sadrži posljednji dio ajeta:

Ako vjerujete u Allaha i u ono što smo objavili robu Našem na dan pobjede, na dan kad su se sukobile dvije vojske, - a Allah sve može (8/41).

Vjerovanje ima znakove koji ukazuju na to. Allah (Uzvišeni) veže priznanje učesnicima u borbi na Bedru za vjerovanje u Allaha i ono što je objavljeno Njegovu robu na dan pobjede, na dan kada su se sukobile dvije vojske, povezuje priznanje ovih učesnika na Bedru sa vjerovanjem zbog njihova prihvatanja onoga što im je Allah propisao o ratnom plijenu izraženom u početku ovog ajeta, tako da ovaj dio ajeta uzima u obzir da su oni prihvatili vjeru u Allahu i ono što je On objavio Svome robu u Kur'anu. Istovremeno, to je On učinio s obzirom na njihovo oglašavanje vjerovanja koje mora da se ostvari da bi potvrdilo smisao ovog oglašavanja.

Tako nalazimo smisao vjerovanja jasno i odlučno izraženo u Kur'anu bez ikakva razvodnjavanja u njemu, bez komadanja, bez objašnjenja koja su kasnije proizvela neograničeno duga pravnička razmišljanja kada je došlo do pojave raznih grupa, raznih pravnih škola i objašnjenja i kada su ljudi počeli da se spore i unose razne intelekutalne i logičke pretpostavke. Zbog političkih i pravnih grupa i grupašenja ljudi su se počeli međusobno optuživati. Braneći se od optužbi, upotrebljavali su i nadimke nevjerovanja i odbijajali te nadimke ne pridžavajući se jasnih osnovnih principa ove vjere nego ciljeva, želja i spletki licemjera i protivnika. Zbog marginalnih pitanja tada dolazi do davanja nadimaka protivnicima da su nevjernici, a pojavili su se i oni koji su pobijali ove optužbe istupajući pri tome veoma grubo protiv onih koji bi iznosili ovakve sumnje. I jedni i drugi su pretjerivali, čiji je uzrok historijsko okruženje. Međutim, Allahova vjera je savim jasna. U njoj nema nikakvog razvodnjavanja, komadanja niti pregonjenja. " Vjerovanje

se ne odražava u želji nego je to čvrsta odluka u srcu i njegovo praktično potvrđivanje." Odatle je neminovno izvršavati ono što je prihvaćeno, a što je propisao Allah i ostvariti to u praktičnom životu. Nevjerovanje je odbijanje Allahovih propisa, prihvatanje sudstva koje nije Allah objavio i neprihavatanje Allahova zakona, bilo da se radi o malom ili velikom, otvorenih, odlučnih, jasnih i jednostavnih odluka. Sve što stoji iza ovoga produkt je tih razilaženja i tih objašnjenja.

Ovo je uzorak otvorenih, jasnih i odlučnih odluka izraženih u riječima Allaha (Uzvišenog):

I znajte da od svega što u borbi zaplijenite jedna petina pripada Allahu i Poslaniku, i rodbini njegovoj, i siročadi, i siromasima, i putnicima-namjernicima, ako vjerujete u Allaha i u ono što smo objavili robu Našem na dan pobjede, na dan kad su se sukobile dvije vojske (8/41).

Slično ovome su i ostale jasne, odlučne i otvorene odredbe koje ocrtavaju istinitost vjerovanja i njegovo definiranje izloženo u Allahovoj Knjizi.

Allah je oduzeo vlasništvo plijena od svih onih koji su ga sakupili u ovoj borbi, povratio taj plijen Sebi i Poslaniku, kako je naznačeno u početku ove sure, da bi ovo pitanje u cjelini bilo predato Allahu i Poslaniku, kako bi borci bili lišeni svih popratnih pojava na Zemlji i predali ovo pitanje u cjelini, od početka do kraja, Allahu, svome Gospodaru, i Vjerovjesniku, svome vođi, i kako bi vodili ovu borbu radi Allaha, na Njegovu Putu, pod Njegovom zastavom, pokoravajući se Njemu, da On presudi o njihovim životima i dušama, da On presudi o njihovim materijalnim sredstvima, da im On sudi o njihovom pitanju u cjelini bez ikakavog pogovora ili suprotstavljanja. Ovo je iman kao što im je rečeno u uvodu ove sure kad im se oduzima ratni plijen i kad se on predaje Allahu i Poslaniku:

Pitaju te o plijenu. Reci: "Plije pripada Allahu i Poslaniku." Zato se bojte Allaha i izgladite međusobne razmirice i pokoravajte se Allahu i Njegovu Poslaniku, ako ste pravi vjernici (8/1).

Kada su se oni predali Allahovoj naredbi, zadovoljili Njegovim sudom i kada je u njima stabiliziran smisao vjerovanja, onda se njima vraća četiri petine ratnog plijena, a ostavlja petina osnovnog plijena Allahu i Poslaniku, da Poslanik slobodno postupa sa tim dijelom, da ga podijeli onima u muslimanskom društvu kojima je potreban, rodbini, siročadima, siromašnima i putnicima. U tekstu se govori da im je vraćeno četiri petine. Ovo je u njihovim dušama učvrstilo vjerovanje da oni ne raspolažu tim

plijenom time što su u borbi i osvajanju, jer se oni bore radi Allaha i osvajaju radi Allahove vjere. Oni stiču pravo na to tek kad im to Allah dodijeli. I kao da je ono što se njima dodjeljuje rezultat pobjede od strane Allaha koji raspoređuje tok borbe i ovim njihovim pitanjem u cjelini. U kontekstu se borci podsjećaju da puna predaja ovoj novoj naredbi predstavlja iman. Puna predaja je uvjet vjerovanja, a to zahtijeva vjerovanje.

I znajte da od svega što u borbi zaplijenite jedna petina pripada Allahu i Poslaniku, i rodbini njegovoj, i siročadi, i siromasima, i putnicima-namjernicima, ako vjerujete u Allaha i u ono što smo objavili robu Našem na dan pobjede, na dan kad su se sukobile dvije vojske (8/41).

Ovako slijede tekstovi jedan za drugim da bi potvrdili sasvim jasno i odlučno glavne principe ove vjere u pogledu vjerovanja, istinitog vjerovanja, njegovog uvjeta i onoga što ono zahtijeva.

Da se malo zadržimo pred Allahovim opisom Njegova Poslanika (alejhi's-selam) u riječima: *robu Našem* na ovom mjestu, kome se vraća ratni plijen u cjelini i pitanju petine koja preostaje:

... ako vjerujete u Allaha i u ono što smo objavili robu Našem na dan pobjede, na dan kad su se sukobile dvije vojske (8/41).

To je opis koji inspiriše da je klanjanje Allahu prva činjenica vjerovanja i istovremeno najveći položaj kojeg čovjek može ostvariti zahvaljujući Njegovoj plemenitosti. To je vjerovanje koje se jasno uočava i primjećuje na mjestu na kome je povjereno Allahovu Vjerovjesniku (alejhi's-selam) da prenosi od Allaha upravo onako kako mu je povjereno i da postupa slobodno u onome što mu je Allah dodijelio.

Tako je to zaista u realnosti života! To je, zaista, plemenit položaj. To je najplemenitije mjesto do kog čovjek može da dosegne.

Klanjanje samo Allahu jeste brana od klanjanja strastima, klanjanja i robovanja čovjeku. Klanjanje samo Allahu jeste ono što uzdiže čovjeka na najviši stepen koga čovjek može dostići, jeste stepen kada je čovjek zaštićen od robovanja svojim strastima i zaštićen od klanjanja svakom drugom osim Allahu.

Oni koji se ohole ne želeći da budu robovi samo Allahu padaju odmah kao žrtve robovanja nečem drugom, padaju i postaju robovi svojim strastima, željama i prohtjevima i gube odmah svoju želju kojom je Allah definirao vrstu čovjeka praveći na taj način razliku između njega i ostalih vrsta živih bića i svrstavaju se u vrstu životinja, čak i u najgore životinje.

Oni su sami životinje, čak i dalje otišli od životinja, oni su u najnakaznijem obliku nakon što ih je Allah stvorio u najljepšem obliku.

Tako nisko padaju oni koji se ohole i prkose da se pokoravaju Allahu i da budu Njegovi robovi. Oni padaju u drugo, gore i obuhvatnije robovanje, padaju u robovanje ljudima sličnim kao što su i oni, prilagođavaju svoj život svojim željama, teorijama i smjerovima kratkotrajnim, protkanim ljubavlju za visinama, neznanjem, nedostatkom i strastima.

Oni padaju u "neminovnost" robovanja za koju im se kaže da nemaju nikakva izbora u tome, nego da se moraju povinovati tim neminovnostima ne raspravljajući o tome. To je "historijska neminovnost", to je "privredna neminovnost" i "neminovnost evolucije" kao i ostale materijalne neminovnosti koje prljaju čelo "čovjeka" prisilom, a on nije u stanju da se uzdigne iznad toga niti da raspravlja o tome, o tom svom očajnom i niskom robovanju jer je to prisilna, niska i zaplašujuća neminovnost.[3]

Da se zadržimo pred opisom Dana Bedra od strane Allaha (Uzvišenog), danu pobjede:

ako vjerujete u Allaha i u ono što smo objavili robu Našem na dan pobjede, na dan kad su se sukobile dvije vojske (8/41).

Borba na Bedru koja je počela i završila sa Allahovim rasporedom, Njegovim smjerom, rukovođenjem i pružanjem pomoći, bila je borba pobjede, borba razlučivanja između istine i neistine, kao što kažu svi komentatori, borba u najširem, najobuhvatnijem i najsloženijem smislu.

Bilo je to stvarno razlučivanje izmedu Istine i neistine, ali osnovne istine na kojoj počivaju i nebesa i Zemlja, na kojoj počivaju priroda, stvari i život, istine koja je predstavljena u jednosti Allaha (Uzvišenog), u Božanstvu, vlasti, rasporedu i procjeni, istine koja je predstavljena u obožavanju od strane cjelokupnog Svemira, nebesa i Zemlje, stvari i svega živoga, ovog jedinstvenog Božanstva i ove jedinstvene vlasti, ovog rasporeda i moći bez ikakva pogovora, i sudruga i između netačne i prolazne neistine koja je prekrila lice Zemlje, a time i osnovu i s tim, uspostavila nasilje na Zemlji da slobodno i kako hoće postupa sa životima ljudi tamo gdje strasti raspolažu pitanjem života i živih. Ovo je ta velika pobjeda i razlika između velike i nepobitne istine i ove nasilničke neistine, a između njih skuti koji nisu mogli biti zaogrnuti.

[3] V. više djelo *Et- tetawur we-s-sibat fi hajati-l-beširije i* knjigu *Džahilijjetu qarni'l-išrin* od Muhammeda Qutba.

Razlika između istine i neistine u ovom kopleksnom, širokom, preciznom i detaljnom smislu bila je dalekosežna; to je bila razlika između istine i neistine u dubini ljudske duše, razlika između apsolutnog i čistog monoteizma u svim pojedinostima svijesti i osjećaja, u moralu i ponašanju, u klanjanju i robovanju, i politeizma u svim njegovim formama, politeizma koji obuhvata robovanje čovjeka drugom, a ne Allahu, klanjanje strastima, vrijednostima, situacijama, tradicijama i običajima.

Bila je to razlika između ove istine i neistine i u očitoj realnosti, razlika između realnog klanjanja osobama i strastima, vrijednostima, situacijama, zakonima, vjerozakonima, tradicijama i običajima i povratka u ovom svemu ka Allahu Jedinome, Jedinome koji vlada, Jedinome koji dominira svima i Jedinome koji propisuje zakone. Važni poslovi mogu se činiti samo radi Allaha, glave se uzdižu i ne povinjuju ničemu do Allahovu sudstvu i Njegovu zakonu. Čovječanstvo koje je bilo potčinjeno nasilnicima oslobodilo se.

Ovaj dan je bio razlika između dva perioda u historiji islamskog pokreta, perioda strpljenja, okupljanja i iščekivanja i perioda moći, dinamike, principa i podstreka. Islam - zato što je to novo poimanje života, novi program čovjekove egzistencije, novi program društva, novi oblik države s obzirom na javno opće oslobođenje čovjeka na Zemlji na osnovu odredbe Jedinoga Božanstva Allaha, Njegove suverenosti, progonjenja nasilnika koji su uzurpirali Allahovo Božanstvo i Njegovu vlast..., islam, s obzirom na ovo sve, morao je pronaći snagu, pokret, princip i podstrek jer mu nije dosuđeno da stoji skamenjen iščekujući cijelo vrijeme, jer nije moguće da bude vjera samo u dušama njegovih pristalica koja bi se odražavala u obredima klanjanja Allahu i u međusobnom etičkom ponašanju, nego je bilo neophodno da islam krene i ostvari novo poimanje, novi program, novu državu, novo društvo u realnosti života, bilo je potrebno da sa svog smjera i puta odstrani materijalne kočnice koje bi ga zadržavale i uključile se između njega i njegove realne primjene u životu muslimana, zatim i u životu cijelog čovječanstva. Ovo je bilo moguće zbog toga što je ova realna primjena došla od strane Allaha.[4]

Bedr je bio raspuće između dva vremena u povijesti čovječanstva. Čovječanstvo u svojoj cjelini kakvo je bilo prije pojave islamskog sistema nije ono isto čovječanstvo kakvo je bilo nakon uspostvaljanja islamskog sistema. Ovo novo poimanje iz koga je proistekao ovaj sistem i ovaj novi

---

[4] V. više u devetom džuzu o ciljevima islamske borbe u predgovori sure El-Enfal, str. 175-243.

sitem koji je potekao iz ovog poimanja i ovo novorođeno društvo koje predstavlja novo rođenje čovjeka, i ova vrijednost na kojoj se uspostavlja cjelokupni život i društveni i zakonodavni sistem ovo sve se ne smatra vlasništvom samo muslimana od vremena Bitke na Bedru i potvrđivanja egzistencije novog društva, nego je ono, malo pomalo, postalo i vlasništvo cjelokupnog čovječanstva koje je potpalo pod utjecaj islama i u islamskoj zemlji i izvan islamske zemlje, posredstvom prijateljstva ili neprijateljstva. Križari koji su nadirali sa zapada u cilju borbe protiv islama i dokidanja islama u njegovoj zemlji pali su pod utjecaj tradicije islamskog društva, a došli su da ga sruše. Oni su se vratili u svoje zemlje da dokinu feudalno društvo koje je tada vladalo u tim zemljama nakon što su uočili ostatke islamskog društvenog sistema. Isto tako i Tatari koji su nadirali sa istoka da se bore protiv islama i dokinu ga, inspirisani od strane Jevreja i križara iz islamskih zemalja, na kraju su pali pod utjecaj islamske vjere, proširili je po Zemlji da bi uspostavili hilafet koji je trajao od petnaestoga do dvadesetog stoljeća u srcu Evrope. U svakom slučaju, cjelokupna ljudska historija pala je pod utjecaj ovog raspuća koji se desio na Bedru, raspuća u islamskoj zemlji ili zemlji koja se borila protiv islama.[5]

Dan Bedra bio je raspuće između onih koji poimaju faktore pobjede i onih koji poimaju faktore poraza i izgledalo je da su svi faktori pobjede u rukama politeista, a svi faktori poraza na stani vjerničke grupe. Tako da su licemjeri i oni u čijim je srcima bolest govorili: *Ove je obmanula vjera njihova* (8/49). Allah je htio da se borba odvija na ovaj način, a to je prva borba između politeističke brojnosti i vjerničke malobrojnosti, da bi bila raspuće između onih koji promišljaju i procjenjuju uzroke pobjede i uzroke poraza, da snažno vjerovanje pobjeđuje nad velikom brojnošću, logistikom i opremom, da bi ljudima postalo jasno da pobjeda pripada pravoj i snažnoj vjeri, a ne samo oružju i opremi, da su nosioci prave vjere dužni da se bore i upuštaju u borbu sa neistinom ne iščekujući da se izjednači materijalna, pojavna snaga sa vjerovanjem - jer vjernici posjeduju drugu snagu čiji će tas pretegnuti kod odmjeravanja, da ovo nije prazna priča koja se govori, nego da je to stvarnost koja se događa.

I na kraju, borba na Bedru bila je raspuće između Istine i neistine i u drugom smislu. Taj smisao je nagoviješten riječima Allaha Uzvišenoga na početku ove sure:

I kad vam je Allah obećao da će vaša biti jedna od dvije skupine, - a vi ste više voljeli da vam padne šaka ona koja nije bila naoružana - Allah je htio

[5] V. djelo *Haza'd-din,* poglavlja: *Menhedžun muesirun, Residu'l-fitre, Residu't-tedžrube i Hututun mustekiretun*

da riječima Svojim istinu utvrdi i nevjernike u korijenu istrijebi, da istinu utvrdi i neistinu uništi, makar to ne bilo mnogobošcima po volji (8/7-8).

Muslimani koji su izašli iz Medine radi borbe, izašli su radi karavane Ebu Sufjana i njenog zarobljavanja. Međutim, Allah je htio nešto drugo, ne ono što su oni željeli, htio je da im karavana Ebu Sufjana, koja nije bila naoružana, izmakne, a da se oni susretnu sa grupom Ebu Džehla koja je bila naoružana, htio je da dođe do žestoke borbe, ubijanja i zarobljavanja, htio je da karavana ne bude ratni plijen i ugodno putovanje. Allah (Uzvišeni) kaže u Kur'anu da je On to pripremio:

... *da istinu utvrdi i neistinu uništi* (8/8).

Ovo je bio znak da bi se potvrdila velika istina. Istina se ne dokazuje, a neistina ne dokida u ljudskom društvu, samo teoretisanjem i ubjeđenjem da je ovo istina, a ovo neistina. Istina se ne dokazuje niti se nalazi realno kod ljudi i neistina se ne ništi niti odlazi iz svijesti ljudi sve dotle dok se ne uništi vlast neistine i ne zavlada vlast istine. To se ne može upotpuniti a da vojska istine ne nadvlada i ne manifestira se, odnosno, da se vojska neistine ne porazi i uništi. Ova vjera je dinamički realni program. Ona nije samo teoretisanje da bi se spoznalo i govorilo o njoj, niti je ona samo pasivno vjerovanje.

Istina se već obistinila, a neistina propala na Bedru. Ova praktična pobjeda bila je realno raspuće između Istine i neistine sa uzimanjem u obzir ono na što ukazuju riječi Allaha (Uzvišenog) kod izlaganja Njegova (Uvišenog) htijenja koje je stajalo iza ove borbe i iza izlaska Vjerovjesnika (alejhi's-selam) iz njegove kuće pa i poslije iščezavanja karavane koja nije bila naoružana i susreta sa grupom koja je bila naoružana.

Sve ovo bilo je raspuće u programu ove same vjere s čim se jasno manifestira priroda ovog programa i njegova istinitost u osjećaju samih muslimana. To je zaista bilo raspuće čiju nužnost mi danas shvaćamo kada pogledamo na razvodnjavanje poimanja ove vjere u dušama onih koji za sebe kažu da su muslimani. To razvodnjavanje poimanja ove vjere doseže katkada i do nekih koji rade na pozivu u ovu vjeru.[6]

Tako je bilo sa Bedrom *na dan pobjede, na dan kada su se sukobile dvije vojske* (8/41). Sa ovim raznovrsnim i obuhvatnim dokazima.

---

[6] Osvrt na ovu temu trebalo je iznijeti u devetom džuzu kod izlaganja ovog teksta, ali mi vrijeme nije dozvolilo da to iznesem, pa to iznosim ovdje, neka je hvala Allahu.

A Allah sve može (8/41).

Ovaj dan daje primjer Allahove moći nad svim i svačim, daje primjer o kome se ne može niko sporiti niti o njemu raspravljati, daje primjer očitog događaja koji se može objasniti jedino Allahovom moći, a Allah sve može.

Ovdje se kontekst vraća na dan pobjede, na dan kada su se sukobile dvije vojske, vraća se na samu borbu i izlaže je u oduševljavajućem stilu, predstavljajući scene borbe i položaj gdje se odvijala. Scene su takve kao da su stvarno izložene pred gledaocem. Tu se otkriva Allahov raspored i upravljanje borbom tako da čovjeku izgleda da skoro može primijetiti ruku Allahovu (Uzvišenog) kako stoji iza tih događaja, iza kretanja jedinica, a otkriva se istovremeno i cilj te mjere, tog rasporeda koji se ostvaruje onako kako to Allah (Uzvišeni) želi.

... kada ste vi bili u dolini bližoj, oni u dolini daljoj, a karavana niže vas. O vremenu borbe ne biste se dogovorili i da ste se dogovarali, ali se ona dogodila da bi Allah dao da se ispuni ono što je moralo da se dogodi, da nevjernik ostane nevjernik poslije očigledna dokaza, i da vjernik ostane vjernik poslije očigledna dokaza, - a Allah doista sve čuje i sve zna -, kad ti je Allah u snu pokazao da je njih malo; a da ti je pokazao da ih je mnogo, vi biste duhom klonuli i o boju se raspravljali, ali je Allah spas ukazao. - On dobro zna svačije misli. A kad ste se sukobili, u očima vašim On ih je prikazao u malom broju, a vas u očima njihovim takođe u malom broju, da bi Allah dao da se ispuni ono što je moralo da se dogodi - a Allahu se sve vraća (8/42-44).

Borba je oličena u položaju ovih dviju grupi jasno je uočljivo da iza nje stoji tajni raspored. Skoro da se primjećuje Allahova ruka zadržavajući ove tu, a one tu dok karavana ostaje daleko. Riječi otkrivaju Allahov raspored u snu Vjerovjesnika (alejhi's-selam), u umanjenom broju svake grupe u očima druge grupe i u zavođenju jedne grupe drugom grupom. Ovo može izraziti samo jedinstveni stil Kur'ana koji izlaže scene i ono što stoji iza njih sa puno živahnosti i uočljivim pokretima, a na tako malom prostoru.

Ove scene u tekstovima prošle su pored nas kod izlaganja događaja vojne na koje je nešto malo ukazano, a to je da muslimani, kada su izašli iz Medine, odsjeli pokraj bližnje kotline do same Medine, a vojska politeista pod rukovodstvom Ebu Džehla odsjela je na drugom kraju daleko od Medine, a između te dvije grupe bijaše brežuljak koji ih rastavlja. Međutim, karavanu je Ebu Sufijan skrenuo prema moru, nešto dalje od ove dvije vojske.

Nijedna od ove dvije vojske nije znala položaj druge, nego ih je Allah tako postavio sa obje strane ovog brežuljka radi Njemu poznatog cilja, čak i kad bi bio među njima neki dogovor da se sretnu na ovako definiranom mjestu, s obzirom i na mjesto i na vrijeme, one se ne bi mogle sastati. Ovim Allah podsjeća muslimansku zajednicu da bi ih naveo da se sjete Njegovog rasporeda i Njegove odredbe:

... kada ste vi bili u dolini bližoj, oni u dolini daljoj, a karavana niže vas. O vremenu borbe ne biste se dogovorili i da ste se dogovarali, ali se ona dogodila da bi Allah dao da se ispuni ono što je moralo da se dogodi (8/42).

Iza ovog susretanja u nedogovoreno vrijeme, sa ovim detaljima i ovom tačnošću, stoji nešto što se provodi, nešto što Allah želi da se ostvari u svijetu. On određuje tom događaju ovakav sakriveni i povoljni raspored, a vas čini da budete element njegova ostvarenja. On priprema za to sve povoljne uvjete koji vam omogućavaju da to izvršite.

Ovaj događaj, kome je Allah pripremio uvjete da se ostvari, ono je o čemu Allah (Uzvišeni) kaže:

... da nevjernik ostane nevjernik poslije očigledna dokaza, i da vjernik ostane vjernik poslije očigledna dokaza, (8/42).

Dokaz o propasti toga ovdje se upotrebljava direktno kao što se upotrebljava i za nevjerovanje i život. U svemu ovome koristi se direktni dokaz, a istovremeno se time govori i o vjerovanju. Ovaj drugi dokaz je ovdje uočljiviji - kao što kaže Allah (Uzvišeni): *Zar je onaj ko je bio u zabludi, a kome smo Mi dali život i svjetlo pomoću kojeg se među ljudima kreće, kao onaj koji je u tminama iz kojih ne izlazi?* (6/122). Eto, ovdje je nevjerovanje izraženo sa riječju smrt, a vjerovanje sa riječju život. Prema islamskom gledanju, u ovome se odvija istina nevjerovanja i istina vjerovanja. Ovaj stav mi smo objasnili nešto više kada smo se zadržali na izlaganju ovog ajeta u suri El-Enam, u osmom džuzu.[7]

---

[7] V. *U okrilju Kur'ana, VIII,* str. 36-44.

Prevaga ovog značenja ovdje jeste da je Dan Bedra, kao što kaže Allah (Uzvišeni), *dan pobjede* u kome je Allah jasno razlučio Istinu od neistine, kao što smo maloprije rekli. Svaki onaj koji poslije toga ne bude vjerovao nevjernik je bez ikakve sumnje. On ne vjeruje poslije očiglednog dokaza i strada poslije očiglednog dokaza, a onaj ko vjeruje poslije toga, vjeruje poslije očitog dokaza kojeg ističe ova borba.

Ovaj događaj, sa svim svojim pratećim momentima, nosi u sebi jasno objašnjenje koje se ne da poreći, nosi u sebi dokaz koji se ne može zanijekati, nosi dokaz koji govori o rasporedu koji stoji iza rasporeda ljudi, dokaz o Moći koja stoji iza ljudske moći. Taj događaj potvrđuje da ova vjera ima svoga Gospodara koji prati sljedbenike te vjere kada su iskreni prema toj vjeri, kada se bore na njenom putu, kada su strpljivi i ustrajni, jer kada bi bila u ovom slučaju materijalna i vidljiva snaga, onda ne bi bili poraženi politeisti niti bi muslimanska zajednica doživjela ovu veliku pobjedu.

Politeisti su sami govorili svom savezniku koji je htio da ih pomogne u ljudstvu dok su kretali u borbu: "Tako mi života, kad bismo se mi borili protiv tih ljudi, mi nismo ništa slabiji od njih, međutim, kada bismo se borili protiv Allaha, kao što tvrdi Muhammed, pa niko nema snage da se suprotstavi Allahu!" Eto, oni su to znali da je to znanje za njih nešto značilo, znali su da se oni bore protiv Allah kao što im je rekao istiniti i povjerljivi Muhammed, da niko nema snage da se suprotstavi Allahu. Onda ako ovi budu upropašteni, poslije toga, zbog nevjerovanja, oni su upropašteni poslije očiglednog dokaza.

Ovo se značenje javlja u ljudskoj svijesti a proističe iz pogovora *da nevjernik ostane nevjernika poslije očigledna dokaza, a da vjernik ostane vjernik, poslije očigledna dokaza* (8/42). Međutim, iza ovoga ostaje još nešto drugo što inspiriše, a to je:

borba se dogodila između vojske koja predstavlja Istinu i vojske koja predstvlja neistinu, nakon što je nadvladala vlast Istine u svijetu realnosti. To je nešto što govori o uzvišenosti Istine u očima i srcima, nešto što traži odstranjenje navlake u srcima i dušama kako bi ovo pitanje postalo potpuno jasno nakon ovog osvajanja i rezultiralo da onaj ko izabere propast, što će reći nevjerovanje, nema sumnje u Istinu koja se uzdigla, kao što ne ostaje ni najmanje sumnje ni kod onoga koji hoće da živi, to jeste vjernik, da je ovo ta Istina koju je Allah pomogao, Koji je ponizio nasilnike.

Ovo nas podsjeća na ono što smo iznijeli u devetom svesku u definiranju sure El-Enfal, u hadisu koji govori o nužnosti borbe radi

rušenja snage i moći nasilja, rušenja vlasti nasilništava, oglašavanje bajraka Istine i Allahove vlasti. Ovo je to što definira i određuje veličinu Istine i njen smisao: *da nevjernik ostane nevjernik poslije očigledna dokaza i da vjernik ostane vjernik poslije očigledna dokaza* (8/42). Ovaj osvrt istovremeno nam pomaže da shvatimo dalekosežnost nagovještaja kojeg nude riječi Allaha (Uzivšenog) u ovoj suri: *I protiv njih pripremite koliko god možete snage i konja za boj, da biste time zaplašili Allahove i vaše neprijatelje* (8/60). Pripremite snage i ono čime ćete zaplašiti neprijatelja a što će voditi ka uzdizanju Istine u dubini srca ljudi, srca koja se ne mogu probuditi niti uočiti ovu razliku i istinu bez udaraca snagom koja nosi u sebi istinu i ide ka oglašavanju oslobođenja čovjeka na Zemlji, kao što smo ranije rekli.[8]

Pogovor na ovu vrstu Allahovog rasporeda u ovoj borbi i na cilj ovog rasporeda koji se realizirao jeste: *Allah, doista sve čuje i sve zna* (8/42).

Njemu (Uzvišenom) nije ništa nepoznato, ne ostaje Mu ništa tajno što govori bilo grupa koja predstavlja istinu ili grupa koja predstavlja neistinu. Njemu nije ništa nepoznato što oni taje u svojim grudima, bilo da se radi o riječima ili djelima. On raspoređuje, On određuje jer zna činjenice, zna tajne jer On sve čuje i sve zna.

Poslije ovog pogovora, koji se nalazi negdje u sredini izlaganja ove borbe, njenih događaja i okruženja, kontekst nastavlja sa ovim izlaganjem i otkriva tajne i veličanstveni raspored:

... *kad ti je Allah u snu pokazao da je njih malo; a da ti je pokazao da ih je mnogo, vi biste duhom klonuli i o boju se raspravljali, ali je Allah spas ukazao. - On dobro zna svačije misli* (8/43).

Allahov raspored u ovoj borbi imao je cilj da pokaže Vjerovjesniku (alejhi's-selam) nevjernike u snu, da ih je malo, da se na njih čovjek ne treba ni obraćati, pa da upozori svoje saputnike i prenese im svoj san te ih time obeselio i ohrabri prilikom stupanja u ovu borbu. Allah ovdje govori zašto je pokazao Svome Poslaniku u snu da je protivnički broj mali. On (Uzvišeni) je znao da, kad bi mu u snu pokazao da ih je mnogo, to bi uzdrmalo moral u srcima malobrojne muslimanske vojske koja je bila s njim, koja je izašla nespremna i nije očekivala borbu, da bi to zaista oslabilo njihovu sposobnost kod susreta sa neprijateljima i vjerovatno bi se sporili međusobno da li se upustiti u borbu ili ne. Zasigurno bi jedna grupa

[8] V. više *U okrilju Kur'ana, IX*, str. 175-220.

smatrala da bi trebalo upustiti se u borbu s njima, a druga da se izbjegne susret. Ovaj spor i ova okolnost je nešto najgore što bi moglo uzdrmati jednu vojsku pred susret sa neprijateljem.

... ali je Allah spas ukazao. - On dobro zna svačije misli (8/43).

Allah (Uzvišeni) zna svačije misli, zna šta se krije u grudima. On je bio pažljiv prema muslimanskoj grupaciji i smilovao se da joj izloži ono u čemu je ona bila slaba u ovoj situaciji, pa je i Svome Poslaniku u snu pokazao da su politeisti malobrojni tako da nije primijetio da su brojni.

Ovaj san je istinit u svom istinitom dokazu. Vjerovjesnik je uistinu primijetio da su malobrojni, a oni su bili brojni mada sa sobom imaju malo plijena, malobrojni su bili kod odmjeravanja u borbi. Njihova srca nisu mogla spoznati više niti su imali vjere koja bi ih pokretala i poputbine koja bi im koristila. Ovo je istina koja se zbila iza varljive pojavnosti, to je ono što je Allah dao Resulullahu da primijeti i na taj način ulije smirenost u srca muslimanske grupacije. Allah zna njihove tajne, upoznat je sa njihovom malobrojnošću i neznatnom spremom. U njihovim dušama ne bi se desilo to što se desilo da su spoznali da je njihov neprijatelj brojan, da bi bili slabi kod suočavanja s njim te bi možda došlo i do spora da li da stupe u borbu ili ne. Ovo je bio jedan od rasporeda Allaha (Uzvišenog) koji zna šta se krije u grudima ljudi.

I kada su se susrele dvije grupe licem u lice, ponovio se ovaj Vjerovjesnikov istiniti san sasvim očito kod obje strane. To je bio raspored na koji ih podsjeća Allah kod izlaganja ove borbe i događaja koji su se zbili poslije toga.

A kad ste se sukobili, u očima vašim On ih je prikazao u malom broju, a vas u očima njihovim takođe u malom broju, da bi Allah dao da se ispuni ono što je moralo da se dogodi - a Allahu se sve vraća (8/44).

U ovom Allahovom rasporedu koji je zaveo obje grupe pri otpočinjanju borbe dato je da vjernici primjećuju da je broj njihovih neprijatelja mali, jer ih oni tako uistinu vide, a politeisti primjećuju da su muslimani također malobrojni, ali ih oni posmatraju okom pojavnosti, a iza ovih istina koju primjećuje svaka grupa kod druge grupe ostvaruje se cilj Božanskog rasporeda i dešava se događaj upravo onako kako je to On tim rasporedom dosudio.

Allahu se sve vraća (8/44).

Ovo je povoljan pogovor za potvrđivanje rasporeda i određenog događaja. To je nešto čiji je izvor samo Allah koji kod toga postupa, Svojom vlašću, dozvoljava da se zbiva po Njegovoj volji tako da se ne može izbjeći Njegovoj volji i Njegovom sudu, da se ništa ne može realizirati u ovom Bitku, bez Njegove odredbe koja nameće da se sve zbiva po Njegovoj moći.

Prema tome, to je tako. Ovaj raspored je Allahov raspored. Pobjeda je stigla od Allaha. Velika brojnost ne garantira pobjedu. Materijalna spremnost ne određuje ishod borbe. Neka su čvrsti oni koji vjeruju onda kada se susretnu sa onim koji ne vjeruju, neka se spremaju stvarnom spremnošću za borbu, neka poduzmu mjere koje će biti uzrok povezivanja sa Onim koji čini ovaj raspored i koji sve određuje, sa Onim koji pruža pomoć, sa Onim kod koga je moć i vlast! Neka se klone uzroka poraza, uzroka koji su porazili nevjernike mada su bili brojni i vojno spremniji! Neka odbace nadmenost, oholost i neistinu! Neka se čuvaju da ne padnu pod utjecaj šejtana i ne povinuju mu se, šejtana koji je upropastio one koji ne vjeruju! Neka se oslone samo na Allaha, On je zaista silan i mudar!

O vjernici, kad se s kakvom četom sukobite, smjeli budite i neprestano Allaha spominjite da biste postigli što želite i pokoravajte se Allahu i Poslaniku Njegovu, i ne prepirite se da ne biste klonuli i bez borbenog duha ostali; i budite izdržljivi, jer Allah je, zaista, na strani izdržljivih. I ne budite kao oni koji su, da se pokažu svijetu, nadmeno iz grada svoga izišli da bi od Allahova puta odvraćali. A Allah dobro zna ono što oni rade. I kada im je šejtan kao lijepe njihove postupke predstavio i rekao: "Niko vas danas ne može pobijediti, i ja sam vaš zaštitnik!" - onda je on, kad su se dva protivnička tabora sukobila, natrag uzmaknuo, i rekao: "Ja nemam ništa s vama, ja vidim ono što vi ne vidite, i ja se bojim Allaha, jer Allah strašno kažnjava", kada su licemjeri i oni čija su srca bolesna govorili: "Ove je obmanula vjera njihova!" A onaj ko se u Allaha pouzda - pa, Allah je zaista Silan i Mudar (8/45-49).

U ovom malom pasusu nagomilali su se i značenja, i nagovještaji, i pravila, i usmjerenja, i slike, i scene, a označeni su i položaji ove borbe, tako da ona izgleda kao da je ona živa, realna. Razotkrivaju se sjećanja, osjećaji, ono što je u dubini duše, tajne... Da se sve ovo predstavi, tražilo bi

daleko više i prostora i izraza pa i tada se ne bi ostvarila ova divna i jedinstvena scena.

Ovo počinje apelom vjernicima, u nizu nekoliko apela upućenih muslimanskoj zajednici u ovoj suri, počinje apelom, usmjerenjem i ukazivanjem na čvrstinu i stabilnost kod susreta sa neprijateljem, zatim sa spremnošću koja nudi pobjedu i sve drugo što je vezano za spremnost:

O vjernici, kad se s kakvom četom sukobite, smjeli budite i neprestano Allaha spominjite da biste postigli što želite i pokoravajte se Allahu i Poslaniku Njegovu, i ne prepirite se da ne biste klonuli i bez borbenog duha ostali; i budite izdržljivi, jer Allah je, zaista, na strani izdržljivih. I ne budite kao oni koji su, da se pokažu svijetu, nadmeno iz grada svoga izišli da bi od Allahova puta odvraćali. A Allah dobro zna ono što oni rade (8/45-47).

Ovo su ti stvarni faktori pobjede: ustrajnost kod susreta sa neprijateljem, povezivanje sa Allahom, spominjanje Allaha, pokoravanje Allahu i Poslaniku, izbjegavanje sporova i prepirki, strpljenje kod podnošenja poteškoća borbe i klonjenje nadmenosti, licemjerstva i nasilja.

Što se tiče stabilnosti u borbi, to je početak na putu pobjede. Ona grupa koja je stabilnija - ona pobjeđuje. Možda vjernici ne znaju da njihov neprijatelj još gore pati od onoga od čega oni pate i više osjećaju bol od onoga što oni osjećaju bol. Međutim, njihov neprijatelj ne nada se od Allaha onome čemu se vjernici nadaju. Oni se ne nadaju pomoći od Allaha da bi ustalili svoja stopala i srca. Kad bi se oni ustalili samo jedan moment, njihov neprijatelj bi teško koračao i bio poražen. Ko je taj koji bi potresao stopala vjernika, a oni čvrsto pouzdani u jedno od dva dobra: pasti kao šehid ili pobijediti, dok njihov neprijatelj ne vidi ništa do život na ovom svijetu. On je jako pohlepan za ovim svijetom i ne očekuje ništa, nikakav život poslije ovog života. On ima samo ovaj život.

Često obraćanje Allahu kod susreta sa neprijateljem jeste stalno usmjerenje vjernika. Istovremeno, potrebno je podučavati da se to ustali u srcu muslimanske vjerničke zajednice. O tome govori Časni Kur'an, govoreći o historiji Ummeta, govori i o povorci vjerovanja.

Ono što kazuje Časni Kur'an o sjećanju na Allaha odnosi se na opčaravanje Faraonova naroda kada su im srca iznenada prihvatila vjerovanje i kada ih Faraon suoči sa groznom i nasilničkom prijetnjom, kada su rekli: *Ti nam zamjeraš samo to što smo u dokaze Gospodara našega povjerovali kad su nam oni došli. Gospodaru naš, daj nam snage da idržimo i učini da kao vjernici umiremo!* (7/126).

Kur'an također govori o maloj grupaciji vjernika Sinova Israilovih koja se suočola sa Džalutom i njegovom vojskom: *I kada nastupiše prema Džalutu i vojsci njegovoj oni zamoliše: "Gospodaru naš, nadahni nas izdržljivošću i učvrsti korake naše i pomozi nas protiv naroda koji ne vjeruju* (2/250).

To isto Kur'an govori kad podsjeća na muslimansku zajednicu tokom povijesti, a odnosi se na suočavanje sa ovom borbom: *A koliko je bilo vjerovjesnika uz koje su se mnogi iskreni vjernici borili, pa nisu klonuli zbog nevolja koje su ih na Allahovom putu snalazile i nisu posustajali niti se predavali - a Allah izdržljive voli - i sami su govorili: "Gospodaru naš, oprosti nam krivice naše i neumjerenost našu u postupcima našim, i učvrsti korake naše i pomozi nam protiv naroda koji ne vjeruje!* (3/146-147).

Ove instrukcije ustalile su se u dušama vjerničke zajednice. Ona se tako ponašala kada bi se suočila sa neprijateljem. Kur'an nešto kasnije kazuje, o grupi koju je zadesila nevolja na Uhudu, kada je bila pozvana da izađe drugog dana. Ova instrukcija bila je prisutna u njihovim dušama. ... *One kojima je kad su im ljudi rekli: "Neprijatelji se okupljaju zbog vas, treba da ih se pričuvate!" - to učrstilo vjerovanje, pa su rekli: "Dovoljan je nama Allah i divan je On Gospodar!"* (3/173).

Sjećanje na Allaha kod susreta sa neprijateljem ima višestruku ulogu: to je spona sa snagom koja ne trpi poraz, pouzdanje u Allaha koji pomaže svoje štićenike, to je istovremeno predstavljanje istine borbe, njenih pokretača i ciljeva, to je borba radi Allaha da bi se potvrdilo Allahovo Božanstvo na Zemlji i protjeralo nasilništvo koje je uzurpiralo ovo Božanstvo. Prema tome, to je borba da bi Allahova riječ postala gornja, a nije borba radi dominacije i plijena, radi ličnog ili nacionalnog uzdizanja, nego je ona potvrđivanje ove obaveze, obaveze sjećanja na Allaha u najtežim momentima i najsloženijim situacijama. Sve je to nagovještaj velike vrijednosti u borbi koje može ostvariti ova Božanstvena instrukcija.

Što se tiče pokornosti Allahu i Njegovu Poslaniku, ona se ovdje sastoji u tome da vjernik stupi u borbu potpuno se predajući Allahu od samog početka i da odbaci uzroke sporova koji ometaju pokornost: *i ne prepirite se da ne biste klonuli i bez borbenog duha ostali* (8/46). Ljudi se spore samo onda kada ima više rukovođenja i više smjernica i samo onda kada se pokoravaju strastima koje ih usmjeravaju. Kad se ljudi predaju Allahu i Njegovu Poslaniku, odmah iščezne prvi i osnovni uzrok spora među ljudima, bez obzira koliko stavovi o iskrslom pitanju bili različiti. Nije razilaženje u stavovima i pogledima to što izaziva spor nego je to želja i

strast koja čini da svaki predstavnik te strasti insistira na tome, bez obzira koliko bio objašnjen stav istine u tome. Taj koji tako misli stavlja sebe u jedan tas, a Istinu u drugi, tako da njegovo biće preteže nad Istinom u samom početku. Instrukcije o pokoravanju Allahu i Njegovu Poslaniku u borbi jedna su vrsta discipline koja mora postojati u borbi. To je pokoravanje visokom rukovodstvu u borbi iz čega proističe pokornost glavnom komandantu koji vodi borbu. To je duboka pokornost u srcu, a ne samo organizaciona pokornost u armiji koja se ne bori radi Allaha niti akteri te borbe vode radi uspostavljanja Allahove vlasti. Velika je razlika između jednog i drugog.

Strpljenje je osobina koja mora da bude prisutna kod vođenja borbe, bilo kakve borbe, u sebi ili na bojnom polju.

... i budite izdržljivi, jer Allah je, zaista, na strani izdržljivih (8/46).

Ovaj Allahov sud garancija je strpljivima da će uspjeti nadvladati i osvojiti cilj.

Preostaje samo još posljednja instrukcija:

I ne budite kao oni koji su, da se pokažu svijetu, nadmeno iz grada svoga izišli da bi od Allahova puta odvraćali. A Allah dobro zna ono što oni rade (8/47).

Ova instrukcija zadata je da štiti vjerničku zajednicu od izlaska u borbu, da ne bude nadmena, nasilnička, oduševljena sobom i svojom moći, da ne bude ona koja u službu stavlja blagodati moći koje joj je Allah dao tamo gdje to On ne želi. Vjernička grupa izlazi da se bori na Allahovu Putu, izlazi da potvrdi Njegovo Uzvišeno Božanstvo u životu ljudi, da potvrdi klanjanje ljudi samo Allahu, izilazi da sruši nasilništvo koje je uzurpiralo Allahovu Istinu, izlazi da se ljudi klanjaju samo Njemu, da sruši nasilništvo koje oponaša Božanstvo na zemlji kroz primjenu vlasti koja nije zasnovana na Allahovoj volji i zakonu. Muslimanska grupa izišla je da se bori i oglasi oslobođenje čovjeka na zemlji od svakog drugog klanjanja do klanjanja Allahu, jer klanjanje drugome ponižava čovjeka i njegovu plemenitost. Muslimanska grupa izlazi da se bori i zaštiti čast ljudi, njihovu plemenitost i slobodu, a ne radi uzdizanja nad ljudima, njihova porobljavanja i nadmenosti u korištenju blagodati moći upotrebljavajući tu moć u nešto što je ružno. Ona izlazi da se bori bez ostvarenja udjela za sebe u borbi. Ona nema drugog cilja iz pobjede do ostvarenja pokornosti Allahu odazivajući se Njegovoj naredbi u borbi, uspostavljanju Njegova programa u životu, uzdizanju Njegove riječi na zemlji, Njegove vrline i Njegova

zadovoljstva nakon toga. Čak je i ratni plijen zadobijen u toj borbi produkt Allahove dobrote.

Slika izlaska u borbu sa nadmenošću i licemjerstvom i odvraćanja od Allahova Puta bila je prisutna pred muslimanskom zajednicom. Ona je to primijetila u izlasku Kurejševića u onome kako su oni izišli. Ta ista slika bila je posljedica tog izlaska koja se obistinila u onome što je zadesilo Kurejševiće onoga dana kada su oni izišli sa ponosom i ohološću prkoseći Allahu i Njegovu Poslaniku i na kraju se tog istog dana vratili poniženi, slomljeni i poraženi. Allah (Uzvišeni) podsjeća muslimansku zajednicu na nešto što se dogodilo, a što ima i nudi pouku.

I ne budite kao oni koji su, da se pokažu svijetu, nadmeno iz grada svoga izišli da bi od Allahova puta odvraćali. A Allah dobro zna ono što oni rade (8/47).

Nadmenost, licemjerstvo i odvraćanje od Allahova Puta došli su do punog izražaja u riječima Ebu Džehla. Kurir Ebu Sufjana dolazi Ebu Džehlu, nakon što je karavana krenula prema obali mora i izbjegla klopku muslimana, i traži od njega da se povrati sa vojnicima jer nema potrebe stupanja u borbu sa Muhammedom i njegovim ashabima. Kurejševići su bili izišli sa djevojkama i muzikom koje su im svirale i pjevale, a oni klali stoku koju su poveli sa raznih mjesta u toku puta. Ebu Džehl mu odvrati: "Ne, tako mi Boga, nećemo se vratiti sve dok ne dođemo do Bedra, ne ostanemo tamo tri dana, pokoljemo stoku, nahranimo se i napijemo vina i odsviraju nam ove djevojke. U tom slučaju Arapi nama, ako bismo se vratili, ne bi nikada ukazivali poštovanje!" Kurir se povratio Ebu Sufjanu sa odgovorom Ebu Džehla i njegovim odbijanjem. "Teško narodu! Ovo je mogao uraditi samo Amr ibni Hišam (misli na Ebu Džehla) koji prezire povratak jer on vodi narod. Osilio se. Sila je nedostatak i pesimizam, ako napadne vojska Muhammedova bit ćemo poniženi." Ebu Sufjanovo predviđanje se obistinilo, napao je Muhammeda (alejhi's-selam) s vojskom. Politeisti su poniženi zbog svoje nadmenosti, nasilja, licemjerstva i odvraćanja od Allahova Puta. Bedr je bio smrtni udarac za Kurejševiće.

A Allah dobro zna ono što oni rade (8/47).

Ništa Mu ne ostaje nepoznato što oni rade. Njihova snaga ne može Ga ostaviti nemoćnim. Sve ono što oni rade i sve što čine On zna.

Kontekst nastavlja slikati naturanje nemira od strane šejtana politeistima i njihovo zavođenje ovim izlaskom čija je posljedica bila poniženje koje ih je zadesilo, neočekivanim gubitkom i lomom.

I kada im je šejtan kao lijepe njihove postupke predstavio i rekao: "Niko vas danas ne može pobijediti, i ja sam vaš zaštitnik!" - onda je on, kad su se dva protivnička tabora sukobila, natrag uzmaknuo, i rekao: "Ja nemam ništa s vama, ja vidim ono što vi ne vidite, i ja se bojim Allaha, jer Allah strašno kažnjava" (8/48).

Na ovaj ajet i ovaj događaj ukazuje nekoliko predanja među kojma nema nijednog hadisa od Vjerovjesnika (alejhi's-selam) osim hadisa kojeg navodi Malik u svom djelu *El Muveta'* gdje kaže: Prenio nam je Ahmed ibni Feredž u nizu Abdul-Melik Ibni Abdul-Aziz Ibni Madžišun Malik - Ibrahim ibni Ebi Able - od Talhe ibni Ubejdullaha ibni Kurejza da je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) rekao: "Iblis nije doživio nijedan dan u kome je bio manji, poniženiji i ljući od Dana Arefe. To je zbog toga što je primijetio spuštanje milosti i davanje oprosta za grijehe. Samo je Dan Bedra bio gori za njega!" Prisutni upitaše: "Vjerovjesniče, šta je vidio na Bedru?" Vjerovjesnik im odgovori: "Eto, on je vidio Džibrila kako raspoređuje meleke."

U ovoj predaji spominje se ravija Abdul-Melik ibni Abdul-Aziz ibni Madžišun, a on je nepouzdan, prema tome, hadis bi bio mursel (nedostaje ashab u nizu prenosilaca).

Ostali hadisi koji se ne vežu za Poslanika, oni su koje prenose:

Ibni Abbas (neka mu se Bog smiluje) lancem - Alija ibni Ebi Talha - Ibni Džurejdž,

Urve ibni Zubejr - Ibni Ishak,

Katade - Seid ibni Džubejr

i Hasan i Muhammed ibni Kab. Primjer ovih predaja je verzija koju prenosi Ibni Džerir Taberi.

- Prenio nam je Musenna u nizu Abdullah ibni Salih - Muavi - Ali ibni Ebi Talha - Ibni Abbas, koji kaže: "Na dan Bedra dođe Iblis sa vojnicima sastavljenim od šejtana noseći sa sobom zastavu. Izgledao je kao čovjek iz plemena Beni Mudlidž. Podsjećao je na Suraku ibni Malika ibni Džašema. Šejtan je rekao politeistima "*Niko vas danas ne može pobijediti, ja sam vaš zaštitnik* (8/48). Kada su se postrojili ljudi, Poslanik (alejhi's-selam) je dohvatio šaku zemlje i bacio tu zemlju u lice politeista. Svi su se okrenuli da bježe, a Džubejr se okrenuo prema Iblisu. Kada ga je ovaj primijetio, a bila mu je ruka u ruci jednog politeiste, Iblis izvuče svoju ruku i okrenu bježeći sa svojom družinom. Nato mu ovaj čovjek doviknu: "Suraka, ti maloprije tvrdiš da si nam zaštitinik?" A Iblis mu odgovori: " *Ja vidim ono*

što vi ne vidite, ja se bojim Allaha, jer Allah strašno kažnjava (8/48). To je rekao kad je primijetio meleke.

- Prenio mi je Ibni Humejd u nizu Seleme - Ibni Ishak - Jezid ibni Ruman od Urvea ibni Zubejra kako slijedi: "Kad su Kurejševići pripremili vojnu, spomenut je rat koji je postojao između njih i plemena Benu Bekr. To bi značilo da bi bila dva rata. Tada im se Iblis pojavi u liku Surake ibni Malika ibni Džahšema Mudlidža - a Suraka je bio jedan od uglednika iz plemena Kinane - i reče im: "Ja sam vaš zaštitnik! Da vam iza Kinana ne uradi nešto što ne biste voljeli." Pa su izašli brzo u borbu.

- Prenio nam je Bišr ibni Muaz u nizu: Jezid - Seid - od Katadea: *"Kada im je šejtan kao lijepe njihove postupke predstavio"* i citira sve do riječi *Jer Allah strašno kažnjava* (8/48) kaže: Rečeno nam je da je on vidio Džibrila i da s njim silaze meleki. Neprijatelj Allahov je ustvrdio da on ne može izaći na kraj sa melekima i dodao: *"Ja vidim ono što vi ne vidite, ja se bojim Allaha."* (8/48). Tako mi Boga, laže Allahov neprijatelj, on se ne plaši Allaha, ali zna da nema nikakve moći niti ima nešto čime može nešto spriječiti! To su običaji Allahova neprijatelja koje taj neprijatelj čini prema svakome ko mu se pokori i ko se povede za njim, a kada se susretnu Istina i neistina, on ih predaje nečemu što je najgore govoreći, da on nema ništa s njima.

Mi, prakticirajući naš program, u ovom *Okrilju Kur'ana* nećemo se podrobno izložiti ovim neviđenim i nespoznajnim pitanjima u kojima nema jasno navedenog kur'anskog teksta ili hadisa Vjerovjesnikova koji bi bio autentičan i nepobitan. To su pitanja vjerovanja koja se zasnivaju samo na tekstu na ovom stepenu. Mi istovremeno ne zauzimamo stav osude ili odbijanja.

O ovom događaju kur'anski tekst potvrđuje da je šejtan ukrasio djela politeista, bodrio ih da izađu oglašavajući da je on njihov zaštitnik i da će ih pomoći. A on, poslije toga, kad je vidio da su ove dvije grupe suočene, odnosno da su se sukobile: *onda je on natrag uzmaknuo i rekao: "Ja nemam ništa s vama, ja vidim ono što vi ne vidite, ja se bojim Allaha jer Allah strašno kažnjava"* (8/48). Iznevjerio ih je i napustio, neka se sami suoče sa svojom sudbinom ne ispunivši svoju obavezu koju im je bio dao.

Međutim, mi ne znamo kako je on njima ukrasio njihova djela i kada im je rekao tom prilikom: *Niko vas danas ne može pobijediti, ja sam vaš zaštitnik;* niti ono zbog čega je on uzmaknuo i rekao ono što je rekao poslije toga.

To što im je on rekao je ono u čemu mi nismo kategorični, jer stvar šejtana u cjelini je nešto neviđeno, nespoznajno, i mi nemamo nikakva načina da kod toga budemo odlučni nego treba da ostanemo u granicama prenijetog teksta, a tekst ovdje ne govori o načinu zbivanja, nego samo potvrđuje događaj.

Prema tome, naše zalaganje i trud ovdje prestaju. Mi ne želimo krenuti i prihvatiti se programa kojeg se prihvatila škola šejha Muhammed Abduhua u komentaru koja pokušava da objasni svaku nepoznanicu i svaku tajnu. Slično ovoj tajni i nepoznanici na uočljiv način on negira osjetilno kretanje ovog svijeta, kao što to čini npr. šejh Rešid Rida kad u komentiranju ajeta navodi:

Kada im je šejtan kao lijepe njihove postupke predstavio i rekao: "Niko vas danas ne može pobijediti, ja sam vaš zaštitnik!" *(8/48)*, slijedeće: "O, Poslaniče, podsjeti vjernike kada je šejtan lijepim predstavio politeistima njihova djela zavodeći ih i kad im je je izložio svoje glavne ideje: "Niko vas danas ne može pobijediti", ni slabi sljedbenici Muhammeda niti neko drugi između arapskih plemena! Vi ste najveličanstvenija, najbrojnija i najstrašnija vojska, a ja sam u ovom slučaju "vaš zaštitnik." Bejdavi navodi u svom tefsiru: "Zavarao ih je da budu njegovi sljedbenici, da bi pomislili da su bliži i da je on njihov zaštitinik, pa su rekli: 'Bože naš, daj da pobijedi grupa koja je upućenija i čija je vjera bolja;

onda je on, kada su se dva protivnička tabora sukobila, natrag uzmaknuo *(8/48)*, tj. kad su se grupe jedna drugoj približile i došle nadomak, da je on vidio kakva je situacija čak i prije nego što su se srele i zapalile vatru borbe, on je natrag uzmakao, vratio se poražen i otišao nazad. Pogriješili su oni komentatori Kur'ana koji kažu da se pod pojmom, "kad su se dva tabora sukobila", misli da se šejtan sustegao od predstavljanja njihovih djela lijepim i prestao da ih dalje zavodi, što znači da ove riječi govore o izvođenju predstave poredeći njegovo zavođenje sa onim što je spomenuto o situaciji nečega što dolazi. Ovo znači da je ostavio hvaljenje njihovih djela čim se vratio i okrenuo leđa. Zatim je dodao na to riječi koje znače da on diže ruke od njih i ostavlja i njih i ono što oni rade govoreći: *Ja nemam ništa s vama, ja vidim ono što vi ne vidite i ja se bojim Allaha* *(8/48)*, tj. pere ruke od njih, a boji se istovremeno za njih, očajava zbog njihove situacije kad je vidio Allahovu pomoć muslimanima upućenu preko meleka: *Jer Allah strašno kažnjava* *(8/48)*. Moguće je da su ovo bile njegove riječi, a moguće je da su novorečene."

Ja kažem: Ovo znači da se ogavna vojska šejtanova bila pomiješala među politeiste zavodeći ih svojim predstavljanjem, zavodeći njihove pokvarene duše svim onim što ih je moglo zavesti, isto onako kako su se meleki bili pomiješali sa vjernicima nadahnjujući ih svojim okruženjima, njih i njihove čiste duše, nadahnjujući ih onim što bi im moglo učvrstiti srca i pojačati pouzdanje u Allahovo obećanje da će ih pomoći da pobijede.

Ovo je očito skretanje ka objašnjenju djela meleka, da su to bila samo okruženja vjerničkim dušama, a i na drugom mjestu odlučno se kaže da se meleki nisu borili na Bedru, premda stoji u riječima Allaha (Uzvišenog): *Pa ih vi po šijama udarite i udarite ih po prstima* (8/12). Objašnjenje šejtanova djela, da je to bila obmana dušama politeista, jeste metod škole šejha Muhammeda Abduhua u cjelini. Šejh Muhamed Abduhu slično komentariše i sintagmu "jato ptica" u džuzu *Amme* (trideseti džuz) i kaže da su to bili mikrobi kolere. Sve je ovo, zaista, pretjerano u objašnjenju tekstova koji se odnose na pitanje neviđenoga i nespoznajnoga, jer nema potrebe za ovakvim tumačenjima, zato što ništa ne sprječava da se riječ upotrijebi u njenom stvarnom značenju. Sve što treba jeste da se prihvati vanjsko značenje teksta bez detalja na koje on ne upućuje izričit dokaz. Ovdje ne treba nikakvo objašnjenje nego treba ostati iza teksta bez objašnjenja koje ne nudi jasan dokaz. To je metod koga smo mi prihvatili.[9]

I dok je šejtan obmanjivao politeiste koji su nadmeno izišli iz svojih domova da ih vide ljudi i da odvaraćaju od Allahova Puta, da bodre politeiste da izlaze, a onda ih prepusti njihovoj teškoj sudbini, dotle su licemjeri i oni u čijim je srcima bila slabost mislili svašta o vjerničkoj skupini, gledajući ih kako se suočavaju sa velikom vojskom politeista, a muslimansko društvo je malobrojno i slabo opremljeno, mislili su u svojim srcima - zbog karaktera i stavova koji su počivali na prevrtljivoj materijalnoj pojavnosti, da su se vjernici sami sobom doveli na lomaču, da su se zaveli svojom vjerom uvjereni da će im ona pomoći i sačuvati ih:

... kada su licemjeri i oni čija su srca bolesna govorili: "Ove je obmanula vjera njihova" (8/49).

Za licemjere i one čija su srca bila bolesna kaže se da je to grupa onih koji su bili naklonjeni islamu, u Mekki ali nisu bili čvrste vjere niti su im se srca s time pomirila, kažu da su izišli sa vojnicima, ali potišteni, a

[9] V. komentar sure *El-Fil* i naš pogovor na komentar šejha Muhameda Abduhua na tu suru u tridesetom džuzu *U okrilju Kur'ana.*

kada su vidjeli da su muslimani malobrojni, a politeisti brojniji, rekli su to što su rekli.

Licemjeri i oni čija su srca bolesna ne poznaju uzrok pobjede ni poraza. Oni površno gledaju na ovaj problem. Njihova providnost ne omogućuje im da spoznaju suštinu ovog pitanja, niti to osjećaju snagom vjere i pouzdanjem u Allaha, niti se oslanjaju na Njega, niti umanjuju moć skupina koje se ne oslanjaju na vjeru u Allaha, vjeru koja dodjeljuje stvarnu moć. Otuda nema sumnje da su oni smatrali da su muslimani prevareni, da su zavedeni svojom vjerom, da su došli sami na klaonicu izlažući se ogromnoj vojsci koju ovi licemjeri primjećuju.

Uočljiva materijalna realnost ne razlikuje se, sa gledišta svoje pojave, u srcima vjernika i srcima onih u kojima nema vjere. Ali ono što se razlikuje to je vrednovanje i cijenjenje ove materijalne i pojavne realnosti. Prazna srca primjećuju materijalnu realnost i, iza toga, ništa više. Vjernička srca primjećuju *stvarnu realnost* koja stoji iza toga, realnost koja obuhvata sve snage i moći i odmjerava ih pravim mjerilima.

A onaj ko se u Allaha pouzda - pa, Allah je zaista silan i mudar (8/49).

Ovo primjećuju vjernička srca i mire se s tim, a ono što je prekriveno praznim srcima ne uzima se u obzir. Ovo je to što se proteže na ta odmjeravanja, što potvrduje rezultate i rješava ovo pitanje na kraju kruženja u svakom vremenu i prostoru.

Riječi licemjera i onih čija su srca bolesna o muslimanskoj skupini na Bedru *ove je obmanula vjera njihova* (8/49) jesu riječi licemjera i onih čija su srca bolesna kad god primijete da je muslimanska skupina izložena jakoj nasilničkoj u punoj vojnoj snazi. Osnovna snaga sa kojom raspolaže muslimanska zajednica je vjera. To je vjera koja pokreće i snažno pulsira. To je stalna briga za Božanstvom i Allahovim zabranama. To je oslanjanje na Allaha i njihovo pouzdanje u Njegovu pomoć, pomoć Njegovim štićenicima.

Licemjeri i oni čija su srca bolesna stoje i sa uživanjem posmatraju, dok se muslimanska zajednica bori sa brojno nadmoćnom snagom nasilnika. Za to vrijeme oni se ismijavaju ovoj skupini izloženoj opasnostima, skupini koja ne daje nikakve važnosti toj opasnosti. U dušama licemjera i onih čija su srca bolesna vlada i oduševljenje i zbunjenost kako se ova mala muslimanska skupina usudila da se izloži očitoj opasnosti i nečemu što je neprijatno. Ona sigurno ne zna šta je povod i opravdanje ovoj lahkomislenosti, kako ljudi bolesna srca i licemjeri

nazivaju, i ovim bacanjem u propast. Licemjeri i ljudi bolesnih srca misle da je cjelokupni život, podrazumijevajući tu i vjeru i doktrinu, nešto što se kupuje i prodaje na tržištu, pa ako tu ima kakve zarade, pristupa se tome, a ako prijeti bilo kakva opasnost, onda je spas bolji i preči. Oni, zaista, ne spoznaju ovo vjerničkom spoznajom, niti mjere rezultate mjerom vjerovanja, a to je u osjećaju vjernika i njegovih mjerila nešto što je vazda unosno i što donosi dobit. Borba vodi jednom od dva dobitka i dobra, pomoći i pobjedi ili padanju kao šehid i Džennetu. Najzad, obračun snage kod muslimana se razlikuje. Tu je Allah, a On ne ulazi u obračun licemjera i onih čija su srca bolesna.

Muslimanska skupina na svakom mjestu i u svako vrijeme pozvana je da sve odmjerava mjerom vjerovanja i doktrine i da providnošću vjernika i njegova srca spoznaje i da posmatra Allahovim svjetlom i Njegovom uputom, pozvana je da ne uveličava vidljivu snagu nasilnika, da je ta snaga ne vara kod njena odmjeravanja, jer je Allah sa muslimanskom skupinom; pozvana je da stalno usmjerava svoju pažnju porukama Allaha (Uzvišenog) prema vjernicima:

A onaj ko se u Allaha pouzda, - pa, Allah je zaista Silan i Mudar (8/49).

Istinu je obznanio Allah (Uzvišeni)!

- Kur'anski kontekst najzad izlaže scenu Božanskog miješanja u ovu borbu i Džibrila, jednog od meleka, po Allahovoj naredbi i Njegovoj dozvoli, kako učestvuje u kažnjavanju i kuđenju nevjernika dok im meleki oduzimaju dušu u vrlo neugodnoj slici i dok ih sramno kažnjavaju zbog njihove nadmenosti i oholosti podsjećajući ih, istovremeno, u najtežim momentima, na njihova loša djela i postupke, kažnjavajući ih sukladno Allahovoj odredbi pri čemu im Allah ne čini ni najmanje nasilje. Kontekst potvrđuje za vrijeme izlaganja ove scene da je kažnjavanje nevjernika uslijedilo zbog njihova pokušaja demantiranja Allahova zakona kažnjavajući ih istom kaznom. *Tako je bilo i sa Faraonovim ljudima i onima prije njih* (8/52), *to je zato što Allah neće lišiti blagostanja narod kome ga je podario - sve dok se on sam ne promijeni, - a Allah sve čuje i sve zna* (8/53). Tako je Allah kaznio Faraona i njegove glavare. Tako će kazniti i svakog onog ko bude radio poput faraona i ko bude prihvatio politeizam.

A da si samo vidio kad su meleki nevjernicima duše uzimali i po licima ih njihovim i straga udarali: "Iskusite patnju u ognju. To je za ono što ste rukama svojim pripremili, jer Allah nije nepravedan robovima Svojim!" Tako je bilo i sa Faraonovim ljudima i onima prije njih: u Allahove dokaze

nisu vjerovali, pa ih je Allah zbog grijehova njihovih kaznio - Allah je, uistinu, moćan i strašno kažnjava; to je zato što Allah neće lišiti blagostanja narod kome ga je podario - sve dok se on sam ne promijeni, - a Allah sve čuje i sve zna. Tako je bilo sa Faraonovim ljudima i onima prije njih: dokaze Gospodara svoga nisu priznavali, pa smo ih Mi, zbog grijehova njihovih, uništili, a Faraonove ljude smo potopili, - svi su oni nevjernici bili (8/50-54).

Prva dva ajeta u ovom odlomku su:

A da si samo vidio kad su meleki nevjernicima duše uzimali i po licima ih njihovim i straga udarali: "Iskusite patnju u ognju. To je za ono što ste rukama svojim pripremili, jer Allah nije nepravedan robovima Svojim!" (8/50-51).

Moguće je da se ova dva ajeta odnose na stanje politeista na Bedru. I meleki učestvuju u ovoj borbi kao što im je naredio Allah (Uzvišeni): *pa ih vi po šijama udarite i udarite ih po prstima. Zato što se suprotstavljaju Allahu i Poslaniku Njegovu; a onoga ko se suprotstavlja Allahu i Poslaniku Njegovu, Allah će zaista strašno kazniti* (8/12-13).

Iako mi ne znamo, kao što smo naveli kod izlaganja ovog teksta u devetom džuzu, kako su ih meleki tukli po vratovima i prstima, mi smo zanemarili način koji nas ne poziva da prokomentarišemo ovaj tekst njegovim vanjskim smislom, a to je da je data naredba od strane Allaha melekima da ih udaraju a da se meleki: *onome što im Allah zapovijedi neće opirati i koji će ono što im se naredi izvršiti* (66/6).[10] Ova dva ajeta podsjećaju nas na ono što je bilo na Bedru. Ona su dopuna kazivanja šta su meleki uradili na Bedru sa nevjernicima.

Istovremeno, moguće je da ova dva ajeta pokazuju stalnu situaciju u času kad meleki uzimaju duše nevjernicima, u borbi na Bedru ili drugdje. Riječi Uzvišenoga *A da si samo vidio* (8/50) upućene su svakome ko vidi. Ovakav način izražavanja i stil često se upotrebljavaju u Kur'anu kod ukazivanja na izrazite scene čiji je zadatak da se svako ko vidi usmjeri prema tim scenama.

Bez obzira da li se odnosilo na ovo ili ono kur'anski izraz daje jako lošu sliku nevjernika, dok im meleki oduzimaju dušu u vrlo tegobnoj sceni sa dodatkom srama i stida, pored kazne i smrti:

---

[10] Nije kao što kaže Rešid Rida da meleki nisu učestvovali u Bitki na Bedru stvarno već je njihovo učešće bilo kroz učvršćivanje duša vjernika. Ovo je u suprotnosti sa vanjskim smislom teksta, a tekst je preče slijediti.

A da si samo vidio kad su meleki nevjernicima duše uzimali i po licima ih njihovim i straga udarali (8/50).

Kur'an prelazi iz forme izvještaja na direktni govor u drugom licu:

Iskusite patnju u ognju! (8/50).

Ovo čini da bi scenu naveo kao da se sada dešava, kao da je ovo mement dešavanja kao da Džehennem svojom vatrom i spaljivanjem djeluje u ovoj sceni, a oni se ubacuju u Džehennem sa prijekorom i prijetnjom:

...to je za ono što ste rukama svojim pripremili (8/51).

Vi se sada susrećete sa pravednom kaznom, nju ste zaslužili ranije svojim rukama.

...jer Allah nije nepravedan robovima Svojim! (8/51).

Ovaj tekst, sa predočenjem scene "patnje u ognju", izaziva kod čovjeka pitanje da li će ova prijetnja od strane meleka nevjernicima sa kaznom koja ih čeka ubuduće, a kao da se događa sada s njima, biti nakon proživljenja i izvršenja obračuna ili će se oni suočiti sa "patnjom u ognju" čim umru.

I jedno i drugo je moguće. Iz kur'anskog teksta se to može shvatiti. Međutim, mi ne želimo ništa dodati na ovaj kur'anski zaključak. Ovo je jedno od pitanja neviđenog - nespoznajnog koje samo Allah zna. Nama ne preostaje ništa drugo nego da ga prihvatimo s uvjerenjem da će se to dogoditi. To je realnost koja se ne može odstraniti. Međutim, kada će se to dogoditi, pa to zna samo Onaj Kome su sve nepoznate i neviđene stvari poznate - Allah.

Da prijeđemo sada sa ove kratke stanke i zadržavanja oko konteksta na ono u što nas on prenosi, tj. na saopćenje cjelovite istine koja stoji iza ove scene. Kažnjavanje nevjernika poniženjem i patnjama zakon je odranije, zakon koji se ne mijenja. Ovo je potvrđena sudbina na koju se primjenjuje trajni zakon, zakon odranije.

Tako je bilo i sa Faraonovim ljudima i onima prije njih: u Allahove dokaze nisu vjerovali, pa ih je Allah zbog grijehova njihovih kaznio - Allah je, uistinu, moćan i strašno kažnjava (8/52).

Allah (Uzvišeni) ne prepušta ljude neočekivanom i usputnom događaju, niti događajima nasumce, događajima koji nemaju nikakva regulatora, nego je to Allahov zakon kojeg provodi Njegova odredba. Ono

što je zadesilo politeiste na Bedru to je ono isto što ih pogađa u svako vrijeme. To je zadesilo i ljude Faraonove i one koji su bili prije njih.

U Allahove dokaze nisu vjerovali, pa ih je Allah zbog grijehova njihovih kaznio (8/52).

Oni nisu onemogućili Allaha (Uzvišenog) niti ih je Njegova kazna mimoišla.

Allah je, uistinu, moćan i strašno kažnjava! (8/52).

Allah im je dao blagodat, opskrbio ih svojom dobrotom, smjestio ih na zemlji i omogućio im da budu zastupnici na zemlji. Ovo sve Allah daje ljudima samo da bi ih iskušao i ispitao, da bi provjerio da li su zahvalni ili su nevjernici. Međutim, oni ostaše nevjernici, ne zahvaljivaše, osiliše se i počiniše nasilje onim što im je Allah dao. Ta blagodat i ta snaga zavela ih je te postaše nasilnici i griješni nevjernici. Stizaše im Allahovi ajeti, a oni ih odbacivaše. Eto, tek tada ostvari se nad njima Allahov zakon, kazna stiže nevjernike nakon što su im bili objavljeni Allahovi ajeti, a oni ih ne htješe prihvatiti. Tek tada Allah izmijeni Svoju blagodat, kazni ih strašnom kaznom i potpuno uništi:

to je zato što Allah neće lišiti blagostanja narod kome ga je podario - sve dok se on sam ne promijeni, - a Allah sve čuje i sve zna. Tako je bilo sa Faraonovim ljudima i onima prije njih: dokaze Gospodara svoga nisu priznavali, pa smo ih Mi, zbog grijehova njihovih, uništili, a Faraonove ljude smo potopili, - svi su oni nevjernici bili (8/53-54).

Allah ih je uništio nakon što su oni odbacili Njegove ajete. On (Uzvišeni) nije ih prije toga uništio iako su oni bili nevjernici, jer je to Njegov zakon i Njegova milost: *A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!* (17/15). Ovdje se govori o ljudima Faraonovim i sličnim njima koji su bili prije njih i koji su odbacivali Allahove ajete pa ih je Allah kaznio jer su oni bili *nasilnici*. Termin *nasilnik* upotrijebljen je u značenju nevjerovanja ili politeizma. Ovaj se termin pretežno ovako upotrebljava u Kur'anu.

Ovdje se moramo malo zadržati na tekstu ajeta:

... to je zato što Allah neće lišiti blagostanja narod kome ga je podario - sve dok se on sam ne promijeni (8/53).

Ovaj ajet, s jedne stane, potvrđuje Allahovu pravdu kod postupanja s ljudima. On im ne oduzima blagodat koju im je poklonio sve dok oni ne izmijene svoje namjere, dok ne promijene ponašanje, izmijene stanja i

zasluže da im Allah izmijeni blagodat koju im je On dodijelio radi iskušenja i provjere, a koju oni nisu pravilno procijenili niti su bili zahvalni. S druge strane, ovo ljudsko stvorenje je počašćeno najvećom počašću kada mu je Allah dodijelio da to provodi i vrši putem kretanja ovog čovjeka i njegova rada, da čini određenu izmjenu u životu i u srcima ljudi, promjenu postavljenu na realnu izmjenu u njihovim namjerama, ponašanju, radu i stanju koje su oni sami za sebe izabrali. Zatim, kao treće, slijedi velika odgovornost ovog bića nasuprot velike blagodati. On raspolaže moći da zadrži Allahovu blagodat pri sebi, a također da je i poveća ako to spozna i ako je zahvalan. Istovremeno, on tu blagodat može i odbaciti od sebe, a to je, kada je zaniječe, oholi se, kada izmijeni svoje namjere i promijeni hod i smjer.

Ova velika istina predstavlja jedan vid "islamskog poimanja istine čovjeka", predstavlja odnose koje mu je Allah odredio u ovom Bitku i njegove odnose sa ovim Kosmosom i ono što se dešava u njemu. S ovog gledišta postaje jasno vrednovanje ovog bića u Allahovom mjerilu i ukazivanje počasti u ovoj mjeri. Istovremeno, postaje jasna djelatnost čovjeka vezana za njegovu sudbinu i tok zbivanja oko njega. Na taj način, zahvaljujući Allahu i Njegovoj odredbi, javlja se pozitivan element u formiranju ovog hoda po čemu se odvija čovjekovo kretanje, njegov rad, namjera, ponašanje i odstranjenje pokuđene pasivnosti koju mu je nametnulo materijalističko učenje, učenje koje čovjeka smatra pasivnim elementom spram prisilne neminovnosti: privredne, historijske, razvojne itd. i drugih neminovnosti kod kojih čovjek nema nikakve snage niti moći. Njemu je preostala samo apsolutna pokornost svemu onome što mu se nametne. On je nešto izgubljeno, potčinjeno i poniženo.[11]

Ova istina odslikava povezanost između rada i nagrade u životu ovog bića i njegovoj aktivnosti. Ona istovremeno odslikava Allahovu apsolutnu pravdu koja je učinila ovu povezanost Njegovim zakonom po kojem se odvija Njegova odredba ne čineći nijednom čovjeku nasilje dok provodi tu odredbu:

Jer Allah nije nepravedan robovima svojim! (8/51).

Pa smo ih mi, zbog grijeha njihovih, uništili, a Faraonove ljude smo potopili, - svi su oni nevjernici bili (8/54).

---

[11] Vidi poglavlje *Haqiqatu'l-insan* u drugom dijelu knjige *Hasaisu't-tesawur'l-islami we muqawwimatuhu.*

To je zato što Allah neće lišiti blagostanja narod kome ga je podario - sve dok se on sam ne promijeni (8/53).

Neka je hvala Allahu, Gospodaru svjetova!

« إِنَّ شَرَّ ٱلدَّوَآبِّ عِندَ ٱللَّهِ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۝٥٥ ٱلَّذِينَ عَٰهَدتَّ
مِنْهُمْ ثُمَّ يَنقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ * فَإِمَّا تَثْقَفَنَّهُمْ فِي ٱلْحَرْبِ
فَشَرِّدْ بِهِم مَّنْ خَلْفَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ * وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِن قَوْمٍ خِيَانَةً فَٱنۢبِذْ إِلَيْهِمْ
عَلَىٰ سَوَآءٍ ، إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلْخَآئِنِينَ * وَلَا يَحْسَبَنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوٓا ، إِنَّهُمْ
لَا يُعْجِزُونَ * وَأَعِدُّوا لَهُم مَّا ٱسْتَطَعْتُم مِّن قُوَّةٍ وَمِن رِّبَاطِ ٱلْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِۦ عَدُوَّ
ٱللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَءَاخَرِينَ مِن دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ ٱللَّهُ يَعْلَمُهُمْ ، وَمَا تُنفِقُوا مِن شَيْءٍ فِي
سَبِيلِ ٱللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنتُمْ لَا تُظْلَمُونَ * وَإِن جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَٱجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ
عَلَى ٱللَّهِ ، إِنَّهُۥ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ * وَإِن يُرِيدُوٓا أَن يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ
ٱللَّهُ هُوَ ٱلَّذِيٓ أَيَّدَكَ بِنَصْرِهِۦ وَبِٱلْمُؤْمِنِينَ * وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ ، لَوْ أَنفَقْتَ
مَا فِي ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا مَّآ أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ ، وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ ، إِنَّهُۥ عَزِيزٌ
حَكِيمٌ .

« يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ حَسْبُكَ ٱللَّهُ وَمَنِ ٱتَّبَعَكَ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ * يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ حَرِّضِ
ٱلْمُؤْمِنِينَ عَلَى ٱلْقِتَالِ ، إِن يَكُن مِّنكُمْ عِشْرُونَ صَٰبِرُونَ يَغْلِبُوا مِاْئَتَيْنِ ، وَإِن
يَكُن مِّنكُمْ مِّاْئَةٌ يَغْلِبُوٓا أَلْفًا مِّنَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَفْقَهُونَ * ٱلْـَٰٔنَ
خَفَّفَ ٱللَّهُ عَنكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا ، فَإِن يَكُن مِّنكُم مِّاْئَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا
مِاْئَتَيْنِ ، وَإِن يَكُن مِّنكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوٓا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ ٱللَّهِ ، وَٱللَّهُ مَعَ
ٱلصَّٰبِرِينَ .

« مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَن يَكُونَ لَهُۥٓ أَسْرَىٰ حَتَّىٰ يُثْخِنَ فِى ٱلْأَرْضِ ، تُرِيدُونَ
عَرَضَ ٱلدُّنْيَا وَٱللَّهُ يُرِيدُ ٱلْآخِرَةَ ، وَٱللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ * لَّوْلَا كِتَٰبٌ مِّنَ ٱللَّهِ سَبَقَ
لَمَسَّكُمْ فِيمَآ أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ * فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَٰلًا طَيِّبًا ، وَٱتَّقُوا ٱللَّهَ ،
إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ .

« يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ قُل لِّمَن فِىٓ أَيْدِيكُم مِّنَ ٱلْأَسْرَىٰٓ : إِن يَعْلَمِ ٱللَّهُ فِى
قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِّمَّآ أُخِذَ مِنكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ، وَٱللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ *
وَإِن يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا ٱللَّهَ مِن قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ ، وَٱللَّهُ
عَلِيمٌ حَكِيمٌ .

« إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَٰهَدُوا بِأَمْوَٰلِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِى سَبِيلِ
ٱللَّهِ وَٱلَّذِينَ ءَاوَوا وَّنَصَرُوٓا أُولَٰٓئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَآءُ بَعْضٍ ؛ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَمْ
يُهَاجِرُوا مَا لَكُم مِّن وَلَٰيَتِهِم مِّن شَىْءٍ حَتَّىٰ يُهَاجِرُوا ، وَإِنِ ٱسْتَنصَرُوكُمْ
فِى ٱلدِّينِ فَعَلَيْكُمُ ٱلنَّصْرُ - إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُم مِّيثَٰقٌ - وَٱللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ * وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَآءُ بَعْضٍ ، إِلَّا تَفْعَلُوهُ
تَكُن فِتْنَةٌ فِى ٱلْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ * وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَٰهَدُوا
فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱلَّذِينَ ءَاوَوا وَّنَصَرُوا أُولَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَّهُم مَّغْفِرَةٌ
وَرِزْقٌ كَرِيمٌ * وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا مِن بَعْدُ وَهَاجَرُوا وَجَٰهَدُوا مَعَكُمْ فَأُولَٰٓئِكَ
مِنكُمْ ، وَأُولُوا ٱلْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِى كِتَٰبِ ٱللَّهِ ، إِنَّ ٱللَّهَ بِكُلِّ
شَىْءٍ عَلِيمٌ » ٧٥

Najgora bića kod Allaha su oni koji poriču, oni koji neće da vjeruju, *(8/55)*

oni s kojima ti ugovore sklapaš, pa oni svaki put, ne bojeći se posljedica, krše ugovor svoj *(8/56).*

Ako se u borbi s njima sukobiš, tako ih razjuri da se opamete oni koji su iza njih (8/57).

Čim primijetiš vjerolomstvo nekog plemena, i ti njemu isto tako otkaži ugovor - Allah uistinu ne voli vjerolomnike (8/58).

I neka nikako ne misle oni koji ne vjeruju da će se spasiti; oni doista neće moći umaći (8/59).

I protiv njih pripremite koliko god možete snage i konja za boj, da biste time zaplašili Allahove i vaše neprijatelje, i druge osim njih - vi ih ne poznajete, Allah ih zna. Sve što na Allahovu putu potrošite naknađeno će vam biti, neće vam se nepravda učiniti (8/60).

Ako oni budu skloni miru, budi i ti sklon i pouzdaj se u Allaha, jer On, uistinu, sve čuje i sve zna (8/61).

A ako htjednu da te prevare, - pa, tebi je doista dovoljan Allah; On te podržava Svojom pomoći i vjernicima, (8/62)

i On je sjedinio srca njihova. Da si ti potrošio sve ono što na Zemlji postoji, ti ne bi sjedinio srca njihova, ali je Allah sjedinio, - On je zaista silan i mudar (8/63).

O Vjerovjesniče, Allah je dovoljan tebi i vjernicima koji te slijede (8/64).

O Vjerovjesniče, bodri vjernike na borbu! Ako vas bude dvadesetak izdržljivih, pobijediće dvije stotine; a ako vas bude stotina, pobijediće hiljadu onih koji ne vjeruju, zato što su oni ljudi koji ne shvaćaju (8/65).

Sada vam Allah daje olakšicu; On zna da ste izmoreni: ako vas bude stotina izdržljivih, pobijediće dvije stotine; a ako vas bude hiljada, pobijediće, Allahovom voljom, dvije hiljade. A Allah je uz one koji su izdržljivi (8/66).

Nijednom vjerovjesniku nije dopušteno da drži sužnje dok ne izvojuje pobjedu na Zemlji; vi želite prolazna dobra ovoga svijeta, a Allah želi onaj svijet. Allah je silan i mudar (8/67).

Da nije ranije Allahove odredbe, snašla bi vas patnja velika zbog onoga što ste uzeli (8/68).

Sada jedite ono što ste zaplijenili, kao dopušteno i lijepo, i bojte se Allaha. - Allah zaista prašta i milostiv je (8/69).

O Vjerovjesniče, reci sužnjima koji se nalaze u rukama vašim : "Ako Allah zna da u srcima vašim ima bilo šta dobro, daće vam bolje od onoga što vam je uzeto i oprostiće vam". - A Allah prašta i milostiv je (8/70).

A ako htjednu da te prevare, pa - oni su i prije Allaha varali, i zato ti je On omogućio da ih pobijediš. A Allah sve zna i mudar je (8/71).

Oni koji vjeruju, i iseljavaju se, i u borbi na Allahovu putu zalažu imetke svoje i živote svoje, i oni koji daju utočište i pomažu, oni jedni druge nasljeđuju. A onima koji vjeruju, a koji se nisu iselili - vi ne možete, sve dok se ne isele, nasljednici biti. A ako vas zamole da im u vjeri pomognete, dužni ste da im u pomoć priteknete, osim protiv naroda sa kojim o nenapadanju zaključen ugovor imate. - A Allah dobro vidi ono što radite (8/72).

Nevjernici jedni druge nasljeđuju. Ne postupite li tako, nastaće smutnja na Zemlji i nered veliki (8/73).

Oni koji vjeruju i isele se, i bore se na Allahovom putu, i oni koji daju sklonište i pomažu, - oni su, zbilja, pravi vjernici - njih čeka oprost i obilje plemenito (8/74).

A oni koji kasnije vjernici postanu pa se isele i u borbi zajedno s vama učestvuju, - i oni su vaši. A rođaci su, prema Allahovoj Knjizi, jedni drugima preči. - Allah, zaista sve zna (8/75).

Ovo je posljednja cjelina sure El-Enfal. Ona sadrži veći broj pravila o saradnji sa raznim taborima u miru i ratu. Sadrži brojna pravila o unutrašnjem organiziranju islamskog društva i njegovu odnosu sa inostranim organizacijama. Zatim sadrži i pravila o stavu islama prema ugovorima i poveljama iz raznih oblasti kao i pravila o vezi po krvi, rasi, zemlji i vjeri.

Veći broj tih pravila i odredaba definitivno je objašnjen, a neka su djelimično objašnjena, što zavisi od situacije. Kod takvih odredaba unijete su konačne izmjene u suri Et-Tewbe, a pri kraju medinskog perioda.

Među prvim pravilima i odredbama, a prema navodima u Kur'anu, jesu:

- odredbe koje se odnose na one narode s kojima islamski tabor ima ugovor, zatim oni odstupe od ovog ugovora kojeg su imali sa islamskim taborom takvi se smatraju najgorim životinjama. Islamski tabor zbog toga treba da ih kazni kaznom koja će ih zaplašiti i protjerati i njih i one koji

stoje iza njih, zbog toga što ih je na to navela želja da prekinu ovaj ugovor ili zbog namjere da napadnu islamski tabor.

- odredbe koje se odnose na one koji su sklopili ugovor, a od kojih se islamsko rukovodstvo plaši da ne dođe do prekidanja ovog ugovora i nevjere. U ovom slučaju islamsko rukovodstvo ima pravo prekinuti s njima ugovor i obavijestiti ih o tome. Ovi se tada tretiraju kao i oni koji su poveli borbu protiv muslimanskog tabora, njih treba kazniti i ostale koji su u sličnoj situaciji uplašiti.

- Islamski tabor je dužan da vazda bude krajnje spreman da pripremi snage koliko god mu je moguće kako bi snage koje su upućene na Pravi Put bile glavne na zemlji i od kojih bi se bojale sve neistinite snage i o čemu bi one druge čule te se plašile u prvom redu da napadnu neku islamsku zemlju, zatim da se predaju Allahovoj vlasti, da ne zabranjuju upućivanje poziva u islam u svojoj zemlji i da ne ometaju i ne sprečavaju nikome da se odazove na ovaj poziv, da ne insistiraju na pravu sudstva nad ljudima i njihovu klanjanju njima kako bi vjera Allahova bila jedina.

- Ako bi neka grupa nemuslimana bila sklona miru sa islamskim taborom i ako mu se ne bi suprotstavljala, onda će islamsko rukovodstvo prihvatit njihovu tu ponudu o miru i sklopiti ugovor. A ako oni budu krili kakvu prijevaru, a nema ništa očevidno što bi ukazalo na to, taj njihov stav će biti prepušten Allahu, a On je dovoljan muslimanima da ih zaštiti od zla ovih prevrtljivaca.

- Borba je dužnost muslimanima čak i onda kad bi broj njihovih neprijatelja bio mnogo veći jer su muslimani uvijek pomognuti od Allaha u borbi protiv svojih neprijatelja; jedan je musliman sposoban za deset neprijatelja, odnosno jedan za dvojicu u najtežim trenucima. Prema tome, obaveznost džihada ne traži izjednačenje pojavnih snaga između vjernika i njihovih neprijatelja. Za vjernike je dovoljno da pripreme snage onoliko koliko mogu, da se pouzdaju u Allaha, da budu čvrsti i strpljivi u borbi, a ostalo neka prepuste Allahu. Ovo zbog toga što muslimani raspolažu i drugim, nematerijalnim i neuočljivim snagama.

- Islamskom taboru treba da bude obaveza od samog početka da potpuno sruši moć nasilnika. Ako dođe do zarobljavanja boraca, njihovo otkupljenje ne vodi ovom cilju, onda se ovaj postupak odbacuje. Vjerovjesnici i njihovi sljedbenici nisu uzimali u zarobljeništvo sve dok nisu izvojevali pobjedu na zemlji, dok nisu uništitli moć neprijatelja, dok nisu postali značajni na zemlji i moćni zahvaljujući svojim snagama. Eto, tada

nije loše da se imaju i zarobljenici i da se vrši njihov otkup. Prije toga likvadacija u borbi je bolja i značajnija.

- Ratni plijen zadobijen u borbi sa politeistima dozvoljen je muslimanima. Njima je također dozvoljeno i da primaju otkupninu za zarobljeništvo, ali nakon što su izvojevali pobjedu na zemlji, učvrstili se i uništili svoga neprijatelja.

- Zarobljenicima u islamskom taboru treba biti ponuđen islam uz obavještenje da im je Allah obećao da će im dati veće dobro od ratnog plijena i otkupnine koje je uzeto od njih. Njih treba istovremeno upozoriti na izdajstvo, da onda slijedi srdžba Allahova, a On je i omogućio njihovo zarobljavanje.

- Spona okupljanja u islamskom društvu jeste vjera. Pomognuti u ovom društvu mogu biti ako ih veže vjera i dinamični sistem. A oni koji vjeruju i iseljavaju se i oni koji daju utočište i pomažu nasljeđuju jedni druge. A oni koji vjeruju, a koji se nisu iselili u islamsku zemlju nemaju prava na nasljedstvo. Nema nasljedstva između onih koji se nisu iselili i onih koji su u islamskom taboru u islamskoj zemlji. Ovo znači da među njima nema pomaganja niti solidarnosti. Njih muslimani mogu pomoći samo onda kada budu napadnuti zbog vjere i kada taj napad i agresija budu počinjeni od strane naroda koji nema sklopljen ugovor sa muslimanima.

- Uspostavljanje ovog okupljanja i nasljedstva u muslimanskom društvu na osnovu spone vjere i dinamičkog sistema ne sprječava da rođaci budu jedni drugima preči, pa, prema tome, da budu bliži u nasljedstvu, ali onda kada se ostvari uvjet vjere i dinamički sistem. Sama rodbinska blizina ne daje prioritet niti pravo nasljedstva ako je prekinuta veza vjerovanja i spona dinamičkog sistema.

Ovo su, ukratko, principi i pravila koje sadrži ova cjelina. Ona sadrži i lijep skup pravila islamskog unutrašnjeg i vanjskog organiziranja. Mi ćemo pokušati da damo više objašnjenja kada se budemo suočili sa kur'anskim tekstovima.

Najgora bića kod Allaha su oni koji poriču, oni koji neće da vjeruju,

(8/55)

oni s kojima ti ugovore sklapaš, pa oni svaki put, ne bojeći se posljedica, krše ugovor svoj (8/56).

Ako se u borbi s njima sukobiš, tako ih razjuri da se opamete oni koji su iza njih (8/57).

Čim primijetiš vjerolomstvo nekog plemena, i ti njemu isto tako otkaži ugovor - Allah uistinu ne voli vjerolomnike (8/58).

I neka nikako ne misle oni koji ne vjeruju da će se spasiti; oni doista neće moći umaći (8/59).

I protiv njih pripremite koliko god možete snage i konja za boj, da biste time zaplašili Allahove i vaše neprijatelje, i druge osim njih - vi ih ne poznajete, Allah ih zna. Sve što na Allahovu putu potrošite naknađeno će vam biti, neće vam se nepravda učiniti (8/60).

Ako oni budu skloni miru, budi i ti sklon i pouzdaj se u Allaha, jer On, uistinu, sve čuje i sve zna (8/61).

A ako htjednu da te prevare, - pa, tebi je doista dovoljan Allah; On te podržava Svojom pomoći i vjernicima, (8/62)

i On je sjedinio srca njihova. Da si ti potrošio sve ono što na Zemlji postoji, ti ne bi sjedinio srca njihova, ali je Allah sjedinio, - On je zaista silan i mudar (8/63).

Ovi ajeti suočavaju se sa postojećom situacijom u životu muslimanskog društva u vrijeme kada nastaje muslimanska vlast i država u Medini i kada muslimansko rukovodstvo uspostavlja odredbe s kojima će se suočiti u ovoj situaciji.

Ovi ajeti predstavljaju osnovna pravila odnosa sa inozemstvom između muslimanskog tabora i drugih tabora oko njega. U ove odredbe unijete su samo sporedne izmjene nešto kasnije, ali su one ostale kao glavni temelji u islamskim međunarodnim odnosima.

Ove odredbe potvrđuju mogućnost uspostavljanja ugovora suživota između različitih tabora ukoliko ti ugovori osiguravaju da neće doći do njihova prekida. Odredbe iskazuju puno poštovanje ugovorima i krajnju ozbiljnost. Međutim, ako drugi tabor ili grupa uzima ove ugovore kao zastor i da iza njih radi na izdaji i vjerolomstvu ugovora, da pripremi kakvo zlo, tada muslimansko rukovodstvo ima pravo da otkaže ove ugovore i da o tome obavijesti drugu stranu. Muslimansko društvo ima slobodu kod

izbora vremena kada će nanijeti udarac vjerolomnicima i prekršiteljima ugovora, s tim da ovaj udarac bude jak i žestok kako bi se uplašio svako drugi ko pomišlja da se suprotstavi muslimanskom društvu, bilo javno ili tajno. S onima koji traže mir sa islamskim taborom i ne sprječavaju islamski poziv niti ometaju da taj poziv dođe do svakoga muslimansko rukovodstvo može sklopiti ugovor i da taj ugovor traje sve dotle dok se vidi da su oni skloni miru i da ga žele.[12]

Ovo je, kao što se vidi, realno suočavanje praktičnih i realnih situacija u odnosima između susjednih tabora. Pomirenje neće biti odbačeno sve dok islamski poziv uživa pravu sigurnost i dok ne nailazi na materijalne prepreke na putu saopćenja svoga učenja. Istovremeno, ovi ugovori ne mogu dopuštati da budu zavjesa neprijateljstvu iza koga bi protivnici pripremali udarac muslimanskom društvu.

Što se tiče realne situacije s kojom su se suočavali ovi tekstovi tada u medinskom društvu, ona je nastala iz uvjeta s kojima se suočavalo muslimansko rukovodstvo prvih dana po Hidžri u Medini. Ovo je imam Ibni Kajjim izložio sažeto u djelu *Zadu'l-me'ad* govoreći: "Kada je došao Vjerovjesnik (alejhi's-selam) u Medinu, tamo su postojale tri grupe nevjernika. Prva grupa s kojom je sklopio ugovor i koja je prihvatila obavezu da se neće boriti protiv njega, niti suprotstavljati njemu, niti potpomagati njegove neprijatelje protiv njega. Takvi su ostali u svom vjerovanju uživajući punu sigurnost i u imecima i u životima. Druga je grupa ona koja se borila protiv Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i ispoljavala neprijateljstvo, a treća grupa ga je ostavila, nisu sklopili s njim nikakav ugovor, ali se nisu ni borili protiv njega, nego su iščekivali ishodište šta će se zbiti sa njime i njegovim neprijateljima. Među ovima je bilo i takvih koji su u sebi priželjkivali da se Resulullah javno pojavi i pobijedi, a bilo je i takvih koji su željeli da se protiv njega pojave neprijatelji i da oni pobijede. Bila je i treća grupa koji su formalno bili sa Vjerovjesnikom (alejhi's-selam), a u biti ostali su sa njegovim neprijateljem, kako bi uživali sigurnost i kod jedne i kod druge strane. Ovo su bili licemjeri. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) postupao je sa svakom od ovih grupa onako kako mu je naredio njegov Uzvišeni Gospodar.

Među onima koji su s njim sklopili ugovor o pomirenju bile su tri grupe Jevreja koje su nastanjivale mjesta oko Medine. To su Benu

[12] Ova situacija i opis definitivno je predstavljana kasnije u suri Et-Tewbe.

Kajnuka, Benu Nadir i Benu Kurejza. Među njima je bilo i arapskih plemena politeista koji su također nastanjivali susjedstvo Medine.

Očito da je ovakva situacija bila samo privremena. Ona se suočavala sa realnim stanjem. Nisu bile donijete konačne odredbe koje bi se odnosile na međudržavne islamske odnose. One su se kasnije mijenjale sve dok se nisu ustalile i upotpunile sa objavom sure Berae.

Ove faze kroz koje su prošli ovi odnosi izložene su i u devetom džuzu čiji je sažetak prenio imam Ibni Kajjim u spomenutom djelu *Zadu'l-mead.* Mi smatramo da neće biti loše da se ponovo zadržimo na ovom sažetku jer se ukazuje potreba za tim.

"Poglavlje o rasporedu teksta upute Vjerovjesniku (alejhi's-selam) vezane za odnose sa nevjernicima i licemjerima od dana kada je dobio Objavu pa do njegove smrti. Prvo što mu je njegov Gospodar (Uzvišeni) objavio jeste "Ikre", da uči u ime Njegova Gospodara koji stvara..., a to je bilo na početku njegova poslanstva. Tada mu je naredio da uči u sebi, a nije da prenosi i saopćava. Zatim je objavljeno: *O ti pokriveni! Ustani i opominji* (74/1-2). Upozorio ga je riječima: *Čitaj* (96/1), a onda uputio: *O ti pokriveni!* (74/1). Potom mu je naredio da opominje svoju bližu porodicu, zatim svoj narod, pa Arape oko svog naroda, zatim da opominje sve Arape, a onda i cio svijet. Ostao je deset i više godina nakon prve objave pozivajući u islam bez borbe i nametanja džizje. Bilo mu je naređeno da se susteže, strpi i ne prolijeva krv. Onda mu je dozvoljeno da se iseli i povede borbu, da se bori protiv onoga ko se usmjeri protiv njega, da se susteže od onoga ko ga ostavlja na miru i ne suprotstavlja mu se borbom, potom mu je naređeno da povede borbu protiv politeista da bi ostala samo Allahova vjera. Nevjernici su, kada mu je bila naređena borba, bili razvrstani u tri grupe: grupa privržena miru, grupa sklona ratu i grupa zimmijja. Naređeno mu je da sklopi ugovor sa onima koji žele ugovor i mir. Naređeno mu je da ispuni taj rok sve dok oni ustraju na izvršavanju ugovora. U slučaju da se plaši od njih nevjere i izdajstva naređeno mu je da prekine s njima ugovor, da ne stupa u borbu s njima sve dok ih ne obavijesti o prekidu ugovora. Naređeno mu je da se bori protiv svakoga ko prekine svoj ugovor. Kada je bila objavljena sura Berae, objavljene su i odredbe koje se odnose na ove tri grupe. Naređeno mu je da se bori protiv svojih neprijatelja - sljedbenika Knjige sve dok ne počnu davati džizju ili ne prihvate islam. Naređeno mu je da se bori protiv nevjernika i licemjera i da bude strog prema njima. Protiv nevjernika borio se sabljom, mačem i kopljem. Protiv licemjera dokazom i jezikom. Naređeno mu je u suri Berae da prekida ugovore sa nevjernicima. U to vrijeme ugovorene strane bile su podijeljene u tri

grupe. Grupa kojoj se morao suprotstaviti prema naredbi, a to su oni koji su prekinuli ugovore i nisu ih održali. Protiv njih se Vjerovjesnik borio i ustao protiv njih. Druga grupa je bila grupa koja je imala privremeni ugovor, a koja ga nije prekinula niti se suprotstavila Vjerovjesniku (alejhi's-selam). U vezi sa ovom grupom naređeno mu je da ispuni rok dat njima i grupi s kojom nije imao nikakav ugovor, koja se nije borila protiv njega. Ili su imali opći ugovor pa mu je naređeno da taj ugovor produži za četiri mjeseca, a ako oni to odbace, povest će borbu protiv njih, povest će borbu protiv prekršitelja ugovora, a onog ko nema nikakva ugovora ili ako postoji opći ugovor, dat mu je rok četiri mjeseca. Naređeno mu je da taj rok ispuni ako suprotna strana to ispuni. Svi su ovi primili islam i nisu se zadržali u nevjerovanju do isteka roka. Zimmijama je propisana džizja. Itd."

Obraćajući se na ovaj sažetak i događaje vezane za historiju iz vremena Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i objave sura i ajeta koji sadrže ove odredbe, postaje nam jasno da ajeti sure El-Enfal, koje mi sada razrađujemo, predstavljaju središnju fazu situacije kakva je bila početkom medinskog perioda i situaciju kakva je bila po objavi sure Berae. Ovu cjelinu tekstova moramo proučiti u svjetlu ovih okolnosti. I premda oni određuju neka osnovna pravila, ipak ne predstavljaju konačnu formu tih odredaba. Konačnu sliku daju tekstovi sure Berae kao i praktična primjena tih odredaba na kraju života Vjerovjesnika (alejhi's-selam), kao što će doći.

U svjetlu ovog objašnjenja možemo izložiti ove kur'anske tekstove.

Najgora bića kod Allaha su oni koji poriču, oni koji neće da vjeruju, oni s kojima ti ugovore sklapaš, pa oni svaki put, ne bojeći se posljedica, krše ugovor svoj (8/55-56).

Termin *najgora bića*, iako obuhvata sve što puže po zemlji, obuhvata i ljude među tim životinjama, ali on, kao što smo rekli, baca posebnu sjenu na one koji se zovu ljudi... baca sjenu životinje, tako da ovi ljudi postaju najgora životinja koja puzi po zemlji. To su oni koji ne vjeruju, čije je nevjerovanje na stepenu da ne prihvataju vjerovanje. To su oni koji krše svoje ugovore svaki puta, a pri tome se nikada ne boje Allaha.

Više verzija odnosi se na ove, šta se misli ovim tekstom. Neke od tih verzija kažu da se odnosi na Benu Kurejza, drugi da se odnosi na Benu

Nadir, treći na Benu Kajnuka, četvrti na Arape politeiste koji su živjeli okolo Medine.

Tekst i historijska realnost mogu se odnositi na sve ove. Jevreji su prekidali svoje odnose sa Vjerovjesnikom (alejhi's-selam), grupa za grupom, a i politeisti su također prekidali sklopljene ugovore. Važno je da znamo da ovi tekstovi govore o realnoj situaciji i prije i poslije Bedra, sve do objave ovih ajeta. Međutim, odredba koja se donosi u tim ajetima predstavlja prirodu licemjera vezanu za ugovore, predstavlja stalnu situaciju i potvrđuje stalnu osobinu.

Ovi koji ne vjeruju i koji ostaju uporni u svom nevjerovanju *oni koji neće da vjeruju* (8/55), time su iskvarili svoju prirodu i tako postali najgora bića kod Allaha. Ovo su oni koji prekidaju svaki ugovor koji su potpisali i time se lišili druge ljudske osobine, osobine pridržavanja ugovora, iskočili su iz svih obaveza i općih pravila kao što bi iskočila životinja da nije vezana svojim prirodnim ograničenjima. A ovi kao da nemaju ograničenja pa su zbog toga najgora bića - životinje kod Allaha. Ovi, od kojih niko ne može da ostane pri sklopljenom ugovoru i njihovoj zaštiti, zaslužuju kaznu. To je lišavanje sigurnosti kao što su oni lišili sigurnosti druge. Ta zaslužena kazna im je da budu preplašeni i protjerani, da budu tučeni po rukama tako snažno da to ne uplaši samo njih nego da uplaši svakog ko to čuje, a pokušava se služiti njihovim primjerom. Vjerovjesniku (alejhi's-selam) i muslimanima koji dolaze iza njega naređeno je, kada se sretnu sa ovakvima u borbi, da isto tako postupe.

Ako se u borbi s njima sukobiš, tako ih razjuri da se opamete oni koji su iza njih (8/57).

Ovo je čudan izraz. On ocrtava sliku strašnog kažnjavanja i jezovitog straha tako da je dovoljno da to čuje čovjek i da se da u bijeg. Šta misliš kakva će biti situacija onoga koji zaslužuje ovako strašnu kaznu? To je strašan udarac kojeg naređuje Allah (Uzvišeni) Vjerovjesniku (alejhi's-selam) da postupi ovako sa onima koji su se usudili da prekinu ugovor i koji su iskočili iz općih pravila koja čovjeka čine čovjekom. Ovo se čini da bi se osigurao prvenstveno islamski tabor, a zatim da bi se srušila veličina onih koji se dižu protiv islama, da spriječi svakoga ma ko to bio i ko se usudio da pomisli da stane na putu islamskog širenja bilo izdaleka ili izbliza.

To je priroda ovog metoda čija forma mora da se ustali u srcima muslimanske zajednice. Ova vjera mora da se poštuje i da ima ugled, mora

da bude snažna, mora da ima upliv, mora da izaziva strah kod nasilnika, da ih potrese tako da se ne stavljaju na put zapreke širenja islama. Ova vjera teži da oslobodi čovjeka na zemlji od svih nasilnika. Oni koji misle da se metod ove vjere svodi samo na poziv i prenošenje i saopćenje u suočenju sa materijalnim smetnjama nasilničkih snaga, ti ljudi ne znaju ama baš ništa o prirodi ove vjere.

Ovo je prva odredba koja se odnosi na situaciju stvarnog kršenja ugovora sa islamskim taborom. Ona govori šta treba slijediti kod nanošenja odlučujućeg udarca.

Druga odredba odnosi se na izazivanje straha kod kršenja ugovora i očekivanja prijevare. To dolazi onda kada se očito pojave djela i znaci koji ukazuju da neki narod nastoji da stvarno prekrši ugovor.

Čim primijetiš vjerolomstvo nekog plemena, i ti njemu isto tako otkaži ugovor - Allah uistinu ne voli vjerolomnike (8/58).

Islam od druge strane traži da se drži ugovora, a ako se plaši izdajstva od drugoga, on će otkazati postojeći ugovor naglas i javno. Islam neće iznevjeriti ugovor niti unijeti vjerolomstvo, neće obmanuti niti prevariti nego će otvoreno kazati drugima da se on povlači od obaveza ugovora s njima, da nema više između islama i njih sigurnosti. Na taj način islam se uzdiže sa ljudskom prirodom na nivo časti i pravednosti, na nivo sigurnosti i smirenosti. On ne napada druge vjerolomno i izdajnički dok su oni sigurni, smireni i pouzdani da ugovor neće biti dokinut niti prekršen, niti se plaše oni koji nisu na oprezu pa da se boje izdaje. A kada dođe do odbacivanja ugovora, onda - rat je varka, jer tada svaki koji se spori koristi opreznost koju ima. Ako tada bude prevaren, on tada nije zaveden i obmanut nego je bio nemaran. Sva sredstva varke u ratu su dozvoljena jer varka nije vjerolomstvo.

Islam želi da se čovječanstvo uzdigne, i da čovječanstvo oprašta, ali ne dozvoljava vjerolomstvo radi prevlasti. Islam se bori radi visokih ciljeva i časnih namjera. Islam ne dozvoljava upotrebu niska sredstva radi ostvarenja časnog cilja.

Islam osuđuje izdajstvo i omalovažava izdajice koji krše ugovore. Islam ne želi ni da musliman iznevjeri povjerenje sadržano u ugovoru na putu ostvarenja nekakvog cilja bez obzira koliko on bio častan. Ljudska duša je nešto što je jedinstveno, nedjeljivo, i ko za sebe traži da mu bude dopušteno nisko i prosto sredstvo, taj ne može ostati na zaštiti časnog cilja. Nije musliman onaj koji radi cilja opravdava svako sredstvo. Ovaj princip je

tuđ za islamski osjećaj, jer nema razdvajanja u formiranju ljudske duše u njenom svijetu između sredstava i ciljeva. Uživanje u nepravednosti ne može zavesti muslimana da gazi blagodat u kaljuži. Uživanjem u nepravednosti moraju se na koncu uprljati noge. Zbog svega ovoga Allah je osudio vjerolomnike i svako vjerolomstvo.

Allah uistinu ne voli vjerolomnike (8/58).

Moramo da posjetimo da su ove odredbe bile objavljene u vrijeme kada društvo nije težilo ovom časnom nivou. Zakon pustinje bio je zakon ratnika sve do tog vremena. Zakon moći bio je taj koji je okivao kad god je mogao. Moramo spomenuti i to da je zakon džungle vladao ovim paganskim društvima sve do osamnaestog stoljeća po gregorijanskom kalendaru, jer Evropa nije poznavala nikakve međunarodne odnose, osim onoga što je ugrabila u vrijeme njenog kontaktiranja sa islamskim svijetom. Ona se nije nikada digla čak ni do ovog momenta na ovu visinu u svijetu realnosti, pa ni onda kada je upoznala nešto iz oblasti teorije, a što se naziva međunarodno pravo. Oni koji su zaslijepljeni "tehničkim napretkom" i industrijom zakona moraju shvatiti istinu "realnosti" između islama i svih savremenih sistema.

U zamjenu za ovu čistoću i nepomiješanost Allah muslimanima obećava pobjedu i čini im lahkim pitanje nevjerovanja i nevjernika.

I neka nikako ne misle oni koji ne vjeruju da će se spasiti; oni doista neće moći umaći (8/59).

Razmišljanje o prijevari i vjerolomstvu neće dati nevjernicima priliku da se spase jer Allah neće ostaviti muslimane same niti će dozvoliti vjerolomnicima da umaknu. Oni koji ne vjeruju ne mogu spriječiti Allaha da ih kazni kada to želi, oni ne mogu oslabiti ni muslimane jer Allah muslimane pomaže.

Neka budu mirni oni koji koriste čista sredstva, kada imaju iskrenu namjeru, kada sve rade radi Allaha. Njih neće preteći gospodari nečasnih i niskih sredstava. Muslimani su uvijek pomognuti od strane Allaha, muslimani koji Njegov zakon ostvaruju na Zemlji, uzdiži Njegovu riječ među ljudima, istupaju u Njegovo ime, bore se da bi oslobodili ljude da se klanjaju bilo kome do Allahu, ne pripisujući Mu nikakva sudruga.

Da bi islam ostvario pobjedu, on poduzima nekoliko mjera koje ulaze u sastav moći muslimanske družine. Islam ne vezuje poglede muslimanske zajednice za visoke horizonte i nivoe a da joj prethodno nije

osigurao čvrstu podlogu na zemlji na kojoj će se ustaliti njene noge, pripremio joj operativna sredstva koja poznaje njena priroda, a njeno iskustvo to potvrdilo, i bez njene pripreme kod realnog kretanja koji bi ostvario ove visoke ciljeve.

I protiv njih pripremite koliko god možete snage i konja za boj, da biste time zaplašili Allahove i vaše neprijatelje, i druge osim njih - vi ih ne poznajete, Allah ih zna. Sve što na Allahovu putu potrošite naknađeno će vam biti, neće vam se nepravda učiniti (8/60).

Pripremanje svega što je u moći je stroga dužnost muslimana koji vodi borbu. Tekst mu naređuje da pripremi snage bez obzira kakve su vrste, boje i šta su one. Posebno ističe "konje za boj" jer je to bila tipična oprema kad im se Allah obraćao ovim Kur'anom prvi puta, a da im je rekao nešto što im je bilo nepoznato u to vrijeme, a što će biti kasnije otkriveno, obraćao bi im se i govorio o nečemu što je potpuno nepoznato. Allah je daleko iznad toga. Važno je ovdje reći da se to odnosi na opće upozorenje i obuhvata sve snage

... Pripremite koliko god možete snage (8/60).

Islam mora raspolagati snagom kojom bi se manifestirao na zemlji da bi oslobodio čovjeka. Prvo što predstavlja i čini ovu moć u oblasti poziva jeste da budu pravi vjernici, oni koji su izabrali ovu vjeru, da su se slobodno za nju opredijelili, da ne odstupaju od nje niti da unose smutnju nakon što su je prihvatili. Drugo što predstavlja ovu snagu jeste da ona plaši neprijatelje ove vjere tako da oni i ne pomišljaju da izvrše napad na islamsku zemlju koju štiti ova moć. Treće što predstavlja ovu moć jeste da ona unosi strah u duše tih neprijatelja, da ne pomišljaju da se suprotstave širenju islama jer on teži i smjera osloboditi čovjeka svugdje na zemlji. Četvrto što predstavlja ovu moć i snagu jeste da ona ruši svaku drugu moć na zemlji koja prisvaja sebi svojstvo Božanstva i sudi ljudima po svojim zakonima i svojom vlašću, a ne priznaje da Božanstvo pripada samo Allahu te da na osnovu toga i sudstvo i suverenitet pripada samo Njemu (Uzvišenom).

Islam nije teološki sistem koji se ostvaruje samo učvršćenjem u srcu i organizacijom obreda pa time prestane njegova uloga. Islam je praktični i realni program života. On se suočava sa svim drugim programima na kojima počiva vlast iza koje stoje neke materijalne snage. Islam je obavezan da učvrsti svoj Božanski program rušeći te materijalne snage, rušeći te vlasti koje provode te druge programe i suprotstavljaju se

Božanskom programu. Musliman ne treba da muca niti da mrmlja obznanjujući ovu veliku istinu. Treba da ne osjeća stid zbog prirode ovog Božanskog programa, treba da ističe da islam, kada kreće po zemlji ili na zemlji, ide za tim da oglasi oslobođenje čovjeka oslanjajući se na odredbu samo Allahova Božanstva i rušenje božanstva koje se pripisuje čovjeku. On ne polazi sa programom koji je tvorevina čovjeka niti ide da učvrsti vlast nekog vođe ili države ili klase ili nacije. On ne starta da bi imao roblje, koje bi obrađivalo polja uglednika, kao što je to bilo u Rimu, niti da eksploatira tržišta i sirovine, kao što čini zapadnjački kapitalizam, niti da nametne kakvo ljudsko učenje koje je produkt neznanog ograničenog čovjeka, kao što je slučaj sa komunizmom i drugim ljudskim učenjima i školama. On nastupa sa programom koji je tvorevina Allaha, Učenog, Mudrog, Obaviještenog i Koji sve vidi. Nastupa da bi utvrdio Božanstvo samo Allaha i Njegovu vlast, nastupa da bi na zemlji oslobodio čovjeka od robovanja drugom čovjeku.

Ovo je ta velika činjenica koju treba da spoznaju poraženi koji smatraju da je vjera samo odbrana, koji brzaju kada govore i mrmljaju da bi se na neki način opravdali i izvukli od širenja islama i islamske borbe.[13]

Bilo bi lijepo da spoznamo šta su granice obaveza kod pripremanja moći i snage. U tekstu stoji:

I protiv njih pripremite koliko god možete snage (8/60).

To je krajnja moguća granica, tako da muslimanska zajednica ne može naći ispriku a da se ne unese u ovu moć.

Tekst također ukazuje i na prvi cilj pripreme ove moći, a taj je:

Da biste time zaplašili Allahove i vaše neprijatelje, i druge osim njih - vi ih ne poznajete, Allah ih zna (8/60).

Ovo znači unošenje straha u srca Allahovih neprijatelja koji su istovremeno i protivnici muslimanske zajednice na zemlji od kojih su neki poznati, a neki nepoznati muslimanima, ili bar nisu ispoljili svoje neprijateljstvo prema njima. Allah zna njihove tajne i činjenice. Ove treba da uplaši islamska moć, makar oni stvarno i ne istupili protiv muslimana. Muslimani su obavezni da budu sposobniji i jači od njih. Oni su obavezni

[13] V. više traktat *El džihad fi sebilillah* od Mevdudija, a i ono što smo mi naveli o džihadu u predgovoru sure El-Enfal, deveti džuz, 165-186.

da sakupe sve snage s kojima raspolažu, kako bi predstavljali strah i trepet na zemlji i kako bi Allahova riječ bila gornja i vjera sva Allahova.

Pošto pripremanje ove snage traži i sredstva, a cjelokupni islamski sistem počiva na solidarnosti, otuda se poziv na borbu pridružio pozivu na trošenju sredstava na Allahovu putu.

Sve što na Allahovu putu potrošite naknađeno će vam biti, neće vam se nepravda učiniti (8/60).

Tako islam daje prednost džihadu i trošenju sredstava na Allahovu putu nad svim drugim ciljevima na zemlji, nad svim drugim ličnim potrebama, nad svim nacionalinim ili klasnim osjećajima da bi se čovjek iskreno predao Allahu na Njegovom Putu u cilju ostvarenja Allahove Riječi na zemlji i postizanja Njegova zadovoljstva. Islam negira i odbacuje od svog samog početka svaku borbu koja ima cilj postizanje slave pojedinaca ili zemlje, svaku borbu koja počiva na ekploatisanju i osvajanju tržišta, svaku borbu koja ima cilj nekoga poraziti ili poniziti, svaku borbu koja teži da uspostavi vlast jedne zemlje nad drugom zemljom, ili jednog naroda nad drugim narodom, ili jednom nacijom nad drugom nacijom, ili klasom na drugom klasom, a zadržava samo jednu vrstu kretanja i borbe, a to je borba na Allahovu Putu jer Allah (Uzvišeni) ne želi da jedna nacija, država, narod, klasa, osoba ili više osoba dominira, nego želi da dominira Njegovo Božanstvo, Njegova vlast i Njegovo sudstvo. Njemu nisu potrebni svjetovi, ali Njegova Božanska vlast je jedina vlast koja garantira dobro, bogatstvo, slobodu i plemenitost svjetovima.

Treća poruka ovih tekstova je vezana za one koji žele mir i pomirenje sa islamskim taborom ili izražavaju sklonost za mirom, a njihova djela, uistinu, ukazuju na to.

Ako oni budu skloni miru, budi i ti sklon i pouzdaj se u Allaha, jer On sve čuje i sve zna (8/61).

Izraz *džunuh* (o sklonosti ka miru) vrlo je prijatan termin koji baca nježnu sjenu na poziv. To podsjeća na kretanje krila ptice sklone ka smirenosti kada svoje peruške i krila spušta radi smiraja. Kao i to što je pitanje sklonosti ka miru popraćeno oslanjanjem na Allaha Koji sve čuje i sve zna, Koji čuje i zna i ono što se govori iza zavjese tajnosti; oslanjanje na Allaha sasvim je dovoljno za garanciju i pruža sigurnost.

Ako se vratimo na sažetak imama Ibnu'l-Kajjima o zgodi kazivanja o nevjernicima i njihovu stavu prema Vjerovjesniku (alejhi's-selam) kao i o

Vjerovjesnikovom stavu prema njima u početku medinskog perioda pa do Bedra i objave ovog propisa, vidjet ćemo da je ovaj tekst vezan za grupu ljudi koja se povukla od Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i nije se borila protiv njega, nego je bila sklona miru, nije ispoljavala neprijateljstvo niti se suprotstavljala pozivu islama, niti muslimanskoj državi. Allah (Uzvišeni) naredio je Poslaniku (alejhi's-selam) da ostavi ovu grupu i prihvati njenu ponudu za mir. Ovo je trajalo do objave sure Berae u kojoj se produžuje vrijeme mira onima koji nisu imali nikakav ugovor, ili su imali ugovor na neodređeno vrijeme, pa je određeno vrijeme od četiri mjeseca. Mir će poslije tog perioda imati drugi tretman ovisno o situaciji. Ni ovo nije bila definitivna odredba kako se to da razumjeti iz teksta i raznih situacija kao i iz tekstova koji su uslijedili u vremenu realnih postupaka Vjerovjesnika (alejhi's-selam) nakon toga.

Međutim, tekst je svojevremeno imao neku vrstu općenitosti u tretmanu. Resulullah je postupao prema toj odredbi sve do objave sure Berae. Prema toj odredbi, sklopljen je i mir na Hudejbiji, šeste godine po Hidžri.

Neki islamski pravnici prihvataju da je ova odredba konačna i trajna. Oni su sklonost ka miru protumačili kao prihvatanje davanja džizje. Međutim, ovo se ne podudara sa historijskom realnošću, jer su odredbe o džizji objavljene u suri Berae, osme godine po Hidžri, a ovaj ajet objavljen je druge godine poslije Bedra, dok još nisu bile uvedene odredbe o džizji. Prema tome, najispravnije bi bilo obratiti se na događaje i historiju objave ovih ajeta i prirodu samog kretanja islamskog programa, pa da se kaže: Ova odredba nije konačna. Njena posljednja izmjena bila je u posljednjim odredbama koje su bile objavljene u suri Berae (Et-Tewbe) prema kojima ljudi u odnosu na islam čine slijedeće grupe: ratnici koji se bore protiv islama, muslimani koji primjenjuju Allahov zakon i podanici koji plaćaju džizju i ostaju takvi sve dok izvršavaju svoje obaveze. Ovo su definitivne odredbe kojima se završava kretanje islamske borbe. Sve druge odredbe su odraz realnih situacija koje je islam težio izmijeniti dok se nije došlo do ove tri situacije koje predstavljaju konačne odnose. To su odnosi koje predočava hadis koga citira Muslim, a prenosi Imam-i Ahmed.

Imam-i Ahmed ističe: Prenio nam je Vekih senedom Sufjan, Alkama ibni Mersed, Sulejman ibni Jezid, njegov otac od Jezida ibni Hatiba Eslemija (Bog bio zadovoljan njime) slijedeće: Kada bi Vjerovjesnik (alejhi's-selam) poslao nekog zapovjednika sa vojnom jedinicom, posebno bi mu preporučio da bude bogobojazan, a i svi oni koji su s njim i da čine dobro. Vjerovjesnik bi dodao i ovo: "Borite se u ime Allaha na Njegovu

Putu, borite se protiv onih koji ne vjeruju u Allaha. Kada susretnete svoje neprijatelje politeiste pozovite ih da se prihvate jednog od troga i na koje god pristanu od to troje, primite to od njih, ostavite ih i ne borite se protiv njih: pozovite ih u islam, i ako vam se odazovu, primite to od njih i povucite se, zatim ih pozovite da se isele iz svoje zemlje u zemlju iseljenika - muhadžira. Ako to urade, obavijestite ih da će i oni imati sve ono što imaju ostali muhadžiri iseljenici i da su zaduženi svim onim što i ostali muhadžiri. Ako odbiju i izaberu svoje domove, obavijesti ih da će prema njima biti primijenjena Allahova odredba kao i prema drugim Arapima muslimanima, odredba koja se primjenjuje na vjernike. Oni neće imati udjela u ratnom plijenu osim u slučaju da se budu borili sa muslimanima, a ako i to odbiju, pozovi ih da plaćaju džizju. Ako pristanu na plaćanje džizje, primi to od njih i ostavi ih na miru. Ako odbiju i džizju, potraži pomoć od Allaha i nastavi se boriti protiv njih."

Problem u ovom hadisu je to što se spominje Hidžra i dom muhadžira - iseljenika istovremeno uz spominjanje i džizje, a džizja je propisana nakon oslobođenja Mekke, a poslije oslobođenja Mekke nije bilo iseljenja (u odnosu na iseljenje prve muslimanske skupine u islamsku zemlju Medinu, koje prestaje sa oslobođenjem Mekke). Poznato je da je džizja bila propisana osme godine po Hidžri da nije ubirana od politeista Arapa jer su oni primili islam prije objave koja se odnosi na džizju. Poslije toga, džizju su davali vatropoklonici jer su oni poput politeista. Da su odredbe o džizji bile objavljene dok su na Arapskom poluotoku bili politeisti, i od njih bi bila primana džizja kao što to kaže imam Ibni Kajjim. To je, kažu, i stav Ebu Hanife i jedno od dva mišljenja Imam-i Ahmeda. (Međutim, Kurtubi prenosi ovaj sud od Erzaija i Malika, a drugi prenose od Ebu Hanife.)

Bez obzira na sve to, kur'anski ajet glasi:

Ako oni budu skloni miru budi i ti sklon i pouzdaj se u Allaha, jer On, uistinu, sve čuje i sve zna (8/61).

U ovom ajetu nije iznijeta apsolutna i konačna odredba. Konačne odredbe nalaze se u suri Berae objavljenoj nešto kasnije nego je Allah naredio Svome Poslaniku da primi ponuđeno primirje te grupe koja se sustegla i nije mu se suprotstavila borbom, bez obzira imali sklopljen ugovor sa Vjerovjesnikom do tada ili ne. Mir sa nevjernicima i sljedbenicima Knjige prihvaćan je sve dok nisu objavljene odredbe sure Berae. Poslije toga, mir je prihvaćan uz primanje islama ili plaćanje džizje. Takva je bila situacija sa primirjem kada su se nosioci tog primirja

pridržavali ugovora ili je bila borba kada bi muslimani mogli povesti borbu da bi postojala samo vjera Allahova.

Učinio sam malu digresiju u ovom objašnjenju kako bih rasvijetlio sumnje koje su nastale iz duševnog i intelektualnog poraza od kojega pate mnogi koji pišu o "džihadu u islamu." Pritisak prisutne realnosti opterećuje njihove duše i umove, pa smatraju da je pretjerano, kako oni shvaćaju bit islama, misliti da bi islamski stalni program stavljanje čovječanstva pred jednom od tri opcije: islam, džizja ili ratni sukob. Oni tvrde da se cijelo pagansko društvo bori protiv islama. Muslimani niti shvaćaju niti osjećaju tu ozbiljnost, ističu ovi pisci, jer su muslimani slabi da bi se mogli suprotstaviti ogromnim snagama sljedbenika drugih vjera i učenja. Ovi mislioci i pisci također ističu da su predstavnici muslimanske zajednice stvarno neznatni, čak i rijetki, da nemaju moći niti snage. Ti pisci pokušavaju ublažiti smisao ovih tekstova i protumačiti ih sukladno pritisku realnosti i tereta kojim je ta realnost popraćena. Oni smatraju da ne vrijedi truditi se da to bude plan i program islama.

Oni se oslanjaju na tekstove etapnog karaktera i od njih prave konačne odredbe, oslanjaju se i na tekstove koji su ograničeni posebnim situacijama i takve smatraju tekstovima apsolutnog značenja, a kada dođu do apsolutno konačnih tekstova, oni ih interpretiraju sukladno tekstovima ograničene poruke koji su vezani za određene faze. To čine da bi dokazali da je džihad u islamu propisan samo za odbranu muslimana i muslimanske zemlje i to kada ih neko napadne, zatim da je islam veoma slab da bi ponudio primirje, a primirje znači samo povlačenje od napada na islamsku zemlju. Islam, kako oni osjećaju, puzi ili treba da puzi u svojim granicama u svako vrijeme. On nema prava da insistira da ga drugi prihvate ili da se podvrgnu Allahovu programu. Oni to mogu činiti samo riječima, štampom i objašnjenjem. Što se tiče materijalnih snaga predstavljenih u vlasti paganizma nad ljudima, islam nema prava da ga napada osim u slučaju ako bude napadnut, i tek tada može da se pokrene i da se brani.

Da su htjeli ovi, poraženi duhom i umom pred pritiskom aktuelne realnosti, da se pridržavaju odredaba svoje vjere, bez ublažavanja sadržaja tekstova, našli bi ovu dinamičnu realnost u odredbama vjere i njenim periodičnim postupcima u kojima se islam suočavao sa pritiscima slične realnosti s kakvom se mi danas suočavamo. Mogli su, zaista, da kažu da je islam u sličnim situacijama postupao ovako, ali da to nije stalno pravilo, nego su to odredbe i postupci koji su se suočavali sa nužnošću.

Evo nekoliko primjera i uzoraka etapnih odredaba i postupaka u vremenima nužnosti.

- Resulullah (alejhi's-selam) je odmah po dolasku u Medinu sklopio ugovor sa Jevrejima koji su živjeli u susjedstvu Medine i politeistima, ugovor o miru, primirju i zajedničkoj odbrani Medine. Prihvatili su da vrhovna vlast u Medini pripada Vjerovjesniku (alejhi's-selam), zatim, prema ovom ugovoru, da će zajednički braniti Medinu od Kurejševića, da neće pomagati nikoga ko bude napao na Medinu ili bude sklopio bilo kakav savez sa politeistima - ratnicima bez dozvole Vjerovjesnika (alejhi's-selam). Istovremeno, Allah je naredio Vjerovjesniku (alejhi's-selam) da prihvati mir svakog onog ko bude sklon miru i ko bude ponudio mir, makar taj nemao prije toga sa Vjerovjesnikom nikakav ugovor, naredio mu je da postupa s njima onako kako oni s njim postupaju. Sve ovo izmijenjeno je kasnije, kao što smo spomenuli.

- Kada se dogodila bitka na Hendeku, kada su se udružili svi politeisti protiv Medine, pleme Benu Kurejza prekršilo je ugovor te se Vjerovjesnik (alejhi's-selam) uplašio za muslimane pa je ponudio Ujejnetu ibni Hisanu Fezariju i Harisu ibni Aufu Merri, poglavaru plemena Gatafan, mir, uz ustupanje trećine ploda Medine da ostanu po strani sa svojim narodom i da ostave nasamo Kurejševiće. Ovim riječima Vjerovjesnik (alejhi's-selam) ih je nastojao pridobiti, a odranije nije postojao nikakav ugovor. Kad je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) primijetio da su se pripadnici ovih plemena obradovali tome, on se konsultira sa Sadom ibni Muazom i Sadom ibni Ubadeom. Oni su mu rekli: "Božiji Poslaniče, ti ovo želiš, da mi to ustupimo? Ili ti je to naredio Allah, a mi samo da čujemo i da se tome pokorimo? Ili nešto što ti činiš nama?" Vjerovjesnik im odgovori: "To je nešto što ja činim vama jer će vas Arapi napasti udruženi." Sad ibni Muaz odvrati mu: "Božiji Poslaniče, tako mi Allaha, mi i ovaj narod bili smo politeisti i obožavali kipove. Nismo obožavali Allaha niti o Njemu išta znali. Oni se od nas nisu nadali nikakvom plodu a da ga ne plate. A kad nas je Allah počastio islamom, uputio nas i pojačao tobom, zar da im mi dajemo našu imovinu? Tako nam Allaha, nećemo pristati na to bez borbe, pa neka Allah presudi nama i njima." Vjerovjesnik (alejhi's-selam) se obradovao tome i dodao: "Eto vas, eto djela." Zatim je rekao Ujejneu i Harisu: "Vratite se, ne preostaje ništa drugo do borba." Ovako je, eto, razmišljao Vjerovjesnik (alejhi's-selam) i usmjeravao kako da se suoči sa nužnošću. Nije to bila konačna odredba.

- Vjerovjesnik (alejhi's-selam) sklopio je ugovor sa politeistima - Kurejševićima o miru na Hudejbiji. Oni su bili i dalje politeisti. Uvjetima

ugovora muslimani nisu bili zadovoljni zbog prekida rata između muslimana i njih u trajanju od deset godina i nisu bili zadovoljni da neki ljudi budu sigurni od drugih, nisu bili zadovoljni da se oni vrate te godine neobavljenog obreda, a da iduće godine mogu ući u Mekku i ostati tri dana, da mogu ući sa oružjem konjanika i to da mačevi budu u koricama, nisu bili zadovoljni ni time što se svaki ashab, saputnik Vjerovjesnika koji se vrati politeistima, neće moći izručiti Vjerovjesniku, a svaki politeist koji dođe Vjerovjesniku izručit će se politeistima. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) prihvatio je ove uvjete, čime ga je Allah nadahnuo, premda su oni s formalne strane izgledali nepravični i pristrasni zbog određene mudrosti koju je Allah htio i njome inspirisao Svoga Poslanika. U ovim uvjetima ima, u svakom slučaju, dosta prostora i saznanja kako da muslimansko rukovodstvo postupi u sličnim okolnostima.

Dinamični program ove vjere vazda se suočava sa realnošću dostatnim sredstvima. To je dinamički elastični, ali istovremeno čvrst i jasan program. Oni koji se prihvate tog programa naći će u njemu ono sa čime će se suočiti u realnom životu u svakoj situaciji. Oni neće biti prisiljeni na prilagođavanje tekstova i njihovo interpretiranje uskraćujući time pravo značenje. Tu je poželjna bogobojaznost, neprihvatanje dobrovoljnog potčinjavanja vjere događajima realnosti paganskog zla, neprihvatanje poraza i zauzimanje stava odbrane. Ovaj pokret je vjera koja vlada i sudi, koja se odaziva, pošto je ona u poziciji superiornosti i principa, svakoj potrebi realnosti i nužnosti, hvala Bogu!

Kada je Allah naredio Vjerovjesniku (alejhi's-selam) da prihvati primirje od onoga ko mu bude ponudio primirje i da bude sklon sklapanju mira sa onim koji to želi, Allah ga je usmjerio da se osloni na Njega, da bude zadovoljan Njime, da Allah (Uzvišeni) zna sve skrivene tajne ljudi.

Ako oni budu skloni miru, budi i ti sklon i puzdaj se u Allaha, jer On, uistinu, sve čuje i sve zna (8/61).

Allah ga je osigurao da ne dođe do njihovih prevara iako su oni to željeli i vjerolomstvo krili, praveći se da su skloni miru, pa mu je Allah rekao da mu je dosta Allah, da ga On čuva, da ga je On pomogao da pobijedi na Bedru, da ga je On pojačao vjernicima, sjedinio je njihova srca u ljubavi i bratstvu u islamu tako da su oni postali skupina koja iskazuje pažnju prema svakom svome članu, a njih sjediniti može samo Allah, Moćni i Mudri.

A ako htjednu da te prevare, - pa, tebi je doista dovoljan Allah; On te podržava Svojom pomoći i vjernicima, i On je sjedinio srca njihova. Da si ti potrošio sve ono što na Zemlji postoji, ti ne bi sjedinio srca njihova, ali je Allah sjedinio, - On je zaista silan i mudar (8/62-63).

Dosta ti je Allah. On ti je dovoljan. On te je pomogao da ti pobijediš prvi puta. On te je pomogao preko vjernika, onih koji su potvrdili ono na što su se obavezali pred Allahom prema tebi. On je od njih učinio jedinstvenu snagu nakon što su im srca bila razdvojena, među njima vladalo veliko i otvoreno neprijateljstvo i međusobni gnjev bio veoma snažno izražen, bez obzira da li se ovim misli na pleme Evs i Hazredž, a oni su ensarije jer je i među njima u predislamskom periodu gospodarila osveta, krvoproliće i sporovi pa je bilo nemoguće uspostaviti vezu među ljudima, a kamo li ovo bratstvo kakvo nije poznato nigdje u svijetu, pa ni približno, ili se time mislilo na muhadžire, iseljenike iz Mekke, jer su i oni bili isti kao i ensarije u predislamskom periodu ili se time mislilo na sve stanovništvo, jer je takvo stanje bilo kod svih Arapa na Arabijskom poluotoku.

Dogodila se nadnaravnost koju može dati samo Allah, a koju može učiniti samo ova vjera. Spojila su se ova srca, koja se stalno spore i ova priroda koja se gloži, u čvrsti blok u kome se bratimi i pomiruje jedan s drugim, iskazuju ljubav jedan prema drugom, povezuju jedan s drugim na ovom nivou kakvog ne poznaje historija, u čemu se odražava život džennetski, čije su karakteristike veoma izrazite, ili da utare put životu za Džennet čije su karakteristike uočljive. *I Mi ćemo zlobu iz grudi njihovih istisnuti, oni će kao braća na divanima jedni prema drugim sjediti* (15/47).

Ova vjera je, zbilja, čudna. Ona, kada se ugnijezdi u srcu, pretvara se u smjesu ljubavi i zbližavanja, čini uzajamnu ljubav srca - koja ublažuje okrutnost tih srca, čini njihovu grubost nježnom i razblažava je i sve to povezuje čvrstom, snažnom, nježnom i pouzdanom sponom, tako da pogled oka, doticaj ruke, govor jezika ili otkucaj srca čine himnu poznanstva i saosjećanja, staranja i međusobnog pomaganja, ostvaruju toleranciju i susretljivost čiju tajnu zna samo Onaj koji je sjedinio ova srca, a njen ukus znaju samo ova srca. Ova vjera čovječanstvu najavljuje poziv i ljubav prema Allahu. Ona na žicama melodije tog poziva ostavlja iskrenost prema Njemu i susretanje s Njim, i kada srca odgovore na ovaj poziv, onda se događa ta nadnaravnost, čiju tajnu zna samo Allah i koju može dati samo On.

Vjerovjesnik (alejhi's-selam) kaže: "Među Allahovim robovima ima takvih ljudi koji nisu ni vjerovjesnici ni šehidi, a kojima će zavidjeti i vjerovjesnici i šehidi na Sudnjem danu zbog njihova položaja kod Uzvišenog Allaha." Prisutni upitaše: "Vjerovjesniče, reci nam ko su ti ljudi." Poslanik im odgovori: "To su ljudi koji se međusobno vole u ime Allaha, ne zbog rodbinskih veza, niti imetka kojima su ljudi skloni i koji ih povezuje. Tako mi Boga, njihova lice će biti kao svjetlo, pa i sjajnija od svjetla. Oni se neće ničega bojati kada se drugi budu bojali. Oni se neće ni zbog čega žalostiti ni tugovati kada drugi budu žalosni i tužni" (prenosi Ebu Davud).

Vjerovjesnik (alejhi's-selam) kaže: "Kada jedan musliman sretne brata muslimana i rukuje se s njim, otpadaju grijesi i od jednog i od drugog kao što opada suho lišće sa stabla kada puhne jaki vjetar. Osim toga, Allah im oprašta i grijehe makar ih bilo koliko pjene na moru" (Taberani).

Brojna su kazivanja Vjerovjesnika o ovom pitanju. To potvrđuju i njegova djela jako izražena u njegovu (alejhi's-selam) poslanstvu. To potvrđuje i Ummet kojeg je on izgradio na ljubavi. To nisu samo riječi koje se ređaju, niti uzorna pojedinačna djela, nego je to ogromna realnost uspostavljena na ovoj čvrstoj osnovi uz Allahovu dozvolu. Takvo zbližavanje srca može učiniti samo On.

Poslije ovoga, Kur'an u kontekstu nastavlja da smiruje srce Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i muslimansku zajednicu koja ga slijedi Allahovom (Uzvišenog) ljubavlju i zaštitom njimu i njoj, ističući da je On dovoljan Poslnaiku i Ummetu. Zatim naređuje Vjerovjesniku da bodri vjernike na borbu na Božijem putu, ističe da svaki od njih vrijedi za desetericu onih koji ne vjeruju. U najmanju ruku, oni su sposbni da se suprotstave jedan protiv dvojice u najgoroj situaciji.

O Vjerovjesniče, Allah je dovoljan tebi i vjernicima koji te slijede. O Vjerovjesniče, bodri vjernike na borbu! Ako vas bude dvadesetak izdržljivih, pobijediće dvije stotine; a ako vas bude stotina, pobijediće hiljadu onih koji ne vjeruju, zato što su oni ljudi koji ne shvaćaju. Sada vam Allah daje olakšicu; On zna da ste izmoreni: ako vas bude stotina izdržljivih, pobijediće dvije

stotine; a ako vas bude hiljada, pobijediće, Allahovom voljom, dvije hiljade. A Allah je uz one koji su izdržljivi (8/64-66).

Misao čovjeka zastane kad pokušava izložiti moć, onu koja se ne da odbiti i koja ne trpi nikakav pogovor, moć Snažnog i Uzvišenog Allaha, da je izloži pred tom nemoćnom, poraženom i beznačajnom moći koja se suprotstavlja Allahovim četama, gdje je razlika ogromna i daljina neizmjerna, da izloži borbu koja u sebi nosi posljedice čiji je kraj poznat, sudbina određena, a što je sadržano u Allahovim riječima:

O Vjerovjesniče, Allah je dovoljan tebi i vjernicima koji te slijede (8/64).

Odmah je uslijedila i naredba Vjerovjesniku da bodri vjernike na borbu na Allahovu Putu. Svaki pojedinac vjernik bio je već spreman. Svako srce isto tako, svaki mišić zategao, svaka vena se pokazala, a u srcima smirenost, pouzdanje i uvjerenje.

O Vjerovjesniče, bodri vjernike na borbu! (8/65).

Bodrio ih je. Oni su dovoljni da se suprotstave svojim i Allahovim protivnicima, mada ih je bilo malo, a njihovih i Allahovih protivnika mnogo oko njih.

Ako vas bude dvadesetak izdržljivih, pobijedićete dvije stotine, a ako vas bude stotina, pobijedićete hiljadu onih koji ne vjeruju (8/65).

Objašnjenje ove razlike je čudno i iznenađujuće, ali sasvim istinito:

zato što su oni ljudi koji ne shvaćaju (8/65).

Kakve veze ima ovo razmišljanje sa pobjedom? To je istinita, snažna veza. Vjernička grupa odlikuje se time što ona zna svoj pravac i shvaća svoj program, spoznaje suštinu svoga postojanja i svoga cilja. Ona zaista shvaća i istinitost Božanstva pa i istinitost klanjanja. Ona shvaća da Božanstvo mora da bude jedno. Ono mora biti dominirajuće. Klanjanje ili robovanje treba da bude samo Allahu bez ikakva sudruga Njemu.

Vjernička grupa shvaća da je ona muslimanski Ummet koji je upućen Allahovom Uputom koji djeluje na zemlji na osnovu Allahove dozvole kako bi na osnovu te Upute vjernička grupa izvukla ljude iz robovanja čovjeka čovjeku i usmjerila čovjeka ka klanjanju samo Allahu. Vjernička grupa je dobila od Allaha zastupništvo na zemlji, smještena je na zemlji, ali ne da uzdigne sebe i da u tome uživa, nego da uzdigne Allahovu Riječ, da se bori na Allahovu Putu, da oživljava pravdu, da sudi među

ljudima pravedno, da uspostavi na zemlji kraljevstvo Allahovo koje bi počivalo na pravdi među ljudima. Sve je to razumijevanje koje ulijeva u srca vjerničke grupe: svjetlo, pouzdanje, moć i uvjerenje, i pokreće time borbu na Allahovu Putu snažno i smireno, čija posljedica povećava snagu. Dok njeni neprijatelji, *ljudi koji ne shvaćaju* (8/65), imaju srca koja su zapečaćena, oči oslijepljele, snagu u cjelini nemoćnu bez obzira koliko ona formalno izgledala nadmoćna. To je iscjepkana i izolirana moć koja je prekinula svaku vezu sa glavnim izvorom.

Ovaj odnos, jedan prema deset, jeste temelj u odmjeravanju snaga između vjernika koji razumiju i nevjernika koji ne shvaćaju. Taj odnos može biti jedan prema dva čak i u najtežim situacijama muslimana koji su strpljivi.

Sada vam Allah daje olakšicu; On zna da ste izmoreni: ako vas bude stotina izdržljivih, pobijediće dvije stotine; a ako vas bude hiljada, pobijediće, Allahovom voljom, dvije hiljade. A Allah je uz one koji su izdržljivi (8/66).

Neki komentatori Kur'ana i islamski pravnici shavtili su da ovi ajeti sadrže naredbu koja se odnosi na vjernike da ni jedan ne bježi ispred deseterice u normalnoj situaciji, a da nijedan ne bježi ispred dvojice u teškoj situaciji. Postoje i druga brojna razilaženja kod ovog pitanja u koja mi ne ulazimo. Pretežnije je mišljenje kod nas da ovi ajeti o kojima je govoreno sadrže istinu o procjeni snage vjernika kod suočavanja sa neprijateljima, procjenu u Allahovom mjerilu, a što je tačno. Ovi ajeti definišu vjernicima ovu istinu da bi se njihova srca smirila i stopala učvrstila. Nema nekih drugih šerijatskih odredaba kojima bismo mi dali prioritet. Allah najbolje zna šta je htio ovim.

Kontekst prelazi sa bodrenja muslimana na borbu na objašnjenje tretmana zarobljenika, a povodom postupka Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i muslimana sa zarobljenicima na Bedru, govori o ovim zarobljenicima, njihovom motiviranju da prime islam i osvrće se na ono šta ih čeka iza toga kao naknada za igubljeno i ono što ih je zadesilo na Bedru.

Nijednom vjerovjesniku nije dopušteno da drži sužnje dok ne izvojuje pobjedu na Zemlji; vi želite prolazna dobra ovoga svijeta, a Allah želi onaj svijet. Allah je silan i mudar. Da nije ranije Allahove odredbe, snašla bi vas

patnja velika zbog onoga što ste uzeli. Sada jedite ono što ste zaplijenili, kao dopušteno i lijepo, i bojte se Allaha. - Allah zaista prašta i milostiv je (8/67-69).

O Vjerovjesniče, reci sužnjima koji se nalaze u rukama vašim: "Ako Allah zna da u srcima vašim ima bilo šta dobro, daće vam bolje od onoga što vam je uzeto i oprostiće vam". - A Allah prašta i milostiv je. A ako htjednu da te prevare, pa - oni su i prije Allaha varali, i zato ti je On omogućio da ih pobijediš. A Allah sve zna i mudar je (8/70-71).

Ibni Ishak, prenoseći vijesti o ovoj borbi, kaže: "Kada su muslimani zarobljavali Kurejševiće, Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je bio u šatoru, a Sa'd ibni Muaz stajao ispred šatora Vjerovjesnika (alejhi's-selam) opasan sabljom, sa nekoliko vjernika ensarija, čuvajući Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i bojeći se da ga ne napadne neprijatelj. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je primijetio kako su Ibni Ishaku neki prenijeli, na licu Sa'da prezir zbog onoga što čine muslimani, pa mu je Vjerovjesnik rekao: "Boga mi, ti, Sa'de, kao da osuđuješ ovo što čine ovi ljudi?" Sa'd odgovori: "Da, Boga mi, Vjerovjesniče, ovo je bio prvi događaj kojim je Allah omogućio da ovo zadesi politeiste. Meni bi bilo draže da je izvojevana pobjeda završena sa ubistvom ovih ljudi, nego da su ostali u životu!"

Imam-i Ahmed prenosi svojim senedom od Ibni Abbasa, a on od Omera (neka je Bog zadovoljan njima) slijedeće: "Onoga dana kada su se susreli u borbi muslimani i politeisti i kada je Allah dao da politeisti budu poraženi, da bude ubijeno njih oko 70 i zarobljeno isto tako oko 70, Vjerovjesnik je konsultirao Ebu Bekra, Omera i Aliju šta da radi sa ovim zarobljenicima. Ebu Bekr je odgovorio: "Božiji Poslaniče, ovo su sinovi amidža, sinovi rodbine i braće. Ja mislim da za njih primimo otkupninu i to nas, što uzmemo, može ojačati protiv nevjernika, a možda će ih Allah uputiti pa da nam budu potpora." Vjerovjesnik (alejhi's-selam) obrati se Omeru ibni Hatabu pitanjem: "Šta ti misliš, Ibni Hattabe?" Omer uzvraća: "Ja se ne slažem sa mišljenjem Ebu Bekra, nego mislim da ti meni dozvoliš da se ja približim "xy", rođaku mome, i da mu odrubim glavu, da to isto Alija učini s Ukajlom sinom Ebu Taliba, da omogućiš i Hamzi da se približi "xy", svom bratu, i ubije ga, da bi time dokazali Allahu da mi u našim srcima nemamo nikakava obzira prema politeistima. Ovo su njihovi rukovodioci, njihove vođe i njihovo rukovodstvo." Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je bio sklon da prihvati mišljenje Ebu Bekra, a ne Omera, uzeo je otkupninu od zarobljenika i oslobodio ih. "Kada je svanulo, prenosi dalje Omer ibni Hattab, poranio sam do Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i Ebu Bekra i zatekao ih kako plaču." Upitao sam ga: "Šta je tebe i tvoga saputnika rasplakalo? Ako budem našao da je za plač, da i ja plačem, a ako

ne budem našao da je za plač, pravit ću se da plačem zbog toga što i vi plačete". Na to mu Vjerovjesnik (alejhi's-selam) odgovori: "Zbog onoga što je predložio tvoj saputnik da se za njih uzme otkupnina. Meni je bila predočena vaša kazna bliže nego ovo stablo," pokazujući na stablo koje je bilo blizu Vjerovjesnika (alejhi's-selam). Tada je Allah (Uzvišeni) objavio: *Ni jednom vjerovjesniku nije dopušteno da drži sužnje dok ne izvojuje pobjedu na Zemlji...* (8/67), pa sve do: *sad jedite ono što ste zaplijelinili kao dopušteno i lijepo* (8/69). Tako im je dopušten plijen. Ovo prenose: Muslim, Ebu Davud, Tirmizi, Ibni Džerir i Ibni Mirdavej prenoseći od Ikrimea ibni Ammara Jemanija.

Imam-i Ahmed kaže, prenoseći u nizu od Ibni Hišama, Humejda i Enesa (Bog bio zadovoljan njima) slijedeće: Vjerovjesnik (alejhi's-selam) konsultirao se s ljudima o zarobljenicima na Bedru i tom prilikom dodao: "Allah vam je omogućio da ih pobijedite". Omer ibni Hattab ustade i reče: "Poslaniče, pobij ih!" Vjerovjesnik (alejhi's-selam) okrenu se od Omera i ponovo reče: "Ljudi, Allah vam je omogućio pa ste ih pobijedili, a oni su vam jučer bili braća." Omer ponovo ustade i reče: "Božiji Poslaniče, pobij ih!" I ovaj put se Vjerovjesnik okrenu od njega i ponovo isto upita prisutne. Na to se podiže Ebu Bekr Sidik (Bog bio zadovoljan njime) pa reče: "Božiji Poslaniče, mislim da ih oslobodiš i uzmeš od njih otkupninu." Sa lica Vjerovjesnika (alejhi's-selam) iščeznu tuga, kaže ovaj prenosilac, oslobodio ih je uz otkupninu. Tada je Allah (Uzvišeni) objavio: *Da nije ranije Allahove odredbe, snašla bi vas patnja velika zbog onoga što ste uzeli* (6/68).

E'ameš prenosi svojim senedom u nizu: Omer ibni Murre i Ebu Ubejd od Abdullaha: Na dan Bedra Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je upitao: "Šta mislite o zarobljenicima?" Ebu Bekr na to odgovori: "Allahov Poslaniče, to je tvoj narod, tvoj rod, ostavi ih i traži oprost za njih. Možda će im Allah oprostiti." Omer se usprotivi i reče: "Allahov Poslaniče, oni su te nagonili u laž, oni su te protjerali! Daj privedi ih pa neka budu likvidirani!" Abdullah ibni Revaha predlaže: "Allahov Poslaniče, ti si sada u dolini u kojoj se nalazi mnogo drva, zapali u njoj veliku vatru i pobacaj ih u nju!" Vjerovjesnik (alejhi's-selam) i dalje šuti, ništa im ne odgovara, ustaje i odlazi u šator. Ljudi nastaviše sa razgovorom, govoreći jedan drugom: Prihvatit će riječi Ebu Bekra. Drugi kažu: Prihvatit će riječi Omera, a treći: Prihvatit će riječi Abdulaha ibni Revahe. Tada se pojavi Vjerovjesnik (alejhi's-selam) pa reče: "Allah čini srca ljudi mehkim, tako da neka postanu mekša od samog kajmaka, a neka čini tvrdim da postanu tvrđa od kamena. Tvoj primjer je, Ebu Bekre, kao primjer Ibrahima (alejhi's-selam)

koji kaže: *Onaj ko bude mene slijedio, moje je vjere, a onaj ko bude protiv mene ustajao - Ti, uistinu, praštaš i samilostan si (14/36).* Tvoj primjer je, Ebu Bekre, i kao primjer Isaa (alejhi's-selam) koji kaže: *Ako ih kazniš, robovi su Tvoji, a ako im oprostiš, silan i mudar Ti si (5/118).* Tvoj primjer, Omere, je kao primjer Musaa (alejhi's-selam) koji kaže: *Gospodaru naš, uništi bogatsva njihova, zapečati srca njihova, pa neka ne vjeruju, dok ne dožive patnju nesnosnu (10/88).* Tvoj primjer, Omere, je kao primjer Nuha (alejhi's-selam) koji kaže: *Gospodaru moj, ne ostavi na Zemlji ni jednog nevjernika! (71/26).* Vi ste siromašni i neka se niko ne oslobađa bez otkupnine ili ubistva." Ibni Mesud kaže: Rekao sam: "Božiji Poslaniče, osim Sulejha ibni Bejda, jer je on primio islam." Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je šutio: Bilo mi je toga dana teže i gore, da si me samo vidio, nego da je na mene pao kamen s neba. Napokon Vjerovjesnik dodade: "Osim Suhejla ibni Bejda." Tada je Allah objavio: *Ni jednom Vjkerovjesniku nije dopušteno da drži sužnje dok ne izvojuje pobjedu na Zemlji (8/67)* pa do kraja ovog ajeta. Ovo prenose Imam-i Ahmed i Tirmizi preko Muavija, a on od E'ameša. Njega prenosi i Hakim u Mestedreku i kaže da mu je autentičan lanac prenosilaca.

Izvojevati pobjedu znači: ubijati da bi oslabila moć politeista, a ojačala moć muslimana. Ovo je trebalo činiti prije nego je dozvoljeno Vjerovjesniku i muslimanima da imaju zarobljenike i da ih puštaju za otkupninu kao što se to desilo na Bedru. Zbog toga je Allah muslimanima uputio prigovor.

Borba na Bedru bila je prvi sukob između muslimana i politeista. Muslimani su tada još uvijek bili malobrojni, a politeisti brojni. Umanjenje ratnika politeista značilo bi razbijanje njihove vojne sposobnosti, narušavanje njihove oholosti i stavljanje njih u nemogućnost i onesposobljavanje da ponovo napadnu muslimane. Ovo je bio taj veliki cilj koga nisu mogla nadoknaditi sredstva ni bogatstvo kojeg su oni uzimali kao otkupninu bez obzira koliko su muslimani bili siromašni.

Ovo je imalo i svoj drugi smisao, što je trebalo potvrditi i ustaliti u dušama i srcima muslimana. To je onaj značajni smisao koga je izrekao Omer (Bog mu se smilovao) sasvim otvoreno i jasno riječima: "Tako da Allah zna da u našim srcima nema nimalo sklonosti prema politeistima."

Zbog ova dva značajna uzroka, mi tako mislimo, a Allah najbolje zna, Allah (Uzvišeni) osudio je muslimane što su uzimali zarobljenike u borbi na Bedru i davali im slobodu za otkupninu. Zbog ovih realnih okolnosti s kojima se suočava tekst koji ističe ove uvjete Allah (Uzvišeni) kaže:

Ni jednom vjerovjesniku nije dopušteno da drži sužnje dok ne izvojuje pobjedu na Zemlji (8/67).

Zbog toga je Kur'an prigovorio muslimanima koji su primili otkupninu za zarobljeništvo u ovoj prvoj borbi.

... vi želite prolazna dobra ovoga svijeta (8/67).

To jeste, vi ste uzeli sredstva za zarobljenike. Umjesto da ste ih pobili, primili ste otkupninu i pustili ih.

...a Allah želi onaj svijet (8/67).

Muslimanima je dužnost da čine ono što Allah želi, jer je to bolje i trajnije. Budući svijet zahtijeva da se čovjek osolobodi prolaznog dobra ovoga svijeta.

...Allah je silan i mudar (8/67).

Dosuđena vam je pobjeda i data vam je mogućnost da to uradite zbog mudrosti kojom se iz korijena želi iščupati snaga nevjernika *...da istinu utvrdi i neistinu uništi, makar to ne bilo mnogobošcima po volji (8/8).*

Da nije ranije Allahove odredbe, snašla bi vas patnja velika zbog onoga što ste uzeli (8/68).

Allahova odredba je ranije donijeta, da će Allah oprostiti učesnicima na Bedru što god bili uradili. On ih je zaštitio odredbe koja je unaprijed donijeta o njima, a koja ukazuje da oni zaslužuju veliku kaznu zbog uzimanja otkupnine.

Osim toga, Allah im je učinio drugo dobro, dozvolio im ratni plijen, u šta spada i ova otkupnina zbog koje su bili ukoreni, a koja je bila zabranjena u svim vjerama, sljedbenicima poslanika prije islama, podsjećajući ih na bogobojaznost u čemu im se govori o milosti i oprostu, kako bi se uravnotežili njihovi osjećaji prema njihovom Gospodaru i da ih ne zavede oprost i milost, a ni bogobojaznost, ni teret ni strah:

Sada jedite ono što ste zaplijenili kao dopušteno i lijepo i bojte se Allaha. - Allah zaista prašta i milostiv je (8/69).

Zatim su srca zarobljenika bila obuzeta osjećajem koji im daje nade, zrači svjetlom i veže ih za budućnost koja će biti bolja od prošlosti, za život koji će biti časniji od njihova ranijeg života, da će dobiti bogatstva i darova više nego što su ih izgubili i, napokon, dobit će oprost i milost od Allaha:

O Vjerovjesniče, reci sužnjima koji se nalaze u rukama vašim : "Ako Allah zna da u srcima vašim ima bilo šta dobro, daće vam bolje od onoga što vam je uzeto i oprostiće vam". - A Allah prašta i milostiv je(8/70).

Ovo cjelokupno dobro vezano je za popravak njihovih srca da bi se otvorila svjetlu vjerovanja i da daju do znanja da je u njima dobro. Dobro - to je vjerovanje, na što je potrebno ukazati i citirati tekst Kur'ana. Dobro je čisto dobro. Ništa se ne može nazvati dobrim ako iz njega ne proističe dobro, ne proteže dobro i ne počiva na njemu dobro.

Islam je zadržao zarobljenike da bi osjetili u srcima nagomilanost dobra, nade i popravka, da bi se u njihovim prirodama probudila sposobnost primanja susreta i padanja pod utjecaj islamskog poziva i prihvatanja Upute. Islam ih ne ponižava osvećujući im se niti ih potčinjava iskorišćavajući ih kao što su to primjenjivali rimski osvajači i drugi narodi.

Zuhri prenosi od jedne grupe svojih profesora kod kojih je učio hadis: Kurejševići su poslali sredstva da bi otkupili svoje zarobljenike. Svako je otkupio svoga koga je želio. A Abbas kaže: "Božiji Poslaniče, i ja sam bio musliman." Na to će odgovoriti Vjerovjesnik (alejhi-s-selam): "Allahu je najbolje poznat tvoj islam. Ako je tako kao što ti kažeš, Allah će te nagraditi, ali ono što ti ispoljavaš bilo je protiv nas. Otkupi sebe i svoja dva bratića, Nufejla ibni Harisa i Ibni Abdul-Mutaliba, zatim Akila ibni Ebi Taliba ibni Abdul Mutaliba i tvoga prijatelja Utbea ibni Amra brata Beni Harisa ibni Fehra". Abbas na to odgovori: "Ja za to nemam sredstava, Božiji Poslaniče." A Vjerovjesnik mu uzvrati: "Gdje su sredstva koja ste ti i Umi Fadl zakopali? Ti si još tom prilikom rekao: "Ako se meni desi kakva nesreća na ovom putu, onda će sredstva koja sam zakopao pripasti sinovima Fadlu, Abdullahu i Kasemu." Abbas ponovo odgovori: "Boga mi, Allahov Poslaniče, ja zaista shvaćam da si ti Božiji Poslanik. Ova stvar nije bila poznata nikome do meni i Ummi Fadl. Zaračunaj za mene, Božiji Poslaniče, što vam pripada od mene - dvadeset oka sredstava koja su bila kod mene." Na to je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) odgovorio: "Ne, to je nešto što nam je dao Allah (Uzvišeni) od tebe." Abbas je otkupio sebe, svoje bratiće i svoga prijatelja. Tada je objavio Allah (Uzvišeni): *O Vjerovjesniče, reci sužnjima koji se nalaze u rukama vašim: "Ako Allah zna da u srcima vašim ima bilo šta dobro daće vam bolje od onoga što vam je uzeto i oprostiće vam. - Allah prašta i milostiv je"* (8/70). Abbas nastavlja: "Allah mi je dao, umjesto dvadeset oka sredstava, u islamu dvadeset zarobljenika, svaki od njih posjeduje taj iznos. Pored toga, Allah (Uzvišeni) mi je dao još i oprost."

I u vrijeme dok Allah otvara zarobljenicima kapidžik nade i milosti, istovremeno ih upozorava da ne čine izdaju Vjerovjesniku (alejhi's-selam) kao što su varali Allaha ranije pa ih je pogodila ova sudbina.

A ako htjednu da te prevare pa - oni su i prije Allaha varali, i zato ti je On omogućio da ih pobijediš. - A Allah sve zna i mudar je (8/71).

Ispoljili su vjerolomstvo prema Allahu i pripisali mu sudruga. Nisu iskazivali Božanstvo jedino prema Allahu (Uzvišenom), a On je ranije bio uzeo od njih obavezu pa su izvršili vjerolomstvo prema toj obavezi i Allahu. Ako bi htjeli ponovo izvršiti vjerolomstvo prema Vjerovjesniku (alejhi's-selam), nakon što su postali zarobljenici kod njega, pa neka se sjete posljedice njihovog ranijeg vjerolomstva koje ih je dovelo u zarobljeništvo. Zarobio ih je Vjerovjesnik i njegovi saborci. Allah zna njihove tajne i zna kako da ih u tom slučaju kazni.

A Allah sve zna i mudar je (8/71).

Kurtubi u svom komentaru kaže, prenoseći riječi Ibni Arebija: "Kada su neki politeisti bili zarobljeni, neki od njih su govorili o islamu, ali u tome nisu bili odlučni niti su ga kategorički priznavali. Izgleda da su ti politeisti željeli da se približe muslimanima, a da se ne udalje od ostalih politeista. Neki naši mislioci kažu: "Ako nevjernik govori jezikom o vjerovanju i osjeća to u svom srcu, ali nije još odlučan u tome, on nije ni bio vjernik." Ako se tako nešto dogodi kod vjernika, on je nevjernik osim u slučaju da bude obmanut, a tu obmanu nije u stanju da otkloni. To Allah oprašta i dokida. Allah (Uzvišeni) je objasnio Vjerovjesniku (alejhis-selam) ovu činjenicu riječima: *A ako htjednu da te prevare* (8/71), tj. ako te riječi koje su oni iskazali budu vjerolomne i spletkaroške *...pa - oni su i prije Allaha varali* (8/71) svojim nevjerovanjem i spletkarenjem prema tebi i suprotstavljanjem tebi. Ako su ove njihove riječi neko dobro, Allah to zna, prima to od njih i nadoknađuje drugim dobrom za ono koje su izgubili, oprašta im ranije nevjerovanje, njihovo vjerolomstvo i spletkarenje.

Na kraju, ova cjelina i sura završava objašnjenjem prirode odnosa u muslimanskom društvu i prirode odnosa između muslimanskog društva i drugih društava, objašnjavaju se i donesene odredbe za i jedne i druge odnose. Iz svega toga se vidi priroda muslimanskog društva i pravilo koje

proističe iz toga i počiva na tome. Ovo nisu odnosi zasnovani na krvnom srodstvu, niti zemlji, niti naciji, niti historiji, niti jeziku, niti privredi. Ovo nije srodstvo, nije domovina, nije nacija, nije privredni interes nego je to odnos vjere, odnos rukovođenja, odnos dinamičkog organiziranja. Oni koji vjeruju i koji su se iselili tamo gdje su se drugi iseljavali i gdje vlada islam, lišili su se svega što ih veže za njihovu zemlju, njihove domove i interese. Oni su se borili svojim imecima i životima na Allahovu Putu, a oni koji su im dali utočište, pomagali ih, prihvatili njihovu vjeru i njihovo rukovodstvo u jednom dinamičnom okupljanju, oni su jedni drugima zaštitnici. A između onih koji vjeruju a nisu se islelili i između muslimanskog društva nema nikakva prijateljstva niti nasljedstva jer se oni još nisu lišili staroga zbog ove vjere niti su ušli pod islamsko rukovodstvo. Nisu prihvatili principe tog dinamičkog jedinog okupljanja u okviru ovog okupljanja koje smatra da je krvno srodstvo preče u nasljedstvu i ostalom. Oni koji ne vjeruju saveznici su jedan drugom. Ovo je glavna smjernica u odnosima i međusobnim povezivanjima, kako predočavaju ovi kategorički tekstovi.

Oni koji vjeruju, i iseljavaju se, i u borbi na Allahovu putu zalažu imetke svoje i živote svoje, i oni koji daju utočište i pomažu, oni jedni druge nasljeđuju. A onima koji vjeruju, a koji se nisu iselili - vi ne možete, sve dok se ne isele, nasljednici biti. A ako vas zamole da im u vjeri pomognete, dužni ste da im u pomoć priteknete, osim protiv naroda sa kojim o nenapadanju zaključen ugovor imate. - A Allah dobro vidi ono što radite. Nevjernici jedni druge nasljeđuju. Ne postupite li tako, nastaće smutnja na Zemlji i nered veliki. Oni koji vjeruju i isele se, i bore se na Allahovom putu, i oni koji daju sklonište i pomažu, - oni su, zbilja, pravi vjernici - njih čeka oprost i obilje plemenito. A oni koji kasnije vjernici postanu pa se isele i u borbi zajedno s vama učestvuju, - i oni su vaši. A rođaci su, prema Allahovoj Knjizi, jedni drugima preči. - Allah, zaista sve zna (8/72-75).

Nasljedstvo među muslimanima u vrijeme nastanka muslimanskog društva do sukoba na Bedru bilo je nasljedstvo putem srodstva, solidarisanja i potpomaganja u izmirivanju krvarine, pružanju pomoći i bratstvu koje je uspostavljeno umjesto krvnih, rodbinskih i pripadničkih odnosa sve do formiranja države. Kada je došlo do pobjede na Bedru, ostalo je samo nasljedstvo. Miraz i potpomaganje u izmirivanju krvarine Allah je povratio ka krvnom srodstvu u okviru muslimanskog društva. Što se tiče iseljenja na koje ukazuje tekst i postavlja kao uvjet za to nasljedstvo, opće i posebno, to je iseljenje iz doma politeizma u islamsku zemlju onoga ko može. Međutim, oni koji se mogu iseliti a nisu se iselili zbog vlastitih interesa ili rodbinske veze sa politeistima, između njih i muslimanskog

društva nema nasljedstva. To je isti slučaj kao što je bio i sa grupama Arapa koji su primili islam, a nisu se iselili zbog sličnih okolnosti. Isti je slučaj bio i sa nekim osobama u Mekki koje su bile sposobne da se isele. Allah je obavezao muslimane da pomognu i jedne i druge u slučaju da oni traže pomoć, posebno u vjeri ali pod uvjetom da ne budu bili napadnuti od naroda koji imaju sklopljen ugovor sa muslimanskim društvom jer je preče ugovore muslimanskog društva i dinamički njegov plan očuvati.

Mi smatramo da ovi tekstovi i odredbe sasvim dovoljno ukazuju na prirodu muslimanskog društva i na ono što je osnovno u njegovom organskom formiranju i njegovoj vrijednosti. Međutim, ovi dokazi neće biti sasvim jasni i dovoljni bez historijskog objašnjenja nastanka ovog društva, objašnjenja osnovnih pravila iz kojih je ovo društvo izraslo i na kojima počiva te objašnjenja njegovog dinamičkog programa i obaveza.

Islamski poziv kojeg donosi Muhammed Resulullah (alejhi's-selam) predstavlja posljednju kariku u nizu dugog poziva u islam pod rukovodstvom povorke sačinjene od plemenitih poslanika. Ovaj poziv kroz cijelu svoju historiju imao je jedan te isti cilj, a to je upoznati ljude sa njihovim Jedinim Allahom i istinitim njihovim Gospodarom, upoznati ih da se klanjaju samo svome Gospodaru i da odbace Božanstvo svakog stvorenja. Ljudi, osim neznatnog broja i to u kraćem periodu, nisu nijekali princip Božanstva niti postojanje Allaha. Ljudi su samo griješili kod istinite spoznaje svoga istinitog Gospodara ili su Mu pridruživali drugo Božanstvo bilo u formi vjerovanja i klanjanja, sudstva i pokoravanja, što je i jedno i drugo politeizam koji izvodi ljude iz Allahove vjere, a koju su oni upoznali preko svojih poslanika, a zanijekali kroz protok vremena i vratili u paganstvo iz koga su izašli, vratili se ka politeizmu pripisujući druga Allahu po drugi puta, bilo u vjerovanju ili klanjanju, bilo u slijeđenju ili sudstvu ili bilo čemu drugom.

Ovo je priroda poziva ka Allahu tokom ljudske historije. Taj poziv ima cilj islam - predanost ljudi Gospodaru, predanost svih ljudi, ima cilj njihovo izvođenje iz klanjanja ljudima ka klanjanju samo Allahu, njihovo izvođenje ispod vlasti ljudi, njihovog sudstva, zakona, vrednovanja i tradicije ka vlasti Allaha, Njegovom sudstvu i samo Njegovom zakonu u svim pitanjima života. U ovom smislu je objavljen islam preko

Muhammeda (alejhi's-selam) kao što je bio slučaj i sa ranijim časnim poslanicima; islam je došao da vrati ljude Allahovu suverenitetu, kao što je slučaj i sa cjelokupnim Kosmosom, koji obuhvata i ljude. Vlast koja reguliše život ljudi treba da bude ona vlast koja je regulisala njihov bitak. Oni ne mogu biti izuzetak pa da se koriste nekim drugim programom, vlašću i rasporedom do programom, vlašću i rasporedom koji upravljaju cijelim Kosmosom koji čak upravljaju i životom tih ljudi izuzev onoga što je u domenu njihove volje. Ljudi su podvrgnuti i njima se sudi prirodnim zakonima koje je Allah dao, podvrgnuti tim zakonima u njihovom stvaranju, razvoju, zdravlju, bolesti, životu i smrti. Oni su isto tako potčinjeni i njima se sudi ovim zakonima u njihovom društvu i posljedicama koje nastaju kao rezultat njihovog slobodnog izbora. Oni ne mogu silom izmijeniti Allahov zakon u ovome, kao što ne mogu izmijeniti ni Allahov zakon u zakonima koji dominiraju i upravljaju svemirom. Zbog toga se oni trebaju vratiti islamu i u svom slobodnom izboru i da Allahov zakon prihvate kao nadležni zakon u svim poslovima ovog života usklađujući htijenje u svom životu sa prirodom, usklađujući svoj bitak izražen u ova dva dijela sa kosmičkim Bitkom.[14]

Paganizam koji počiva na dominaciji čovjeka nad čovjekom iskače iz svemirskog Bitka i na taj način sukobljava se program htijenja čovjeka u njegovu životu i prirodna strana. Ovo je paganizam s kojim se suočio svaki vjerovjesnik pozivajući u islam radi Jedinoga Allaha. S njim se suočio i Vjerovjesnik (alejhi's-selam) u svom pozivu. Paganizam nije predstavljen samo teoretski jer, možda, ponekad on nije imao neku teoriju, nego je bio predstavljen vazda u dinamičnom okupljanju, predstavljen u društvu koje se povinjava rukovodstvu tog društva, povinjava se njegovim poimanjima, vrijednostima, shvaćanjima, osjećajima, tradiciji i običajima. On je organsko društo njegovih osoba koje koordinira, solidariše se, koje je skladno i u organskoj saradnji. To čini ovo društvo pokretnim društvom, svjesnom ili nesvjesnom željom, da bi očuvalo svoj bitak, odbranilo svoje biće i savladalo elemente koji mu predstavljaju opasnost, prijete tom bitku i tom bitisanju u bilo kojoj formi prijetnje.

Zbog toga što paganstvo nije predstavljeno samo u teoriji nego se predstavlja i u dinamičnom okupljanju, na jedan način, onda pokušaj likvidacije tog paganstva i vraćanja ljudi ka Allahu, po drugi puta, neće vrijediti niti će biti dovoljno ako se predstavi samo u teoriji jer, u tom

---

[14] V. više o ovom pitanju *Mebadi'u'l-islam* od Mevdudija i poglavlje *Šeri'a kewnije,* u knjizi *Me'alimu fi't-tariq.*

slučaju, taj posao ne bi bio adekvatan paganizmu, koji stvarno postoji i koji je predstavljen u dinamičnom organskom okupljanju, a kamo li da ga nadmaši, što je poželjno u momentima pokušaja likvidacije stvarnog postojanja paganizma radi uspostavljanja drugog sistema življenja koji mu se u osnovi suprotstavlja svojom prirodom, programom, cjelovitošću i detaljima. Pored toga, ovaj novi pokušaj potrebno je da bude predstavljen u organskom, dinamičnom okupljanju jačem u svojim teoretskim pravilima i organizaciji, u povezivanju, odnosima i sponama od tog paganskog postojećeg društva.

Teoretsko pravilo na kojemu počiva islam, kroz cijelu ljudsku historiju, je pravilo *"Šehadetu en la ilahe illallah"*, tj. da samo Allahu (Uzvišenom) pripada Božanstvo upravljanja, vlast i suverenitet, samo Njemu, vjerujući u to duboko u srcu, samo Njemu se klanja u obredima i priznaje se zakon Njegov u realnom životu. Svjedočenje da nema drugog Boga osim Allaha ne može se izraziti, niti po zakonu prihvatiti da stvarno postoji osim u ovoj kompletnoj slici koja pruža stvarno i očito postojanje, na čemu i počiva jasan dokaz da je neko musliman ili nije musliman.

Smisao ustanovljenja ovog pravila sa teoretskog stanovišta je da se ljudski život u svojoj cjelini vraća Allahu, da ljudi ne sude po svom hiru u bilo kojem aspektu života, nego se oni moraju vratiti Allahovoj odredbi u životu i da slijede tu odredbu. Ljudi moraju spoznati da ta odredba dolazi samo preko jednog izvora, tj. preko Božijeg Poslanika. Ovo je predstavljeno u drugom dijelu Šehadeta - svjedočenja prvog islamskog temelja, svjedočenja *Enne Muhammeden Resulullah* - da je Muhammed Allahov poslanik.

Ovo je teoretsko pravilo u kome se odražava islam i na kome on počiva. Ono gradi kompletni program života onda kada se bude primijenilo u svim djelatnostima života, kada se bude musliman u svim djelićima i pojedinostima svoga života i u društvu susretao sa tim bilo u islamskoj zemlji ili izvan nje, bilo u odnosima u muslimanskom društvu ili u odnosima muslimanskog društva i drugih društava.[15]

Međutim, islam, kao što smo rekli, ne može biti predstavljen samo u teoriji time što bi ga neko prihvatio stvarno i primjenjivao u ibadetu, a onda taj koji ga je tako prihvatio ostao kao pojedinac u okviru organskog bića dinamičkog paganskog postojećeg društva. Postojanje takvih na ovaj način, makar njih bilo i mnogo, neće voditi stvarnom postojanju islama, jer

[15] V. više poglavlje *La ilahe ilallah - Menhedžu hajat, u* djelu *Mealim fi't-tarik.*

pojedinci "muslimani teorije", koji su ušili u organski sastav paganskog društava, bit će sigurno prisiljeni da udovoljavaju potrebama tog organskog društva. Oni će se kretati, da li dobrovoljno ili prisilno, svjesno ili nesvjesno, u pravcu izvršenja osnovnih potreba življenja tog organskog društva. Za opstojanje tog društva i odbranu njegovog postojanja oni će se suprotstaviti svim faktorima koji prijete postojanju tog paganskog društva jer će svako organsko biće vršiti i izvršvati tu ulogu svim svojim organima svjesno ili nesvjesno, tj. da će "muslimani" teoretski obavaljati stvarno sve potrebe i raditi na jačanju tog paganskog društva, a oni, navodno, teoretski rade na njegovu rušenju. Svaka živa ćelija u njegovu biću pomagat će mu svim i svačim da ostane i produži život takvom društvu. On će mu pružati pomoći onoliko koliko može, prenosit će mu sva svoja iskustva i aktivnosti da bi to društvo živjelo i jačalo. To sve on čini umjesto da njegovo kretanje bude usmjereno prema uništenju tog paganskog i uspostavljanju muslimanskog društva.

Osim toga, teoretska osnova islama, tj. vjere treba da bude predstavljena u organskom dinamičnom udruživanju od prvog časa. Nužno je bilo da se izgrađuje neko drugo organsko dinamičko društvo uz pagansko društvo, društvo koje bi bilo odvojeno i koje bi potpuno samostalno djelovalo izvan tog organskog dinamičkog paganskog udruživanja, društvo koje ima cilj da uništi pagansko društvo, da bude osovina novog društva, novo rukovođenje predstavljeno u liku Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i islamskom rukovođenju poslije njega koji će imati cilj da povrati ljude da priznaju samo Allahovo Božanstvo, Njegovo upravljanje, sudstvo, vlast i zakon, da se riješi svako ko svjedoči *da nema Boga osim Allaha i da je Muhammed Božiji Poslanik,* tog organskog dinamičkog, paganskog udruživanja, tj. udruživanja iz koga je i on došao, da se riješi njegova rukovođenja izraženog u bilo kojoj slici i formi, u vjerskom rukovođenju od strane proricatelja, čuvara, mađioničara i vračara i svih drugih koji pripadaju njima ili formi političkog, društvenog i ekonomskog rukovođenja, kao onog koje je bilo kod Kurejševića, i da ograniči svoje prijateljstvo na organskom, dinamičnom i islamskom okupljanju, novom okupljanju predstavljenom u muslimanskom rukovođenju.

Bilo je nužno da se ovo ostvari od prvog časa kada neko prihvati islam i izgovori Šehadet - svjedočenje da nema drugog Boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov poslanik, jer postojanje muslimanskog društva moguće je samo sa ovim ostavriti. Ono se nikako ne može ostvariti samo time što bi se uspostavilo teoretsko pravilo u srcima ljudi, bez obzira koliko

njih bilo, koji ne bi bili predstavljeni u organskom skladnom i međusobno ispomagajućem društvu koje bi imalo svoje samostalno postojanje, čiji bi članovi radili i obavljali organske poslove, kao organi živog bića, radili na učvršćivanju njegova bitka, njegovu produbljivanju i proširivanju, koje bi radilo na odbrani svoga postojanja od svih faktora koji nasrću i napadaju njegovo postojanje i društvo, koji bi radili u ovome pod nezavisnim rukovodstvom i odvojeno od rukovodstva paganskog društva na organizaciji svoga kretanja, skladno i usmjereno, radi učvršćivanja produbljenja i proširenja svoga islamskog postojanja i radi borbe, suprotstavljanja i odstranjenja paganskog postojanja.

Time je islam ukratko teoretski predstavljen, ali kompletno. Na tome počiva islamsko društvo kao organsko dinamično okupljanje, samostalno i odvojeno od džahilijjetskog društva i koje se suprotstavlja tom džahilijetskom društvu. Islam se nikada ne javlja samo u formi teorije, odvojen od praktične primjene. Na ovaj način moguće je da se islam javi po drugi puta, jer nema nikakve mogućnosti niti puta za obnovu islama u paganskom društvu, ni u jednom mjestu ni u jednom vremenu, bez nužnog razumijevanja prirode njegovog organskog i dinamičkog nastajanja.

Kad spoznamo prirodu ovog nastanka i njene prirodne tajne, spoznat ćemo s tim i prirodu ove vjere i prirodu njena dinamičkog programa, kao što smo objasnili u predgovoru sure El-Enfal u devetom džuzu. Istovremeno, spoznat ćemo s tim i smisao ovih tekstova i odredaba s kojima se suočavamo na kraju ove sure, a koji govore o organizaciji muslimanskog društva, organizaciji muslimanskih odnosa toga društava sa vjernicima iseljenicima, borcima kada su se koji iselili, upoznat ćemo se i sa onima koji su davali utočište i pomagali muhadžirima, upoznat ćemo se sa odnosima toga društva, sa onima koji vjeruju a nisu se iselili, zatim, upoznat ćemo se sa odnosima tog društva i onih koji ne vjeruju. Sve ovo počiva na osnovi razumijevanja prirode organskog i dinamičkog nastajanja islamskog društva.

Sada možemo iznijeti i tekstove i odredbe koje su navedene u vezi s tim:

Oni koji vjeruju, i iseljavaju se, i u borbi na Allahovu putu zalažu imetke svoje i živote svoje, i oni koji daju utočište i pomažu, oni jedni druge nasljeđuju. A onima koji vjeruju, a koji se nisu iselili - vi ne možete, sve dok se ne isele, nasljednici biti. A ako vas zamole da im u vjeri pomognete, dužni ste da im u pomoć priteknete, osim protiv naroda sa kojim o nenapadanju zaključen ugovor imate. - A Allah dobro vidi ono što radite. Nevjernici jedni

druge nasljeđuju. Ne postupite li tako, nastaće smutnja na Zemlji i nered veliki (8/72-73).

Svaki onaj koji kaže: "Vjerujem da nema drugog Boga osim Allaha i da je Muhammed Božiji poslanik", riješio se u Meki veze sa porodicom, rodbinom, plemenom i svojim paganskim rukovođenjem predstavljenim u Kurejševićima. On je uspostavio veze i predao uzde rukovođenja Muhammedu, Vjerovjesniku (alejhi's-selam) i malom društvu koje se razvija, a koje predvodi Vjerovjesnik u vrijeme dok pagansko društvo pokušava da odbrani svoje postojanje od opasnosti ovog novog društva, društva koje je ustalo protiv paganskog društva čak i prije nego što su se ta društva susrela u ovom ratnom okršaju i kada je pagansko društvo pokušalo uništiti ovo novo društvo u samom njegovom začetku.

Tada Vjerovjesnik (alejhi's-selam) pristupa bratimljenju između članova ovog novog društva, tj. on je preobrazio ove pojedince, osobe koje su došle iz tog paganskog društva u osobe društva koje se solidariše, povezano međusobno vjerom, umjesto ranijeg krvnog i rodbinskog povezivanja. Oni se predaju svom novom rukovodstvu umjesto predavanja paganskom rukovodstvu, uspostavljaju u ovom novom društvu sve novo, umjesto svega ranijega.

Pošto su otvorena vrata iseljenja muslimanima u Medinu nakon što su u njoj muslimani našli one koji su se zakleli islamskom rukovodstvu na apsolutnu saradnju, poslušnost i pokornost i u onome što im se sviđa ili ne sviđa, zakleli su se da će štiti Vjerovjesnika (alejhi's-selam) u svemu onome u čemu oni štite svoje imetke, djecu i žene i uspostavljena je muslimanska zemlja u Medini pod rukovodstvom Vjerovjesnika (alejhi'-s-selam). Tada Vjerovjesnik bratimi muhadžire i ensarije tako da to bratstvo zamjenjuje krvni savez i srodstvenu vezu u svemu onome što ta veza predviđa podrazumijevajući tu i nasljedstvo i otkupninu za osvetu i druge naknade koje je vršila ranije uspostavljena veza na krvnom srodstvu u porodici i široj rodbini. Allahova odredba je uslijedila i glasi:

Oni koji vjeruju i iseljavaju se, i u borbi na Allahovu putu, zalažu imetke svoje i živote svoje, i oni koji daju utočište i pomažu, oni jedni druge nasljeđuju (8/72).

To je nasljedstvo u pružanju pomoći, nasljedstvo u nasljeđivanju imetaka, nasljedstvo u otkupu krvarine, raznih nadoknada i svega ostaloga što je proisticalo iz saveza i veze i sve duge obaveze i odnosi koji su zasnovani na savezu po krvi i srodstvu.

Postojale su i druge osobe koje su prihvatile islam, ali se nisu stvarno priključile muslimanskom društvu. Oni se nisu iselili u islamsku zemlju u kojoj je vladao Allahov zakon i muslimansko rukovodstvo razrađivalo sve u tom društvu. To su oni koji se nisu priključili muslimanskom društvu koje posjeduje svoju zemlju u kojoj vlada Allahov zakon, u kojoj se ostvaruje kompletno postojanje muslimanskog društva, nakon što je to muslimansko društvo u Mekki time raspolagalo samo djelomično. Ostvaruje u njemu svoje postojanje predajući se novom rukovodstvu i udruživanju u organskom dinamičnom društvu, samostalnom i odvojenom od džahilijjetskog društva s kojim se suočilo svojim samostalnim i izrazitim postojanjem.

Ove osobe su se nalazile u Mekki i među Arapima oko Medine. Oni su prihvatili učenje islama, ali se nisu priključili ovom društvu koje je bilo zasnovano na islamskom učenju, niti su stvarno i kompletno priznavali rukovodstvo koje je vodilo to društvo.

Ovi se nisu smatrali članovima muslimanskog društva, Allah im nije dao da imaju pravo na naslijeđe, u svakom smislu naslijeđa, u ovom društvu jer oni zaista nisu bili u islamskom društvu. O ovima je Allah objavio:

A onima koji vjeruju, a koji se nisu iselili - vi ne možete sve dok se ne isele, nasljednici biti. A ako vas zamole da ih u vjeri pomognete, dužni ste da im u pomoć priteknete, osim protiv naroda sa kojim o nenapadanju zaključen ugovor imate (8/72).

Ova odredba je logična. Ona je u skladu sa prirodom ove vjere, prirodom o kojoj smo ranije govorili, i sa njenim dinamičnim stvarnim programom. Ove osobe nisu članovi muslimanskog društva. Prema tome, između njih i muslimanskog društva ne može biti nasljedstva. Međutim, tu postoji spona vjere. Ova spona ne predviđa nikakve obaveze muslimanskog društva prema ovim osobama osim u slučaju da neko napadne na njih iz vjerskih razloga pa da napadač npr. izazove smutnju u vjerovanju ovih muslimana. Kada oni zatraže pomoć muslimana u muslimanskoj zemlji, u tom slučaju muslimani su dužni da im pomognu, ali pod uvjetom da se ovim ne remeti ranije sklopljeni ugovor između muslimana i drugog vojnog tabora, pa makar ovaj vojni tabor bio taj koji je izvršio napad na ove osobe u njihovoj vjeri i doktrini. To je zbog toga što je glavno u tome - interes muslimanskog društva i njegovog dinamičkog plana, saradnja i ostalo što proističe iz tih ugovora. Očuvanju ugovora pripada prioritet čak i kada je izvršen napad protiv doktrine onih koji

vjeruju jer se oni nisu priključili stvarnom postojanju ove vjere koja je predstavljena u muslimanskom društvu. Ovo nam daje dalekosežnost važnosti koje veže ova vjera za dinamičko organiziranje, a koje predstavlja njeno stvarno postojanje.

Ova odredba popraćena je:

A Allah dobro vidi ono što radite (8/72).

Svako vaše djelo je pred Njegovim (Uzvišenim) očima, On vidi i unutrašnju i vanjsku stranu tog djela, vidi prethodnice i rezultate njegove, pokretače i djela.

Isto onako kao što je muslimansko društvo organsko, dinamično, skladno, solidarno i društvo koje sarađuje, okuplja se u jednom nasljedstvu, tako isto čini i pagansko društvo.

Nevjernici jedni druge nasljeđuju (8/73).

Stvari su po prirodi same takve kao što smo rekli. Pagansko društvo ne istupa kao pojedinac nego istupa i kreće se kao organsko biće čiji se organi pokreću po prirodi svoga bitka i njegova formiranja da bi štitili i branili svoje postojanje. Prema tome, oni su i po prirodi i pravno nasljednici jedni drugih. Islam se ne može suprotstaviti ovima bez neke druge forme društva koje ima svoje osobenosti, ali u jačem, čvršćem i sveobuhvatnijem smislu. Ako je muslimansko društvo u paganskom društvu, u kome jedan drugog pomaže, pagansko društvo izazvat će kod muslimanskih pojedinaca smutnju, jer se ne mogu suprotstaviti kompaktnom paganskom društvu, uslijedit će nered na zemlji općenito sa pobjedom paganizma nad islamom, dogodit će se nered putem nasilja paganizma nad islamom, putem nasilja Božanstva čovjeka nad Allahovim Božanstvom. Tada će ljudi postati po drugi puta robovi jedni drugima. Ovo bi bila najveća smutnja i nered.

Ne postupite li tako, nastaće smutnja na Zemlji i nered veliki (8/73).

Poslije ove opomene nema nikakve opomene, poslije ovog upozorenja nema drugog upozorenja. Oni muslimani koji ne uspostavljaju svoje postojanje na osnovama organskog dinamičkog okupljanja koji ima samo jedno zaštitništvo i jedno rukovodstvo, oni pred Allahom snose, pored toga što je snose i u svom životu, odgovornost za te spletke i smutnje na zemlji i odgovornost zbog ovog velikog nereda.

Kur'anski kontekst se vraća da bi potvrdio da je pravo vjerovanje predstavljeno u ovoj slici:

Oni koji vjeruju i isele se i bore se na Allahovom putu, i oni koji daju sklonište i pomažu, - oni su, zbilja, pravi vjernici - njih čeka oprost i obilje plemenito (8/74).

To su zaista pravi vjernici. Ovo je stvarna slika u kojoj je predstavljeno vjerovanje. To je slika koja odražava istinitost nastajanja i stvarno postojanje ove vjere. Ova vjera ne postoji, uistinu, samo sa oglašavanjem teoretskih pravila, pa ni samo sa prihvatanjem toga pravila, pa čak ni sa izvršenjem obreda klanjanja prema tim pravilima. Ova vjera je program života koja neće biti stvarno predstavljena bez njena predstavljanja u dinamičnom okupljanju. Međutim, njeno postojanje u slici i formi doktrine bilo bi samo u mislima. Ona postaje stvarna samo onda kada bude predstavljena u stvarnoj dinamičnoj slici.

Ovo su ti pravi vjernici. Oni zaslužuju i oprost i plemenitu opskrbu, a opskrba se ovdje spominje uz džihad, davanje materijalnih sredstava, davanje utočišta, pružanje pomoći i u obavezama kod svega ovoga. Pored toga, tu je i oprost koji je iznad svega. Oprost je plemenita opskrba. Štaviše, oprost je najčasnija i najplemenitija opskrba.

Sa prvom grupom boraca i muhadžira vežu se svi oni koji su se kasnije iselili i borili, premda raniji muhadžiri imaju prednost, kao što potvrđuju drugi kur'anski tekstovi, s tim što se ovo povezivanje odnosi na nasljedstvo i članstvo u muslimanskom društvu.

A oni koji kasnije vjernici postanu, pa se isele i u borbi zajedno s vama učestvuju, - oni su vaši (8/75).

Uvjet Hidžre potrajao je sve do osvajanja Mekke kada je arapski svijet priznao islam i njegovo rukovodstvo i kada su se ljudi organizirali u islamsko društvo. Poslije osvanja Mekke nema hidžre, ali postoji borba i rad, kao što kaže Vjerovjesnik (alejhi's-selam). Međutim, to je bilo u prvoj fazi islama čija je vlast u zemlji trajala hiljadu dvjesto godina, otprilike. Za to vrijeme nije prestala vlast zakona islama i uspostavljanja islamskog rukovođenja na Allahovu zakonu i Njegovoj vlasti. Međutim, danas se Zemlja vratila u paganstvo i Allahova (Uzvišenog) vlast iščezla iz života ljudi na Zemlji, predato je sudstvu nasilju svugdje na Zemlji, ljudi pristupili klanjanju čovjeku i njegovu robovanju, iz čega ga je islam izbavio. Sada počinje nova, druga faza islama. Ona je kao ona prva. Ona počinje sa organiziranjem da se svaka odredba odnosi na jedno vrijeme, sve dok se

ne uspostavi islamska zemlja i iseljenje u nju, a zatim će se proširiti sjena islama po drugi puta, sa Allahovim dopuštenjem, kada neće više biti iseljavanja, nego preostaje samo borba i rad, isto onako kao što se desilo u prvoj fazi islama.

Period prve izgradnje islamskog postojanja imao je i svoje posebne odredbe i svoja posebna zaduženja. Povezivanje je uspostvljeno na vjeri, umjesto povezivanja na krvi u svim svojim pojavnostima i oblicima, u svim svojim obavezama i zahtjevima, podrazumijevajući tu i naslijeđe i solidarnost u otkupnini krvarine i drugih prekršaja. Kada se ustalilo islamsko postojanje sa pobjedom muslimana na Bedru, izmijenile su se te izuzetne i vremenske odredbe koje su bile potrebne u početnoj izgradnji muslimanskog društva koje su se suočavale sa izuzetnim obavezama. Među ovim izmjenama u odredbama je i povratak nasljedstva i solidarnosti u otkupnini za krvarinu, u srodstvo, ali u okviru islamskog društva u islamskoj zemlji.

A rođaci su, prema Allahovoj Knjizi, jedni drugima preči.- Allah zaista sve zna (8/75).

Nema ništa loše u tome - nakon što se ustalilo stvarno postojanje islama - što prioritet pripada rodbini u općem smislu. Ovo odgovara i prirodnoj osobini ljudske duše. Nema nikakve štete da se prihvate prirodni osjećaji u ljudskoj duši sve dotle dok se oni ne protive obavezama koje proističu iz islamskog postojanja. Islam ne ugnjetava prirodne osjećaje nego ih on reguliše da bi bili u skladu sa visokim potrebama islamskog postojanja, jer kada ne budu postojale ove potrebe, ti prirodni osjećaji se neće prihvatati u općem smislu. U nekim izuzetnim vremenskim periodima postoje u ovom kretanju i posebne obaveze koje se ne susreću u konačnim odredbama islama, a koje se sada primjenjuju u ustaljenom muslimanskom društvu u njegovom običnom životu. Mi bismo morali razumjeti i obaveze prve faze izgradnje, zatim opću prirodu islama i njegove druge odredbe.

Allah, zaista, sve zna (8/75).

Odgovarajući pogovor na ove odredbe, uređenja, osjećaje, ulaženje u te odredbe, njihovo formulisanje i usklađivanje spada u domen znanja Sveobuhvatnog - znanja Allaha (Uzvišenoga).

Islam, a on gradi muslimanski Ummet na ovoj osnovi, skladno ovom programu, uspostavlja postojanje tog Ummeta na principima organskog dinamičkog udruživanja. On čini vjeru sponom ovog udruživanja čime se želi istaći "humanost čovjeka", njegovo jačanje i snaženje, njegovo uzdizanje nad svim drugim osobinama ljudskog postojanja. Pri tome se ovo odvija na neprekidnom islamskom programu u svim njegovim pravilima, uputama, zakonima i odredbama.

Ljudsko biće ima zajedničkog sa animalnim bićima, čak i sa materijalnim supstancama u osobinama koje izgledaju nosiocima "naučnog paganizma" čas da je ljudsko biće životinja kao i ostale životinje, čas da je ono materija kao i ostale materije. Ljudsko biće, iako učestvuje u ovim osobinama sa životinjom i materijom, ipak ima osobine kojima se ističe, razlikuje i čini jedinstvenim bićem. Predstavnici "naučnog paganizma" prisiljeni su, najzad, priznati realne istine, prisiljeni su na ovo priznanje neiskreno, neotvoreno i nejasno.[16]

Islam se sa svojim Božanskim programom oslanja na ove osobenosti s kojima se karakteriše čovjek i ističe između ostalih stvorenja. On ih ističe, razvija i uzdiže. Kada islam čini da je vjerska spona osnova organskog dinamičkog okupljanja, na čijoj osnovi uspostavlja postojanje muslimanskog Ummeta, on se kreće i nastavlja na tom svom planu, a vjera se veže za ono što su najuzivišenije i najznačajnije osobine u tom čovjeku.

Islam ne čini da je ova spona: ni srodstvo, ni jezik, ni zemlja, ni nacija, ni boja, ni interes, ni zajednički interes zemlje, jer u svemu ovome učestvuju i životinje sa čovjekom. Sve ove veze su najsličnije i najbliže vezama stada stoke, težnji te stoke štali, paši i blejanju, čime se sporazumijeva stado. Međutim, vjera objašnjava čovjeku njegovo postojanje, postojanje ovog svemira oko njega, objašnjava sve u cjelini pa i njegov nastanak, postojanje Svemira oko njega, objašnjava mu njegovu sudbinu i kretanje u Svemiru oko njega i, najzad, vraća ga nečemu što je daleko veće od ove materije i uzvišenije, koje je prethodilo njemu i što je trajnije. To je nešto drugo, nešto što je posljednje i što je vezano za dušu čovjeka, za njegovu spoznaju kojom se on karakteriše i odvaja od ostalih stvorenja i među kojima je on kao takav jedinstven, što potvrđuje njegovu "humanost" u najvišem stepenu iza koga zaostaju sva ostala stvorenja.

Ova spona, spona vjere, poimanja, razmišljanja i programa, jeste slobodna spona. Svaka ljudska individua može da je bira po svojoj želji, dok

[16] Prethodnik ovih je Đulijan Haksli, jedan od predstavnika "Ed-darwinijetu'l-hadise".

su stadu spone nametnute. Ono ih ne bira niti mu je to dopušteno. Stado nije u mogućnosti da izmijeni svoje porijeklo kome pripada niti vrstu od koje potiče ni boju u kojoj je rođeno. Sve ove osobine određene su u njegovu životu prije nego je neko u tom stadu rođen. Ono u tome nema nikakva izbora niti se može koristiti dovitljivosti, niti da bira mjesto gdje će biti rođeno, niti jezik kojim bi govorilo. Njegove veze su vezane za materijalni određeni interes i određenu zemlju sve dotle dok ove veze udružuju njega sa drugima. Sve su to pitanja koja je teško izmijeniti, područja u kojima je slobodni izbor ograničen. Zbog svega ovoga islam ne čini ove spone sponama ljudskog okupljanja. Vjera, poimanje, ideje i program su stalno otvoreni i slobodni pred ljudskim izborom i u svakom času čovjek može da oglasi svoj izbor u tome, može da odredi društvo kome on hoće da pripada sasvim slobodno. U tome nije ograničen nikakvim ograničenjem, bojom, jezikom, nacionalnom pripadnošću ili porijeklom, zemljom u kojoj je rođen ili materijalnim interesom koji se mijenja upravo sa promjenom društva koga on želi i koga on bira.

Osim toga, u islamskom konceptu ukazuje se velika čast čovjeku.

Velike i svijetle rezultate islamski program je ostvario u ovom pitanju u cilju uspostavljanja islamskog društva na povezivanju samo vjerom bez povezivanja nacijom, zemljom, bojom, jezikom, interesima bliže zemlje, površnih zonskih granica radi isticanja "osobenosti čovjeka" u ovom društvu, razvoju tih osobenosti, uzdizanju bez ikakvih zajedničkih osobina između čovjeka i životinje. Jedan od realnih svjetlih rezultata ovog programa jeste da je muslimansko društvo postalo otvoreno društvo za sve nacije , narode, boje i jezike bez ikakvih smetnji koje se odnose na životinje, da su izljevene u tavu muslimanskog društva specifičnosti ljudskih vrsta i kvaliteta, istopilo se u ovoj tavi i pomiješalo i proizvelo organski najbolji sastav, u srazmjerno dosta kratkom periodu, i formirao se ovaj čudni skladni harmonični blok veličanstvene i ogromne civilizacije koja sadrži suštinu ljudske moći, sastavljenu u jednom roku na dalekom odstojanju i sporom putu.

Ovo veličanstveno islamsko društvo sastavljeno je od Arapa, Perzijanaca, Sirijaca, Egipćana, Marokanaca, Turaka, Kineza, Indijaca, Rimljana, Grka, Indonežana, Afrikanaca i drugih naroda i nacija. Sve njihove osobine udružene su da bi stvorile smjesu koja sarađuje i koja je skladna u izgradnji islamskog duštva i islamske civilizacije. Ova ogromna civilizacija nikada nije bila arapska civilizacija nego je uvijek bila islamska. Ona nikada nije bila nacionalna nego je uvijek nosila "vjersko" obilježje.

Svi su se udružili na ravnoj podlozi, svi su bili jednaki. Oni su se udružili sponom ljubavi i osjećaja da treba gledati na jedan te isti način. Svi su oni uložili truda koliko su mogli, istakli najznačajnije osobine svoje nacije i izlili suštinu svojih ličnih narodnih i historijskih iskušenja u zdanje ovog jednog društva kome oni svi pripadaju, jednaki, bez ikakve razlike. Njih međusobno povezuje spona koja je vezana za njihova Jedinoga Gospodara u kojoj se ističe njihova humanost bez ikakvog smetanja. Na ovakav način nikada se nije okupilo ni udružilo nijedno drugo društvo tokom povijesti.

Najznačajnije ljudsko okupljanje u staroj povijesti bilo je npr. društvo Rimske Imperije. Ovo društvo okupljalo je više naroda, jezika, boja i zemalja. Međutim, to društvo nije počivalo na sponi "humanosti" i nije bilo predstavljeno u najvećoj vrijednosti - vjeri. To društvo je počivalo na klasi, na principu klase uglednika i klase robova u cijeloj imperiji, s jedne strane, i segregacionom društvu na principu dominacije rimskog naroda. Svi drugi narodi bili su roblje. Osim toga, ovo duštvo nikada se nije podiglo na nivo islamskog društva ili okupljanja niti je dalo onaj plod kojeg je dalo islamsko društvo.

U novijoj historiji postojala su i druga razna društava npr. Britanska Imperija. I dok je rimsko društvo počivalo na nasljedstvu i okupljanju naroda radi eksploatacije, to je dominacija engleskog nacionalizma počivala na osnovi dominacije engleskog nacionalizma, eksploatisanju kolonija koje je uključivala Britanska Imperija. Slične njoj su i sve druge imperije, npr. Španija, Portugalija svojevremeno, Francuska i sve druge zemlje tog prolaznog, groznog i prezrenog obilježja.

Komunizam je htio da okupljanje bude na drugoj osnovi. Htio je da prekorači prepreke nacije, naroda, zemlje, jezika i boje. Međutim, nije htio uspostaviti društvo na općoj humanoj osnovi nego ga je on uspostavio na klasnoj osnovi. Ovo je jedna druga vrsta starog rimskog društva. Rimsko društvo je počivalo na klasnoj osnovi patricija, a ovo na osnovi proletarijata, a spona koja ih je povezivala jeste najveća mržnja prema drugim klasama.

Nesumnjivo je da je ovo malo i mrsko društvo moglo uroditi najcrnjim i najgorim što može biti za ljudsko društvo. Ono je u svom prvom početku uspostavljeno na osnovi isticanja samo animalnih osobina, razvijanju tih osobina i njihovu učvršćivanju, ističući da su ljudske potrebe čovjeka potrebe za hranom, stanom i seksom, a ovo su prve potrebe životinje, s obzirom da je povijest čovjeka povijest traganja za hranom.

Islam je u svom Božanskom programu potpuno jedinstven kod isticanja najkarakterističnijih osobina čovjeka, razvoja tih osobina, njihova uzdizanja u izgradnji ljudskog društva. Taj program je uvijek jedinstven. Svi oni koji odstupe od njega ka nekom drugom programu koji počiva na bilo kojoj osnovi: narodu, naciji, zemlji ili klasi, ili nečem drugom prezirnog zadaha, jesu zaista neprijatelji čovjeka. Oni ne žele da ovaj čovjek bude jedinstven u ovom Svemiru i karakterističan po svojim visokim osobinama kao što ga je Allah stvorio. Oni ne žele da se ljudsko društvo koristi najdalekosežnijim kvalitetima naroda i njegovim osobinama, iskustvima, skladnostima i harmonijama. Oni istovremeno plivaju uzvodno nasuprot struje i rade protiv ljudskog uzdizanja i napredovanja da bi čovjeka povratili u društvo onako kako se, npr. okupljaju životinje u toru i hrani, nakon što je Allah čovjeka uzdigao na to časno mjesto na kome se čovjek okuplja i koje mu dolikuje da se okupljaju.

Najveće je čudo da se društvo koje se okuplja i udružuje na visokim ljudskim osobinama naziva šovinističkim, stagnirajućim i reakcionarnim, a društvo koje se udružuje na životinjskim osobinama naziva naprednim i progresivnim. Izmjena vrijednosti u cjelini počiva samo da bi se izbjeglo okupljanje ljudi na osnovama vjere, što predstavlja najcjenjeniju osobinu čovjeka.

Međutim, Allah upravlja kako hoće. Ovim životinjskim paganskim nazacima u ljudskom životu ne piše se opstanak. Sigurno će biti ono što Allah hoće. Čovječanstvo će pokušati jednog dana da uspostavi svoje okupljanje - društvo na principu kojim je Allah počastio čovjeka, na principu na kome se okupilo muslimansko društvo i koje je, zahvaljujući tome, ostalo jedninstveno i nenadmašno u historiji. Slika ovog društva ostat će da sija horizontom kojem će težiti čovječanstvo, pokušavajući po drugi puta da uznapreduje stazom koja vodi ka tom visokom nivou, koji je nekada bio ostvaren.

بسم الله الرحمن الرحيم

SURA ET-TEWBE
OBJAVLJENA U MEDINI
IMA 129 AJETA

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Ovo je medinska sura, jedna od posljednjih, ako nije posljednja kur'anska sura koja je objavljena.[17] Otuda ova sura sadrži konačne propise u odnosima između muslimanskog Ummeta i drugih naroda. Ona također sadrži i kategorije muslimanskog društva, precizira vrijednosti i položaje svake kategorije, njene pozicije u društvu kao i pozicije svake druge klase.[18] Sura realno u cijelosti opisuje ovo društvo, svaku njegovu grupu i klasu, preciznim opisom, jasno i slikovito.

Sura je, s ovog stanovišta, jako važna posebno u objašnjavanju prirode dinamičkog programa islama, njegova puta i njegovih etapa kada preispituje konačne propise koji su sadržani u ovoj suri i etapne propise koji su objavljeni u surama prije ove. Ovo preispitivanje otkriva koliko je elastičan taj program i koliko je odlučan, također. Bez ovog ispitivanja

---

[17] Preovlađujuće mišljenje jeste da je sura En-Nasr posljednja objavljena.

[18] Klase na koje se misli u muslimanskom društvu nisu društvene klase u sadašnjem uskom značenju, nego klase koje počivaju samo na islamskim vrijednostima kao muhadžiri, ensarije, učesnici Bitke na Bedru, učesnici prisege Ridvan, oni koji su pomagali i borili se prije pobjede, oni koji su pomagali i borili se poslije pobjede, oni koji se ne bore, licemjeri itd.

propisi, pravila i formule bi se izmiješali kao što se dešava kad god se istrgnu ajeti koji sadrže etapne propise pa se ti propisi učine konačnim ili obratno, ajeti koji sadrže konačne propise protumače se tako kako bi bili u skladu sa etapnim propisima, posebno kada je riječ o džihadu i odnosima muslimanskog društva sa ostalim društvima. Neka nas Allah pomogne da to pojasnimo i objasnimo u ovom predgovoru i na drugim mjestima prilikom tumačenja kur'anskog teksta ove sure.

Konsultirajući tematske tekstove ove sure, konsultirajući predaje o povodima objave i okolnosti vezane za ove predaje, konsultirajući također i događaje iz Poslanikove biografije, jasno se da vidjeti da je ova sura u cijelosti objavljena devete hidžretske godine, ali ne odjedanput. Međutim, mi ne možemo tačno i precizno odrediti kada su njeni pojedini dijelovi objavljeni tokom ove godine. Preovlađuje mišljenje da je ova sura objavljena tokom tri vremenska perioda. Prvi period je period prije vojne na Tebuku u mjesece redžepu, devete hidžretske godine. Drugi period je period priprema za ovu vojnu i u toku same vojne. Treći period je period poslije povratka sa Tebuka. Uvodni dijelovi sure od početka do kraja 28. ajeta objavljeni su nešto kasnije, pri kraju devete godine, neposredno pred sezonu hadždža u mjesecu zu'l-ka'deu i zu'l-hidždžetu. Ovo je sve što se može reći i u čemu možemo biti sigurni.

Ova sura u svom prvom dijelu, od početka do kraja 28. ajeta, sadrži i konačno definira odnose između islamske zajednice i politeista na Arabijskom poluotoku uz isticanje realnih, povijesnih i ideoloških motiva na kojima počiva ovo definiranje, nadahnutim kur'anskim stilom, jakim ritmom izraza, odlučujućim dokazom i nedokučivim gajbom. Ovo su neki primjeri:

Obznana od Allaha i Njegova Poslanika onim mnogobošcima s kojima ste zaključili ugovore: (9/1)

"Putujte po svijetu još četiri mjeseca, ali znajte da Allahu nećete umaći i da će Allah nevjernike osramotiti" ; (9/2)

i proglas od Allaha i Njegova Poslanika ljudima na dan velikog hadždža: "Allah i Njegov Poslanik ne priznaju mnogobošce." Pa ako se pokajete, to je za vas bolje; a ako se okrenete, znajte da Allahu nećete umaći! A nevjernike obraduj kaznom nesnosnom! (9/3).

Mnogobošcima s kojima imate zaključene ugovore koje oni nisu ni u čemu povrijedili, niti su ikoga protiv vas pomagali, ispunite ugovore do ugovorenog roka. Allah zaista voli pobožne (9/4).

Kada prođu sveti mjeseci, onda ubijajte mnogobošce gdje god ih nađete, zarobljavajte ih, opsjedajte i na svakom prolazu dočekujte! Pa ako se pokaju i budu namaz obavljali i zekat davali, ostavite ih na miru, jer Allah zaista prašta i samilostan je (9/5).

Ako te neki od mnogobožaca zamoli za zaštitu, ti ga zaštiti da bi saslušao Allahove riječi, a potom ga otpremi na mjesto pouzdano za njega. To zato što oni pripadaju narodu koji ne zna (9/6).

Kako će mnogobošci imati ugovor sa Allahom i Poslanikom Njegovim?! - Ali, s onima s kojima ste ugovor kod Časnog hrama zaključili, sve dok se oni budu ugovora pridržavali, pridržavajte se i vi, jer Allah zaista voli pobožne (9/7).

Kako, kada oni, ako bi vas pobijedili, ne bi, kad ste vi u pitanju, ni srodstvo ni sporazum poštivali?! Oni vam se ustima svojim umiljavaju, ali im se srca protive, većina njih su nevjernici (9/8).

Oni Allahove ajete za ono što malo vrijedi zamjenjuju, pa od puta Njegova odvraćaju; zaista je ružno kako postupaju (9/9).

Ni rodbinstvo ni sporazum, kada je vjernik u pitanju, ne poštuju, i sve granice zla prekoračuju (9/10).

Ali ako se oni budu pokajali i namaz obavljali i zekat davali, braća su vam po vjeri. - A Mi dokaze objašnjavamo ljudima koji razumiju (9/11).

A ako prekrše zakletve svoje, poslije zaključenja ugovora s njima, i ako vjeru vašu budu vrijeđali, onda se borite protiv kolovođa bezvjerstva - za njih, doista, ne postoje zakletve - da bi se okanili (9/12).

Zar se nećete boriti protiv ljudi koji su zakletve svoje prekršili i nastojali da protjeraju Poslanika, i prvi vas napali? Zar ih se bojite? Preče je da se Allaha bojite, ako ste vjernici (9/13).

Borite se protiv njih! Allah će ih rukama vašim kazniti i poniziti, a vas će protiv njih pomoći, i grudi vjernika zaliječiti (9/14)

i iz srca njihovih brigu odstraniti. A Allah će onome kome On hoće oprostiti. - Allah sve zna i mudar je (9/15).

Zar mislite da ćete biti ostavljeni, a da Allah ne ukaže na one među vama koji se bore i koji, umjesto Allaha i Poslanika Njegova i vjernika, nisu uzeli nikoga za prisna prijatelja? - A Allah dobro zna ono što radite* (9/16).

O vjernici, ne prijateljujte ni sa očevima vašim ni sa braćom vašom ako više vole nevjerovanje od vjerovanja. Onaj od vas koji bude s njima prijateljevao, taj se doista prema sebi ogriješio (9/23).

Reci: "Ako su vam očevi vaši, i sinovi vaši, i braća vaša, i žene vaše, i rod vaš, i imanja vaša koja ste stekli, i trgovačka roba za koju strahujete da neće prođe imati, i kuće vaše u kojima se prijatno osjećate miliji od Allaha i Njegova Poslanika i od borbe na Njegovom putu, onda pričekajte dok Allah Svoju odluku ne donese. A Allah grešnicima neće ukazati, na pravi put" (9/24).

O vjernici, mnogobošci su sama pogan, i neka više ne dolaze na hadždž Časnom hramu poslije ovogodišnjeg hadždža. A ako se bojite oskudice, pa Allah će vas, ako hoće, iz obilja Svoga imućnim učiniti. Allah zaista sve zna i mudar je (9/28).

Vidljivo je iz kur'anskog stila ajeta koje smo naveli kao i stila ajeta cijelog odlomka, zatim iz snažnog poticaja na borbu protiv politeista i njihova bojkota na cijelom Arabijskom poluotoku dokle je strah, neodlučnost i bojaznost dosegla u dušama muslimanske zajednice ili jednog njenog dijela koji ima svoju težinu, da poduzme ovaj odlučujći korak u tom vremenu zbog raznih faktora koje ćemo otkriti u ovom predgovoru kada budemo analizirali kur'anski tekst.

Drugi odlomak ove sure sadrži i definira konačne odnose između muslimanskog društva i pripadnika objavljenih Knjiga obrazlažići ideološke, povijesne i realne uzroke koje zahtijeva ovo definiranje. Odlomak također otkriva i prirodu islama i njegovu stvarnu neovisnost, kao što otkriva i odstupanje sljedbenika objavljenih Knjiga od Allahove autentične vjere, moralno i ideološki, što ih čini, po shvatanju islama,

onima koji ne ispovijedaju Allahovu vjeru koja im je objavljena, a sa kojom su postali pripadnici Knjige:

Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru - sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno (9/29).

Jevreji govore: "Uzejr je - Allahov sin", a kršćani kažu: "Mesīh je - Allahov sin". To su riječi njihove, iz usta njihovih, oponašaju riječi nevjernika prijašnjih, - ubio ih Allah! Kuda se odmeću? (9/30).

Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje i Mesīha, sina Merjemina, a naređeno im je da se samo jednom Bogu klanjaju, - nema Boga osim Njega. On je vrlo visoko iznad onih koje oni Njemu ravnim smatraju (9/31).

Oni žele da ustima svojim utrnu Allahovo svjetlo, a Allah želi da vidljivim učini svjetlo Svoje, makar ne bilo po volji nevjernicima (9/32).

On je poslao Poslanika Svoga s uputstvom i pravom vjerom da bi je uzdigao iznad svih vjera, makar ne bilo po volji mnogobošcima (9/33).

O vjernici, mnogi svećenici i monasi doista na nedozvoljen način tuđa imanja jedu i od Allahova puta odvraćaju. Onima koji zlato i srebro gomilaju i ne troše ga na Allahovu putu - navijesti bolnu patnju (9/34)

na Dan kad se ono u vatri džehennemskoj bude usijalo, pa se njime čela njihova i slabine njihove i leđa njihova budu žigosala. "Ovo je ono što ste za sebe zgrtali; iskusite zato kaznu za ono što ste gomilali!" (9/35).

Vidljivo je također iz kur'anskog stila u ovom odlomku da su ljudi tada bili uplašeni i neodlučni da se konfrontiraju sa pripadnicima objavljenih Knjiga ili većim dijelom tih pripadnika, sa ovom vrstom odnosa koji su naznačeni u prvom ajetu ovog odlomka... Oni sa kojima su trebali da se konfrontiraju bili su Bizantinci i njihovi saveznici kršćanski Arapi u Siriji i prostorima izvan Sirije. Samo ovo bilo je dovoljno za uplašenost i neodlučnost s obzirom na snagu i historijsku reputaciju koju su Bizantinci imali među stanovništvom Arabijskog poluotoka. Međutim, opći tekst o sljedbnicima Knjige uopće na koje se može primijeniti ovaj opis koji se nalazi u ajetu bit će tumačen kasnije.

Treći odlomak počinje prijekorom onih koji su oklijevali kada su pozvani da se pripreme za vojnu. Oni kao da su bili za zemlju prikovani,

oklijevali su da krenu u borbu. Svi oni nisu bili licemjeri kao što će kasnije biti pojašnjeno, što ovaj korak i ovu vojnu čini teškom u dušama ljudi toga vremena zbog uzroka o kojima će detaljno biti govora kasnije:

O vjernici, zašto ste neki oklijevali kad vam je bilo rečeno: "Krenite u borbu na Allahovu putu!" kao da ste za zemlju prikovani? Zar vam je draži život na ovom svijetu od onoga svijeta? A uživanje na ovom svijetu, prema onom na onom svijetu, nije ništa (9/38).

Ako ne budete u boj išli, On će vas na nesnosne muke staviti i drugim će vas narodom zamijeniti, a vi Mu nećete nimalo nauditi. A Allah sve može (9/39).

Ako ga vi ne pomognete, pa - pomogao ga je Allah onda kad su ga oni koji ne vjeruju prisilili da ode, kad je s njim bio samo drug njegov, kad su njih dvojica bila u pećini i kada je on rekao drugu svome: "Ne brini se, Allah je s nama!" pa je Allah spustio pouzdanje Svoje na njega, i pomogao ga vojskom koju vi niste vidjeli i učinio da riječ nevjernika bude donja, a Allahova riječ, ona je - gornja. Allah je silan i mudar (9/40).

Krećite u boj, bili slabi ili snažni, i borite se na Allahovu putu zalažući imetke svoje i živote svoje! To vam je, da znate, bolje! (9/41).

Vidljivo je iz forme prijekora, prijetnje i ponovljenog uvjeravanja u ovom odlomku, zatim podsjećanja onih koji vjeruju na Allahovu pomoć Poslaniku (alejhi's-selam) kada su ga oni koji ne vjeruju prisilili da ode, a da niko nema nekog udjela u ovoj pomoći, zatim odlučna zapovijed njima da krenu u boj, bili slabi ili snažni... Vidljivo je iz svega ovoga koliko je u ovom istupu bilo poteškoća, neodlučnosti, uplašenosti, nedolaska, odustajanja, što je tražilo i ovoliko gomilanje prijekora, prijetnji, uvjeravanja, podsjećanja i odlučne zapovijedi.

Zatim dolazi četvrti odlomak u kontekstu sure, a to je i najduži njen odlomak koji zauzima skoro jednu polovinu sure, u kome se razotkrivaju licemjeri i njihovo djelovanje u muslimanskom društvu, opisuje njihovo psihološko stanje i djelovanje, njihov stav u odnosu na bitku na Tebuku prije, za vrijeme i poslije bitke. Tekst dalje otkriva stvarne njihove namjere, prepredenost, uzroke neodlaska na Tebuk, širenje smutnje i razdora u redovima, vrijeđanje Poslanika (alejhi's-selam) i iskrenih vjernika. Uz ovo razotkrivanje slijedi upozorenje iskrenim vjernicima da se pripaze ovih spletki, zatim tekst definira odnose između jednih i drugih, rastavlja ih i ističe njihova svojstva i djela. Ovaj dio, ustvari, predstavlja tijelo sure iz koga se vidi kako se licemjerstvo vratilo poslije oslobođenja Mekke i kako

se posvuda raširilo nakon što je bilo gotovo nestalo u muslimanskom društvu neposredno pred oslobođenje čiji nosioci će biti otkriveni u navedenom pasusu. Ovdje nećemo u cijelosti citirati ovaj dio. Mi ćemo se ovdje zadržati samo na nekim pasusima kao dokazima ove prirode:

Da se radilo o plijenu na dohvatu ruke i ne toliko dalekom pohodu, licemjeri bi te slijedili, ali im je put izgledao dalek. I oni će se zaklinjati Allahom: "Da smo mogli, doista bismo s vama pošli", i tako upropastili sami sebe, a Allah zna da su oni lažljivci (9/42).

Da su imali namjeru da pođu, sigurno bi za to pripremili ono što je potrebno, ali Allahu nije bilo po volji da idu, pa ih je zadržao, i biće im rečeno: "Sjedite sa onima koji sjede!" (9/46).

Da su pošli s vama, bili bi vam samo na smetnji i brzo bi među vas smutnju ubacili, a među vama ima i onih koji ih rado slušaju. A Allah zna nevjernike (9/47).

Oni su i prije smutnju priželjkivali i smicalice ti smišljali sve dok nije, uprkos njima, Istina pobijedila i Allahova vjera zavladala (9/48).

Ima ih koji govore: "Oslobodi me i ne dovedi me u iskušenje!" Eto, baš u iskušenje su pali! A nevjernici sigurno neće umaći džehennemu (9/49).

Ako postigneš uspjeh, to ih ogorči; a kad te pogodi nesreća, oni govore: "Mi smo i ranije bili oprezni", i odlaze veseli (9/50).

Oni se zaklinju Allahom da su doista vaši, a oni nisu vaši, nego su narod kukavički (9/56).

Kad bi našli kakvo sklonište ili kakve pećine ili kakvu jamu, oni bi tamo trkom pohrlili (9/57).

Ima ih koji ti prigovaraju zbog raspodjele zekata. Ako im se iz njega da, zadovolje se, a ako im se ne da, odjednom se ražljute (9/58).

A trebalo bi da se zadovolje onim što im daju Allah i Poslanik Njegov i da kažu: "Dovoljan nam je Allah, Allah će nam dati iz obilja Svoga, a i Poslanik Njegov, mi samo Allaha hoćemo" (9/59).

Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga sakupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva, i prezaduženima, i u svrhe na Allahovu putu, i putniku-namjerniku. Allah je odredio tako! - A Allah sve zna i mudar je (9/60).

Ima ih koji vrijeđaju Vjerovjesnika govoreći: "On vjeruje što god čuje!" Reci: "On čuje ono što je dobro, vjeruje u Allaha i ima vjere u vjernike, i milost je onima između vas koji vjeruju." A one koji Allahova Poslanika vrijeđaju čeka patnja nesnosna (9/61).

Zaklinju vam se Allahom da bi vas zadovoljili, a preče bi im bilo da Allaha i Njegova Poslanika zadovolje, ako su vjernici (9/62).

Zar oni ne znaju da onoga koji se suprotstavlja Allahu i Poslaniku Njegovu čeka vatra džehennemska, u kojoj će vječno ostati? To je ruglo veliko! (9/63).

Licemjeri se plaše da se vjernicima ne objavi sura koja bi im otkrila ono što je u srcima licemjera. Reci: "Samo se vi rugajte, Allah će doista na vidjelo iznijeti ono čega se vi plašite" (9/64).

A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se." Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? (9/65)

Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici." Ako nekima od vas i oprostimo, druge ćemo kazniti zato što su krivci (9/66).

Licemjeri i licemjerke slični su jedni drugima: traže da se čine nevaljala djela, a odvraćaju od dobrih, i ruke su im stisnute; zaboravljaju Allaha, pa je i On njih zaboravio. Licemjeri su zaista pravi nevjernici (9/67).

Licemjerima i licemjerkama i nevjernicima Allah prijeti džehennemskom vatrom, vječno će u njoj boraviti, dosta će im ona biti! Allah ih je prokleo, i njih čeka patnja neprekidna (9/68).

O Vjerovjesniče, bori se protiv nevjernika i licemjera i budi prema njima strog! Prebivalište njihovo biće džehennem, a grozno je on boravište (9/73).

Licemjeri se zaklinju Allahom da nisu govorili, a sigurno su govorili nevjerničke riječi i pokazali da su nevjernici, nakon što su javno islam bili primili, i htjeli su da učine ono što nisu uspjeli. A prigovaraju samo zato što su ih Allah, iz obilja Svoga, i Poslanik Njegov imućnim učinili. Pa ako se pokaju, biće im dobro; a ako glavu okrenu, Allah će ih i na ovom i na onom svijetu na muke nesnosne staviti, a na Zemlji ni zaštitnika ni pomagača neće imati (9/74).

Ima ih koji su se obavezali Allahu: "Ako nam iz obilja Svoga dade, udjeljivaćemo, zaista, milostinju i bićemo, doista, dobri!" (9/75).

A kad im je On dao iz obilja Svoga, oni su u tome postali škrti i okrenuli se - a oni ionako glave okreću (9/76).

I nadovezao im je On na to pritvornost u srcima njihovim sve do dana kada će pred Njega stati, zato što se onoga što su Allahu obećali ne pridržavaju i zato što stalno lažu (9/77).

One koji vjernike ogovaraju zato što zekat daju, a rugaju se i onima koji ih s mukom daju - Allah će kazniti za izrugivanje njihovo, i njih čeka patnja nesnosna (9/79).

Molio ti oprosta za njih ili ne molio, molio čak i sedamdeset puta, Allah im neće oprostiti - zato što u Allaha i Njegova Poslanika ne vjeruju. A Allah neće ukazati na pravi put nevjernicima (9/80).

Oni koji su izostali iza Allahova Poslanika veselili su se kod kuća svojih - mrsko im je bilo da se bore na Allahovu putu zalažući imetke svoje i živote svoje, i jedni drugima su govorili: "Ne krećite u boj po vrućini!" Recite: "Džehennemska vatra je još vruća!" kad bi oni samo znali! (9/81).

Malo će se oni smijati, a dugo će plakati, biće to kazna za ono što su zaslužili (9/82).

I ako te Allah ponovo vrati nekima od njih, pa te zamole da im dopustiš da pođu s tobom u boj, ti im reci: "Nikad sa mnom u boj nećete ići i nikada se sa mnom protiv neprijatelja nećete boriti! Bili ste zadovoljni što ste prvi put izostali, zato ostanite s onima koji ionako ne idu u boj" (9/83).

I nijednom od njih, kad umre, nemoj namaz obaviti, niti sahrani njegovoj prisustvovati, jer oni u Allaha i Njegova Poslanika ne vjeruju i kao nevjernici oni umiru (9/84).

Neka te ne ushićuju bogatstva njihova i djeca njihova! Allah želi da ih njima na ovom svijetu namuči i da skončaju kao nevjernici (9/85).

... i tako dalje i tako dalje.

Ova dugačka razotkrivajuća kampanja ukazuje na mnoge pokušaje munafika u ovom vremenu koji su bili usmjereni na vrijeđanje muslimanskog safa, njegovo uznemiravanje i njegovo odvraćanje, zavjerama, podvalama i lažima, od zacrtanog pravca. Također, ova kampanja otkriva poljuljano stanje i nesređenost u organskom formiranju

islamskog društva u ovom vremenu, našto ukazuju i riječi Uzvišenog Allaha: *A među vama ima i onih koji ih rado slušaju* (7/47), kao što ukazuje i naglašena zabrana oprosta licemjerima ili klanjanje dženaze kada umru. Ova situacija je nastala nakon prihvatanja islama mnogih poslije oslobođenja Mekke u čijim srcima se iman još nije bio nastanio, niti su oni bili nosioci autentičnog islamskog pečata, o čemu će detaljno biti riječi nakon kur'anskog razvrstavanja ovih grupa od kojih je bilo sastavljeno muslimansko društvo u ovom vremenu.

U petom odlomku je došlo do ovog razvrstavanja. Iz teksta ovog odlomka saznajemo da je pored prvih, iskrenih muslimana, muhadžira i ensarija, koji su činili stabilan i jak temelj muslimanskog društva, bilo i drugih grupa. Beduini, a među njima je bilo i odanih i licemjera u čijim srcima iman još nije dobio status stanara, zatim munafici Medine. Pored ovih bilo je i drugih koji su dobra djela pomiješali sa lošim djelima. Oni se još nisu bili opečatili islamom, niti su se u potpunosti približili njemu. Zatim, skupina nepoznatog stanja čiji je put uistinu nepoznat. Ona je ostavljena Allahu sukladno Njegovom znanju o njenom stanju i oni koji su se urotili i pokrili vjerom. Tekstovi Kur'ana govore o svim ovim skupinama koncizno i korisno i određuju kako se treba ophoditi sa njima u muslimanskom društvu usmjeravajući Poslanika i iskrene vjernike kako i na koji način da se ophode prema svim ovim skupinama:

Beduini su najveći nevjernici i najgori licemjeri, i razumljivo je što ne poznaju propise koje Allah Svome Poslaniku objavljuje. A Allah sve zna i mudar je (9/97).

Ima beduina koji ono što daju smatraju nametom. I jedva čekaju da vas nesreće stignu - neka njih pogodi nesreća! A Allah sve čuje i sve zna (9/98).

A ima beduina koji vjeruju u Allaha i u onaj svijet i koji smatraju da je ono što daju put da se Allahu približe i da Poslanikove blagoslove zasluže. To im je, zaista, dobro djelo, Allah će ih sigurno milošću Svojom obasuti, jer Allah prašta i samilostan je (9/99).

Allah je zadovoljan prvim muslimanima, muhadžirima i ensarijama i svima onima koji ih slijede dobra djela čineći, a i oni su zadovoljni Njime; za njih je On pripremio džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, i oni će vječno i zauvijek u njima boraviti. To je veliki uspjeh (9/100).

Među beduinima oko vas ima licemjera, a ima ih i među stanovnicima Medine, koji su u licemjerstvu spretni - ti ih ne poznaješ, ali ih

Mi poznajemo. Njih ćemo na dvostruke muke staviti, a zatim će biti u veliku patnju vraćeni (9/101).

A ima i drugih koji su grijehe svoje priznali, i koji su djela dobra s drugim koja su rđava izmiješali, njima će, može biti, Allah oprostiti jer Allah prašta i samilostan je (9/102).

Uzmi od dobara njihovih zekat, da ih njime očistiš i blagoslovljenim ih učiniš, i pomoli se za njih, molitva tvoja će ih zaista smiriti. - A Allah sve čuje i sve zna (9/103).

Ima i drugih koji su u neizvjesnosti da li će ih Allah kazniti ili će im oprostiti. - A Allah sve zna i mudar je (9/106).

A oni koji su džamiju sagradili da bi štetu nanijeli i nevjerovanje osnažili i razdor među vjernike unijeli, pripremajući je za onoga koji se protiv Allaha i Njegova Poslanika još prije borio, - sigurno će se zaklinjati: "Mi smo samo najbolje željeli", - a Allah je svjedok da su oni pravi lažljivci (9/107).

Ti u njoj nemoj nikad namaz obaviti! Džamija čiji su temelji, već od prvog dana, postavljeni na strahu od Allaha zaista više zaslužuje da u njoj obavljaš namaz. U njoj su ljudi koji vole da se često peru, a Allah voli one koji se mnogo čiste (9/108).

Jasno je iz nabrajanja ovih skupina i nivoa vjerovanja u muslimanskom društvu, kako tekstovi opisuju, koliko je to društvo bilo poljuljano poslije oslobođenja Mekke, od čega je ono skoro bilo pošteđeno ili je pošteđeno neposredno pred oslobođenje Mekke.

Šesti odlomak u ovoj suri sadrži potvrdu islamskog prirodnog ugovora sa Allahom u borbi na Njegovom Putu, prirodu ove borbe i njen doseg, obaveze stanovnika Medine i beduina oko njih u ovoj borbi. Njima nije dozvoljeno da izostanu iza Allahovog Poslanika i da pretpostave svoj život njegovom životu. Neophodno je razdvajanje od politeista i licemjera. Unutar ovog odlomka nalazi se i objašnjenje Allahove dosude iskrenim vjernicima, a ne licemjerima koji su izostali od borbe, zatim opis stanja licemjera i njihov odnos prema onome što se objavljuje od Allaha:

Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za džennet koji će im dati - oni će se na Allahovu putu boriti, pa ubijati i ginuti. On im je to zbilja obećao u Tevratu i Indžilu i Kur'anu -, a ko od Allaha dosljednije ispunjava obećanje Svoje? Zato se radujte pogodbi svojoj koju ste s Njim ugovorili, i to je veliki uspjeh (9/111).

Vjerovjesniku i vjernicima nije dopušteno da mole oprosta za mnogobošce, makar im bili i rod najbliži, kad im je jasno da će oni stanovnici u džehennemu biti (9/113).

A što je Ibrahim tražio oprosta za svoga oca bilo je samo zbog obećanja koje mu je dao. A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj, on ga se odrekao. Ibrahim je doista bio pun sažaljenja i obazriv (9/114).

Allah je oprostio Vjerovjesniku, i muhadžirima i ensarijama, koji su ga u teškom času slijedili, u vrijeme kada se srca nekih od njih zamalo nisu pokolebala; On je poslije i njima oprostio, jer je On prema njima blag i milostiv, (9/117)

a i onoj trojici koja su bila izostala, i to tek onda kad im je zemlja, koliko god da je bila prostrana, postala tijesna, i kad im se bilo stisnulo u dušama njihovim i kad su uvidjeli da nema utočišta od Allaha nego samo u Njega. On je poslije i njima oprostio da bi se i ubuduće kajali, jer Allah, uistinu, prima pokajanje i milostiv je (9/118).

Nije trebalo da stanovnici Medine ni beduini u njenoj blizini iza Allahova Poslanika izostanu i da svoj život njegovu životu pretpostave jer njih neće zadesiti ni žeđ, ni umor, ni glad na Allahovu putu, niti će stupiti na neko mjesto koje će nevjernike naljutiti, niti će ikakvu nevolju od neprijatelja pretrpjeti, a da im to sve neće kao dobro djelo upisano biti, - Allah zaista neće dopustiti da propadne nagrada onima koji čine dobro -, (9/120)

i neće dati nikakav prilog, ni mali ni veliki, niti će ikakvu dolinu prevaliti, a da im to neće zapisano biti, da bi ih Allah nagradio za djela njihova nagradom ljepšom od one koju su zaslužili (9/121).

Svi vjernici ne treba da idu u boj. Neka se po nekoliko njih iz svake zajednice njihove potrudi da se upute u vjerske nauke i neka opominju narod svoj da mu se vrate, da bi se Allaha pobojali (9/122).

O vjernici, borite se protiv nevjernika koji su u blizini vašoj i neka oni osjete vašu strogost! I znajte da je Allah na strani čestitih (9/123).

A kad bude objavljena koja sura, samo se zgledaju: "Da li vas ko vidi? - i onda se udaljuju. Neka Allah srca njihova bez podrške ostavi, zato što su od onih ljudi koji neće da razumiju (9/127).

Na kraju sura završava nekim atributima Božijeg Poslanika (alejhi's-selam) i sa usmjerenjem da se samo i jedino može na Allaha osloniti, koji mu je dovoljan za zaštitu:

Došao vam je Poslanik, jedan od vas, teško mu je što ćete na muke udariti, jedva čeka da pravim putem pođete, a prema vjernicima je blag i milostiv (9/128).

A ako oni glave okrenu, ti reci: "Meni je dovoljan Allah, nema boga osim Njega; samo se uzdam u Njega, On je Gospodar svemira veličanstvenoga!" (9/129).

Namjerno smo napravili duže izvode iz ove sure u ovom uvodnom dijelu prije nego se detaljno suočimo sa njenim tekstom. To smo učinili zato što ova sura daje potpunu sliku muslimanskog društva u periodu poslije oslobođenja Mekke i što daje opis njegove organske strukture. U svemu ovome vidi se jedna vrsta poljuljanosti i pomanjkanja koordiniranja na nivou čiste vjere. Također je vidljiva i pojava škrtarenja životom i kapitalom, pojava dvoličnosti, slabosti i neodlučnosti u obavezama i dužnostima, pojava pomiješanosti i nejasnoće u shvaćanju odnosa između muslimanskog i drugih društava i potpunog neodvajanja na osnovama ideologije, iako se sve ovo nije suprotstavljalo sa postojanjem jake i čvrste osnove koju su sačinjavali muhadžiri i ensarije, što je zahtijevalo veliku, odvojenu i raznovrsnu kampanju za otkrivanje, obuku, objašnjenje i utvrđivanje potreba kojima teži ovo društvo.

Već smo ukazali na uzroke ovoga stanja, a to su razne grupe koje su poslije oslobođenja Mekke prihvatile islam, ali čije podučavanje nije bilo dovršeno i čija priroda još nije bila opečaćena izvornim islamom. Međutim, sve ovo je bilo moguće razumjeti samo putem dinamičke historijske realnosti prije i poslije oslobođenja Mekke. Ovdje ćemo pokušati da to damo u što je moguće kraćim crtama prije bilo kojeg komentara koji ukazuje na ovu povijesnu realnost i njenu pouku i prije ukazivanja kur'anskog teksta koji se nalazi u kontekstu ove sure.

Islamski pokret rođen je u Mekki u velikoj prepirci. Džahilijjet, predstavljen Kurejšijama, nije čak ni osjetio stvarnu opasnost koja mu

prijeti od poziva *Nema Boga osim Allaha a Muhammed je Božiji Poslanik* i od revolucije koja predstavlja opasnost za svaku vlast na Zemlji koja tu vlast ne crpi iz Allahove vlasti i, konačno, od pobune protiv tiranije na Zemlji i bijega od toga ka Allahu, zatim ozbiljne opasnosti od novog organskog dinamičnog okupljanja koje je nastalo sa ovim pozivom pod rukovođenjem Allahovog Poslanika (alejhi's-selam). Ovo okupljanje je od samog početka u pokornosti Allahu i Njegovom Poslaniku i ono se buni i napušta rukovodstvo džahilijjeta, predstavljeno Kurejšom, i prilikama koje su vladale u ovom džahilijjetu.

Džahilijjet, predstavljen Kurejšom, u početku nije osjetio ovu opasnost sve dok nije pokrenuo rat protiv ovog novog poziva, novog okupljanja, novog rukovođenja, kome je uzvratio sa svim što je posjedovao u svome tobolcu, vrijeđanjem, spletkama, klevetama, varkom...

Džahilijjet je ustao da se brani od opasnosti koja ugrožava njegovo biće sa svime onim čime se brani organizam od smrti. Ovo je prirodno. Od ovoga nema odstupanja. Sve što počiva na pozivu pokoravanja samo Allaha, a u društvu džahilijjeta to je počivalo na iskazivanju Božanstva robova robovima, sve što je predstavljeno novim pozivom u novom pokretu okupljanja koji slijedi novo rukovođenje i suočava se sa starim džahilijjetskim okupljanjem je sučeljavanje suprotnog sa suprotnim.[19]

Tada je svaka jedinka u novom islamskom društvu bila izložena poniženju, vrijeđanju i podvalama svih vrsta, sve do izopćavanja u mnogim slučajevima. Od tada se svako ko je prihvatio Kelime-i šehadet i izgovorio da nema drugog Boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, zatim pristupio tek rođenom islamskom okupljanju, i prihvatio vlast novog rukovodstva, zavjetovao se Allahu i pripremio da podnese poniženja, uvrede, glad, deportaciju, kaznu i smrt našao u najtežim mukama u nekim situacijama.

Tako je u islamu formirana čvrsta baza od najčvršćih elemenata u arapskom društvu.Oni, pak, koji nisu mogli podnijeti i oduprijeti se ovom pritisku, oni su napustili islam i ponovo se vratili u džahilijjet. Istina, ovakvih nije bilo mnogo. Odranije je sve bilo poznato i otkriveno. Samo su odabrani, hrabri i izvanredne konstitucije prelazili iz džahilijjeta u islam i gazili opasnim, trnovitim i užasnim putem.

Allah je odabrao prve muslimane, muhadžire, među tim rijetkim i posebno nadarenim elementima da čine tu čvrstu osnovu vjere u Mekki, a

[19] V. komentar posljednjih ajeta sure El-Enfal, u ovom džuzu.

poslije toga i u Medini sa prvim muslimanima, ensarijama, koji, iako se na samom početku nisu uzdizali kao muhadžiri, ipak, njihova prisega Poslaniku (alejhi's-selam), (prisega na Akabi) ukazuje da oni imaju čvrst karakter, dovoljan za prirodu ove vjere. Ibni Kesir u svom tefsiru kaže: Pričao je Ibni Ka'b Kurezi i drugi: Abdullah ibni Revvaha (Allah bio njime zadovoljan) je rekao Božijem Poslaniku (alejhi's-selam) (u noći Akabe): "Uvjetuj za svoga Gospodara i za sebe što god hoćeš", a Poslanik je tada rekao: "Od vas tražim za svoga Gospodara da Mu se pokoravate i da Mu ništa ne pridružujete, a za sebe da se obavežete da ćete me braniti kao što branite svoj imetak!" Tada oni rekoše: "Šta mi kao nagradu dobijamo ako to izvršimo?" Poslanik im je odgovorio: "Džennet", a oni su uglas rekli: "Unosna trgovina, ne povlačimo obećanje niti raskidamo ugovor!"

Ensarije, koje su položile prisegu Božijem Poslaniku iza koje nisu očekivali ništa osim Dženneta, rekoše da oni neće ustuknuti niti će prihvatiti da Poslanik ustukne, a znali su da tu prisegu polažu na nešto što nije nimalo lahko, jer su bili uvjereni da iza njih stoje Kurejšije i svi Arapi koji će na njih pucati i da poslije ovog potpisivanja oni nikada neće živjeti u miru sa džahilijjetom koji se učvrstio oko njih na Poluotoku i u njihovoj sredini u Medini.

Ibni Kesir u djelu *El-Bidaje we'n-nihaje* bilježi predaju u kojoj se kaže: Imam-i Ahmed je rekao: Ispričao nam je Abdur-Razik, a njih je obavijestio Muammer ibni Hejsem od Ebu Zubejra, a on od Džabira koji je rekao: Allahov Poslanik je u Mekki proveo deset godina slijedeći ljude u njihovim mjestima boravka... Ukkaz, Midženna... i u sezoni hadždža, govoreći: "Ko me zaštiti, ko me pomogne u dostavi Objave moga Gospodara imat će Džennet". Nikoga nije pronašao ko bi ga zaštitio i pomogao, čak i kada bi mu neko iz Jemena ili plemena Mudar - ovako je o tom čovjeku rečeno - prišao, njegov narod i njegovi rođaci bi tom čovjeku rekli: "Čuvaj se ovog dječaka iz plemena Kurejša da te ne zavede!" Kada bi Poslanik izišao u narod, oni bi prstom na njega pokazivali, sve dok nas Allah njemu nije poslao iz Jesriba, pa smo ga zaštitili i u njega povjerovali. Naš čovjek koji bi došao Poslaniku vjerovao je u njega, a on bi ga podučio Kur'anu. Kada bi se vratio u Medinu, svome narodu, oni bi islam primili; tako da nema nijedne kuće kod ensarija u kojoj nije bilo po nekoliko muslimana. Poslije toga su se dogovorili, a mi smo tada rekli: "Dokle ćemo ostaviti Poslanika da strahuje, obilazi i tumara mekkanskim brdima?" Tada je oko sedamdeset nas krenulo prema njemu u sezoni hadždža.[20] Sastanak

[20] Bilo ih je tačno sedamdeset dva.

je bio zakazan u Ši'bu kod Akabe. Dolazili smo po jedan i dva, dok se nismo iskupili. Tada smo rekli: "Allahov Poslaniče, na šta da ti prisegu damo?" On je odgovorio: "Na poslušnost i pokornost kad radite i kad ne radite. Na opskrbu u bogatstvu i oskudici. Na zapovijed da se čini dobro i odvraća od zla. Da ćete govoriti uime Allaha i da se ničijeg prijekora nećete bojati. Da ćete mene potpomagati, kad vam se obratim i da ćete me štititi kao što štitite sebe, svoje žene i svoje sinove. Time ćete zaraditi Džennet". Ustali smo i krenuli prema njemu. Njegovu ruku je uzeo Es'ad ibni Zurara - najmlađi među njima - a u predaji Bejhekija - najmlađi među sedamdesetericom - osim mene, i rekao: "Polahko, polahko, narode Jesriba, mi ne bismo deve pokrenuli prema njemu da nismo sigurni da je on Allahov poslanik. Njegov dolazak kod nas, danas, znači okretanje svih Arapa protiv nas, pogibiju vaših najboljih. Ako ćete moći ustrajati u tome, primite ga, Allah će vas za to nagraditi, a ako se bojite, onda ga pustite. On se opravdao zbog vas pred Allahom". "Polahko, polahko, o, Esade", rekoše -, "zaklinjemo se Allahom da ovu prisegu nećemo napustiti i da se nje nikada nećemo odreći!" Džabir reče: "Ustali smo i dali mu prisegu. On je to prihvatio i kao nagradu obećao Džennet". (Ovo prenosi Imam-i Ahmed, također i Bejheki, preko Davuda ibni Abdurrahmana Attara - Bejheki dodaje od Hakima - njegovim lancem prenosilaca do Jahjaa ibni Sulejma, a oni od Abdullaha ibni Osmana ibni Hejsema, a on od Ebu Idrisa, sa njim i prema njemu. Ovaj lanac prenosilaca je dobar, pod uvjetom kojeg je postavio Muslim. Bezzar kaže da ovo prenose i mnogi drugi osim Ibni Hejsema, nije nam poznato da prenosi od Džabira, osim ovim putem.)

Ensarije su bile svjesne koliko će koštati ova prisega, kao što su znali da im za sve ovo nije na ovom svijetu ništa obećano - čak ni pobjeda, a ni vlast - osim Dženneta. Međutim, ovo ukazuje koliko su oni svega toga bili svjesni i koliko su to željeli. Nema sumnje da oni - uz muhadžire koji su sazidali ovo zdanje i uradili ovu pripremu - pripadaju toj čvrstoj osnovi muslimanksog društva koje je nastalo u prvim danima islama u Medini.

Međutim, medinsko društvo nije ostalo ovako čisto i odano islamu. Mnogi su - u njavećem dijelu utjecajni ljudi u svome narodu - kada se islam pojavio i proširio u Medini bili prinuđeni da pod zaštitu uzmu svoj narod, kako bi sačuvali svoje mjesto među njima. Kada je došlo do Bitke na Bedru, jedan od ovih, po imenu Abdullah ibni Ubejj ibni Selul, rekao je: "Ovo je događaj koji usmjerava", i prihvatio islam - licemjerno. Bilo je i onih koje su valovi ponijeli i koji su prihvatili islam ugledajući se na druge - iako nisu bili licemjeri - a koji još nisu bili upućeni u islam niti opečaćeni

njegovim pečatom, što je dovelo do ljuljanja u zgradi medinskog društva čiji uzroci leže u različitim nivoima čiste vjere.

Ovdje je jedinstveni odgojni kur'anski program pod rukovođenjem Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) počeo da radi svoj posao među ovim novopridošlim muslimanima. Aktivnosti su također usmjerene i na obnavljanje skladnosti između ideoloških i moralnih nivoa za razne elemente koji su ušli u tijelo ovog novorođenog društva.

Kada se vratimo medinskim surama - po njihovom približnom redoslijedu Objave -, vidjet ćemo veliki trud koji je uložen u proces novog i neprestanog približavanja različitih elemenata u muslimanskom društvu. Posebno kada imamo u vidu da su oni stalno pristizali u ovo društvo - bez obzira na pokušaje Kurejšija da to zaustave i posiju razdor među arapskim plemenima na Poluotoku i na pokušaje Jevreja da neprijatelje islama potaknu na borbu protiv muslimana, nove vjere i novog okupljanja - tako da se osjetila stalna potreba za ovim procesom približavanja i prilagođavanja koga ne treba zapostaviti ni jednog momenta.

I pored ovoga truda, s vremena na vrijeme - posebno u periodu teškoća - znaci slabosti, licemjerstva, neodlučnosti, škrtarenja sa životom i kapitalom i uplašenost u sučeljavanju sa opasnostima su bili vidljivi. Posebno kada je riječ o simptomu nepoznavanja vjere koja regulira odnose između muslimana i njihovih rođaka, sljedbenika politeizma. Kur'anski tekstovi u slijedu kur'anskih sura otkrivaju nam prirodu ovog simptoma kome je Kur'an iznalazio lijek svojim neuporedivim, Božanskim metodama. Ovdje navodimo nešto od toga, radi ilustracije:

Tako je bilo i onda kada te je Gospodar tvoj s pravom iz doma tvoga izveo, - što jednoj skupini vjernika nikako nije bilo po volji. Raspravljali su se s tobom o borbi; iako im je bilo očito da će pobijediti, nekima od njih je izgledalo kao da se na oči svoje u smrt gone. I kad vam je Allah obećao da će vaša biti jedna od dvije skupine, - a vi ste više voljeli da vam padne šaka ona koja nije bila naoružana - Allah je htio da riječima Svojim istinu utvrdi i nevjernike u korijenu istrijebi da istinu utvrdi i neistinu uništi, makar to ne bilo mnogobošcima po volji (8/5-8).[21]

On tebi objavljuje Knjigu, u njoj su ajeti jasni, oni su glavnina Knjige, a drugi su manje jasni. Oni čija su srca pokvarena - željni smutnje i svog tumačenja - slijede one što su manje jasni. A tumačenje njihovo zna samo

[21] V. komentar ajeta i uvjete u kojima su objavljeni u IX džuzu, str. 248-258.

Allah. Oni koji su dobro u nauku upućeni govore: "Mi vjerujemo u njih, sve je od Gospodara našeg!" - A samo razumom obdareni shvaćaju. "Gospodaru naš, ne dopusti srcima našim da skrenu, kad si nam već na pravi put ukazao, i daruj nam Svoju milost; Ti si, uistinu, Onaj koji mnogo daruje! Gospodaru naš, Ti ćeš sakupiti sve ljude na Dan u koji nema nikakve sumnje." - Allah će, zaista, održati obećanje (3/7-9).

Zar ne vidiš kako licemjeri govore svojim prijateljima, sljedbenicima Knjige koji ne vjeruju: "Ako budete protjerani, mi ćemo sigurno s vama poći i kad se bude ticalo vas, nikada se nikome nećemo pokoriti; a ako budete napadnuti, sigurno ćemo vam u pomoć priteći, - a Allah je svjedok da su oni, zaista, lašci: ako bi bili protjerani, oni ne bi s njima pošli; ako bi bili napadnuti, oni im ne bi u pomoć pritekli; a ako bi im u pomoć pritekli, sigurno bi pobjegli, i oni bi bez pomoći ostali. Oni se više boje vas nego Allaha, zato što su oni ljudi nerazumni (59/11-13).

O vjernici, sjetite se Allahove milosti prema vama kada su do vas vojske došle, pa smo mi protiv njih vjetar poslali, i vojske koje vi niste vidjeli - a Allah dobro vidi šta vi radite - kad su vam došle i odzgo i odozdo, a duša došla do grkljana, i kada ste o Allahu svašta pomišljali, - tada su vjernici bili u iskušenje stavljeni i ne mogu biti gore uznemireni. Kad su licemjeri i oni bolesna srca govorili: "Allah i Poslanik Njegov su nas samo obmanjivali kad su nam obećavali!" Kad su neki među njima rekli: "O stanovnici Jesriba, ovdje vam nema stanka, zato se vratite!", a drugi među njima su tražili dopuštenje od Vjerovjesnika i govorili: "Kuće su naše nezaštićene!" - a nisu bile nezaštićene, već su oni htjeli da se izvuku. A da su im sa raznih strana prodrli i da su potom od njih zatražili da budu mnogobošci, oni bi to, ne dvoumeći se oko toga, brzo učinili. (33/9-14)

O vjernici, budite oprezni i nastupajte ili u četama ili odjednom svi. Među vama ima i takvih koji će sigurno oklijevati i koji će, ako doživite poraz, reći: "Sam Allah mi je milost Svoju ukazao što s njima nisam bio!" A ako vam Allah da pobjedu, on će sigurno reći kao da je između vas i Njega bilo nekakvo prijateljstvo -: "Da sam, kojom srećom, s njima bio, veliki plijen bih dobio!" (4/71-73)

Zar ne vidiš one kojima je rečeno: "Dalje od boja, već namaz obavljajte i sadaku dajite! A kada im bi propisana borba, odjednom se neki od njih pobojaše ljudi, kao što se Allaha boje, ili još više, i uzviknuše: "Gospodaru naš, zašto si nam borbu propisao? Da si nas toga još neko vrijeme poštedio!" Reci: "Uživanje na ovom svijetu je kratko, a onaj svijet je bolji za one koji se grijeha klone; i nikome se od vas ni koliko trun jedan neće učiniti nepravda."

Ma gdje bili, stići će vas smrt, pa kad bi bili i u visokim kulama. Ako ih stigne kakvo dobro, oni vele: "Ovo je od Allaha!" a snađe li ih kakvo zlo, govore: "Ovo je zbog tebe!" Reci: "Sve je od Allaha!" Pa šta je tim ljudima?! - oni kao da ne razumiju ono što im se govori! (4/77-78).

Život na ovome svijetu je samo igra i zabava! A ako budete vjerovali i grijehe izbjegavali, On će vas nagraditi i imanja vaša od vas neće tražiti. Ako bi ih od vas tražio i prema vama uporan bio, postali biste škrti i On bi učinio vidljivim vaše mržnje. Vi se, eto pozivate da trošite na Allahovu putu, ali, neki od vas su škrti, - a ko škrtari, na svoju štetu škrtari, jer Allah je bogat, a vi ste siromašni. - A ako glave okrenete, On će vas drugim narodom zamijeniti, koji onda kao što ste vi neće biti (47/36-38).

Zar ne vidiš one koji prijateljuju s ljudima na koje se Allah rasrdio? Oni nisu ni vaši ni njihovi, a još se svjesno krivo zaklinju. Allah je njima pripremio tešku patnju, jer je, zaista, ružno ono što rade: zaklanjaju se iza zakletvi svojih, pa odvraćaju od Allahova puta; njih čeka sramna kazna. Ni bogatstva njihova ni djeca njihova im nimalo neće pomoći kod Allaha, oni će biti stanovnici u vatri, u kojoj će vječno boraviti. Na Dan u koji ih Allah sve oživi oni će se Njemu zaklinjati, kao što se vama zaklinju, misleći da će im to nešto koristiti. Oni su, doista, pravi lažljivci. Njima je ovladao šejtan i učinio da zaborave na Allaha. Oni su na šejtanovoj strani, a oni na šejtanovoj strani će sigurno nastradati. Oni koji se suprotstavljaju Allahu i Poslaniku Njegovu biće, sigurno, najgore poniženi. Allah je zapisao: "Ja i poslanici Moji sigurno ćemo pobijediti!" - Allah je, zaista, moćan i silan. Ne treba da ljudi koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju budu u ljubavi sa onima koji se Allahu i Njegovu Poslaniku suprotstavljaju, makar im oni bili očevi njihovi, ili sinovi njihovi, ili braća njihova, ili rođaci njihovi. Njima je On u srca njihova vjerovanje usadio i svjetlom Svojim ih osnažio, i On će ih uvesti u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, da u njima vječno ostanu. Allah je njima zadovoljan, a i oni će biti zadovoljni Njime. Oni su na Allahovoj strani, a oni na Allahovoj strani će sigurno uspjeti (58/14-22).

O vjernici, ne uzimajte za zaštitnike Jevreje i kršćane! Oni su sami sebi zaštitnici! A njihov je i onaj među vama koji ih za zaštitnike prihvati; Allah uistinu neće ukazati na pravi put ljudima koji sami sebi nepravdu čine. Zato ti vidiš one čija su srca bolesna kako se žure da s njima prijateljstvo sklope, govoreći: "Bojimo se da nas kakva nevolja ne zadesi." A Allah će sigurno pobjedu ili nešto drugo od sebe dati, pa će se oni zbog onoga što su u dušama svojim krili kajati, a oni koji vjeruju reći će: "Zar su to oni koji su se zaklinjali Allahom, svojom najtežom zakletvom, da su zaista s vama?" Djela njihova biće poništena, i oni će nastradati (5/51-53).

O vjernici, ako ste pošli da se na putu Mome borite i da naklonost Moju steknete, s Mojim i svojim neprijateljima ne prijateljujte i ljubav im ne poklanjajte - oni poriču istinu koja vam dolazi i izgone Poslanika i vas samo zato što u Allaha, Gospodara vašeg, vjerujete. Vi im krišom ljubav poklanjate, a Ja znam i ono što tajite i ono što javno činite. Onaj od vas koji to bude činio s pravog puta je skrenuo. Ako vas se oni domognu, biće neprijatelji vaši i pružiće prema vama, u zloj namjeri, ruke svoje i jezičine svoje, i jedva će dočekati da postanete nevjernici. Ni rodbina vaša ni djeca vaša neće vam biti od koristi, na Sudnjem danu On će vas razdvojiti; - a Allah dobro vidi ono što radite. Divan uzor za vas je Ibrahim i oni koji su uz njega bili kad su narodu svome rekli: "Mi s vama nemamo ništa, a ni s onima kojima se, umjesto Allahu, klanjate; mi vas se odričemo, i neprijateljstvo i mržnja će između nas ostati sve dok ne budete u Allaha, Njega jedinog, vjerovali", - ali nisu riječi Ibrahimove ocu svome: "Ja ću se moliti da ti se oprosti, ali te ne mogu od Allaha odbraniti." - Gospodaru naš, u Tebe se uzdamo i Tebi se obraćamo i Tebi ćemo se vratiti (60/1-4).

Dovoljno je kao dokaz za simptome koji su se pojavili u muslimanskom društvu ovih deset primjera koje smo naveli iz raznih kur'anskih sura. Ti simptomi su bili prirodni i neizbježni zbog stalnog priliva novih muslimana čije će približavanje i prilagođavanje čvrstoj i vjernoj bazi biti dovršeno tek poslije određenog vremena uz napor i stalnu edukaciju.

Međutim, taj temelj muslimanskog društva u Medini i dalje je u cijelosti bio zdrav jer se društvo u osnovi oslanjalo na tu čvrstu bazu prvih muslimana, muhadžira i ensarija koji su stajali licem u lice prema svim simptomima, pojavama, a ponekad i potresima izlažući se opasnostima koje su dolazile od ovih novoobraćenih muslimana čije približavanje, prilagođavanje, sazrijevanje i uvezivanje još nije bilo dovršeno.

Malo pomalo i oni su uvezani sa bazom tako da je sve manji broj onih koji su slaba srca, neodlučni, licemjerni i uplašeni u čijim dušama učenje islama još nije bilo jasno na osnovu koga bi uspostavljali svoje odnose sa drugima. Islamsko društvo je nešto prije nego je oslobođena Mekka bilo dosta, možda i potpuno homogeno, zahvaljujući jakoj bazi, prvim muslimanima, muhadžirima i ensarijama, i najbliže onom modelu kome teži i sam Božanski odgojni program.

U ovom društvu su i dalje bile različite snage koje je proizveo sam vjerski pokret. Tada se izdvajaju grupe vjernika sa snagom srazmjerno uloženom trudu u pokretu, preteči i nepokolebljivosti. Izdvojeni su prvi

muslimani, muhadžiri i ensarije, zatim učesnici Bitke na Bedru, učesnici prisege na Hudejbijji, oni koji su davali priloge prije oslobođenja Mekke i lično se borili... Kur'anski tekstovi, Poslanikovi hadisi i opća situacija u muslimanskom društvu potvrđuju postojanje ovih snaga koje je proizveo vjerski pokret i ukazuju na njih.

Allah je zadovoljan prvim muslimanima, muhadžirima i ensarijama i svima onima koji ih slijede dobra djela čineći, a i oni su zadovoljni Njime; za njih je On pripremio džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, i oni će vječno i zauvijek u njima boraviti. To je veliki uspjeh (9/100).

"Allah zna učesnike Bitke na Bedru. On kaže: Radite što god hoćete. Vama je osiguran Džennet." (Hadis bilježi Buhari. Ovo je bio odgovor Allahova Poslanika (alejhi's-selam) Omeru (Allah bio njime zadovoljan) koji je tražio dozvolu od Poslanika da pogubi Hatiba ibni Ebi Belte'a kada ga je snašla slabost pa je politeistima Mekke odaslao vijest o namjerama i pripremi Poslanika da oslobodi Mekku.)

Allah je zadovoljan onim vjernicima koji su ti se pod drvetom na vjernost zakleli. On je znao šta je u srcima njihovim, pa je spustio smirenost na njih, i nagradiće ih skorom pobjedom i bogatim plijenom koji će uzeti, jer Allah je silan i mudar (48/18-19).

Nisu jednaki među vama oni koji su davali priloge prije pobjede i lično se borili - oni su na višem stupnju od onih koji su poslije davali priloge i lično se borili, a Allah svima obećava nagradu najljepšu; - Allah dobro zna ono što radite (57/10).

"Polahko, Halide,ostavi moje ashabe! Tako mi Allaha, kada bi ti imao zlata koliko je Uhud, zatim ga potrošio na Allahovom Putu, ne bi na tom Putu dosegao odlazak i povratak mojih ashaba." (Ovaj hadis navodi Ibni Kajjim u djelu *Zadu'l-Me'ad* kao odgovor Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) Halidu ibni Velidu, kada se on počeo prepirati sa Abdurrahmanom ibni Aufom (Allah njima bio zadovoljan) - a Halid je Božiji mač. Međutim, Abdurrahman ibni Auf je među prvima koji su prihvatili islam. Zbog toga je Allahov Poslanik (alejhi's-selam) rekao Halidu: "Ostavi moje ashabe!" Sa ovim Poslanik misli na tu utjecajnu i posebno izdvojenu grupu u muslimanskom društvu Medine.)

Ova izdvojena grupa sa svojim vjerskim utjecajem koju je proizveo islamski pokret nije stajala na putu da se približe vjerski nivoi i povežu u medinskom društvu poslije oslobođenja Mekke i da se zakopaju mnoge potresajuće bolesti u redovima društva, mnoge slabosti, škrtarenja

životom i kapitalom, nepoznavanje vjere, licemjerstvo... toga društva, tako da je moguće medinsko društvo u cijelosti smatrati islamskom platformom.

Međutim, kada je oslobođena Mekka osme godine po hidžri i kada su Hevazin i Sekif u Taifu prihvatili islam - a to su dvije velike snage poslije Kurejša na Arabijskom poluotoku -, to je dovelo do toga da su mnoge skupine dobrovoljno prihvatile islam koje su bile na različitim stepenima i nivoima imana. Među njima su bili i oni koji su prezirali islam, licemjeri i oni koji su tjerani u pobjedonosni islam kao i oni čija je srca trebalo pridobiti a koji nisu poznavali činjenice islama niti su mogli da se sjedine sa njegovom duhovnošću.

Tvrdoglavi stav plemena Kurejš prema islamu bio je glavna prepreka u širenju islama na Arabijskom poluotoku - Kurejšije su imali glavnu riječ u vjerskim pitanjima na Poluotoku - uza sve druge - ekonomske, političke i književne utjecaje - pa je njihov stav prema novoj vjeri u ovako tvrdoglavom obliku bio uzrok odbijanja Arapa širom Poluotoka da prihvate islam ili, u najmanju ruku, bio je uzrok neodlučnosti i čekanja da se razbistri situacija i riješi sukob između Kurejša i ovog Vjerovjesnika, njihovog sina. Međutim, kada je oslobođenjem Mekke pokoreno pleme Kurejš, a poslije toga pokoreni su Hevazin i Sekif u Taifu, dok su tri jaka jevrejska plemena u Medini konačno obuzdana deportiranjem Benu Kajnuka'a i Benu Nadira u Siriju, a Benu Kurejza uništeno, dok se Hajber na kraju sam predao, tada je otklonjena i prepreka da ljudi u skupinama prihvate islam i da se on raširi na cijelom Arabijskom poluotoku u toku samo jedne godine.

Međutim, ovo horizontalno širenje islama nosilo je sa sobom sve one simptome i pojave koje su bile prisutne u ovom društvu poslije pobjede na Bedru - ali sada još šire - nakon što se ovo društvo gotovo oslobodilo toga pod utjecajem dugotrajnog i neprestanog odgoja u toku sedam godina poslije velike Bitke na Bedru. Međutim, da se medinsko društvo u cijelosti nije preobrazilo u čvrstu bazu ove vjere, postojala bi velika opasnost od ovog horizontalnog i brzog širenja islama na Arabijskom poluotoku. Allah je taj koji je ovo planirao i bio mu u zaštiti. On je pripremio skupinu sastavljenu od prvih muslimana, muhadžira i ensarija, da bude pouzdana baza ove vjere poslije relativnog širenja islama nakon pobjede na Bedru, kao što je Uzvišeni u cijelosti pripremio medinsko društvo da bude ova pouzdana baza nakon bržeg i jačeg širenja islama koje je nastupilo poslije oslobođenja Mekke. Allah najbolje zna kako će uraditi sa Svojom Objavom.

Ova slabost koja se pojavila bila je na dan Hunejna, o kojoj Kur'an u suri Et-Tewbe kaže: *Allah vas je na mnogim bojištima pomagao, a i onoga dana na Hunejnu kad vas je mnoštvo vaše zanijelo, ali vam ono nije ni od kakve koristi bilo, nego vam je zemlja, koliko god da je bila prostrana, tijesna postala, pa ste se u bijeg dali. Zatim je Allah na Poslanika Svoga i na vjernike milost Svoju pustio, i vojske koje vi niste vidjeli poslao i one koji nisu vjerovali na muke stavio; i to je bila kazna za nevjernike* (9/25-26).

Uzrok ovome porazu na početku bitke su dvije hiljade puštenih zarobljenika koji su prihvatili islam na Dan oslobođenja Mekke, a zatim sa deset hiljada medinskih boraca koji su oslobodili Mekku izašli na Hunejn. Ove dvije hiljade - sa deset hiljada boraca - poremetili su ravnotežu u redovima. Ovome treba dodati i faktor iznenađenja od strane Hevazina, jer svi muslimanski borci nisu pripadali onoj čvrstoj bazi koja je prošla kroz školu odgoja i prilagođavanja u vremenu između Bitke na Bedru i oslobođenja Mekke.

Nešto slično ovome desilo se i za vrijeme Bitke na Tebuku. I to je bio rezultat ovog horizontalnog, brzog širenja islama kada su ga mnogi u skupinama prihvatili čiji su vjernički i organizacioni nivoi nepouzdani. Ove pojave i simptomi o kojima govori sura Et-Tewbe tražili su ovu odvojenu dugačku kampanju, stilski raznorodnu, našto smo već ukazali u odlomcima kao primjerima za svaki dio sure.

Ovdje ćemo se malo udaljiti od teme, kako bismo mogli pratiti historijsku realnost muslimanskog društva dvije godine poslije oslobođenja Mekke, kada je Allahov Poslanik preselio na ahiret, kada se skoro cijeli Arabijski poluotok odmetnuo od islama, kada je jedino medinsko društvo ostalo stabilna i čvrsta baza. Ovu pojavu danas je lahko protumačiti. Dvije godine poslije oslobođenja Mekke nisu bile dovoljne da bi se učvrstila vjera u dušama novoobraćenih muslimana koji su islam prihvatili poslije oslobođenja Mekke sa poljuljanim nivoima čiste vjere. Kada je Allahov Poslanik (alejhi's-selam) preselio na ahiret, Poluotok se ljuljao i tresao, osim čvrste baze koja je ostala stabilna. Ova je baza sa svojom čvrstinom, odanošću i harmonijom uspjela da stane na put ovom valu i da ga vrati po drugi put u vode islama.

Ova činjenica i njeno viđenje na ovaj način dovoljno pokazuje Allahovo mudro rukovođenje u dugom iskušenju u kome je u početku bio izložen poziv u Mekki i Njegovu mudrost u davanju vlasti politeističkim tiranima nad skupinama muslimana da je vrijeđaju, odvraćaju od vjere, stavljaju izvan zakona i da joj čine razne spletke.

Allah je znao da je ovo pravi put za odgoj prve grupe i za formiranje čvrstih osnova ove vjere, jer bez ovog dugog iskušenja tijelo neće biti čvrsto, niti će odoljeti pritiscima. Ovaj stepen čvrstine, odanosti, neovisnosti, ustrajnosti i kretanja na Božijem Putu, mučenja, ubijanja, kažnjavanja, gladovanja, progona, malog broja bez ikakve ovozemaljske pomoći... ovaj stepen, sam po sebi, odgovara da bude stabilna, solidna baza u prvom startu.

Ova čvrsta baza prvih muslimana, muhadžira, kojoj su se kasnije priključili prvi muslimani, ensarije, predstavlja osnovnu bazu u Medini - prije Bedra -, predstavlja najjače zaštitnike islama u vremenu slabljenja koje je nastupilo poslije pobjede na Bedru, horizontalnim širenjem islama novobraćenim, koji još nisu potpuno sazreli, niti su se prilagodili bazi na nivou čiste vjere i organizacije.

I na kraju ovaj čvrsti temelj se proširio prije oslobođenja Mekke, bio je predstavljen medinskim društvom u sjelini, društvom koje je štitilo islam i čuvalo ga od potresa poslije oslobođenja, zatim od velikog potresa koji je zahvatio ovo društvo nakon smrti Allahova Poslanika (alejhi's-selam) i odmetanja stanovnika Poluotoka od islama.

Ova činjenica - kao što nam otkriva Allahovo mudro viđenje ovog iskušenja kome je bio izložen poziv u Mekki i teškoće i opasnosti kojima je bilo iizloženo muslimansko društvo u Medini sve do Hudejbije - otkriva također i prirodnu dinamičnost programa obnovljenog islamskog poziva u svakom vremenu i na svakom mjestu.

Potrebno je od samog početka usmjeriti svu pažnju na uspostavljanje ove čvrste osnove iskrenih i odanih vjernika koje je iskušenje talilo i učinilo nepokolebljivim, zatim je potrebno brinuti se o njihovom odgoju, dubokom vjerskom odgoju koji će ih učiniti još čvršćim, jačim i svjesnijim uz veliki oprez od horizontalnog širenja, prije nego što budemo sigurni u postojanje ove čvrste, odane, svjesne i prosvijećene osnove. Horizontalno širenje prije uspostavljanja ove osnove je opasno. Ono može da uništi bilo koji pokret koji ne slijedi put prvog poziva, niti štiti prirodu vjerovjesničko - Božanskog dinamičkog programa kojim je hodila prva grupa muslimana.

Allah (Uzvišeni) je Onaj koji jamči za Svoj poziv. Svuda gdje hoće da pokret bude zdrav izloži njegovu avangardu dugom iskušenju, uspori im pobjedu, reducira ih, učini da im narod sporo prilazi, sve dok ne vidi da su strpljivi i nepokolebljivi, pripremljeni i podesni da budu ta čvrsta, iskrena,

svjesna i odana baza, zatim ubrzava njihove korake, Svojom moći (Uzvišenog). *Allah čini šta hoće, ali većina ljudi ne zna* (21/12).

A sada ćemo ukratko izložiti osnovni sadržaj koji se nalazi u ovoj suri, posebno konačne propise kojima reguliše odnose između islamskog i ostalih društava oko njega. Propisi koji se nalaze u ovoj suri - kao konačni propisi - predstavljaju vrh dinamičke linije islamskog programa.

Ovdje želim ponovo citirati ono što smo rekli u devetom džuzu, kada smo predstavljali suru El-Enfal, o prirodi ovoga programa kako bismo na osnovu toga shvatili ove posljednje i konačne propise, makar to bilo i ponavljanje u *Zilalu,* jer je blizina ovih pasusa koje želimo ponoviti neophodna zbog vitalnosti konteksta:

Imam Ibni Kajjim sažeo je tekst džihada u islamu u svom djelu *Zadu'l-Mead*, a u poglavlju kome je dao naslov *Fasil fi tertibi sijaqi hedjihi me'a'l-kuffari we'l-munafiqin*... Prvo što je njemu objavio Allah (Uzvišeni) bilo je da čita uime svog Gospodara koji je sve stvorio. To je početak njegovog poslanstva. Tom prilikom Allah mu je naredio da uči tekst u sebi, a nije naredio da ga prenosi i drugom saopćava. Potom mu je objavio: *O ti, pokriveni! Ustani i opominji!* (74/1-2). Allah ga je upozorio riječima *čitaj* i poslao ga s riječima *O, ti, zamotani!* s naredbom da opominje svoju bližu rodbinu, svoj narod, pa Arape oko njih, pa Arape uopće i zatim cio svijet. Muhammed (alejhi's-selam) proveo je više od 10 godina od početka nakon poslanstva pozivajući u islam bez borbe i nenapadanja i nenametanja džizje. Bilo mu je naređeno da se susteže, strpi i kloni, a onda mu je bilo dozvoljeno da se iseli i vodi borbu. Naređeno mu je da se bori protiv svakoga ko se protiv njega bori, da se sustegne i ne napada onog koji njega ne napada. Potom mu je naređeno da se bori protiv politeista sve dok ne prihvate vjeru u kojoj će se svi klanjati samo Allahu. Nakon ove naredbe o džihadu nevjernici su svrstani u tri kategorije:

- oni s kojima je sklopljen mir;
- oni s kojima se je u ratu;
- zimmije.

Naređeno mu je da se ispuni vrijeme trajanja ugovora sklopljenog s drugima o primirju, da se ispune obaveze prema onima koji su ostali pri

ugovoru. Ako bi se pribojavali njihove prevare, taj ugovor bi bio odbačen. Borba se ne bi povela protiv njih prije nego bi se oni obavijestili da su narušili ugovor. Naređeno mu je da se bori protiv onog koji je prekršio ugovor... Kada je objavljena sura Berae, objavljeno je i kako postupati s ovim kategorijama neprijatelja. Naređeno mu je da se bori protiv svoga neprijatelja među pristalicama Knjige sve dok ne plate džizju ili ne prime islam. Naređeno mu je da se bori protiv nevjernika i licemjera i da ne bude prema njima milostiv, naređeno mu je da se bori protiv nevjernika i oružjem, a protiv licemjera dokazom i riječju. Naređeno mu je da se dokidaju i odbacuju ugovori s nevjernicima. Oni s kojima su postojali ugovori u to vrijeme svrstani su u tri kategorije:

- kategorija s kojima je naređeno da se povede borba (a to su oni koji su prekršili ugovor i nisu ga održali). Muhammed (alejhi's-selam) je poveo borbu protiv njih i porazio ih;
- kategorija onih s kojima je imao privremeni ugovor, a kojeg oni nisu prekinuli niti su pokazivali simptome da su ga prekinuli. Naređeno mu je da ugovor ostane na snazi za cijelo dogovoreno vrijeme.
- treća kategorija s kojima Vjerovjesnik (alejhi's-selam) nije imao nikakav ugovor i koji se nisu borili protiv njega ili, eventualno, oni koji su imali opći ugovor s Vjerovjesnikom (alejhi's-selam) pa mu je naređeno da sa takvima produži ugovor na četiri mjeseca i kad istekne to vrijeme, da povede borbu protiv njih. Na taj je način Vjerovjesnik (alejhi's-selam) poveo borbu protiv onih koji su prekinuli ugovor, definirao rok trajanja ugovora sa onima koji nisu imali nikakav ugovor ili su imali opći ugovor, fiksirano na četiri mjeseca.

- naredio je da se ispuni rok onome ko je izvršavao obaveze svoga ugovora. Svi ovi primili su islam i prije isteka dodijeljenog im roka.
- zimmijjama je propisana džizja. Pitanje nevjernika nakon objavljivanja sure Berae bilo je svrstano u tri vrste; vrsta ratnika protivnika, vrsta sljedbenika ugovora i zimmijje. Zatim su oni s kojima je sklopljen ugovor o primirju prihvatili islam, a preostale su dvije skupine:
- ratnici protivnici i stanovnici zimmijje;

Oni koji su ostali protivnici i ratovali protiv Vjerovjesnika (alejhi's-selam) bojali su ga se.

Stanovništvo u cjelini je na ovaj način podijeljeno u tri kategorije:

- muslimani koji su vjerovali Vjerovjesniku,
- oni koji su se predali njemu i bili sigurni,

- oni koji su se bojali i borili protiv njega.

Što se tiče licemjera, njemu je naređeno da prihvati ono što ispoljavaju, a njihove tajne da se prepuste Allahu, naređeno mu je da se njima suprotstavlja naukom i dokazom, da ih izbjegava, da bude oštar prema njima, da njegove riječi dopiru snažno do njih, zabranjeno mu je da im klanja dženazu, da se zadržava pred njihovim grobovima. Obaviješten je da, i ako on bude tražio oprost za njih, Allah im neće oprostiti.

Ovo je bio njegov postupak s njegovim neprijateljima - nevjernicima i munaficima.

Iz ovog sažetka faza džihada u islamu, dolaze do izražaja osnovne i temeljne naznake dinamičnog programa ove vjere. Ove karakteristike zahtijevaju da se poduže zadržimo pred njima. Pa ipak mi *U okrilju Kur'ana* možemo ukazati samo uopćeno.

Prva naznaka - to je veoma važna realnost u programu ove vjere, to je pokret koji se suočava s ljudskom realnošću. On se suočava sa tom realnošću odgovarajućim sredstvima realnog postojanja, suočava se sa doktrinalnim i pojmovnim džahilijjetom, džahilijjetom na kojem su uspostavljeni realni i prakticirani sistemi i koji se oslanjaju na materijalnu snagu. Ovaj islamski pokret suočava se sa cjelokupnom realnošću onoliko koliko je potrebno, suočava se s tom realnošću s pozivom i objašnjenjem da bi se ispravila vjerovanja i poimanja, suočava se s tom realnošću sa snagom i borbom da bi se odstranili ti sistemi i vlast uspostavljena na tim sistemima. To je kretanje koje se smjestilo između mnoštva ljudi i poboljšanja dokazujući vjerovanja i poimanja, potčinjavajući ih snagom, zavođenjem i obožavanjem drugoga, a ne pokoravanjem njihovom Uzvišenom Gospodaru. To je pokret koji se ne zadovoljava objašnjenjem direktno u lice materijalističke vlasti niti koristi materijalnu prisilu ljudske savjesti i osjećanja. I jedno i drugo su u programu ove vjere koji se kreće u cilju oslobođenja ljudi od klanjanja čovjeka čovjeku, u cilju klanjanja samo Allahu, kao što će kasnije biti izloženo.

Druga naznaka u programu ove vjere jeste dinamična realnost. To je kretanje iz faze u fazu. Svaka faza ima sredstva koja odgovaraju njenim realnim zahtjevima. Svaka faza prerasta u fazu koja je slijedi. Ovo se ne suočava sa realnošću samo teorijom, niti okoštalim sredstvima. Oni koji nastavljaju navoditi kur'anske tekstove da bi njima posvjedočili program ove vjere u oblasti džihada, a ne vode računa o ovoj naznaci, niti nastoje da spoznaju prirodu i faze kroz koje je prošao ovaj program, niti odnose raznih

tekstova svake faze, ti koji tako postupaju prave zbrku i zaogrću program ove vjere zavodničkim ogrtačem i interpretiranjem tekstova, što ne odgovara konačnom pravilu i principu. Oni misle da je svaki tekst toga kao završni tekst, da predstavlja konačno pravilo u ovoj vjeri. Oni kažu, pošto su duhovno i racionalno poraženi pod pritiskom loše realnosti za nastupajuće muslimane pri kojima od islama nije ništa preostalo osim imena: da se islam bori samo radi odbrane. Oni time misle da ovoj vjeri čine dobro oslobađajući je ovog programa, - a to je odstranjenje svih nasilnika sa ove Zemlje u cilju klanjanja samo Allahu, njihovu izbavljanju ispod robovanja čovjeku u klanjanje samo Gospodaru svjetova. Ovdje se ne radi o prisilnom prihvatanju islama, nego davanju prostora njima i ovoj doktrini, nakon rušenja političkih vladajućih sistema, ili njihove prisile da plaćaju džizju, oglase svoju kapitulaciju i ustupe prostor širokih masa ovoj vjeri, dajući im punu slobodu da prihvate ili ne prihvate islam.

Treća naznaka je da je ovo kretanje stalno, a sredstva se obnavljaju. Ova vjera ne izlazi iz okvira svojih određenih pravila ni zacrtanog cilja. Ovaj pokret je takav od prvog dana, bilo da se okreće bližoj porodici, Kurejšijama, svim Arapima ili cijelom čovječanstvu. On se uvijek okreće sa jednim pravilom i zahtijeva od njih da se završi na jednom cilju, a to je iskreno klanjanje samo Allahu, a napuštanje klanjanja čovjeku. Nema jednakosti niti blagosti u ovom pravilu, nego se nastavlja put ka ostvarenju ovog jedinog cilja sukladno ucrtanom planu u određenim fazama. Svaka faza ima svoja obnovljena sredstva, kako smo objasnili u ranijem pasusu.

Četvrta naznaka: to je zakonodavna disciplina odnosa između muslimanskog i ostalih drugih društava onako kako je primijećeno u sažetku djela *Zadu'l-me'ad,* iz kojeg smo nešto prenijeli; i uspostavljanje te discipline na principu da je predaja Allahu svjetski princip, da je zadatak cjelokupnog čovječanstva da to ispunjava ili da Mu se u cjelini preda, da ne stane u svom pozivu ni zbog kakve prepreke koju bi mogao uspostaviti neki politički sistem ili zbog neke materijalne moći, da se da sloboda svakoj osobi da ga prihvati ili ne prihvati po apsolutnoj želji, ali da joj se ne suprotstavlja i ne protivi niko. Ako neko ipak tako uradi, islam je obavezan da se bori i da mu se suprotstavi dok ga ne savlada ili da taj oglasi kapitulaciju.[22]

[22] V. više u predgovoru sure El-Enfal, IX džuz, str. 175-243.

U sjeni ovog objašnjenja možemo razumjeti zašto su ovi propisi u ovoj suri bili konačni propisi: odricanje Allaha i Njegova Poslanika od ugovora sa politeistima, odlaganje privremenih ugovora zaključenih sa politeistima - koje oni nisu povrijedili niti su ikoga protiv muslimana pomagali - do isteka ugovorenog roka, odlaganje ugovora zaključenih sa politeistima koji nisu bili privremeni - koje oni nisu povrijedili niti su ikoga protiv muslimana pomagali - na još četiri mjeseca, slično će se postupiti i sa politeistima koji uopće nisu imali ugovora sa muslimanima. Napuštanje ugovora zaključenih sa politeistima koji su te ugovore povrijedili, dajući im još četiri mjeseca da sigurno putuju po zemlji. Kada prođu ovi mjeseci, onda ih ubijajte gdje od ih nađete, zarobljavajte ih, opsjedajte, na svakom mjestu dočekujte i zabranite da se slobodno kreću. Također, razumijemo i propise koji se nalaze u ovoj suri a koji se odnose na borbu protiv sljedbenika Knjige koji su se udaljili od autentične Allahove vjere sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno; zatim propise koji se odnose na licemjere i nevjernike i naredbu da se prema njima bude strog, da im se, kada umru, dženaza ne klanja niti da se njihovoj sahrani prisustvuje. Sve su ovo propisi koji su ispravili ranije etapne propise u surama koje su objavljene prije ove sure. Smatramo da je ovo poslije ovog objašnjenja potpuno jasno.

Ovdje nema mjesta da ove konačne propise detaljno obrazlažemo, niti one etapne koji su njima prethodili, kao što nema potrebe da bilo šta iz ove sure detaljno obrazlažemo, jer će o tome biti govora kada budemo detaljno analizirali kur'anske tekstove u kontekstu ove sure.

Međutim, ipak ćemo kazati da ti etapni propisi nisu derogirani i da se po njima, u nekim okolnostima u kojima se bude našlo muslimansko društvo, poslije objave konačnih propisa u suri Et-Tewbe, ne može postupati, jer prilike i okolnosti u kojima se nalazi ovo društvo određuju - putem apsolutnog idžtihada - koji su propisi prikladniji za upotrebu u tom vremenu, mjestu i prilikama. Naravno, ovdje se ne smiju zaboraviti konačni propisi koje treba primijeniti kada muslimansko društvo bude u mogućnosti da te propise primijeni kao što je bilo u situaciji kod objave sure Et-Tewbe i poslije toga za vrijeme širenja islama kada je počivalo na ovim propisima bez obzira da li se radilo o ophođenju sa politeistima ili sa sljedbenicima Knjige.

Poraženi u ovom vremenu pred bijednom realnošću muslimanskog potomstva - kojima je od islama ostao samo naziv - i pred prljavim i podmuklim napadom orijentalizma na osnove džihada u islamu, pokušavaju da u etapnim tekstovima pronađu izlaz i pobjegnu od činjenice

na kojoj počiva islamski uzlet na Zemlji koji ima cilj da ljude oslobodi od obožavanja ljudi i da ih vrati na pokornost Allahu Jednom i Jedinom, da sruši tiraniju, sisteme i snage koji ljude primoravaju da obožavaju druge mimo Allaha i da se pokoravaju drugoj vlasti mimo Allahove vlasti te da se u presudama pozivaju na neke druge, a ne na Allahove zakone.

Zatim ih čujemo npr. kako govore da Allah kaže: *Ako oni budu skloni miru, budi i ti sklon i pouzdaj se u Allaha* (8/61). *Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji ne ratuju protiv vas zbog vjere i koji vas iz zavičaja vašeg ne izgone* (60/8). *I borite se na Allahovom putu protiv onih koji se bore protiv vas, ali vi ne otpočinjite borbu! - Allah, doista, ne voli one koji zapodijevaju kavgu* (2/190). A o sljedbenicima objavljene Knjige kaže: *Reci: "O sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko jedne riječi i nama i vama zajedničke: da se nikome osim Allahu ne klanjamo, da nikoga Njemu ravnim ne smatramo i da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne držimo!" Pa ako oni ne pristanu, vi recite: "Budite svjedoci da smo mi muslimani!"* (3/64).

Islam, dakle, ratuje samo protiv onih koji ratuju protiv njega unutar njegovih granica ili protiv onih koji ga ugrožavaju izvan njegovih granica! On je na Hudejbiji sa politeistima sklopio ugovor o nenapadanju. On je, također, sklopio ugovor i sa Jevrejima Medine i politeistima ovoga grada! To znači - po njihovom poražavajućem poimanju - da islam ne bi trebao da ima bilo kakve veze sa drugim ljudima širom zemlje, da mu ne smeta da ljudi obožavaju ono što oni mimo Allaha obožavaju, niti da mu smeta da ljudi jedni druge, pored Allaha, bogovima drže, sve dok je on siguran unutar svojih regionalnih granica! To je loše mišljenje o islamu i loše mišljenje o Allahu (Uzvišenom) diktirano porazom pred mučnom i jadnom realnošću sa kojom su suočeni i pred neprijateljski raspoloženim svjetskim snagama kojima se u sadašnjem momentu nisu u stanju suprotstaviti.

Jadno je ovo! Da oni koji su duhovno poraženi pred ovim snagama ne premještaju svoj poraz na islam i da svoju realnu slabost koja im je došla zbog udaljenosti od islama ne pripisuju islamu. Ali oni to odbijaju i svoj poraz i svoju slabost ipak pripisuju snažnoj i čvrstoj Allahovoj vjeri.

Ovi tekstovi na koje se oni pozivaju etapni su tekstovi koji su bili suočeni sa određenom realnošću. Ova određena realnost u životu muslimanskog Ummeta može biti i ponovljena. U tom slučaju primijenit će se ovi etapni tekstovi jer njena realnost potvrđuje da su ovi tekstovi i ovi propisi bili primijenjeni u toj etapi. Međutim, ovo ne znači da je ovo krajnji i konačni cilj ove vjere, nego znači da muslimanski Ummet treba da

poboljša svoje prilike, da sruši ove prepreke na svome putu, kako bi na kraju mogao primijeniti konačne propise koji se nalaze na kraju ove sure, koje su se suočavale sa realnošću, a ne sa realnošću sa kojom su se suočavali ti etapni tekstovi.

Konačni tekst koji govori o politeistima jeste tekst u kome stoji:

Obznana od Allaha i Njegova Poslanika onim mnogobošcima s kojima ste zaključili ugovore: "Putujte po svijetu još četiri mjeseca, ali znajte da Allahu nećete umaći i da će Allah nevjernike osramotiti"; i proglas od Allaha i Njegova Poslanika ljudima na dan velikog hadždža: "Allah i Njegov Poslanik ne priznaju mnogobošce." Pa ako se pokajete, to je za vas bolje; a ako se okrenete, znajte da Allahu nećete umaći! A nevjernike obraduj kaznom nesnosnom! Mnogobošcima s kojima imate zaključene ugovore koje oni nisu ni u čemu povrijedili, niti su ikoga protiv vas pomagali, ispunite ugovore do ugovorenog roka. Allah zaista voli pobožne. Kada prođu sveti mjeseci, onda ubijajte mnogobošce gdje god ih nađete, zarobljavajte ih, opsjedajte i na svakom prolazu dočekujte! Pa ako se pokaju i budu namaz obavljali i zekat davali, ostavite ih na miru, jer Allah zaista prašta i samilostan je. Ako te neki od mnogobožaca zamoli za zaštitu, ti ga zaštiti da bi saslušao Allahove riječi, a potom ga otpremi na mjesto pouzdano za njega. To zato što oni pripadaju narodu koji ne zna (9/1-6).

A o pripadnicima objavljene Knjige kaže:

Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru - sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno (9/29).

Ako muslimani danas, s obzirom na njihovo realno stanje, nisu u mogućnosti da u praksu provedu ove propise, oni - trenutno - nisu ni u obavezi da to realiziraju - jer Allah nikoga ne opterećuje preko njegovih mogućnosti. Oni u etapnim propisima imaju široke mogućnosti pomoću kojih će postepeno ići dok ne stvore mogućnosti da u praksi primijene konačne propise. Međutim, oni ne smiju konačne tekstove izvrtati da bi ih uskladili sa tekstovima koji su važili za jedno vrijeme, za jednu etapu razvoja islamskog društva, kao što ne smiju i svoju sadašnju slabost pripisivati Allahovoj jakoj i stabilnoj vjeri. Oni se trebaju pričuvati od Allaha u pokušajima da ovu vjeru učine bezukusnom i neozbiljnom, tvrdeći da je to vjera mira i sigurnosti! On je zaista vjera mira i sigurnosti, ali na bazi da se čovječanstvo oslobodi od pokornosti drugima, a ne Allahu i da cijelim

čovječanstvo zavlada mir i sigurnost. To je Allahov program kome čovjek teži da se uzdigne i uživa u njegovom dobru. To nije program čovjeka, niti pravac nekog mislioca zbog čega bi se onaj koji ga propagira stidio oglašavajući da je njegov krajnji cilj rušenje svega što mu se na putu nalazi i davanje slobode svakom pojedincu da se o ovom programu potpuno slobodno izjasni.

I dok su ove doktrine koje slijede ljudi, ljudski proizvodi i sistemi i zakoni u kojima se odvija njihov život također ljudski proizvodi, u ovoj situaciji svaka doktrina i svaki sistem ima pravo da živi sigurno unutar svojih granica sve dok ne povrijedi granice drugih. Sve ove doktrine i ovi sistemi kao i drugi različiti oblici imaju pravo na koegzistenciju, s tim da jedan sistem ne pokušava da sruši drugi sistem.

Međutim, kada postoji Božanski program i zakon u kome pokornost pripada samo Allahu, a pored ovog programa i zakona postoje i drugi programi, doktrine i neki drugi oblici organiziranja nastali na principu da čovjek obožava čovjeka, onda se stvari u osnovi razlikuju. Božanski program tada ima pravo da prekorači ove ljudske prepreke i čovječanstvo oslobodi toga da ljudi obožavaju ljude, i ostavi ljude potpuno slobodnim da sami izaberu svjetonazor u sjeni poslušnosti samo i jedino Allahu.

Oni poraženi koji pokušavaju da kur'anske tekstove učine elastičnim kako bi izašli iz svoje ograničenosti koju zamišljaju o uzletu islama izvan njegovih prvih granica, radi oslobađanja ljudi na Zemlji od pokornosti drugima, a ne Allahu, zaboravljaju ovu veliku činjenicu, a to je da postoji Božanski program po kome se treba pokoravati samo Allahu koji je suočen sa ljudskim programom obožavanja ljudi.

Apsolutni džihad u ovoj vjeri ima svoje opravdanje koje izbija iz Božanskog programa, a koji bi trebalo da prouče oni poraženi koji svoj poraz i svoje slabosti pripisuju ovoj vjeri.[23] Neka ih Allah opskrbi Svojom snagom i neka učini da razluče dobro od zla kao što je to obećao Svojim pobožnim robovima.

---

[23] V. predgovor sure El-Enfal i opravdanje islamskog džihada, str. 175-243, *Zilal, IX.*

Na kraju recimo da na početku ove sure nije kao u svi drugim surama napisana Bismilla, kako stoji u Osmanovom Mushafu kao jedinom modelu koji je mjerodavan. Tirmizi prenosi - svojim lancem prenosilaca - od Ibni Abbasa da je rekao: Rekao sam Osmanu ibni Affanu: "Šta vas je navelo da ste suru El-Enfal -a ona je sura koja nema stotinu ajeta - pripojili suri Beraet - a to je sura koja ima stotinu ajeta - i tako ih povezali, a između te dvije sure niste stavili Bismillu (U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog), a onda ste ih priključili, kao sedmu, najdužim surama? Šta vas je na to navelo?" Osman je tada odgovorio: "Ponekad su Poslaniku objavljivane neke kur'anske sure sa većim brojem ajeta. I kada bi tako nešto bilo objavljeno, on bi pozvao pisare Objave i rekao: "Ovaj ajet stavite u suru u kojoj se spominje to i to!" Sura El-Enfal je prva kur'anska sura koja je objavljena u Medini, a sura Beraet je posljednja kur'anska sura koja je objavljena. Njeno kazivanje je bilo po sadržaju slično kazivanju sure El-Enfal. Plašio sam se da ona nije sastavni dio ove sure. Allahov Poslanik (alejhi's-selam) je u međuvremenu umro, a da nam nije objasnio ovo. Zbog toga smo mi sastavili ove dvije sure i nismo ih rastavljali Bismillom, a onda sam je ja priključio najdužim kur'anskim surama."

Ova predaja je najprihvatljivija u tumačenju ovih sura. Zbog toga ih ne treba razdvajati Bismillom. Ova predaja nam također ukazuje da je odluka o mjestu i redoslijedu ajeta u suri donošena još za života Allahovog Poslanika i na osnovu njegove odluke. Mnoge kur'anske sure su bile otvorene jedno vrijeme. Kada bi bio objavljen ajet ili više njih povodom nekog realnog događaja, koji se sučeljava sa realnim stanjem, ili upotpunjava neki propis ili ga mijenja shodno realnom dinamičkom programu ove vjere, Poslanik bi naređivao da se dotični ajet stavi na određeno mjesto u suri. Mudrost je bila da svaka sura sadrži određeni broj ajeta kao što je bila mudrost da ovi ajeti imaju određen redoslijed u suri.

Primijetili smo - a to smo evidentirali u više navrata kod predstavljanja pojedinih sura - da svaka sura ima svoju *ličnost* i određene osobine koje određuju vanjski izgled ove ličnosti, atmosferu i okrilje, zatim određene izraze koji pojačavaju ovaj vanjski izgled i ističu tu ličnost. Možda ranije navedeni pasusi i prije toga hadis kojeg prenosi Ibni Abbas najbolje pojašnjavaju ovu pojavu koju smo više puta evidentirali u predgovorima pojedinih sura u ovome *Zilalu.*

Ovdje ćemo stati sa ovim konciznim predstavljanjem sure i prijeći na suočavanje sa kur'anskim tekstovima u njenom kontekstu.

Neka nas Allah pomogne i neka nam olakša!

« بَرَآءَةٌ مِّنَ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦٓ إِلَى ٱلَّذِينَ عَٰهَدتُّم مِّنَ ٱلْمُشْرِكِينَ (1) فَسِيحُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ
أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ ، وَٱعْلَمُوٓا۟ أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِى ٱللَّهِ وَأَنَّ ٱللَّهَ مُخْزِى ٱلْكَٰفِرِينَ * وَأَذَٰنٌ
مِّنَ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦٓ إِلَى ٱلنَّاسِ يَوْمَ ٱلْحَجِّ ٱلْأَكْبَرِ أَنَّ ٱللَّهَ بَرِىٓءٌ مِّنَ ٱلْمُشْرِكِينَ
وَرَسُولُهُۥ ، فَإِن تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ، وَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَٱعْلَمُوٓا۟ أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِى
ٱللَّهِ ، وَبَشِّرِ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ * إِلَّا ٱلَّذِينَ عَٰهَدتُّم مِّنَ ٱلْمُشْرِكِينَ ، ثُمَّ
لَمْ يَنقُصُوكُمْ شَيْـًٔا وَلَمْ يُظَٰهِرُوا۟ عَلَيْكُمْ أَحَدًا ، فَأَتِمُّوٓا۟ إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَىٰ مُدَّتِهِمْ إِنَّ
ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلْمُتَّقِينَ * فَإِذَا ٱنسَلَخَ ٱلْأَشْهُرُ ٱلْحُرُمُ فَٱقْتُلُوا۟ ٱلْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدتُّمُوهُمْ
وَخُذُوهُمْ وَٱحْصُرُوهُمْ وَٱقْعُدُوا۟ لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ . فَإِن تَابُوا۟ وَأَقَامُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُا۟
ٱلزَّكَوٰةَ فَخَلُّوا۟ سَبِيلَهُمْ ، إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ * وَإِنْ أَحَدٌ مِّنَ ٱلْمُشْرِكِينَ ٱسْتَجَارَكَ
فَأَجِرْهُ حَتَّىٰ يَسْمَعَ كَلَٰمَ ٱللَّهِ ، ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُۥ ، ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَعْلَمُونَ .

« كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِندَ ٱللَّهِ وَعِندَ رَسُولِهِۦٓ ؟ ـ إِلَّا ٱلَّذِينَ عَٰهَدتُّمْ
عِندَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ فَمَا ٱسْتَقَٰمُوا۟ لَكُمْ فَٱسْتَقِيمُوا۟ لَهُمْ ، إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلْمُتَّقِينَ *
كَيْفَ وَإِن يَظْهَرُوا۟ عَلَيْكُمْ لَا يَرْقُبُوا۟ فِيكُمْ إِلًّا وَلَا ذِمَّةً ؟ يُرْضُونَكُم بِأَفْوَٰهِهِمْ
وَتَأْبَىٰ قُلُوبُهُمْ ، وَأَكْثَرُهُمْ فَٰسِقُونَ * ٱشْتَرَوْا۟ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَصَدُّوا۟ عَن
سَبِيلِهِۦٓ ، إِنَّهُمْ سَآءَ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ * لَا يَرْقُبُونَ فِى مُؤْمِنٍ إِلًّا وَلَا ذِمَّةً وَأُو۟لَٰٓئِكَ
هُمُ ٱلْمُعْتَدُونَ * فَإِن تَابُوا۟ وَأَقَامُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُا۟ ٱلزَّكَوٰةَ فَإِخْوَٰنُكُمْ فِى ٱلدِّينِ
وَنُفَصِّلُ ٱلْءَايَٰتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ * وَإِن نَّكَثُوٓا۟ أَيْمَٰنَهُم مِّنۢ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعَنُوا۟ فِى
دِينِكُمْ فَقَٰتِلُوٓا۟ أَئِمَّةَ ٱلْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَآ أَيْمَٰنَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنتَهُونَ .

« أَلَا تُقَٰتِلُونَ قَوْمًا نَّكَثُوٓا۟ أَيْمَٰنَهُمْ وَهَمُّوا۟ بِإِخْرَاجِ ٱلرَّسُولِ وَهُم بَدَءُوكُمْ
أَوَّلَ مَرَّةٍ ؟ أَتَخْشَوْنَهُمْ ؟ فَٱللَّهُ أَحَقُّ أَن تَخْشَوْهُ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ * قَٰتِلُوهُمْ يُعَذِّبْهُمُ
ٱللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِهِمْ وَيَنصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ * وَيُذْهِبْ

غَيْظَ قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبُ ٱللَّهُ عَلَىٰ مَن يَشَآءُ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ * أَمْ حَسِبْتُمْ أَن تُتْرَكُوا۟ وَلَمَّا يَعْلَمِ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ جَٰهَدُوا۟ مِنكُمْ وَلَمْ يَتَّخِذُوا۟ مِن دُونِ ٱللَّهِ وَلَا رَسُولِهِۦ وَلَا ٱلْمُؤْمِنِينَ وَلِيجَةً ، وَٱللَّهُ خَبِيرٌۢ بِمَا تَعْمَلُونَ .

« مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَن يَعْمُرُوا۟ مَسَٰجِدَ ٱللَّهِ شَٰهِدِينَ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِم بِٱلْكُفْرِ ، أُو۟لَٰٓئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَٰلُهُمْ وَفِى ٱلنَّارِ هُمْ خَٰلِدُونَ * إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَٰجِدَ ٱللَّهِ مَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ وَأَقَامَ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَى ٱلزَّكَوٰةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا ٱللَّهَ ، فَعَسَىٰٓ أُو۟لَٰٓئِكَ أَن يَكُونُوا۟ مِنَ ٱلْمُهْتَدِينَ .

« أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ ٱلْحَآجِّ وَعِمَارَةَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ كَمَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ وَجَٰهَدَ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ ؟ لَا يَسْتَوُۥنَ عِندَ ٱللَّهِ ، وَٱللَّهُ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلظَّٰلِمِينَ * ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَهَاجَرُوا۟ وَجَٰهَدُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ بِأَمْوَٰلِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِندَ ٱللَّهِ ، وَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْفَآئِزُونَ * يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُم بِرَحْمَةٍ مِّنْهُ وَرِضْوَٰنٍ ، وَجَنَّٰتٍ لَّهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ * خَالِدِينَ فِيهَا أَبَداً إِنَّ ٱللَّهَ عِندَهُۥٓ أَجْرٌ عَظِيمٌ .

« يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تَتَّخِذُوٓا۟ ءَابَآءَكُمْ وَإِخْوَٰنَكُمْ أَوْلِيَآءَ إِنِ ٱسْتَحَبُّوا۟ ٱلْكُفْرَ عَلَى ٱلْإِيمَٰنِ ، وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ * قُلْ : إِن كَانَ ءَابَآؤُكُمْ وَأَبْنَآؤُكُمْ وَإِخْوَٰنُكُمْ وَأَزْوَٰجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَٰلٌ ٱقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَٰرَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَٰكِنُ تَرْضَوْنَهَآ أَحَبَّ إِلَيْكُم مِّنَ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَجِهَادٍ فِى سَبِيلِهِۦ فَتَرَبَّصُوا۟ حَتَّىٰ يَأْتِىَ ٱللَّهُ بِأَمْرِهِۦ ، وَٱللَّهُ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلْفَٰسِقِينَ .

« لَقَدْ نَصَرَكُمُ ٱللَّهُ فِى مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنكُمْ شَيْـًٔا ، وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ ٱلْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُم مُّدْبِرِينَ * ثُمَّ أَنزَلَ ٱللَّهُ سَكِينَتَهُۥ عَلَىٰ رَسُولِهِۦ وَعَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ ، وَأَنزَلَ جُنُوداً لَّمْ تَرَوْهَا ،

وَعَذَّبَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ، وَذَٰلِكَ جَزَآءُ ٱلْكَـٰفِرِينَ * ثُمَّ يَتُوبُ ٱللَّهُ مِنۢ بَعْدِ ذَٰلِكَ
عَلَىٰ مَن يَشَآءُ وَٱللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ .
« يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِنَّمَا ٱلْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا۟ ٱلْمَسْجِدَ ٱلْحَرَامَ بَعْدَ
عَامِهِمْ هَـٰذَا ، وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ ٱللَّهُ مِن فَضْلِهِۦٓ إِن شَآءَ إِنَّ ٱللَّهَ
عَلِيمٌ حَكِيمٌ » ﴿٢٨﴾

Obznana od Allaha i Njegova Poslanika onim mnogobošcima s kojima ste zaključili ugovore: (9/1)

"Putujte po svijetu još četiri mjeseca, ali znajte da Allahu nećete umaći i da će Allah nevjernike osramotiti" ; (9/2)

i proglas od Allaha i Njegova Poslanika ljudima na dan velikog hadždža: "Allah i Njegov Poslanik ne priznaju mnogobošce." Pa ako se pokajete, to je za vas bolje; a ako se okrenete, znajte da Allahu nećete umaći! A nevjernike obraduj kaznom nesnosnom! (9/3).

Mnogobošcima s kojima imate zaključene ugovore koje oni nisu ni u čemu povrijedili, niti su ikoga protiv vas pomagali, ispunite ugovore do ugovorenog roka. Allah zaista voli pobožne (9/4).

Kada prođu sveti mjeseci, onda ubijajte mnogobošce gdje god ih nađete, zarobljavajte ih, opsjedajte i na svakom prolazu dočekujte! Pa ako se pokaju i budu namaz obavljali i zekjat davali, ostavite ih na miru, jer Allah zaista prašta i samilostan je (9/5).

Ako te neki od mnogobožaca zamoli za zaštitu, ti ga zaštiti da bi saslušao Allahove riječi, a potom ga otpremi na mjesto pouzdano za njega. To zato što oni pripadaju narodu koji ne zna (9/6).

Kako će mnogobošci imati ugovor sa Allahom i Poslanikom Njegovim?! - Ali, s onima s kojima ste ugovor kod Časnog hrama zaključili, sve dok se oni budu ugovora pridržavali, pridržavajte se i vi, jer Allah zaista voli pobožne (9/7).

Kako, kada oni, ako bi vas pobijedili, ne bi, kad ste vi u pitanju, ni srodstvo ni sporazum poštivali?! Oni vam se ustima svojim umiljavaju, ali im se srca protive, većina njih su nevjernici (9/8).

Oni Allahove ajete za ono što malo vrijedi zamjenjuju, pa od puta Njegova odvraćaju; zaista je ružno kako postupaju (9/9).

Ni rodbinstvo ni sporazum, kada je vjernik u pitanju, ne poštuju, i sve granice zla prekoračuju (9/10).

Ali ako se oni budu pokajali i namaz obavljali i zekjat davali, braća su vam po vjeri. - A Mi dokaze objašnjavamo ljudima koji razumiju (9/11).

A ako prekrše zakletve svoje, poslije zaključenja ugovora s njima, i ako vjeru vašu budu vrijeđali, onda se borite protiv kolovođa bezvjerstva - za njih, doista, ne postoje zakletve - da bi se okanili (9/12).

Zar se nećete boriti protiv ljudi koji su zakletve svoje prekršili i nastojali da protjeraju Poslanika, i prvi vas napali? Zar ih se bojite? Preče je da se Allaha bojite, ako ste vjernici (9/13).

Borite se protiv njih! Allah će ih rukama vašim kazniti i poniziti, a vas će protiv njih pomoći, i grudi vjernika zaliječiti (9/14)

i iz srca njihovih brigu odstraniti. A Allah će onome kome On hoće oprostiti. - Allah sve zna i mudar je (9/15).

Zar mislite da ćete biti ostavljeni, a da Allah ne ukaže na one među vama koji se bore i koji, umjesto Allaha i Poslanika Njegova i vjernika, nisu uzeli nikoga za prisna prijatelja? - A Allah dobro zna ono što radite (9/16).

Mnogobošci nisu dostojni da Allahove džamije održavaju kad sami priznaju da su nevjernici. Djela njihova će se poništiti i u vatri će vječno ostati (9/17).

Allahove džamije održavaju oni koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju i koji namaz obavljaju i zekjat daju i koji se nikoga osim Allaha ne boje; oni su, nadati se je, na pravom putu (9/18).

Zar smatrate da je onaj koji hodočasnike vodom napaja i koji vodi brigu o Časnom hramu ravan onome koji u Allaha i u onaj svijet vjeruje i koji se na Allahovu putu bori? Nisu oni jednaki pred Allahom. A Allah neće ukazati na pravi put onima koji sami sebi nepravdu čine (9/19).

U većoj su časti kod Allaha oni koji vjeruju i koji se iseljavaju i koji se bore na Allahovu putu zalažući imetke svoje i živote svoje; oni će postići što žele (9/20).

Gospodar njihov im šalje radosne vijesti da će im milostiv i blagonaklon biti i da će ih u džennetske bašče uvesti, u kojima će neprekidno uživati, (9/21)

vječno i zauvijek će u njima boraviti. Uistinu, u Allaha je nagrada velika (9/22).

O vjernici, ne prijateljujte ni sa očevima vašim ni sa braćom vašom ako više vole nevjerovanje od vjerovanja. Onaj od vas koji bude s njima prijateljevao, taj se doista prema sebi ogriješio (9/23).

Reci: "Ako su vam očevi vaši, i sinovi vaši, i braća vaša, i žene vaše, i rod vaš, i imanja vaša koja ste stekli, i trgovačka roba za koju strahujete da neće prođe imati, i kuće vaše u kojima se prijatno osjećate miliji od Allaha i Njegova Poslanika i od borbe na Njegovom putu, onda pričekajte dok Allah Svoju odluku ne donese. A Allah grešnicima neće ukazati, na pravi put" (9/24).

Allah vas je na mnogim bojištima pomagao, a i onoga dana na Hunejnu kad vas je mnoštvo vaše zanijelo, ali vam ono nije ni od kakve koristi bilo, nego vam je zemlja, koliko god da je bila prostrana, tijesna postala, pa ste se u bijeg dali (9/25).

Zatim je Allah na Poslanika Svoga i na vjernike milost Svoju pustio, i vojske koje vi niste vidjeli poslao i one koji nisu vjerovali na muke stavio; i to je bila kazna za nevjernike (9/26).

Allah je poslije toga onome kome je htio oprostio, a Allah prašta i samilostan je (9/27).

O vjernici, mnogobošci su sama pogan, i neka više ne dolaze na hadždž Časnom hramu poslije ovogodišnjeg hadždža. A ako se bojite oskudice, pa Allah će vas, ako hoće, iz obilja Svoga imućnim učiniti. Allah zaista sve zna i mudar je (9/28).

Ovaj dio konteksta sure objavljen je kasnije u odnosu na ostale dijelove sure iako je raspoređen na njenom početku. Raspoređivanje ajeta u suri je vršeno - kao što je već rečeno - prema Poslanikovoj (alejhi's-selam) naredbi, i to je stvar Objave.

Ovaj odjeljak sadržava poništenje ugovora koji su do tada postojali između muslimana i idolopoklonika. Bez obzira da li to poništenje stupilo na snagu nakon četiri mjeseca, za ona lica s kojima su ugovori bili neograničeni ili ona lica koja su prekršila svoje ugovore, ili to poništenje

stupilo na snagu nakon isteka roka, za ona lica s kojima su ugovori bili ograničeni i koja nisu muslimane nimalo zakinula niti su ikoga protiv njih pomagala. U cjelini uzevši, konačni rezultat je poništenje ugovora sa idolopoklonicima na Arabijskom poluotoku i poništenje principa sklapanja ugovora sa idolopoklonicima nakon toga u osnovi, proklamacijom obznane i apsolutnog distanciranja od pagana i poricanjem bilo kakvog prava mnogobošcima da sa Allahom i Njegovim Poslanikom (alejhi's-selam) imaju ugovor.

Između ostalog, ovaj odjeljak sadrži zabranu mnogobošcima da čine tavaf u mekkanskom haremu i da ga održavaju u bilo kojoj formi i obliku nakon toga, suprotno stanju koje je bilo za vrijeme općeg, neograničenog ugovora između Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) i mnogobožaca, a u kome su jedni od drugih bili sigurni u Časnom Haremu i za vrijeme svetih mjeseci uz njihovo ostajanje u idolopoklonstvu.

Onaj ko preispituje i proučava događaje vezane za vjerovjesnički životopis, vidi kroz njih povijesnu stvarnost islamskog dinamičnog programa. I ko, također, proučava samu prirodu ovog Programa, njegove etape i ciljeve, jasno vidi da je ovaj prijelomni korak u odnosima između islamskog tabora na Arabijskom poluotoku i ostalih idolopokloničkih tabora - a također i u odnosima između njega i kršćanskih tabora koji se ustanovljuju u ovoj suri - došao u svoje vrijeme, da je teren za njega pripremljen, da su uvjeti za to sazreli, i ovaj prirodan korak je učinjen u zacrtano i predviđeno vrijeme.

Postalo je jasno iz praktične stvarnosti, iz etape u etapu, iz iskustva u iskustvo, da nije moguća koegzistencija između dva programa života koji se međusobno korjenito, duboko, dalekosežno i u potpunosti razlikuju u svakom elementu vjerovanja i shvatanja, etike i ponašanja, društvenog, ekonomskog i političkog - pa i ljudskog - ustrojstva i organizacije. Ta različitost nužno proistječe iz različitosti vjerovanja i shvatanja... Dva programa života od kojih jedan počiva na predanosti ljudi samo Allahu, bez pridruživanja ortaka, a drugi se zasniva na pokornosti ljudi ljudima; lažnim božanstvima i raznim gospodarima. Među njima dolazi do sudaranja na svakom koraku u životu. Jer, svaki korak u životu u jednom od ta dva programa razlikuje se od drugog i sudara se s njim u potpunosti u takva dva programa i u takva dva sistema.

Tako tvrdoglav i žestok stav Kurejšija naspram poziva da "nema drugog Boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik" nije bio prolazni hir i omaška u Mekki. A, također, ni nasilnički, agresivni rat protiv

njega u Medini. Ni stav Jevreja u Medini prema ovom pokretu i njihovo savezništvo sa idolopoklonicima - a oni sljedbenici Knjige! - nije bio prolazni hir i omaška. I da Jevreji i Kurejšije okupe arapska plemena na Poluotoku u vojni pohod El-Ahzab s ciljem iskorjenjivanja i eliminiranja te opasnosti koja ugrožava sve samim činom nastanka države u Medini na temelju ovog vjerovanja i uspostave sistema vlasti shodno ovom jedinstvenom Božanskom Programu. Također, uskoro ćemo saznati da nije bilo slučajno da isti stav prema ovom pozivu i pokretu imaju kršćani - a oni su sljedbenici Knjige! - bez obzira da li to bili oni iz Jemena ili Šama ili oni izvan Jemena i Šama, pa sve do kraja Svijeta i povijesti. To su prirode stvari. To je u prvom redu priroda islamskog programa koji dobro poznaju - i osjećaju svojom prirodom - sljedbenici drugih programa. Priroda ustrajnosti na uspostavljanju Allahovog kraljevstva i vlasti na Zemlji, izbavljanju svih ljudi iz klanjanja i pokornosti ljudima i njihovom prebacivanju u okrilje pokornosti i klanjanja samo Allahu i rušenju materijalnih prepreka koje stoje na putu između "svih ljudi" i stvarne, istinske slobode izbora. Na drugom mjestu, to je priroda proturječnosti između dva programa života koji se ne susreću ni u malom ni u velikom, i želja sljedbenika zemaljskih programa da samelju Božanski Program koji ugrožava njihovo postojanje, programe i stanja prije nego što ih uništi. To je determinizam u kome, ustvari, nemaju izbora ni jedni ni drugi.

Ova neminovnost je činila svoje tokom vremena i kroz iskustva; ona se očituje u raznim oblicima potvrđujući i produbljujući nužnost završnog, posljednjeg koraka koji je obznanjen i najavljen u ovoj suri. Neposredni povodi koje spominju neka predanja samo su bili halke u dugom lancu koji se proteže kroz cijeli časni vjerovjesnički životopis i kroz cijeli islamski pokret od njegovih prvih dana.

I sa ovom širinom u gledanju na stvarne korijene tog stava i njegova permanentna kretanja, moguće je shvatiti i razumjeti ovaj posljednji korak. Uz ovo ne treba zanemariti ni neposredne povode, jer su oni, sa svojom ulogom, halke u tom dugom lancu.

Imam Begavi u svom tefsiru spominje da su komentatori Kur'ana rekli: Kada je Poslanik (alejhi's-selam) izišao i krenuo prema Tebuku, licemjeri su počeli širiti dezinformacije, a idolopoklonici su počeli kršiti ugovore, pa je Allah objavio ove ajete povodom njih uz davanje roka njima od četiri mjeseca - ako je sporazum s njima važio kraće od tog perioda, ili njegovo skraćivanje na četiri mjeseca - ako je važenje sporazuma bilo duže od tog perioda.

Imam Taberi, nakon prezentiranja mišljenja o komentaru početka sure, veli: Najispravnije je mišljenje onog ko kaže: Rok koji je Allah dao idolopoklonicima s kojima je sklopljen sporazum i kojima je dozvolio nesmetano kretanje Svojim riječima: *Putujte po svijetu još četiri mjeseca...* odnosi se na one s kojima je sklopljen sporazum, a koji su druge pomagali u borbi protiv Poslanika (alejhi's-selam) i prekršili sporazum prije isteka njegovog roka. A što se tiče onih koji nisu ni u čemu povrijedili sporazum, niti su ikoga protiv Poslanika (alejhi's-selam) pomagali, Allah (Uzvišeni) je naredio Svome Vjerovjesniku (alejhi's-selam) da ispuni ugovor s njima sklopljen do ugovorenog roka u Svojim riječima: *Mnogobošcima s kojima imate zaključene ugovore koje oni nisu ni u čemu povrijedili, niti su ikoga protiv vas pomagali, ispunite ugovore do ugovorenog roka. Allah zaista voli pobožne* (9/4).

Taberi također prenosi, svojim lancem prenosilaca od Mudžahida da je o Allahovim riječima: *Obznana od Allaha i Njegova Poslanika onim mnogobošcima s kojima ste zaključili ugovore...*, rekao: Oni s kojima je zaključen ugovor bili su Mudledž (jedno od plemena Kinane) i Arapi s kojima je postignut sporazum kao i oni koji su dobili garanciju. Kaže: Poslanik (alejhi's-selam) se vratio iz Tebuka, nakon završetka pohoda, i želio je da obavi hadždž. Potom je rekao: "Kod Bejtullaha dolaze mnogobošci i tavaf čine goli i ne želim obaviti hadždž sve dok ne bude drugačije." Poslao je Ebu Bekra i Aliju (Allah bio njima zadovoljan) i oni su obilazili ljude na Zil Medžazu, po pijacama i po svim mjestima obznanjujući onima s kojima je ugovor sklopljen da su sigurni četiri mjeseca, a to su sveti mjeseci koji se završavaju jedan iza drugog: dvadeset posljednjih dana Zu'l-Hidždžeta i zaključno sa prvih deset dana mjeseca rebi'u'l-ahira. Nakon toga, sporazum sa njima neće više važiti. Potom je obznanio i najavio svim ljudima borbu, osim ako budu vjerovali.[24] Svi su ljudi tada vjeru prihvatili i niko nije putovao."

Ovi neposredni povodi su nesumnjivo imali svoju težinu prilikom poduzimanja ovog odlučujućeg, posljednjeg koraka. Ali oni su samo halke u dugom lancu zasnovane u osnovi na velikoj, bazičnoj determinanti i neminovnosti, a to je temeljna kontradiktornost i oprečnost dva programa i nemogućnost suživota među njima osim u periodima nužde koji se neizostavno završavaju.

---

[24] Očito je iz kur'anskog teksta da je on dao sigurnost onima s kojima je sklopio ugovor, a koji ga nisu prekršili, do ugovorenog roka. Vjerovatno je Mudžahid (Allah bio njime zadovoljan) mislio na to općenito.

Šejh Rešid Rida - Allah mu se smilovao - želio je da obuhvati i da pregled svih halki lanca od početka misije - premda nije pokušao da pronikne u bit temeljne i konstantne razlike koja proizvodi ovaj lanac sa njegovim halkama i koja neminovno završava onako kako je završila -, pa kaže u komentaru Kur'ana *El-Menaru:*

Kategorički je poznata činjenica, o kojoj nema dileme, da je Allah (Uzvišeni) poslao Muhammeda, Svoga Poslanika i Posljednjeg Vjerovjesnika sa islamom kojim je upotpunio vjeru; učinio je ovaj nadnaravni Kur'an Njegovim najvećim dokazom ljudima i to u mnogobrojnim aspektima od kojih smo spomenuli one univerzalne u komentaru trećeg ajeta sure Alu Imran (tom I, str. 190.-228.). Utemeljio je ustanovu pozivanja Njemu na osnovu uvjerljivih i neoborivih racionalnih i naučnih dokaza;[25] zabranio je prisiljavanje i nasilno nametanje vjere, kao što smo to pojasnili u komentaru 156. ajeta iz sure El-Bekare (tom III, str. 26.-40.). Idolopoklonici su mu se suprotstavili; stavili su vjernike na kušnju mučenjem i ugnjetavanjem kako bi ih odvratili od vjere u Allaha; a i Poslanika (alejhi's-selam) silom su onemugućavali da vjeru prenese ljudima; i niko od njegovih sljedbenika nije bio siguran da neće biti ubijen ili mučen, osim ako je imao zaštitu saveznika ili rođaka. U izbjeglištvo su u etapama otišli mnogi. Onda je uslijedilo pojačavanje uznemiravanja Poslanika (alejhi's-selam). Čak su kovali zavjeru da ga trajno zatvore, ili protjeraju ili ubiju javno u Daru Nedvetu. Naposlijetku su dali prednost njegovom ubistvu. Allah mu je tada naredio iseljenje (hidžru) o čemu je već govoreno u komentaru VIII sure, ajet 30.: *I kad su ti nevjernici zamke razapinjali* (8/30). Poslanik (alejhi's-selam) je iselio, a slijedili su ga u tome njegovi drugovi koji su imali mogućnost da to urade. U mjestima gdje su iselili u Medini našli su ensarije, one koji su pomagali Allahu i Njegovom Poslaniku, one koji su voljeli muhadžire i davali im prednost nad sobom. Između njih i mekkanskih i drugih pagana je normalno, bilo stanje rata što je bilo u duhu općeg običaja u to vrijeme. Poslanik (alejhi's-selam) je sklopio sporazum sa Jevrejima iz Medine i okolnih mjesta o miru i saradnji. Oni su sporazum iznevjerili, izdali i prekinuli ga šurujući sa idolopoklonicima i pomažući im kad god bi poveli rat protiv Poslanika

[25] Neophodno je ovdje skrenuti pažnju na metod škole profesora šejha Muhammeda Abduhua, koja je pod utjecajem filozofije strane islamu, a to je, ustvari, Dekartova filozofija što ju je opredijelilo i usmjerilo da snažno potencira i naglašava ulogu razuma, dajući mu veći prostor i ulogu u doktrinalnim pitanjima više nego što to on objektivno zaslužuje. Zato je neophodno da racionalnim i naučnim dokazima pridodamo i intuitivne dokaze, također u ovoj vjeri i njihovu rezonanciju sa cjelokupnim ljudskim bićem uključujući razum i intelekt.

(alejhi's-selam), o čemu je bilo govora u komentaru sure El-Enfal u ovom džuzu.

Poslanik je sa idolopoklonicima sklopio sporazum na Hudejbiji o miru i sigurnosti za period od deset godina uz uvjete u kojima je bio krajnje blagonaklon prema njima. Bilo je to uz snagu i moć, a ne iz slabosti i poniženja. U pitanju je bila želja za mirom i širenjem vjere ubjeđivanjem i argumentom.[26] Pleme Huza'a je sklopilo s Poslanikom (alejhi's-selam) savez, a pleme Benu Bekr je ušlo u savez s Kurejšom. Onda su ovi napali one, a Kurejšije su ih pomogle oružjem i time prekršili ugovor. To je bio razlog obnavljanja općeg rata s njima i oslobađanja Mekke, što je slomilo snagu i moć idolatrije i ponizilo njene pristalice. Međutim, oni se nisu prestajali boriti protiv njega kad god su to i gdje god su to mogli. Ustanovljeno je, kroz iskustvo s njima, da oni ne poštuju sporazume ni u stanju moći ni kada su slabi, da se ne može biti sigurno u to da neće prekršiti sporazum i pobuniti se, kao što se navodi u 7. ajetu ove sure koji će uskoro doći: *Kako će mnogobošci imati ugovor sa Allahom i Poslanikom Njegovim?!...* pa sve do kraja 12. ajeta: *Onda se borite protiv kolovođa bezvjerstva - za njih, doista, ne postoje zakletve - da bi se okanili.* Tj. ne postoje sporazumi i zakletve koje oni poštuju i ispunjavaju. Misli se na to da je nemoguće da muslimani žive s njima na temelju poštivanja sporazuma i da svaka strana bude sigurna od zla i agresije druge strane sve dok oni ostaju u svojoj idolatriji koja nema zakona na koji bi se pozivala pa da vjeruje u obaveznost ispunjavanja i poštivanja sporazuma, jer to nalaže njihova vjera. A kako bi to i bilo kada su ih pretekli u kršenju sporazuma oni koji su bili preči da ga poštuju, a to su kitabije - sljedbenici Knjige?![27]

---

[26] To je ispravno i tačno ako se misli da je širenje vjerovanja ubjeđivanjem i argumentom princip ovog pokreta. Ali ta tvrdnja prelazi svoj sigurnosni okvir ako se njome misli i želi reći da je džihad u islamu samo odbrambenog karaktera (odbrana muslimana) i da je mir obavezan u drugom slučaju, kao što je namjera i tendencija autora (Allah mu se smilovao).

[27] Doista je čudno da autor (Allah mu se smilovao) i pored činjenice da se dotakao ove temeljne istine koja predstavlja osnovni postulat nemogućnosti koegzistencije na osnovu ugovora između islamskog, paganskog i bloka sljedbenika Knjige - osim u određenim periodima koji ne predstavljaju trajnu osnovu -, smatra da mirovni sporazumi čine temelj u odnosima između islamskog i drugih blokova u slučaju da ne postoji agresija i napad na muslimane u njihovim zemljama! Te da je to uvijek i trajno moguće, a da je drugačiji odnos izuzetak! Kao i da je naredba specijalno vezana za idolopoklonike na Arabijskom poluotoku. (Ovo je relativno tačno ali istina vezana za idolopoklonike općenito identična je onoj vezanoj za idolopoklonike na Arabijskom poluotoku, kao što ćemo pojasniti komentirajući tekstove.)

Ovo je šeriatskopravni temelj na kome se zasniva apsolutno poništavanje i odbacivanje njihovih zakletvi i ugovora kao i ispunjavanje ugovora do ugovorenog roka onima koji su ih se pridržavali, kako se navodi u ovoj suri. Smisao ove odredbe je uklanjanje ostataka idolatrije sa Arabijskog poluotoka silom i rezervaciju ugovora samo za muslimane uz uvažavanje ranije spomenutih principa u 190. ajetu iz sure El-Bekare: *I borite se na Allahovom putu protiv onih koji se bore protiv vas...*, i 61. ajetu iz sure El-Enfal: *Ako oni budu skloni miru, budi i ti sklon...* koliko god je to moguće. Iako većina učenjaka smatra da je ovaj ajet derogiran ajetom o borbi (*ajetu's-sejf*) iz ove sure i da se poništavaju ugovori sa idolopoklonicima."

Očito je iz ovog izlaganja i osvrta na njega - iz komentara sure koji dolazi kasnije u *Tefsiru'l-Menaru* - da i pored dosezanja i doticanja izvornog, dubinskog razloga koji se krije iza ovog lanca poništavanja ugovora i iskorištavanja prve prilike za otpočinjanje rata protiv islama i njegovih sljedbenika od strane idolopoklonika i sljedbenika Knjige, autor ne prati ovaj razlog do njegovih korijena, ne vidi njegov produžetak i obuhvatnost, ne uočava veliku istinu u prirodi ove vjere; prirodi njenog dinamičnog programa i prirodi korjenite divergencije između Allahovog i ljudskih programa s kojima nema susreta niti podudarnosti ni u čemu i, shodno tome, nije moguća dugotrajnija koegzistencija između tabora utemeljenih na Allahovom programu i ovih programa u osnovi!

Profesor Muhammed Izet Derveza u svom komentaru ove sure u djelu *Et-Tefsiru'l-hadis* vrlo je daleko od ove velike istine. On u osnovi ne vidi i ne dotiče se ovog izvornog, dubinskog razloga. To je stoga što je on, kao i drugi savremeni autori pragmatičari, okupiran, pod pritiskom teškog i nezavidnog stanja muslimanske populacije i vanjske snage ateističko-paganskog tabora i tabora sljedbenika Knjige u ovom vremenu, iznalaženjem dokaza i potvrde da je ova vjera miroljubiva i pacifistička, koju ništa drugo ne zanima nego da u miru egzistira unutar svojih granica. I kad god je moguće sklopiti primirje i sporazum, ona je veoma zainteresirana za to i ni jedan drugi cilj ne smatra ravnim tome cilju.

Otuda on ne vidi povoda ovim novim, posljednjim tekstovima iz sure Et-Tewbe, osim kršenja sporazuma sa Poslanikom (alejhi's-selam) od strane nekih idolopoklonika; a sura potvrđuje i štiti sporazume s onima koji ih nisu prekršili, bez obzira da li oni bili privremeni ili trajni; pa i kad istekne rok tim njihovim sporazumima, dozvoljeno je sklopiti s njima nove sporazume. A takav je slučaj i sa samim onima koji ih krše. Ajeti etapnog

karaktera (prema tom mišljenju) osnova su kojom se ograničava općenito značenje posljednjih ajeta u ovoj suri!!!

Komentirajući ajet: *Mnogobošcima s kojima imate zaključene ugovore koje oni nisu ni u čemu povrijedili, niti su ikoga protiv vas pomagali, ispunite ugovore do ugovorenog roka. Allah zaista voli pobožne. Kada prođu sveti mjeseci, onda ubijajte mnogobošce gdje god ih nađete, zarobljavajte ih, opsjedajte i na svakom prolazu dočekujte! Pa ako se pokaju i budu namaz obavljali i zekjat davali, ostavite ih na miru, jer Allah zaista prašta i samilostan je (9/4-5)*, on o ovome kaže:

"U ova dva ajeta, a i onima prije njih, prezentirane su slike iz Vjerovjesnikova (alejhi's-selam) životopisa iz posljednjeg perioda medinske ere. U njima se govori o mirovnim sporazumima između muslimana i idolopoklonika nakon oslobođenja Mekke, koji su se možda protezali i na period prije toga; neki idolopoklonici su ostali privrženi svojim sporazumima, a neki među njima su prekršili te sporazume ili su se kod njih pojavili znaci kršenja ili izdaje."

"Ranije smo već skrenuli pažnju na to da komentatori i tumači Kur'ana nazivaju drugi od ova dva ajeta, o kojima sada govorimo, *ajetu's-sejf* i smatraju da on derogira svaki ajet koji govori o telerantnosti i popustljivosti prema idolopoklonicima, o davanju vremena njima, neobraćanju pažnje na njih, velikodušnosti prema njima i okretanju od njih i da on nalaže bezuvjetno borbu protiv njih. Neki od tih komentatora izuzimaju one s kojima je ugovor sklopljen do kraja perioda važenja sporazuma, a neki od njih ne izuzimaju ni njih i ne dozvoljavaju prihvatanje bilo čega drugog osim islama od tih osoba nakon objave ovog ajeta. Upozorili smo na ekstremizam takvog stava i njegovu oprečnost kur'anskim rezolucijama koje sadrže jasne propise o nevođenju rata osim protiv neprijatelja, ostavljanju onih koji se ponašaju miroljubivo i lojalno i dobrohotnom i pravednom postupanju prema njima. Komentatori ponavljaju svoja mišljenja i predanja starih klasičnih komentatora o povodu objavljivanja ovog ajeta. Ibni Kesir navodi mišljenje Ibni Abbasa (Allah bio njime zadovoljan) da ajet naređuje Vjerovjesniku (alejhi's-selam) da se bori protiv onih s kojima je sporazum sklopio dok ne prihvate islam i da poništi obavezu i ugovor koji je s njima sklopio. Isti komentator navodi čudno mišljenje Sulejmana ibni Ujejnea koje predstavlja spoj ovih i drugih ajeta, iz ove i drugih sura, koji nisu došli u kontekstu govora o borbi protiv idolopoklonika; on ih naziva *el-esjaf* - sablje, i kaže: "Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je poslao Aliju ibni Ebi Taliba s ovim ajetima da ih saopći i predoči ljudima u najvažnijem danu hadždža. U te ajete spada i ovaj ajet koga je

nazvao sabljom protiv arapskih idolopoklonika i sabljom uperenom protiv sljedbenika Knjige, a to je ovaj ajet iz sure Et-Tewbe: *Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru - sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno* (9/29); tu spada i ajet također iz sure Et-Tewbe, a koji je nazvan sabljom protiv licemjera: *O Vjerovjesniče, bori se protiv nevjernika i licemjera i budi prema njima strog! Prebivalište njihovo biće džehennem, a grozno je on boravište* (9/73). U to se ubraja i ajet iz sure El-Hudžurat, sablja protiv pobunjenika: *Ako se dvije skupine vjernika sukobe, izmirite ih; a ako jedna od njih ipak učini nasilje drugoj, onda se borite protiv one koja je učinila nasilje sve dok se Allahovim propisima ne prikloni* (49/9). Čudno je da Taberi smatra da ovaj ajet obuhvata i one s kojima je sporazum sklopljen, kao i one s kojima sporazum nikako nije sklapan bez ikakve razlike među njima, premda je utvrdio u kontekstu govora o ovom ajetu iz sure El-Mumtehine: *Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji ne ratuju protiv vas zbog vjere i koji vas iz zavičaja vašeg ne izgone - Allah, zaista, voli one koji su pravični* (60/8), da je on jasan i važeći, da Allah ne zabranjuje muslimanima dobročinstvo i pravičnost prema onima koji se prema njima odnose miroljubivo, dobrosusjedski i neutralno bilo koje vjere bili. Takvi mogu biti i oni s kojima se nije sklopio sporazum!"

"Sve ovo, uz činjenicu da se ajet, kako se jasno vidi iz njegovog smisla i konteksta, odnosi samo na borbu protiv idolopoklonika s kojima je sklopljen sporazum, a koji su ga prekršili, tako da se može reći da je tretiranje ovog ajeta kao *ajetu's-sejf* i smatranje da on obuhvata apsolutno svakog idolopoklonika jednako davanju ajetu značenja koje ovaj kontekst i sadržaj ne dozvoljavaju. Takav je slučaj smatrati ajet derogiranim zbog odredaba sadržanih u brojnim ajetima koji nose pečat opće važnosti, kao npr. neprisiljavanje u prihvatanju vjere, pozivanje u Allahovu vjeru mudro i lijepim savjetom, raspravljanje na najljepši način i podstrekivanje na činjenje dobročinstva i pravičnosti prema onima koji se ne bore protiv muslimana niti ih iz domova njihovih izgone, našta smo već ukazali u mnogim ranijim prilikama. Uskoro će u kontekstu doći ajet koji sadrži izričitu naredbu muslimanima da se pridržavaju ugovora koji su sklopili s mnogobošcima kod Časnog Hrama sve dok se oni budu ugovora pridržavali. U ovom ajetu je snažan argument osnovanosti onoga što tvrdimo, inšallah."

U povodu propisa koje sadrže ova dva ajeta moguće je postaviti dva pitanja: 1.) izuzetak koji se spominje u prvom od ta dva ajeta ograničen je

istekom ugovorenog roka. Jesu li onda idolopoklonici s kojima je ugovor sklopljen nakon završetka ugovorenog roka predmet obznane od Allaha i Njegova Poslanika, proizlazi da je obavezno boriti se protiv njih? Stavovi komentatora sadrže pozitivan odgovor na ovo pitanje. Mi nismo naišli na pouzdano predanje od Vjerovjesnika (alejhi's-selam) o ovom pitanju. Mislimo da se stav komentatora može staviti pod lupu, ako se njime misli i želi uopćavanje. Ovo pitanje moguće je malo pojasniti: Oni s kojima je ugovor sklopljen ili su bili neprijatelji muslimanima prije ugovora, i među njima je došlo do rata, a onda su muslimani s njima sklopili sporazum, kao što je to bio slučaj sa Kurejšom i njihovim sporazumom sa Poslanikom (alejhi's-selam) na Hudejbijji, ili su željeli miran suživot sa muslimanima bez prethodnog neprijateljstva i borbe među njima. A ovaj ajet iz sure En-Nisa': *osim onih koji se sklone kod nekog plemena s kojim vi imate ugovor o nenapadanju, ili vama dođu, a teško im je da se bore protiv vas ili plemena svog. A da Allah hoće, okrenuo bi ih protiv vas i oni bi se, uistinu, protiv vas borili. Ako vas takvi ostave na miru i ne napadaju vas, i ako vam ponude mir, onda vam Allah ne daje nikakva prava protiv njih* (4/90), govori, prema našem uvjerenju, o konkretnom slučaju sličnom ovom. U predanjima iz životopisa Vjerovjesnika (alejhi's-selam) navode se neki primjeri. Ibni Sa'd prenosi da je Vjerovjesnik sklopio sporazum sa Beni Sahrom, ogrankom plemena Kinane, da ih neće napadati, a ni oni protiv njega neće poduzimati vojne pohode, niti će se priključivati drugima protiv njega, niti će pomagati neprijatelje protiv njega. Napisao je i dokument o sporazumu među njima. Ovaj ajet, a i drugi, ne sadrže zabranu obnove ili produženja sporazuma sa ovima ili onima ako to oni žele, pod uvjetom da nisu prekršili prethodni sporazum niti su imali namjeru izdati. Muslimani nemaju pravo odbiti takvu ponudu jer im je naređeno da se bore protiv onih koji se bore protiv njih i na bilo koji način atakuju na njih. Ajet koji uskoro slijedi i u kome se jasno i izričito naređuje muslimanima da se pridržavaju ugovora kojeg su zaključili sa mnogobošcima ukoliko ga se oni budu pridržavali, sadrži aludira na ono šta kažemo.

Drugo pitanje se odnosi na značenje koje sadrži posljednji dio drugog ajeta, a to je da je ostavljanje mnogobožaca na miru i nepoduzimanje borbenih aktivnosti protiv njih zbog kršenja sporazuma uvjetovano njihovim pokajanjem zbog mnogoboštva, obavljanjem namaza i davanjem zekjata.

"Ono što se nama čini i prvo naumpada u povodu ovog pitanja je da su mnogobošci, nakon što su prekršili sporazum te se zbog toga muslimani borili protiv njih, izgubili pravo na sporazum po drugi put. A

muslimani su zadobili pravo da nametnu uvjet koji će im garantirati sigurnost i mir, a to je njihovo pokajanje i odstupanje od idolatrije, prihvatanje islama i izvršavanje njegovih obrednih i imovinskih obaveza. Ovo se ne smatra prinudom u vjeru ne gledajući na to da idolatrija predstavlja oličenje dekadencije i sunovrata čovječanstva i njegovog potčinjavanja nesuvislim snagama, idejama i vjerovanjima, protivnim razumu, logici i istini, kao što predstavlja i oličenje džahilijjetskog sistema sa njegovim nasilničkim tradicijama, ružnim običajima i prezrenim fanatizmima. Islam, koji im uvjetuje ulazak u njega, garantira im spas od svega toga i njihovo uzdizanje do nivoa ljudskog savršenstva u intelektualnom, etičkom, obrednom, doktrinalnom i praktičnom pogledu. No, i pored toga, mi smatramo da ajeti sadrže zabranu muslimanima da obnove sporazum po drugi puta sa onima koji ga prekrše nakon rata, ako je to u njihovom interesu. Može se desiti da nisu u stanju nastaviti rat niti ih potčiniti silom. Allah (Uzvišeni) najbolje zna."

Uočljivo je i jasno iz ovih citata koje smo naveli, i njima sličnih, iz cijelog autorovog komentara, da on u osnovi ne zamjećuje i ne obraća pažnju na apsolutno pravo islama da se kreće po zemlji s ciljem oslobođenja čovječanstva od ropstva ljudima i njihovo vraćanje predanosti samo Allahu kad god je to u mogućnosti, bez obzira da li postojala agresija na njegove sljedbenike unutar njegovih teritorijalnih granica ili ne. On u osnovi odbacuje ovaj princip. A to je princip na kojem se bazira i temelj džihada u islamu. Bez njega Allahova vjera gubi pravo eliminiranja i otklanjanja materijalnih prepreka sa puta misije. Gubi također svoju ozbiljnost i realističnost u sučeljenju sa ljudskom stvarnošću njoj primjerenim, odgovarajućim sredstvima, u različitim fazama, s uvijek novim sredstvima. U tom slučaju bi on materijalnim snagama morao suprotstaviti ideološku misiju. A to je izigravanje i besmislica koju Allah ne želi Svojoj vjeri na Zemlji.[28]

Također je očito da autor ne obraća pažnju na prirodu akcionog programa u islamu i njegovog sučeljavanja sa stvarnošću adekvatnim sredstvima. On posljednje, definitivne i konačne propise posmatra u svjetlu prethodnih etapnih tekstova ne uzimajući u obzir da su prethodni tekstovi tretirali konkretne slučajeve i stanja koja se razlikuju od slučaja kojeg tretiraju konačni, posljednji tekstovi. Istina je da ovi propisi nisu abrogirani u smislu da ih nije dozvoljeno primjenjivati, bez obzira na okolnosti, nakon

[28] V. ono što smo napisali o džihadu i ono što smo preuzeli i prenijeli iz knjige prof. Mewdudija, *El-Džihadu fi sebilillahi,* u IX džuzu *Zilala,* str. 175-243.

objave posljednjih, završnih propisa. Oni ostaju na snazi i tretiraju slučajeve i stanja identično onima koja su i ranije tretirali i na koja su se odnosili. Ali oni ne sputavaju muslimane u situaciji kada se suoče sa slučajevima na koje se odnose posljednji tekstovi, ukoliko su u mogućnosti da ih realiziraju.

U ovom pitanju postoji potreba za širinom, fleksibilnošću i spoznajom prirode ove vjere i prirode njenog akcionog programa, kako smo već spomenuli.

Naposljetku, vraćamo se riječima kojima smo započeli prethodni pasus:

"Onaj ko preispituje i proučava događaje vezane za vjerovjesnički životopis, vidi kroz njih povijesnu stvarnost islamskog dinamičnog programa. I ko, također, proučava samu prirodu ovog programa, njegove etape i ciljeve, jasno vidi da je ovaj prijelomni korak u odnosima između islamskog tabora na Arabijskom poluotoku i ostalih, idolopokloničkih tabora - a također i u odnosima između njega i kršćanskih tabora koji se ustanovljuju u ovoj suri - došao u svoje vrijeme, da je teren za njega pripremljen, da su uvjeti za to sazreli i ovaj prirodan korak učinjen u zacrtano i predviđeno vrijeme."

Iskustvo iza iskustva otkrilo je neumoljivi zakon koji regulira odnose između muslimanskog društva, koje samo Allahu pripisuje Božanske osobine i prerogative, pravo vlasti, upravljanja i donošenja zakona, i džahilijjetskih društava koja sve ovo pripisuju nekom drugom mimo Allaha, ili Mu u tome pripisuju ortake. Ovaj neminovni zakon je zakon sukobljavanja o kome govore Allahove (Uzvišenog) riječi: *A da Allah ne suzbija neke ljude drugima, do temelja bi bili porušeni manastiri, i crkve, i havre, a i džamije u kojime se mnogo spominje Allahovo ime (22/40)*, i o kome Allah (Uzvišeni) također kaže: *A da Allah ne suzbija ljude jedne drugima, na Zemlji bi, doista, nered nastao (2/251)*.

Posljedice ovog neopozivog, neminovnog zakona su se pojavile u dva uočljiva fenomena:

- napredovanje islama korak po korak, iz bitke u bitku, fazu po fazu u širenju Allahovog programa na Zemlji i dostavljanju Allahove Riječi u jednoj po jednoj zemlji, jednom po jednom plemenu, na svom putu dostavljanja te Riječi cijelom čovječanstvu, otklanjajući pri tome materijalne prepreke koje su ometale ovu opću obznanu i dostavljanje svim ljudima, sve dok nije oslobođena Mekka i oslabljenja moć Kurejšija kao najveće prepreke na putu islamskog napredovanja. Havazin i Sekif iz Taifa, najjača plemena poslije Kurejša koja su stajala na putu islamskog širenja, predala su se. Islam je postao snaga od koje je strahovao neprijatelj i koja je omogućila posljednji, odlučujući korak na Poluotoku - kao pripremna, odskočna daska za daljnja napredovanja na Allahovoj zemlji kad god se dobiju povoljne okolnosti za svaki slijedeći korak sve dok se nered i smutnja ne eliminiraju i sva vjera bude samo Allahu ispovijedana.

- Drugi od ova dva fenomena jeste kršenje sporazuma koje su džahilijjetski tabori sklapali sa muslimanima - u različitim okolnostima - jednog po jednog, kad god bi im se ukazala povoljna prilika za kršenje, kod pojave prve indicije koja ukazuje na to da je islamski tabor u neprilici i teškoći koja mu egzistencijalno prijeti, ili, u najmanju ruku, čini ovo kršenje sigurnim i bez posljedica po mnogobošce koji to čine, a prije njih i sljedbenike Knjige. Ovi sporazumi, osim u rijetkim slučajevima, nisu bili plod stvarne želje za mirom sa islamom i izmirenjem sa muslimanima. Oni su bili rezultat realne nužde do određenog vremena. Džahilijjetski tabori ne mogu dugo podnijeti da gledaju islam uspravnim i živim pred sobom, u osnovi svoga postojanja protivrječnim njihovom postojanju, korjenito suprotnom u nebitnim i bitnim elementima njihovih programa, prijeteći njihovom opstanku svojom istinom, životnošću, pokretljivošću dinamičnošću i poletu u cilju rušenja svih lažnih božanstava i vraćanja svih ljudi predanosti samo Allahu.

Ovaj posljednji fenomen i temeljni princip na kojem se taj fenomen zasniva a kojeg je Allah (Uzvišeni) definirao u Svojim riječima o mnogobošcima: *Oni će se neprestano boriti protiv vas da vas odvrate od vjere vaše, ako budu mogli* (2/217). A o sljedbenicima Knjige On kaže: *Mnogi sljedbenici Knjige jedva bi dočekali da vas, pošto ste postali vjernici, vrate u nevjernike, iz lične zlobe svoje, iako im je istina poznata* (2/109). U istoj suri On, također, kaže: *Ni Jevreji, ni kršćani neće biti tobom zadovoljni sve dok ne prihvatiš vjeru njihovu* (2/120). Uzvišeni objavljuje i obznanjuje ovim kategoričkim tekstovima jedinstvo cilja svih džahilijjetskih tabora u pogledu islama i muslimana, kao i snažno insistiranje na ovom cilju tokom svakog vremena i njegovu neuvjetovanost nekom okolnošću ili vremenom!

Bez spoznaje ovog nepromjenljivog zakona u prirodi odnosa između islamskog i džahilijjetskog tabora i tumačenja fenomena koji proistječu iz njega - tokom povijesti - u svjetlu tog zakona, nije moguće razumjeti narav džihada u islamu, niti karakter tih dugotrajnih sukoba između džahilijjetskih blokova i islamskog bloka; nije moguće, također, shvatiti motive prvih mudžahida, niti tajne islamskih osvajanja, niti tajne pagansko-krstaških ratova koji nikada nisu prestajali tokom četrnaest vijekova i koji se još uvijek vode protiv potomaka muslimana - mada su se na njihovu žalost udaljili od suštine islama i od njega im je ostalo još samo ime - u svim komunističkim, paganskim i krstaškim taborima: u Rusiji, Kini, Jugoslaviji, Albaniji, u Indiji i Kašmiru, u Etiopiji, Zanzibaru, Kipru, Keniji, Južnoj Africi i SAD-u. Ovome treba pridodati i zvjerske, zločinačke operacije istrjebljenja i uništenja prethodnica i vijesnika islamskog preporoda diljem islamskog svijeta - ili, preciznije rečeno, koji je bio islamski - kao i saradnju komunističkih, paganskih i križarskih sistema sa režimima koji realiziraju uništenje ovih prethodnica, pružanje ruke prijateljstva takvim režimima, davanje pomoći koje graniči sa potpunim izdržavanjem i uspostavljanje zida šutnje oko njih dok oni uništavaju ove plemenite i časne prethodnice!

Ništa od ovoga se ne može shvatiti bez spoznaje tog neizbježnog zakona i fenomena u kojima se on očituje.

Taj zakon se jasno ispoljio - kako smo već rekli - neposredno pred objavljivanje sure Et-Tewbe, a nakon oslobođenja Mekke u ova dva fenomena o kojima smo maloprije govorili. Postalo je jasno i očito da je neophodno poduzeti energičnu mjeru na Poluotoku, kako prema mnogoboščima, a s time ćemo se suočiti u ovom odjeljku sure, tako i prema sljedbenicima Knjige, s čime ćemo se suočiti odmah u slijedećem odjeljku i onom poslije njega.

Međutim, jasnoća svega toga tadašnjem muslimanskom vodstvu nije značila i jasnoću istog stepena i intenziteta, za sve zajednice i grupe u muslimanskom društvu. Naročito kada su u pitanju novopridošli vjernici i oni čija je srca trebalo pridobiti za vjeru pored onih čija su srca bila slaba i pored licemjera.

U muslimanskom društvu je bilo i onih - možda su i neki od tih bili i među najodabranijim muslimanima - koji su se ustručavali anulirati ugovor sa svim mnogoboščima - nakon četiri mjeseca sa onima koji su prekršili ugovore, onima čiji su ugovori bili privremeni i onima koji se nisu borili protiv muslimana makar i ne bilo ugovora sa njima te onima čiji je ugovor važio za period manji od četiri mjeseca - a nakon isteka ugovornog roka za one čiji su ugovori bili ograničeni nekim rokom, a nisu ničim povrijedili ugovor niti su ikoga pomagali protiv muslimana. Iako im je bilo shvatljivo odbacivanje ugovora sa onima koji ih krše i onima od čijeg se vjerolomstva nije sigurno, kao što je prethodno spomenuto u etapnoj normi sadržanoj u suri El-Enfal: *Čim primijetiš vjerolomstvo nekog plemena, i ti njemu isto tako otkaži ugovor - Allah uistinu ne voli vjerolomnike* (8/58) možda im je anuliranje ugovora sa ostalim mnogoboščima, nakon četiri mjeseca ili nakon određenog roka, izgledalo protivno onome što su uobičajili u pogledu sporazuma sa onima koji sporazum žele, pomirenja sa onima koji primirje žele i ostavljanja onih koji se primirja drže. Ali, Allah (Uzvišeni) je želio nešto što je mnogo veća i ozbiljnija stvar od uobičajenog i korak iza onoga dokle su stvari stigle!

U muslimanskom društvu je bilo i onih - a možda je među takvima bilo i najodabranijih muslimana - koji su smatrali da nije više neophodno voditi borbu protiv svih mnogobožaca i ići za njihovim tragom sve dok ne prihvate islam, nakon što je islam postao dominantan na Poluotoku i nakon što su preostali samo tu i tamo razbacani džepovi od kojih danas nema bojazni za islam. A i očekivati je da se malo pomalo, u sjeni mira, vrate u islam. Ova situacija karakterizira suzdržljivost i neraspoloženje prema borbi protiv rodbine, prijatelja i onih s kojima ih vežu različiti društveni i ekonomski odnosi i veze kad god se ukaže nada da će oni ući u islam bez ove nasilne operacije. Ali Allah (Uzvišeni) je želio da spona okupljanja bude isljučivo vjera, da Arabijski poluotok bude čisto islamska zona, da cijelo to područje bude njegova sigurna baza i utočište, znajući da Bizantinci pripremaju napad na granicama Šama (Sirije i Jordana), o čemu će biti govora!

U muslimanskom društvu je bilo i onih - a možda su neki od njih bili među najodabranijim muslimanima - koji su se bojali ekonomske stagnacije koju su očekivali uslijed prekida trgovačkih i ekonomskih veza na području Poluotoka zbog objave općeg rata protiv svih idolopoklonika na njemu i utjecaja takvog čina na sezonu hadždža, osobito nakon obznane da idolopoklonik neće moći nakon ove godine hadždž obavljati i da mnogobošci ne mogu održavati Allahove džamije; naročito kada se tom

razlogu dodaju nepostojanje nužde za ovakvom mjerom i da postoji mogućnost stizanja do tog cilja miroljubivim, sporim sredstvima. Ali Allah (Uzvišeni) želio je da spona okupljanja bude isključivo vjera - kako je već rečeno - i da vjerovanje na vagi vjerničkih srca bude pretežnije od svega drugog, svejedno da li se radilo o rodbinskim i prijateljskim vezama, ili koristi i interesima. On je (Uzvišeni) također želio da ih poduči da je samo On opskrbitelj i da ova pojavna, vanjska sredstva opskrbe nisu i jedina sredstva koja im On Svojom moći može potčiniti.

U muslimanskom društvu je bilo i malodušnih, nestabilnih, onih čija srca treba pridobiti, licemjera i drugih koji su ušli u Allahovu vjeru u grupama, a još se na njima nije uočavao islamski pečat i karakter, od onih koji su se plašili borbe protiv svih mnogobožaca, koji su se bojali slabe prođe uslijed uništenja sajamskih sezona, malog stepena sigurnosti u pogledu trgovine i kretanja, prekida veza i komunikacija i ličnih i imovinskih izdataka koje zahtijeva opći džihad. Osoba iz ove kategorije nije u sebi nalazila motiv za podnošenje svega ovoga, jer je ona ušla u islam koji dominira, koji vlada i koji je stabilan. U pitanju je profitabilna transakcija bez velikog napora. A što se tiče ovoga što oni traže od njega, šta oni imaju s njime, ta oni su novoobraćenici u islam i za njih su nove njegove obaveze. Allah (Uzvišeni) želi da pročisti njihove redove i srca, pa kaže muslimanima: *Zar mislite da ćete biti ostavljeni, a da Allah ne ukaže na one među vama koji se bore i koji, umjesto Allaha i Poslanika Njegova i vjernika, nisu uzeli nikoga za prisna prijatelja? - A Allah dobro zna ono što radite* (9/16).

Ovi isprepleteni slučajevi u izmiješanom muslimanskom društvu nakon oslobođenja zahtijevali su ovo dugačko, detaljno objašnjenje mnogostrukim stilovima i sugestijama u ovom pasusu, kako bi se izliječili i otklonili recidivi i naslage iz prošlosti u dušama, poremećaji u redovima i dileme čak i u srcima nekih iskrenih muslimana.

Iziskivali su da sura započne ovom općom obznanom kojom se Allah i Njegov Poslanik distanciraju od mnogobožaca i da se proglas o obznani od Allaha i Njegova Poslanika ponovi nakon samo jednog ajeta istim intenzitetom i visokim tonom. Tako da u srcu vjernika ne ostane želja za održavanjem veze sa narodom od koga se distanciraju Allah i Njegov Poslanik:

Obznana od Allaha i Njegova Poslanika onim mnogobošcima s kojima ste zaključili ugovore (9/1).

i proglas od Allaha i Njegova Poslanika ljudima na dan velikog hadždža: "Allah i Njegov Poslanik ne priznaju mnogobošce" (9/3).

Iziskivali su umirivanje vjernika i zastrašivanje mnogobožaca potvrdom da će Allah nevjernike osramotiti i da oni koji se okrenu od Upute, Allahu neće umaći niti izbjeći Njegovu kaznu:

"Putujte po svijetu još četiri mjeseca, ali znajte da Allahu nećete umaći i da će Allah nevjernike osramotiti" (9/2).

Pa ako se pokajete, to je za vas bolje; a ako se okrenete, znajte da Allahu nećete umaći! A nevjernike obraduj kaznom nesnosnom! (9/3).

Iziskivali su osudu i čuđenje zbog činjenice da mnogobošci imaju ugovor sa Allahom i Poslanikom Njegovim, osim sa onima koji su ugovor sklopili i koji su ga se pridržavali, pa će se pridržavati tog ugovora do određenog roka, ukoliko ga se i oni budu pridržavali, uz podsjećanje vjernika da mnogobošci ne poštuju sporazum kada su oni u pitanju, niti se ustručavaju od napada na njih, ako su to u mogućnosti učiniti; i uz predočavanje njihovog nevjerstva i laži i kada ponekad prijetvorno iskazuju ljubav zbog njihove snage i moći:

Kako će mnogobošci imati ugovor sa Allahom i Poslanikom Njegovim?! - Ali, s onima s kojima ste ugovor kod Časnog hrama zaključili, sve dok se oni budu ugovora pridržavali, pridržavajte se i vi, jer Allah zaista voli pobožne. Kako, kada oni, ako bi vas pobijedili, ne bi, kad ste vi u pitanju, ni srodstvo ni sporazum poštivali?! Oni vam se ustima svojim umiljavaju, ali im se srca protive, većina njih su nevjernici. Oni Allahove ajete za ono što malo vrijedi zamjenjuju, pa od puta Njegova odvraćaju; zaista je ružno kako postupaju. Ni rodbinstvo ni sporazum, kada je vjernik u pitanju, ne poštuju, i sve granice zla prekoračuju (9/7-10).

Iziskivali su podsjećanje na gorka iskustva i sjećanja u dušama muslimana i provociranje osjećanja gnušanja, želje za osvetom i zaliječenjem grudi kada su u pitanju njihovi neprijatelji, Allahovi neprijatelji i neprijatelji Njegove vjere:

Zar se nećete boriti protiv ljudi koji su zakletve svoje prekršili i nastojali da protjeraju Poslanika, i prvi vas napali? Zar ih se bojite? Preče je da se Allaha bojite, ako ste vjernici. Borite se protiv njih! Allah će ih rukama vašim kazniti i poniziti, a vas će protiv njih pomoći, i grudi vjernika zaliječiti i iz srca njihovih brigu odstraniti. A Allah će onome kome On hoće oprostiti. - Allah sve zna i mudar je (9/13-15).

Iziskivali su istovremeno naredbu o totalnoj diferencijaciji na osnovu vjerovanja i suprotstavljanja osjećanjima rodbinstva i interesa, izbor između njih i Allaha, Njegovog Poslanika i borbe na Njegovom putu i poziciju muslimana na razmeđu puteva:

O vjernici, ne prijateljujte ni sa očevima vašim ni sa braćom vašom ako više vole nevjerovanje od vjerovanja. Onaj od vas koji bude s njima prijateljevao, taj se doista prema sebi ogriješio. Reci: "Ako su vam očevi vaši, i sinovi vaši, i braća vaša, i žene vaše, i rod vaš, i imanja vaša koja ste stekli, i trgovačka roba za koju strahujete da neće prođe imati, i kuće vaše u kojima se prijatno osjećate miliji od Allaha i Njegova Poslanika i od borbe na Njegovom putu, onda pričekajte dok Allah Svoju odluku ne donese. A Allah grešnicima neće ukazati, na pravi put" (9/23-24).

Zahtijevali su njihovo podsjećanje na Allahovu pomoć koju su imali, na mnogim bojištima, a najbliže je bilo ono na Hunejnu na kojem su doživjeli poraz. Samo im je Allah tada pomogao Svojom vojskom i učvršćenjem Svoga Poslanika:

Allah vas je na mnogim bojištima pomagao, a i onoga dana na Hunejnu kad vas je mnoštvo vaše zanijelo, ali vam ono nije ni od kakve koristi bilo, nego vam je zemlja, koliko god da je bila prostrana, tijesna postala, pa ste se u bijeg dali. Zatim je Allah na Poslanika Svoga i na vjernike milost Svoju pustio, i vojske koje vi niste vidjeli poslao i one koji nisu vjerovali na muke stavio; i to je bila kazna za nevjernike (9/25-26).

Iziskivali su, naposljetku, njihovo umirivanje u pogledu opskrbe, za koju su se plašili zbog slabe sezone i prekida trgovine i njihovo podsjećanje da opskrba zavisi od Allahove volje, a ne ovih vanjskih uzroka, kako oni misle:

O vjernici, mnogobošci su sama pogan, i neka više ne dolaze na hadždž Časnom hramu poslije ovogodišnjeg hadždža. A ako se bojite oskudice, pa Allah će vas, ako hoće, iz obilja Svoga imućnim učiniti. Allah zaista sve zna i mudar je (9/28).

Ova potvrđivanja i proklamacije, ove sugestije i animacije, i ova dugotrajna kampanja raznovrsnim sredstvima, detektira i denuncira - kako smo već rekli - stanje muslimanskog društva nakon oslobođenja Mekke, infiltriranje mnogobrojnih novih elemenata u njega i brzog horizontalnog širenja, koje je dovelo u muslimansko društvo grupe i zajednice koje nisu još uvijek bile zadojene duhom islama. Da medinsko društvo nije, tokom dugog vremena i dugotrajnog odgoja, dostiglo određen nivo stabilnosti,

postojanosti, čistote i prosvijetljenosti, ove pojave bi predstavljale veliku opasnost po sami opstanak islama, kako smo više puta ranije istakli.

A sada, zadovoljavamo se ovim opsegom općeg izlaganja o prvom pasusu sure i detekciji stanja društva u to vrijeme da bismo prešli na detaljnija objašnjenja njegovih tekstova.

Obznana od Allaha i Njegova Poslanika onim mnogobošcima s kojima ste zaključili ugovore: (9/1)

"Putujte po svijetu još četiri mjeseca, ali znajte da Allahu nećete umaći i da će Allah nevjernike osramotiti" ; (9/2)

i proglas od Allaha i Njegova Poslanika ljudima na dan velikog hadždža: "Allah i Njegov Poslanik ne priznaju mnogobošce." Pa ako se pokajete, to je za vas bolje; a ako se okrenete, znajte da Allahu nećete umaći! A nevjernike obraduj kaznom nesnosnom! (9/3).

Mnogobošcima s kojima imate zaključene ugovore koje oni nisu ni u čemu povrijedili, niti su ikoga protiv vas pomagali, ispunite ugovore do ugovorenog roka. Allah zaista voli pobožne (9/4).

Kada prođu sveti mjeseci, onda ubijajte mnogobošce gdje god ih nađete, zarobljavajte ih, opsjedajte i na svakom prolazu dočekujte! Pa ako se pokaju i budu namaz obavljali i zekjat davali, ostavite ih na miru, jer Allah zaista prašta i samilostan je (9/5).

Ako te neki od mnogobožaca zamoli za zaštitu, ti ga zaštiti da bi saslušao Allahove riječi, a potom ga otpremi na mjesto pouzdano za njega. To zato što oni pripadaju narodu koji ne zna (9/6).

Ovi ajeti - i oni koji dolaze poslije njih sve do 28. ajeta - definiraju konačne odnose između islamskog društva koje se ustabililo u Medini i na Arabijskom poluotoku - općenito - i preostalih mnogobožaca na Poluotoku koji nisu prihvatili islam; kako onih koji su sklopili sporazum s Poslanikom (alejhi's-selam), a potom ga prekršili kada im se učinilo da će sukob između muslimana i Bizantinaca, nakon što su muslimani krenuli na Tebuk kako bi odmjerili snagu s njima, biti katastrofalan po islam i njegove sljedbenike, ili da će, u najmanju ruku, oslabiti njihovu moć i ugroziti

njihovu snagu, tako i onih koji nisu sklopili takav sporazum, ali nisu muslimanima ranije nanijeli neko zlo i onih koji su imali ograničen ili neograničen sporazum i koji su se pridržavali sporazuma ne povrijedivši ga ni u čemu i ne pomažući druge protiv muslimana. Ovi ajeti i oni poslije njih preciziraju konačne odnose između svih, gore spomenutih kategorija mnogobožaca i muslimanskog društva, u svjetlu obzira i okolnosti o kojima smo ranije nešto opširnije govorili, kako u uvodu u suru, tako posebno u uvodu u ovu cjelinu.

Stil ovih ajeta i ritam izražavanja u njima daju im formu općeg proglasa i njegove visoke rezonance. Tako se postavlja harmonija između ritma i stila izražavanja, s jedne srane, i sadržaja i atmosfere koja ga okružuje, s druge strane, na ustaljen način kur'anskog izražavanja.[29]

Postoje brojna predanja o okolnostima ovog proglasa, načina njegovog saopćenja i o tome ko ga je saopćio. Najispravnije predanje, najbliže prirodi stvari i najusklađenije sa tadašnjom stvarnošću muslimanske zajednice je ono koje je odabrao Ibni Džerir, navodeći ova predanja. Ovdje ćemo citirati neke njegove osvrte i komentare koji se podudaraju sa našim viđenjem suštine ovog slučaja, zanemarujući ono s čime se ne slažemo u njegovom govoru i ono u čemu proturiječi sam sebi. Mi ne propitujemo i ne raspravljamo o različitim predanjima niti polemiziramo sa komentarima Taberija, već iznosimo ono što smatramo da je pretežnije u odslikavanju suštine onog što se desilo, kroz preispitivanje i valorizaciju predanja koja o tome govore.

Navodeći predanje od Mudžahida, on kaže: *Obznana od Allaha i Njegova Poslanika onim mnogobošcima s kojima ste zaključili ugovore...* oni s kojima su zaključeni ugovori: Mudledž i beduini s kojima je sklopio sporazum, kao i oni s kojima je i ranije imao ugovor. Kaže: Allahov Poslanik (alejhi's-selam) se vratio iz Tebuka nakon završetka pohoda i želio je obaviti hadždž. Rekao je tada: "Bejtullah posjećuju i idolopoklonici, čineći tavaf goli. Ja ne želim obaviti hadždž sve dok je takva situacija." Poslao je Ebu Bekra i Aliju (Allah bio njima zadovoljan), pa su oni obilazili ljude na Zi'l-Medžazu i na mjestima gdje su se iskupljali radi trgovine tokom cijele hadžske sezone, obznanjujući onima s kojima je ugovor sklopljen da su sigurni u periodu od četiri mjeseca. To su sveti mjeseci koji se završavaju jedan iza drugog: od 10. zu'l-hidždžeta pa sve do 10. rebi'u'l-ahira. Nakon

[29] V. *Et-Taswiru'l-fennijju fi'l-Qur'ani*, poglavlja *Et-Tenasuku'l-fennijju i Tariqatu'l-Qur'ani.*

toga sporazum više ne važi. Najavljena je svim ljudima borba osim ako prihvate vjeru. Svi ljudi su tada prihvatili vjeru i niko nije putovao.

I nakon prezentiranja više predanja koja govore o suštini roka, njegovom početku, kraju i onima na koje se odnose, on kaže:

"Najispravnije je mišljenje onog ko kaže: Rok koji je Allah dao onim idolopoklonicima s kojima je ugovor sklopljen i kojima je dozvolio putovanje tokom njega Svojim riječima: *Putujte po svijetu još četiri mjeseca*... odnosi se na mnogobošce s kojima je ugovor sklopljen, a koji su pomagali druge protiv Poslanika i koji su povrijedili ugovore prije isteka ugovorenog roka. A što se tiče onih koji nisu povrijedili sporazum niti su ikoga pomagali protiv Poslanika, Uzvišeni Allah naređuje Svome Vjerovjesniku (alejhi's-selam) da ispuni ugovore s njima do ugovorenog roka: *Mnogobošcima s kojima imate zaključene ugovore koje oni nisu ni u čemu povrijedili, niti su ikoga protiv vas pomagali, ispunite ugovore do ugovorenog roka. Allah zaista voli pobožne* (9/4).

Pa ako neko misli da riječi Uzvišenog Allaha: *Kada prođu sveti mjeseci, onda ubijajte mnogobošce gdje god ih nađete* (9/5) ukazuju na značenje suprotno onome što smo mi rekli, jer upućuju na to da je obaveza vjernika da, nakon završetka svetih mjeseci, likvidiraju svakog idolopoklonika, značenje je suprotno od onoga što on misli. Zato što ajet koji dolazi nakon ovoga potvrđuje ispravnost našeg mišljenja i nevaljanost mišljenja onog ko smatra da je nakon isteka svetih mjeseci dozvoljeno likvidirati svakog idolopoklonika bez obzira da li imao ili ne sporazum sa Poslanikom (alejhi's-selam). To je ovaj ajet: *Kako će mnogobošci imati ugovor sa Allahom i Poslanikom Njegovim?! - Ali, s onima s kojima ste ugovor kod Časnog hrama zaključili, sve dok se oni budu ugovora pridržavali, pridržavajte se i vi, jer Allah zaista voli pobožne* (9/7). To su idolopoklonici, a Allah naređuje Svome Vjerovjesniku i vjernicima da se pridržavaju ugovora sve dok ga se i oni pridržavaju, ne povređujući njegove odredbe i ne pomažući neprijatelja protiv njih."

"Brojni hadisi od Allahovog Poslanika (alejhi's-selam), u kojima se govori o tome da je on, kada je poslao Aliju (Allah mu se smilovao) sa obznanom onima sa kojima je zaključio ugovor, naredio da im saopći: - Onaj ko ima ugovor sa Poslanikom (alejhi's-selam), njegov ugovor važi do ugovorenog roka - najočitiji su dokaz ispravnosti našeg mišljenja. Jer, Allah nije naredio Svome Vjerovjesniku (alejhi's-selam) da raskine ugovore sa onima sa kojima je zaključio sporazum na određeno vrijeme i koji su se pridržavali tog ugovora ne povređujući ga. On je dao rok od četiri mjeseca

onima koji su prekršili sporazum prije davanja ovog roka ili onima koji su imali neograničen sporazum. A oni čiji je rok bio ograničen, a nije, kršenjem sporazuma, protiv sebe drugima povoda dao, Poslaniku (alejhi's-selam) je bilo naređeno da ispuni ugovor do ugovorenog roka. S tom naredbom je i poslao svoga izaslanika da je prenese Arapima koji su prisustvovali hadždžu."

U drugom osvrtu na mnogobrojna predanja vezana za ugovore, on kaže:

"Ova i njima slična predanja potvrđuju ispravnost onoga što smo rekli, da je rok od četiri mjeseca dat onima koje smo opisali. A što se tiče onih čiji je sporazum bio ograničen na određeno vrijeme, a nije, njegovim kršenjem i pomaganjem neprijatelja, Poslaniku (alejhi's-selam) i vjernicima povoda dao, Allahov Poslanik (alejhi's-selam) im je ispunio ugovore do ugovorenog roka pridržavajući se Allahove naredbe u tome. Na to upućuje i vanjski smisao Objave, a i brojni hadisi od Allahova Poslanika (alejhi's-selam)."

Ako ostavimo po strani slaba i nevjerodostojna predanja i utjecaj koji je ostavio iza sebe, u nekim predanjima, politički sukob - u kasnijem periodu - između Alijine struje (Allah bio njime zadovoljan) i pristalica Emevija, odnosno sljedbenika Sunneta, možemo reći: Allahov Poslanik (alejhi's-selam) je posalo Ebu Bekra (Allah bio njime zadovoljan) kao vođu hadždža te godine, jer on sam nije želio da obavlja hadždž dok mnogobošci tavafe goli oko Kabe. Potom su objavljeni prvi ajeti iz sure Et-Tewbe i Poslanik (alejhi's-selam) je poslao Aliju sa ovim ajetima, poslije Ebu Bekra. I on ih je saopćio ljudima - sa svim definitivnim propisima koje oni sadrže, a među njima i onaj da nakon ove godine mnogobožac ne može tavaf činiti oko Bejtullaha.

Tirmizi prenosi, svojim lancem prenosilaca, od Alije, u poglavlju *Et-Tefsir*: "Poslanik (alejhi's-selam) me je poslao, nakon objave Beraeta, sa četiri stvari: da gola osoba ne može više tavaf činiti oko Bejtullaha, da se idolopoklonik ne primiče Svetom Hramu nakon ove godine, da će se ispuniti sporazum između Poslanika (alejhi's-selam) do ugovorenog roka i da će u Džennet ući samo muslimanska duša." Ovo je najautentičniji hadis o ovom slučaju i to nam je dovoljno.

Obznana od Allaha i Njegova Poslanika onim mnogobošcima s kojima ste zaključili ugovore: (9/1)...

Ovaj opći proglas, visokim ritmom i taktom, involvira opći princip u odnosima između muslimana i idolopoklonika u to vrijeme na cjelokupnom području Arabijskog poluotoka. Jer, ugovori o kojima se govori u ajetima su oni koji su zaključeni između Allahova Poslanika (alejhi's-selam) i idolopoklonika na Poluotoku.

Obznana o distanciranju Allaha i Njegova Poslanika od mnogobožaca određuje i stav svakog muslimana i ostavlja dubok i snažan dojam u srcu svakog muslimana, tako da nakon toga nema mjesta za preispitivanje i dvoumljenje.

Nakon općeg proglasa dolaze objašnjenja, specifikacije i komentari ovog proglasa:

"Putujte po svijetu još četiri mjeseca, ali znajte da Allahu nećete umaći i da će Allah nevjernike osramotiti"; (9/2)

Ovo je pojašnjenje roka koji je Allah dao mnogobošcima: četiri mjeseca tokom kojih mogu putovati po zemlji, trgovati, svoditi svoje račune i popraviti svoja stanja u punoj sigurnosti; neće biti iznenada napadani, sigurni su do okončanja ugovorenog roka. Čak i oni koji su iznevjerili i prekršili ugovore u prvoj prilici koja im se ukazala i kod prvog očekivanja da se Poslanik (alejhi's-selam) i vjernici neće vratiti svojim porodicama iz Tebuka i da će ih Bizantinci zarobiti, kako su očekivali i nadali se paničari i dvoličnjaci u Medini! I kada se to desilo? Nakon jednog dužeg perioda u kome su se ugovori sklapali i kršili gotovo odmah nakon što bi bili sklopljeni i nakon duge serije iskustava i eksperimenata koji kategorički potvrđuju da idolopoklonici ne prestaju voditi rat protiv muslimana sve dok ih ne odvrate od njihove vjere, ako to uzmognu. I u kojem se to povijesnom razdoblju dešava? U razdoblju u kojem cijelo čovječanstvo nije znalo za drugi zakon osim zakona džungle, i u kojem je odnose među različitim zajednicama diktirala sposobnost ili nesposobnost vođenja rata! Bez upozorenja, bez najave, bez poštivanja ugovora, ako se samo ukaže povoljna prilika! Ali, islam je islam još od toga vremena! Jer on je Allahov program koji po svojim temeljnim odrednicama i principima nije vezan za vrijeme. Nije vrijeme to koje ga čini naprednim i razvijenim. On je taj koji uzdiže čovječanstvo i unapređuje ga oko svoje ose i unutar svojih okvira, sučeljavajući se sa njegovom razvijenom, varijabilnom stvarnošću i

njenim utjecajem novim, adekvatnim sredstvima, razmjerno razvoju i promjeni koji se dese tokom progresivnog kretanja.

No, i pored odgode koju daje mnogobošcima, on rastresa njihova srca realnom istinom i upozorava ih na ovu činjenicu da dobro otvore oči i uzmu je u obzir. Doista oni svojim putovanjem po zemlji neće umaći Allahovoj potjeri, niti će moći od njega pobjeći. Niti mogu izbjeći neumitnom kraju koji je On odredio i najavio: da će ih osramotiti i poniziti:

Ali znajte da Allahu nećete umaći i da će Allah nevjernike osramotiti (9/2).

Ta gdje će umaći i pobjeći i Allaha nemoćnim učiniti da ih nađe i privede, a oni su u pesnici Allaha (Uzvišenog), kao i cijela Zemlja?!

A već je odredio i objavio da će ih uniziti i osramotiti, a Njegovu odredbu ne može niko spriječiti!

Nakon toga pojašnjava vrijeme kada se ima objaviti ovaj proglas i saopćiti mnogobošcima da se upozore na njegov sadržaj i predviđeni rok:

I proglas od Allaha i Njegova Poslanika ljudima na dan velikog hadždža: "Allah i Njegov Poslanik ne priznaju mnogobošce." Pa ako se pokajete, to je za vas bolje; a ako se okrenete, znajte da Allahu nećete umaći! A nevjernike obraduj kaznom nesnosnom! (9/3).

Postoje različita predanja u pogledu preciziranja pojma velikog hadždža: je li to Dan Arefata ili prvi dan Kurbanskog bajrama. Pretežnije je mišljenje da je to prvi dan Kurban - bajrama. Proglas je saopćenje; i ono se desilo u sezoni hadždža; objavljeno je distanciranje Allaha i Njegovog Poslanika od svih idolopoklonika - pricipijelno - a izuzetak koji sadrži naredbu o ispunjenju ugovora do ugovorenog roka dolazi u slijedećem ajetu. Smisao ustanovljenja općeg principa, na početku, u formi sveobuhvatnosti je jasan i očit. Jer, on predstavlja i izražava prirodu konačnih odnosa. A izuzetak je specifičan i odnosi se na stanja koja prestaju postojati istekom predviđenog roka. Ovakvo razumijevanje sugerira široko gledanje na prirodu definitivnih odnosa između tabora koji ljude potčinjava samo Allahu i tabora koji ljude pretpočinjava ortacima, kako smo već istakli u uvodu u ovu suru i uvodu u ovu cjelinu.

Pa i pored obznane apsolutnog negiranja bilo kakve veze sa idolopoklonicima, dolazi podsticanje na Uputu i odvraćanje od zablude:

Pa ako se pokajete, to je za vas bolje; a ako se okrenete, znajte da Allahu nećete umaći! A nevjernike obraduj kaznom nesnosnom! (9/3).

Ovo odvraćanje i to podsticanje u ajetu o Obznani ukazuju na narav islamskog programa. To je, prije svega, program Upute. On daje mnogobošcima ovu odgodu, ne stoga što želi da ih iznenada napadne i uništi kada mu se ukaže prilika za to - kako se već postupalo, a i još uvijek postupa u međunarodnim odnosima - već im on daje ovaj rok da razmisle; preispitaju svoju poziciju i odaberu najispravniji put; on ih, također, navodi i podstiče na pokajanje zbog idolopoklonstva i povratak Allahu; odvraća ih od okretanja od Upute i rasplinjuje njihovu nadu u korisnost takvog postupka te ih upozorava na bolnu patnju na ahiretu, mimo poniženja koje će doživjeti na ovome svijetu i njihova srca izlaže potresu koji ih snažno trese, ne bi li se nanos koji je prekrio prirodu stvarno otklonio, pa da čuje i odazove se.

Zatim, to je i smirenje muslimanskih redova i svega onog što se nalazilo u srcima nekih muslimana i uznemiravalo ih kao što je strah, kolebljivost, plašljivost, nelagoda i pribojavanje. O tom pitanju je došla Allahova odredba i presuda. Završnica je određena prije samog početka.

Nakon ustanovljenja općeg principa u odnosima u vidu apsolutnog distanciranja i negiranja bilo kakve veze sa idolopoklonicima i ugovaranja s njima, navode se izuzeci kojim se izuzimaju privremeni slučajevi nakon kojih nastupa važenje općeg principa:

Mnogobošcima s kojima imate zaključene ugovore koje oni nisu ni u čemu povrijedili, niti su ikoga protiv vas pomagali, ispunite ugovore do ugovorenog roka. Allah zaista voli pobožne (9/4).

Najispravnije od svih mišljenja o ovima na koje se odnosi ovo izuzeće je ono koje kaže da je u pitanju grupa ljudi iz plemena Benu Bekr - ustvari, pripadnici ogranka Benu Huzejme ibni Amira iz plemena Benu Bekr ibni Kinane - koji nisu prekršili sporazum zaključen na Hudejbiji sa Kurejšijama i njihovim saveznicima i nisu učestvovali sa pripadnicima plemena Benu Bekr u napadu na pleme Huza'a, napadu u kojem su im pomogle Kurejšije, kršeći time ugovor na Hudejbiji. Oslobođenje Mekke se desilo dvije godine poslije sporazuma na Hudejbiji, a sporazum je važio deset godina od dana potpisivanja. Ova grupa iz plemena Benu Bekr se pridržavala odredaba sporazuma ostavši pri tome u idolopoklonstvu. Ovdje se Allahovom Poslaniku (alejhi's-selam) naređuje da ispuni ugovor s njima do ugovorenog roka. Naše mišljenje potvrđuje predanje Muhammeda ibni

Ubbada ibni Dža'fera, koga prenosi Suddi: To su pripadnici Benu Damre i Benu Mudledža, dva ogranka plemena Benu Kinane." Mudžahid veli: "Benu Mudledž i Huza'a su bili pod ugovorom, i za njega Allah kaže: *Ispunite ugovore do ugovorenog roka."* Međutim, treba imati u vidu da je pleme Huza'a primilo islam nakon oslobođenja Mekke. Naredba se, dakle, odnosi na one idolopoklonike koji su se i dalje držali politeizma. To potvrđuje također i ono što će doći u sedmom ajetu: *Kako će mnogobošci imati ugovor sa Allahom i Poslanikom Njegovim?! - Ali, s onima s kojima ste ugovor kod Časnog hrama zaključili, sve dok se oni budu ugovora pridržavali, pridržavajte se i vi, jer Allah zaista voli pobožne* (9/7). Ova dva ogranka plemena Kinana, koji su kod Časnog Hrama, na Hudejbijji, sklopili sporazum i nisu ga ni u čemu povrijedili niti su ikoga protiv muslimana pomagali, na njih se, prije svega, odnosi ovo izuzeće kao što misle klasični komentatori. Ovo mišljenje je prihvatio i šejh Rešid Rida. Prof. Muhammed Izzet Derveza smatra da se pod sintagmom *onih koji su sklopili ugovor kod Časnog Hrama* misli na drugu grupu mimo one koja je spomenuta u prvom izuzeću. To je stoga što je želio potvrditi dozvolu sklapanja trajnih sporazuma između muslimana i idolopoklonika, pa je oslonac potražio u Allahovim riječima: *Sve dok se oni budu ugovora pridržavali, pridržavajte se i vi* (9/7), kako bi time potkrijepio dozvolu trajnosti ugovora. To mišljenje je veoma daleko od prirode pozicije, prirode Programa i prirode ove vjere, kako smo to već više puta ponovili.

Islam je ispoštovao ugovore s onima koji su ih ispoštovali, pa im nije dao rok od četiri mjeseca, kao što je učinio sa svima ostalima - već im je dao rok do isteka ugovorenog roka. Zato što oni nisu ni u čemu povrijedili odredbe sporazuma, niti su pomogli neprijatelju muslimana. Takav stav je iziskivao ispunjenje obaveze i poštivanje ugovora do ugovorenog roka. To je bilo tako, premda je taktičko-akciona pozicija muslimanskog društva u tom momentu zahtijevala čišćenje cjelokupnog prostora Poluotoka od politeizma i njegovo pretvaranje u sigurnu bazu islama. Jer, njegovi neprijatelji na granicama Poluotoka uočili su njegovu opasnost i počeli su se pripremati, o čemu će biti govora u izlaganju o pohodu na Tebuk; a prije toga bitka na Mu'ti je bila opomena na pripravnost i borbenu gotovost Bizantinaca, povrh njihovog savezništva sa Perzijancima na jugu, u Jemenu, s ciljem udruživanja snaga protiv nove vjere.

Desilo se ono što je spomenuo Ibnu'l-Kajjim, a to je da su oni koje je Allah izuzeo i naredio da se ispoštuju ugovori sa njima primili islam prije isteka ugovorenog roka. Štaviše, desilo se da su i drugi koji su kršili ugovore i ostali kojima je dat rok od četiri mjeseca u kojima će moći

slobodno putovati po zemlji, nisu to iskoristili putujući po zemlji, već su i oni, takoder, izabrali i prihvatili islam.

Allah (Uzvišeni) je znao - a On usmjerava korake ovog poziva - da je došao čas za konačni udarac, da su okolnosti sazrele i teren pripremljen; da on dolazi u odgovarajuće vrijeme, shodno realnom stanju stvari, u skladu sa skrivenom, nevidljivom Allahovom odredbom. I bilo je što je bilo.

I evo nas, stojimo pred Božanskim pogovorom na naredbu o ispunjenju ugovora onima koji ispunjavaju svoje ugovore:

Ispunite ugovore do ugovornog roka. Allah zaista voli pobožne (9/4).

On veže ispunjenje ugovora sa pobožnošću, takvalukom i ljubavlju Allahovom (Uzvišenog) prema bogobojaznima. Čini ovo ispunjenje ibadetom, predanošću Njemu i bogobojaznošću koju On voli. Ovo je osnova etike u islamu. Nije osnova korist i interes, niti promjenljiva konvencija i običaj. Osnova je predanost Allahu i bogobojaznost. Musliman se oblikuje i formira onako kako Allah želi od njega i čime je On zadovoljan, bojeći se Allaha pri tome i tražeći Njegovo zadovoljstvo. Otuda dominacija etike u islamu i odatle njeno stvarno duhovno izvorište. A usput, ona omogućava ostvarenje koristi ljudima, osigurava njihove interese, izgrađuje društvo u kome se sukobi i protivrječnosti svode na minimum i uzdiže ljudsku dušu uzlaznom putanjom ka Allahu.

Nakon utvrđivanja odluke o distanciranju Allaha i Njegova Poslanika od idolopoklonika, svejedno da li se radilo o onima s kojima nije postignut sporazum, uz izuzimanje onih koji nisu ni u čemu povrijedili sporazume, niti su ikoga pomagali protiv muslimana i kojima se ugovori imaju ispuniti do ugovorenog roka, spominje se procedura i mjera koju će muslimani poduzeti nakon isteka ugovorenog roka:

Kada prođu sveti mjeseci, onda ubijajte mnogobošce gdje god ih nađete, zarobljavajte ih, opsjedajte i na svakom prolazu dočekujte! Pa ako se pokaju i budu namaz obavljali i zekjat davali, ostavite ih na miru, jer Allah zaista prašta i samilostan je (9/5).

U pogledu značenja Allahovih riječi *sveti mjeseci* mišljenja su podijeljenja: Da li su u pitanju običajno prihvaćeni sveti mjeseci, a to su: zu'l-ka'de, zu'l-hidždže, muharrem i redžeb, te je, shodno tome, preostalo vrijeme, nakon obznane na dan velikog hadždža, ostatak zu'l-hidždžeta i mjesec muharrem, a to je ukupno pedeset dana? Ili su u pitanju četiri mjeseca u kojima je zabranjeno ratovanje počevši od prvog dana Kurban -

bajrama, pa se taj rok završava dvadesetog rebi'u'l-ahira? Ili je prvi rok za one koji su prekršili svoje ugovore, a drugi rok za one koji uopće nisu imali ugovor ili one čiji je ugovor bio neograničen?

Smatramo ispravnim mišljenjem da se pod pojmom *četiri mjeseca*, spomenutim ovdje, ne podrazumijeva isto što i pod uobičajenim pojmom *sveti mjeseci*. Mislimo da su oni ovdje nazvani *svetim mjesecima* uslijed zabrane ratovanja u njima davanjem roka idolopoklonicima da mogu tokom ta četiri mjeseca slobodno putovati po zemlji; te da se ovo odnosi na sve, osim na one koji su imali ograničen sporazum koji važi do isteka ugovorenog roka. Jer, ako je Allah za njih rekao: *"Putujte po svijetu još četiri mjeseca"* (9/2), ta četiri mjeseca moraju biti ispunjena počevši od dana kada im je proglas o tome saopćen. Ovo je u suglasju sa samom prirodom proglasa.

Allah naređuje muslimanima da - nakon isteka četiri mjeseca - ubiju svakog mnogobošca gdje god ga nađu, ili da ga zarobe, ili da ga opsjedaju ako se zabarikadira, ili da ga na prolazu dočekuju ne dozvoljavajući mu da umakne ili ode, sa izuzetkom onih za koje im je naređeno da ispoštuju ugovore s njima do ugovorenog roka, bez bilo koje drugačije mjere prema njemu. Zato što su mnogobošci opominjani i zato što im je dato dovoljno vremena. Oni, dakle, neće biti ubijani na prijevaru niti će biti iznenada napadnuti, jer njihovi ugovori su poništeni i znaju unaprijed šta ih čeka.

Međutim, nije to bio genocid i osvetnički pohod. To je bio pohod radi opomene i motivacije da se prihvati islam:

Pa ako se pokaju i budu namaz obavljali i zekjat davali, ostavite ih na miru, jer Allah zaista prašta i samilostan je (9/5).

Iza njih su stajale dvadeset dvije godine pozivanja i objašnjavanja, njihovog uznemiravanja muslimana, odvraćanja od njihove vjere, borbe protiv muslimana i urote protiv njihove države, s jedne strane, i velikodušnosti ove vjere, Poslanika i njegovih sljedbenika, s druge strane. To je duga historija. Pa i pored svega toga, islam im je pružao svoje ruke. Allah naređuje Svome Vjerovjesniku i muslimanima, koji su bili uznemiravani, odvraćani od vjere, napadani, proganjani i ubijani, da ostave mnogobošce na miru ako se pokaju i povrate Allahu i ako se budu pridržavali islamskih propisa koji ukazuju na prihvatanje ove vjere, njihovu predanost i izvršavanje obaveza. To je stoga što Allah ne odbija pokajnika, bez obzira na to koliko grijehova imao:

Jer Allah zaista prašta i samilostan je (9/5).

Ne želimo da ovdje ulazimo u dugu pravnu raspravu koju izlažu tefsirska i šerijatskopravna djela u vezi sa ovim tekstom:

Pa ako se pokaju i budu namaz obavljali i zekjat davali, ostavite ih na miru (9/5),

da li su ovo islamski šartovi čije izostavljanje izvodi iz islama; kada se osoba koja ih izostavlja proglašava otpadnikom od vjere i da li su oni dovoljni pokajniku mimo ostalih poznatih uvjeta islama, itd?

Ne mislimo da ovi ajeti tretiraju bilo šta od toga. To je tekst koji se bavi stvarnim stanjem mnogobožaca na Poluotoku u to vrijeme. Nijedan od njih nije obznanio svoje pokajanje, obavljao namaz i davao zekjat a da nije time podrazumijevao cjelokupni islam, svoju predanost njemu i ulazak u njega. Ajet eksplicitno spominje pokajanje, obavljanje namaza i davanje zekjata, jer u to vrijeme od njih je to činio samo onaj ko je namjeravao prihvatiti islam sa svim njegovim uvjetima i u potpunom njegovom značenju. A prvi od tih uvjeta je ispovijedanje vjere samo Allahu, kroz svjedočenje da nema drugog Boga osim Allaha i priznanje Muhammedova (alejhi's-selam) poslanstva svjedočenjem da je Muhammed Allahov poslanik.

Cilj ovog ajeta nije ustanovljenje pravne norme već je on objavljen u povodu konkretnog slučaja kojeg su pratile određene okolnosti.

I na kraju, i pored ove javne objave rata svim mnogobošcima nakon isteka četiri mjeseca, islam i dalje ostaje sa svojom velikodušnošću, tolerancijom, ozbiljnošću i realizmom. On ne objavljuje genocidni rat protiv svakog mnogobošca, kako smo već rekli. On ga objavljuje kao kampanju upućivanja, kad god je to bilo moguće. Mnogobošci su individue koje ne okuplja džahilijjetski savez i organizacija usmjerena protiv islama i koja radi na njegovom zaustavljanju. Islam tim pojedincima garantira u islamskoj državi sigurnost. Allah (Uzvišeni) naređuje Svome Poslaniku (alejhi's-selam) da ih stavi pod zaštitu kako bi saslušali Allahove riječi i kako bi im se u potpunosti objasnio smisao i sadržaj ovog poziva. A onda da ih čuva i otpremi do mjesta sigurnog za njih. Sve ove mjere se moraju preduzeti prema njima, a oni su mnogobošci.

Ako te neki od mnogobožaca zamoli za zaštitu, ti ga zaštiti da bi saslušao Allahove riječi, a potom ga otpremi na mjesto pouzdano za njega. To zato što oni pripadaju narodu koji ne zna (9/6).

Ovo znači da islam vodi brigu o svakom ljudskom srcu i želi da ono bude upućeno i da se pokaje; da se mnogobošcima koji traže zaštitu i sigurnost u islamskoj državi mora dati zaštita i sigurnost. To je stoga što je islam u ovom slučaju siguran od njihovog napada, organiziranog djelovanja i udruživanja radi neprijateljske aktivnosti protiv njega. Nema smetnje onda da im se pruži prilika da slušaju Kur'an i upoznaju ovu vjeru. Možda će se njihova srca otvoriti, primiti signal i odazvati se. Pa i ako se ne odazovu, Allah je naredio državljanima islamske države da ih zaštite nakon izlaska iz nje sve dok ne stignu do za njih sigurnog mjesta.

Ta zaštita i sigurnost u islamskoj državi predstavljali su vrhunac islama u odnosu prema njima. Ali vrhovi islama se neprestano uzdižu, jedan iza drugog. Ovo je jedan od tih vrhova. Ova zaštita i čuvanje mnogobošca, neprijatelja islama i muslimana, onog ko je uznemiravao muslimane, odvraćao ih od vjere i neprijateljski se prema njima odnosio, trajala je sve ove godine i on dobija ovu zaštitu sve dok ne dođe u sigurno mjesto izvan granica islamske države.

To je program Upute, a ne istrebljenja i genocida. Čak i u situaciji kada pokušava stvoriti mirnu i sigurnu bazu za islam.

Oni koji govore o džihadu u islamu i pripisuju mu prisiljavanje pojedinaca na vjerovanje kao i oni koje sablažnjava ova optužba među onima koji zauzimaju pasivnu, odbranašku poziciju vjere pa odbijaju ovu optužbu govoreći da islam ne ratuje osim kada brani svoje sljedbenike unutar svoje teritorije, i jedni i drugi trebaju se osvrnuti i baciti na taj visoki vrh kojeg oličava ova plemenita smjernica:

Ako te neki od mnogobožaca zamoli za zaštitu, ti ga zaštiti da bi saslušao Allahove riječi, a potom ga otpremi na mjesto pouzdano za njega. To zato što oni pripadaju narodu koji ne zna (9/6).

Ova vjera je poduka za one koji ne znaju, zaštita onima koji zaštitu traže, čak i njenim neprijateljima koji su protiv nje sablju isukali, borili se protiv nje i suprotstavljali joj se. Ona se bori sabljom s ciljem razbijanja materijalnih sila koje predstavljaju prepreku između pojedinaca i slušanja Allahove riječi i koje im onemogućavaju spoznaju onoga što je Allah objavio, pa ih tako odvraćaju od Upute, sprječavaju ih da se oslobode ropstva ljudima i primoravaju ih na obožavanje nekoga drugog mimo Allaha. I kada razbije ove snage i otkloni ove prepreke, pojedinci su, sa svojom vjerom i uvjerenjem, sigurni u okrilju islama. On ih podučava, a ne zastrašuje i terorizira, štiti ih, a ne ubija, a potom ih i čuva garantirajući im

sigurnost sve dok ne stignu na sigurno mjesto. I sve to i pored činjenice da oni odbijaju prihvatiti Allahov program.

Danas na zemlji postoje sistemi, programi i režimi koji su proizvod ljudi; onaj ko im oponira od ljudi nije siguran za svoj život, imetak, čast, niti za ijednu ljudsku svetinju. A poslije svega toga, neki ljudi, koji sve to vide u ljudskoj stvarnosti, pođu trtositi i mumljati s ciljem odbijanja lažne optužbe od Allahova programa, izvitoperujući pri tome ovaj program i pretvarajući ga u komičan pokušaj koji se svodi na govor protiv oružja u ovom vremenu i u svakom vremenu.

Kako će mnogobošci imati ugovor sa Allahom i Poslanikom Njegovim?! - Ali, s onima s kojima ste ugovor kod Časnog hrama zaključili, sve dok se oni budu ugovora pridržavali, pridržavajte se i vi, jer Allah zaista voli pobožne. Kako, kada oni, ako bi vas pobijedili, ne bi, kad ste vi u pitanju, ni srodstvo ni sporazum poštivali?! Oni vam se ustima svojim umiljavaju, ali im se srca protive, većina njih su nevjernici. Oni Allahove ajete za ono što malo vrijedi zamjenjuju, pa od puta Njegova odvraćaju; zaista je ružno kako postupaju. Ni rodbinstvo ni sporazum, kada je vjernik u pitanju, ne poštuju, i sve granice zla prekoračuju. Ali ako se oni budu pokajali i namaz obavljali i zekjat davali, braća su vam po vjeri. - A Mi dokaze objašnjavamo ljudima koji razumiju. A ako prekrše zakletve svoje, poslije zaključenja ugovora s njima, i ako vjeru vašu budu vrijeđali, onda se borite protiv kolovođa bezvjerstva - za njih, doista, ne postoje zakletve - da bi se okanili (9/7-12).

Tekst u prethodnoj grupi ajeta završava ustanovljenjem konačnih propisa i principa između muslimanskog društva i preostalih mnogobožaca na Arabijskom poluotoku koji podrazumijevaju okončanje ugovora i primirja sa svima njima, s nekima nakon isteka roka od četiri mjeseca, a s nekima nakon isteka ugovorenog roka. Nakon ustanovljenja tih propisa, izdiferencirala su se dva stanja: pokajanje, obavljanje namaza i davanje zekjata - tj. prihvatanje islama i izvršavanje njegovih obaveza - ili rat, okruživanje, zarobljavanje i dočekivanje.

Nakon odredbe o okončanju ugovora na spomenuti način, kontekst, u novoj grupi ajeta utvrđuje, putem negirajućeg pitanja, da ne treba, da nije dozvoljeno, niti priliči da mnogobošci imaju ugovor sa Allahom i

Poslanikom Njegovim. To je negiranje principa u osnovi i njegova eliminacija u samom temelju Allahovim riječima: *Kako će mnogobošci imati ugovor sa Allahom i Poslanikom Njegovim?!* (9/7).

S obzirom da ovo negiranje dolazi u ovoj grupi ajeta koja kontekstualno slijedi prvu grupu, to je moguće da neko razumije, na osnovu ove činjenice, derogaciju davanja roka onima sa kojima je sklopljen ugovor, a koji ga se pridržavaju, ne povređujući ga i ne pomažući drugima protiv muslimana, što je potvrđeno i ustanovljeno u prvoj skupini ajeta, Allah po drugi puta potvrđuje ovaj propis Svojim riječima: *Ali, s onima s kojima ste ugovor kod Časnog hrama zaključili, sve dok se oni budu ugovora pridržavali, pridržavajte se i vi, jer Allah zaista voli pobožne* (9/7). U ovoj novoj potvrdi došlo je dodatno pojašnjenje. Prva naredba o ispunjenju ugovora onima koji se ugovora budu pridržavali, do ugovorenog roka, bezuvjetna je. Ova potvrda ograničava ovu bezuvjetnost time što je ispunjenje ugovora uvjetovano njihovim budućim pridržavanjem ugovora, sve do kraja ugovorenog roka, onako kako su to činili i u prošlosti. To je filigranska preciznost u formuliranju tekstova koji reguliraju ove odnose i međusobne veze, ne zadovoljavaju se implicitnim značenjima već se ona popraćuju i izrazima sa kategoričkim, eksplicitnim značenjima.

Uzimajući u obzir pojave, stanja i shvatanja koja su postojala tada u muslimanskom društvu u pogledu ovog odsudnog, rizičnog koraka, što smo već pojasnili u uvodu u ovu suru i u ovu njenu cjelinu, kontekst pobuđuje u dušama muslimana ono što će im odagnati kolebljivost, nelagodu i strah, otkrivajući im stvarno stanje mnogobožaca, njihova osjećanja i namjere prema muslimanima; da oni ne vode računa o ugovoru; da se ne ustručavaju ni od čega kada su u pitanju muslimani; da ne ispunjavaju preuzetu obavezu niti se pridržavaju obećanja; da se ne sustežu od agresije kad god su to u stanju; da nema mira niti sigurnosti s njima sve dok ne prihvate ono što su prihvatili muslimani.

Kako će mnogobošci imati ugovor sa Allahom i Poslanikom Njegovim?! (9/7).

Mnogobošci ne ispovijedaju istinski i čisto vjeru Allahu. Oni, također, ne priznaju poslanstvo Njegova Poslanika. Kako je onda uopće

dozvoljeno da oni imaju ugovor sa Allahom i Njegovim Poslanikom?! Oni se svojim poricanjem i negiranjem ne suprotstavljaju čovjeku njihova kova, niti programu kao što su programi ljudi njihova kova. Oni se poricanjem suprotstavljaju svome Stvoritelju i Hranitelju. Oni se u osnovi suprotstavljaju, ovim poricanjem, Allahu i Njegovu Poslaniku, pa kako onda mogu imati ugovor sa Allahom i Njegovim Poslanikom?

Ovo je taj problem kojeg nameće negirajuće pitanje; problem koji se fokusira na princip samog ugovora, a ne na neki konkretan slučaj.

Ono što može izgledati nejasno i zamršeno u vezi sa ovim je da su mnogobošci zaista imali ugovore; Allah je naredio da se neki od tih ugovora ispoštuju; ugovori su se i ranije sklapali od samog nastanka islamske države u Medini. Bilo je sporazuma sa Jevrejima i sporazuma sa mnogobošcima. Ugovor na Hudejbijji je bio šeste godine po Hidžri. Kur'anski tekstovi su u ranijim surama dozvoljavali i ovakve dogovore. A bilo je dozvoljeno i poništiti ih ako postoji strah od izdaje. Ako se ovdje osuđuje princip sklapanja ugovora sa mnogobošcima, kako su onda uopće bili dozvoljeni ti raniji ugovori i kako su mogli biti sklapani sve do objavljivanja ove posljednje osude principa ugovaranja!?

Ova nejasnoća i konfuzija je besmislena u svjetlu pravilnog razumijevanja prirode islamskog dinamičnog programa o kome smo ranije govorili na početku ove sure kao i prije nje, na početku sure El-Enfal. Ti ugovori su bili odgovor na realnost u datom momentu odgovarajućim sredstvima. A konačan stav je da mnogobošci ne mogu imati ugovor sa Allahom i Njegovim Poslanikom. To su bili etapni propisi na putu kojim je hodio islamski pokret, čiji je cilj, u osnovi, da na Zemlji ne bude mnogoboštva i da se samo Allahova vjera ispovijeda. Islam je obznanio ovaj svoj cilj od prvog dana i nikog u tom pogledu nije prevario niti obmanuo. Pa ako realne okolnosti iziskuju ostavljanje onih idolopoklonika koji se prema njemu u osnovi miroljubivo ponašaju, kako bi se posvetio onima koji ga napadaju; ako te okolnosti nameću sporazumijevanje sa onima koji žele sporazum u nekom povijesnom periodu i sklapanje ugovora sa onima koji žele sklapanje ugovora s njime u nekoj od etapa, on nijednog momenta ne ispušta iz vida svoj konači cilj. Kao što ne zanemaruje ni činjenicu da i neki mnogobošci drže ove ugovore i sporazume privremenim, smatrajući da će ga oni neizostavno napasti jednoga dana i rat protiv njega povesti; da ga neće ostaviti na miru, a pouzdano znaju njegov cilj; da neće biti sigurni od njega osim ako budu spremni da mu se suprotstave. Allah je rekao muslimanima od početka misije: *Oni će se neprestano boriti protiv vas da vas odvrate od vjere vaše, ako budu mogli* (2/217). To je iskaz trajnog

karaktera koji nije ograničen na neko vrijeme niti sredinu. Riječ Istine koja nije vezana za okolnost niti stanje.

Pa i pored osude i negiranja principa, Allah (Uzvišeni) dozvoljava ispunjenje ugovora onima koji ih ni u čemu nisu povrijedili, niti su ikoga protiv muslimana pomagali, sve do ugovorenog roka, uz uvjet da pridržavanje ugovora u ovom periodu, od strane muslimana, bude povezano za pridržavanje ugovora od strane onih s kojima su oni sklopljeni:

Ali, s onima s kojima ste ugovor kod Časnog hrama zaključili, sve dok se oni budu ugovora pridržavali, pridržavajte se i vi, jer Allah zaista voli pobožne (9/7).

Ovi s kojima je ugovor sklopljen kod Časnog Hrama i na koje aludira ajet ne predstavljaju neku drugu grupu mimo one spomenute ranije u riječima Uzvišenog: *Mnogobošcima s kojima imate zaključene ugovore koje oni nisu ni u čemu povrijedili, niti su ikoga protiv vas pomagali, ispunite ugovore do ugovorenog roka. Allah zaista voli pobožne* (9/4), kako su to shvatili neki savremeni komentatori Kur'ana. To je jedna grupa koja je prvi puta spomenuta u kontekstu opće i bezuvjetne obznane o distanciranju, jer je ona izuzeta iz opće norme. Drugi puta je spomenuta u povodu osude i negiranja samog principa sklapanja ugovora sa mnogobošcima iz bojazni da se ne shvati da ova apsolutna, bezuvjetna norma derogira prvu normu. Bogobojaznost i Allahova ljubav prema bogobojaznima spomenuti su i ovdje i tamo radi naznake da je predmet jedan. Drugi tekst, također, dopunjava uvjete spomenute u prvom tekstu. U prvom tekstu se uvjetuje pridržavanje ugovora u prošlosti, a u drugom se uvjetuje pridržavanje ugovora u budućnosti. To je vrhunska preciznost u formuliranju tekstova - kako smo već rekli - koja se može uočiti samo spajanjem dva teksta navedena u povodu jednog predmeta, kao što je vidljivo i očito.

Zatim se ponovo vraća negiranje principa sklapanja sporazuma uz navođenje povijesnih i realnih razloga, nakon negiranja popraćenog navođenjem doktrinalnih i imanskih razloga. Spaja i jedne i druge razloge u slijedećim ajetima:

Kako, kada oni, ako bi vas pobijedili, ne bi, kad ste vi u pitanju, ni srodstvo ni sporazum poštivali?! Oni vam se ustima svojim umiljavaju, ali im se srca protive, većina njih su nevjernici. Oni Allahove ajete za ono što malo vrijedi zamjenjuju, pa od puta Njegova odvraćaju; zaista je ružno kako

postupaju. Ni rodbinstvo ni sporazum, kada je vjernik u pitanju, ne poštuju, i sve granice zla prekoračuju (9/8-10).

Kako će mnogobošci imati ugovor sa Allahom i Poslanikom Njegovim, kada oni s vama ugovor sklapaju samo onda kada nisu u stanju da vas nadvladaju? A da vas nadvladaju i pobijede, svašta bi vam uradili ne poštujući pri tome postojeći sporazum između njih i vas niti kakvu obavezu prema vama, ili bez imalo ustručavanja i sustezanja od bilo kakvog postupka prema vama. Pa, oni ne poštuju sporazum, niti bi znali granice u vašem mučenju i zlostavljanju, pa čak ni općepoznate i prihvaćene granice u njihovoj sredini zbog čijeg prelaženja bi bili ukoreni i naruženi. Oni bi, uslijed velike mržnje koju taje prema vama, prelazili svaku granicu mučenja i zlostavljanja kada bi vas pobijedili, bez obzira šta sadržavali ugovori među vama. Postojeći ugovori među vama nisu ti koji koji ih sprječavaju od bilo kojeg groznog postupka prema vama. Njih sprječava samo to što nisu nadmoćniji od vas i što vas nisu nadvladali. Pa ako vam se oni danas - kada ste moćni i snažni - ustima svojim umiljavaju, slatkorječivim riječima i prijetvornom željom za poštivanjem sporazuma, njihova srca su puna mržnje prema vama i protive se pridržavanju ugovora. Oni nemaju iskrenosti niti ljubavi prema vama.

Većina njih su nevjernici. Oni Allahove ajete za ono što malo vrijedi zamjenjuju, pa od puta Njegova odvraćaju; zaista je ružno kako postupaju (9/8-9).

Ovo je osnovni razlog njihove skrivene mržnje prema vama, tajenja nepoštivanja ugovora i obrušavanja na zlostavljanje i obračun s vama - da su to u stanju uraditi, bez ustručavanja i bilo kakvog sustezanja. To je odstupanje od Allahove vjere i udaljavanje od Njegove Upute. Oni daju prednost onome što malo vrijedi od dunjalučkih stvari nad Allahovim ajetima koji su im došli, pridržavajući se tih dunjalučkih stvari i plašeći se da ih ne izgube. Bojali su se da im islam ne upropasti neke njihove interese, ili da ih ne obaveže nekim materijalnim izdacima. I zbog te kupovine onoga što malo vrijedi za Allahove ajete, oni od Puta Njegova odvraćaju. Odvraćaju i sebe i druge. (Doći će objašnjenje da su to kolovođe nevjerovanja). Ovaj njihov postupak je ružan. Njegovu izvornu ružnoću potvrđuje Allah:

Zaista je ružno kako postupaju (9/9).

Oni ovu mržnju ne taje i gaje prema vašim osobama, ili slijede ovaj ružni plan zbog vas samih. Oni gaje potajnu mržnju prema svakom

vjerniku. Čine ovo ružno djelo prema svakom muslimanu. Oni usmjeravaju svoju mržnju i osvetu prema ovom svojstvu koga vi čuvate. Prema samom imanu. Kao što je, uostalom, slučaj sa svim neprijateljima istinskih odabranika među sljedbenicima ove vjere tokom povijesti i raznih pokoljenja. Tako su čarobnjaci rekli Faraonu koji im je prijetio najtežom vrstom kazne, mučenja i ubistva: *"Ti nam zamjeraš samo to što smo u dokaze Gospodara našeg povjerovali kad su nam oni došli. Gospodaru naš, daj nam snage da izdržimo i učini da kao vjernici umremo!"* (7/126). Tako je i Allahov Poslanik (alejhi's-selam) rekao, po uputi svoga Gospodara, sljedbenicima Knjige: *Reci: "O sljedbenici Knjige, zar da nas osuđujete zato što vjerujemo u Allaha"* (5/59). Allah (Uzvišeni) kaže o onima koji su rovove iskopali i vjernike u njima spalili: *A svetili su im se samo zato što su u Allaha, Silnoga i hvale Dostojnog, vjerovali* (85/8). Iman je razlog mržnje i odmazde i stoga oni gaje pritajenu mržnju prema svakom vjerniku, ne poštujući sporazum kada je on u pitanju i ne sustežući se od ružnog djela:

Ni rodbinstvo ni sporazum, kada je vjernik u pitanju, ne poštuju, i sve granice zla prekoračuju (9/10).

Svojstvo napastovanja je ukorijenjeno u njima. Počinje od tačke njihovog preziranja samog imana i odvraćanja od njega, a završava nasilnim suprotstavljanjem imanu, vrebanjem vjernika i nepoštivanjem ugovora s njima i rodbinstva ako ih pobijede i budu sigurni u pogledu njihove snage i moći. Tada im čine svakojaka nedjela ne vodeći računa o postojećem sporazumu, ne ustručavajući se i ne sustežući se od bilo kakvog zločina prema njima, samo kada su sigurni.

Allah potom objašnjava kako se vjernici odnose prema takvom postupku mnogobožaca:

Ali ako se oni budu pokajali i namaz obavljali i zekjat davali, braća su vam po vjeri. - A Mi dokaze objašnjavamo ljudima koji razumiju. A ako prekrše zakletve svoje, poslije zaključenja ugovora s njima, i ako vjeru vašu budu vrijeđali, onda se borite protiv kolovođa bezvjerstva - za njih, doista, ne postoje zakletve - da bi se okanili (9/11-12).

Muslimani se suočavaju sa neprijateljem koji ih vreba. Ove neprijatelje samo njihova nemoć sprječava da unište muslimane bez milosti i sažaljenja. Ne sprječava ih sklopljeni sporazum, niti uvažavanje jamstva, niti nelagoda zbog ukora i sramote, niti uvažavanje rodbinstva. Iza ovog zaključka stoji duga povijest koja u cijelosti svjedoči i potvrđuje da je

ovo temeljni pravac i glavna linija koja ne skreće osim iz nekog privremenog razloga, a onda se ponovo vraća na svoju zacrtanu putanju.

Ovu dugu povijest djelatne stvarnosti, pridodatu naravi neminovnog sukoba između Allahovog programa, koji oslobađa ljude od robovanja ljudima i vraća ih robovanju samo Allahu, i džahilijjetskih programa koji ljude potčinjavaju ljudima, sučeljava islamski dinamični program, po uputi Allaha (Uzvišenog), na odrješit i jasan način:

Ali ako se oni budu pokajali i namaz obavljali i zekjat davali, braća su vam po vjeri. - A Mi dokaze objašnjavamo ljudima koji razumiju (9/11).

A ako prekrše zakletve svoje, poslije zaključenja ugovora s njima, i ako vjeru vašu budu vrijeđali, onda se borite protiv kolovođa bezvjerstva - za njih, doista, ne postoje zakletve - da bi se okanili (9/12).

Preostaje im ili ulazak u ono u šta su ušli muslimani i pokajanje za prošlo mnogoboštvo i nasilje, a u tom slučaju će islam i muslimani oprostiti sve što ih je snašlo od ovih mnogobožaca, napasnika, veza među njima će se uspostaviti na osnovu vjerovanja; novi muslimani će postati braća starim muslimanima i sva ta prošlost, sa svojim nedjelima će pasti i izbrisati se u stvarnosti i u srcima.

A Mi dokaze objašnjavamo ljudima koji razumiju (9/11).

Ove propise i njihovu mudrost spoznaju samo oni koji znaju, a to su vjernici.

Ili im preostaje kršenje zakletvi, poslije zaključenja ugovora, i vrijeđanje vjere muslimana. Oni su u tom slučaju kolovođe bezvjerstva i za njih ne postoje zakletve ni sporazumi. Tako jedino preostaje borba protiv njih ne bi li se vratili Uputi. Kao što smo ranije rekli: Snaga i moć muslimanskog vojnog bloka u džihadu mnogo srca privodi Istini, otkriva im pobjedonosnu Istinu i oni je uočavaju; znaju da je ona nadvladala, jer je naprosto Istina i jer iza nje stoji Allahova moć, i da im je Poslanik (alejhi's-selam) istinito prenio da će Allah i Njegov Poslanik pobijediti. Sve ovo ih vodi pokajanju i Uputi. Ne na silu i pod presijom, već iz uvjerenja srca, nakon jasnog viđenja pobjedonosne Istine. Kao što se desilo i dešava se u mnogim slučajevima.

Napokon, koji je to opseg i domet djelovanja važenja ovih tekstova? Koji je to povijesni i ambijentalni domet i opseg? Jesu li oni specijalno namijenjeni samo stanovnicima Arabijskog poluotoka u tom određenom vremenu? Ili imaju i druge dimenzije u vremenu i prostoru?

Ovi tekstovi su sučeljavali realno stanje stvari i odnosa između islamskog i idolopokloničkih tabora. Nema nikakve sumnje da se propisi u tekstovima odnose na ovu stvarnost i da su mnogobošci o kojima se u njima govori oni sa područja Arabijskog poluotoka.

To je samo po sebi istina. Ali, je li to krajnji domet i opseg ovih tekstova?

Na nama je da razmotrimo stav idolopoklonika prema vjernicima tokom povijesti kako bi nam se razotkrio stvarni domet i opseg ovih kur'anskih tekstova i kako bismo vidjeli ovaj stav u njegovoj sveukupnosti tokom povijesti.

Što se tiče Arabijskog poluotoka, to je vjerovatno poznato iz općepoznatih događaja vezanih za životopis Poslanika (alejhi's-selam). Samo u ovom džuzu tefsira *U okrilju Kur'ana* ima dovoljno elemenata koji odslikavaju stav idolopoklonika prema ovoj vjeri i njenim sljedbenicima još od prvih dana misije u Mekki pa sve do perioda s kojim se suočavaju tekstovi ove sure.

Istina je da dugotrajna borba nije bila između muslimana i mnogobožaca u onom omjeru u kojem je bila između islama i sljedbenika Knjige - kršćana i Jevreja. Ali to ne negira činjenicu da je stav idolopoklonika prema muslimanima uvijek bio onakav kako ga predočavaju ajeti iz ove cjeline sure:

Kako, kada oni, ako bi vas pobijedili, ne bi, kad ste vi u pitanju, ni srodstvo ni sporazum poštivali?! Oni vam se ustima svojim umiljavaju, ali im se srca protive, većina njih su nevjernici. Oni Allahove ajete za ono što malo vrijedi zamjenjuju, pa od puta Njegova odvraćaju; zaista je ružno kako postupaju. Ni rodbinstvo ni sporazum, kada je vjernik u pitanju, ne poštuju, i sve granice zla prekoračuju (9/8-10).

Ovo je bio kontinuiran i konstantan stav idolopoklonika i sljedbenika Knjige prema muslimanima. Što se tiče sljedbenika Knjige, o njima ćemo govoriti u drugoj cjelini ove sure. A što se tiče idolopoklonika, ovakav je njihov odnos i stav bio tokom cijele povijesti.

Ako uzmemo u obzir činjenicu da islam ne počinje s poslanstvom Muhammeda (alejhi's-selam), već se njime završava, da stav mnogobožaca prema svakom poslaniku i poslanstvu odranije predstavlja apsolutno stav mnogoboštva prema Allahovoj vjeri, onda se dimezije i obrisi sukoba šire i stav se jasno ukazuje u svojoj biti, kako ga predočavaju vječni kur'anski tekstovi tokom cijele ljudske povijesti, bez izuzetka.

Šta su uradili mnogobošci sa Nuhom, Hudom, Salihom, Ibrahimom, Šuajbom, Musaom, Isaom (Allahov blagoslov i mir s njima) i njihovim sljedbenicima u njihovo vrijeme? Zatim, šta su idolopoklonici uradili sa Muhammedom (alejhi's-selam) i njegovim sljedbenicima? Ne bi, kada su oni u pitanju, ni srodstvo ni sporazum poštivali, kako bi ih pobijedili i nadvladali.

Šta su mnogobošci uradili s muslimanima u vrijeme drugog pohoda mnogoboštva oličenog u Tatarima? Zatim, šta čine mnogobošci i ateisti danas, nakon četrnaest stoljeća, sa muslimanima svuda po Svijetu? Ni rodbinstvo, ni sporazum, kada su oni u pitanju, ne poštuju, kako ustvrđuje istiniti i vječni kur'anski tekst.

Kada su tatarski pagani nadvladali i pobijedili muslimane u Bagdadu, desila se krvava tragedija koju bilježe povijesna kazivanja, od kojih ćemo spomenuti kratke izvatke iz povijesnog djela Ebu'l-Fidaa (Ibni Kesira), *El-Bidaje we'n-nihaje*, a koji govore upravo o događajima iz 656. h.g.:

"I navalili su na grad i pobili sve što su mogli: ljude, žene, djecu, starce, sredovječne i mladiće. Mnogi ljudi su se posakrivali u bunarove, vrtove, kanale za otpad i tu su ostajali po nekoliko dana ne izlazeći iz tih mjesta. Neke grupe ljudi su se iskupljale u hanovima i zatvarale vrata, a Tatari bi ih otvarali, ili razbijanjem ili spaljivanjem i ulazili unutra; ljudi bi bježali od njih na tavane i krovove, gdje bi ih potom Tatari likvidirali. Ulicama su tekli potoci krvi. Mi smo Allahovi i njemu se vraćamo. Tako je bilo i sa mesdžidima, džamijama i tekijama. Niko se nije uspio spasiti od njih osim zimmija - štićenika, Jevreja i kršćana i onih koji su potražili utočište kod njih[30] i u kući ši'ijskog ministra Ibnu'l-Alkamija, kao i grupe trgovaca koji su kupili svoju sigurnost velikim parama i time su sačuvali

[30] To je zato što su Jevreji i kršćani bili među onima koji su pozvali Tatare da napadnu glavni grad Hilafeta i unište islam i muslimane u njemu. Oni su ih također upućivali na tajna i skrivena mjesta u gradu i aktivno su učestvovali u ovom pokolju, dočekujući paganske Tatare dobrodošlicom kako bi uništili muslimane, koji su im, inače, pružili utočište, sigurnost i zaštitu.

sebe i svoj imetak. Bagdad je postao, nakon što je bio najpitomiji i najživlji grad, opustošeno i razoreno mjesto, sa malo ljudi u njemu koji su živjeli u strahu, gladi, poniženju i kao manjina."

"Postoje različita mišljenja o tome koliko je muslimana ubijeno u ovom pokolju. Neki kažu - osamsto hiljada, drugi kažu - milion, a treći - dva miliona duša. Mi smo Allahovi i Njemu se vraćamo, nema snage ni moći osim kod Uzvišenog i Moćnog Allaha. Oni su provalili u Bagdad krajem mjeseca muharrema. Punih četrdeset dana njihove sablje su sjekle glave njegovih stanovnika. Halifa El-Must'asim billahi, vladar pravovjernih, ubijen je u srijedu 14. safera, a i kabur mu je ostao nepoznat. Tada je imao 46 godina i četiri mjeseca. Njegov hilafet je trajao petnaest godina, osam mjeseci i nekoliko dana. S njime je ubijen i njegov najstariji sin Ebu'l-Abbas Ahmed, koji je imao 25 godina. Potom je ubijen njegov srednji sin Ebu'l-Fadl Abdurrahman koji je imao 23 godine, a zarobljen je njegov najmlađi sin Mubarek i njegove tri sestre Fatima, Hadidža i Merjem.

Ubijen je i glavni profesor Hilafeta šejh Muhjiddin Jusuf ibni šejh Ebu'l-Feredž ibni Dževzi, protivnik šiijskog ministra. Ubijena su i tri njegova sina: Abdurrahman, Abdullah i Abdulkerim. Ubijeni su, jedan za drugim, visoki zvaničnici države, među njima Ed-Duvejder es-Sagir Mudžahiduddin Ejbek, Šihabuddin Sulejman-šah i grupa vodećih ljudi ehl-i sunnetskog mezheba i ključnih ljudi grada. Dešavalo se da neki čovjek od Benu'l-Abbasa (Abasovića) bude pozvan i on bi izašao sa svojom djecom i ženama i odlazio na groblje El-Hilal, prema vidikovcu, i tamo bi bio preklan kao što se kolje ovca, a u roblje bi otišle one koje odaberu od njegovih kćeri i sluškinja. Ubijen je tada i glavni šejh, odgojitelj halife Sadruddin Ali ibni Nijar. Poubijani su hatibi, imami i hafizi. Mesdžidi su opustjeli, nije bilo džemata niti džuma nekoliko mjeseci u Bagdadu.

I nakon što se završilo ono što je bilo određeno da se desi i prošlo četrdeset dana, Bagdad je ostao pust, u njemu nije bilo nikoga osim rijetkih, usamljenih ljudi. Leševi ubijenih su bili po putevima poput brdašca. Pala je na njih kiša i oni su se počeli raspadati. Grad se usmrdio od leševa; zrak se promijenio i zavladala je uslijed toga epidemija koja se čak proširila posredstvom zraka i na zemlje Šama. Pomro je mnogi svijet uslijed zagađenosti zraka i vjetra. Tako je ljude snašla skupoća, epidemija, propast, ubijanje i kuga. Mi smo Allahovi i Njemu se vraćamo.

I kada je u Bagdadu objavljena sigurnost, izašli su ispod zemlje oni koji su bili u podrumima, kanalima i grobljima, poput mrtvaca iskopanih iz svojih grobova. Nisu mogli jedni druge prepoznati; otac nije prepoznavao

svoje dijete, brat svoga brata, a zahvatila ih je i velika epidemija. Uništeni su i pridružili se onima koji su ranije pobijeni. Itd. itd."

Ovo je slika povijesne stvarnosti u kojoj su mnogobošci pobijedili muslimane; nisu tada pazili ni na srodstvo ni na sporazum. Pa je li ova povijesna slika iz daleke prošlosti, duboko uronjene u tamu, nešto što je isključivo vezano za Tatare u tom vremenu?

Ne, nipošto! Slike iz savremene stvarnosti ne razlikuju se od ove slike. Ono što su uradili hinduski pagani, prilikom otcjepljenja Pakistana, nije ništa manje grozno i užasno od onoga što su uradili Tatari u tom dalekom dobu. Od osam miliona muslimanskih izbjeglica (muhadžira) iz Indije, koje su uplašili barbarski i zvjerski napadi na preostale muslimane u Indiji pa su preferirali iseljenje nad ostankom, samo ih je tri miliona stiglo do granice Pakistana. Ostalih pet miliona je ubijeno tokom putovanja. Napale su ih organizirane, paravojne bande hinduskih pagana, dobro znane indijskoj državi, kojima su upravljali visoki službenici indijske vlade, i poklale kao ovce duž cijeloga puta. Ostavile su njihove leševe lešinarima i zvijerima, nakon svirepog masakriranja, koje nije ništa manje, ako nije veće, od onoga koga su počinili Tatari nad muslimanima Bagdada. Jeziva, strašna i organizirana tragedija i pokolj desio se putnicima voza koji je prevozio muslimanske službenike iz Indije u Pakistan. Ranije je postignut sporazum o preseljenju onih muslimanskih službenika u indijskim ustanovama koji su željeli prijeći u Pakistan. U vozu se skupilo više hiljada službenika. Voz sa više hiljada službenika je ušao u tunel na granici između Indije i Pakistana koji se zove Memerr Hajber. Na drugu stranu granice je izašao sa izmasakriranim i razbacanim leševima. Hinduske paganske bande, uvježbane i teledirigirane, zaustavile su voz u tunelu. Dozvolili su mu da nastavi putovanje tek nakon što je više hiljada službenika pretvoreno u leševe i krv! Istinu je rekao Uzvišeni Allah: *Kako, kada oni, ako bi vas pobijedili, ne bi, kad ste vi u pitanju, ni srodstvo ni sporazum poštivali?!* (9/8). Ovi pokolji se kontinuirano ponavljaju u različitim oblicima sve do danas. Posljednji se desio ove godine.

Zatim, šta su uradili nasljednici Tatara u komunističkoj Kini i komunističkoj Rusiji sa tamošnjim muslimanima? Tokom četvrt stoljeća pobili su dvadeset i šest miliona muslimana, u prosjeku po jedan milion godišnje. Operacije genocida i dalje traju. Tome treba pridodati i paklena sredstva za mučenje od čije jezivosti se tijela ježe i tresu. Ove godine se desilo u muslimanskom Turkestanu pod kineskom dominacijom nešto što premašuje i zasjenjuje grozote koje su počinili Tatari. Priveden je jedan od muslimanskih vođa i stavljen je u rupu koja je za njega iskopana na javnom

putu. Muslimanima je naređeno, pod teretom mučenja i terora, da donesu ljudski izmet (kojeg inače država otkupljuje od cjelokupnog stanovništva za hranu koju im daje kako bi ga koristila u proizvodnji vještačkog đubriva) i baca ga na muslimanskog vođu u rupi. To je sve trajalo tri dana, dok čovjek koji se gušio u rupi nije izdahnuo.

Tako je radila i komunistička Jugoslavija sa muslimanima u njoj. Likvidirala je milion muslimana u periodu od dolaska komunizma na vlast poslije Drugog svjetskog rata do danas. Operacije genocida i zvjerskog mučenja - čiji je jedan od groznih primjera bacanje muslimana, ljudi i žena u mašine za mljevenje mesa koje proizvode mesne nareske, da bi izašli na drugoj strani u obliku smjese od mesa, kostiju i krvi - traju do danas!

Ono što se dešava u Jugoslaviji, dešava se u svim komunističkim i paganskim državama, sada, u ovom vremenu. Istinu je rekao Uzvišeni Allah: *Kako, kada oni, ako bi vas pobijedili, ne bi, kad ste vi u pitanju, ni srodstvo ni sporazum poštivali?!* (9/8). *Ni rodbinstvo ni sporazum, kada je vjernik u pitanju, ne poštuju, i sve granice zla prekoračuju* (9/10).

Nije to bilo samo vanredno ni privremeno stanje na Arabijskom poluotoku. Niti se radilo o vanrednom ni prolaznom slučaju u Bagdadu. To je trajno, prirodno i neminovno stanje. Kad god se nađu vjernici koji samo Allahovu vjeru ispovijedaju ili politeisti ili ateisti koji vjeru ispovijedaju nekome ili nečemu drugom mimo Allaha. U svakom vremenu i svakom prostoru.

Stoga su ovi tekstovi - premda su objavljeni radi suočavanja sa konkretnim stanjem na Arabijskom poluotoku i odista se odnose na ustanovljenje propisa kojima se reguliraju odnosi sa politeistima na Poluotoku - dalekosežniji i vremenski i prostorno. Jer se oni suočavaju permanentno sa sličnim stanjem u svakom vremenu i svakom prostoru. Naredba o njihovoj primjeni i realizaciji vezana je i uvjetovana mogućnošću realizacije u situaciji sličnoj onoj u kojoj su oni realizirani na Arabijskom poluotoku, a nije vezana za osnovne norme niti za osnovu stava koja se ne mijenja kroz vrijeme.

Zar se nećete boriti protiv ljudi koji su zakletve svoje prekršili i nastojali da protjeraju Poslanika, i prvi vas napali? Zar ih se bojite? Preče je

da se Allaha bojite, ako ste vjernici. Borite se protiv njih! Allah će ih rukama vašim kazniti i poniziti, a vas će protiv njih pomoći, i grudi vjernika zaliječiti i iz srca njihovih brigu odstraniti. A Allah će onome kome On hoće oprostiti. - Allah sve zna i mudar je. Zar mislite da ćete biti ostavljeni, a da Allah ne ukaže na one među vama koji se bore i koji, umjesto Allaha i Poslanika Njegova i vjernika, nisu uzeli nikoga za prisna prijatelja? - A Allah dobro zna ono što radite (9/13-16).

Ovaj odjeljak dolazi nakon prethodnog u kome je obznanjena osuda i negiranje, principijelno, mogućnosti da mnogobošci imaju ugovor sa Allahom i Njegovim Poslanikom i naredba o davanju izbora mnogobošcima između prihvatanja onoga što su prihvatili muslimani ili borbe - osim onog ko zatraži zaštitu i ona mu se daje da bi saslušao Allahove riječi, a potom se otprema na mjesto sigurno za njega izvan teritorije islamske države. A onda se spominje i razlog ove osude i negiranja, a to je da oni ni rodbinstvo ni sporazum, kada je vjernik u pitanju, ne poštuju samo ako uspiju pobijediti vjernike.

Ova sentenca dolazi radi suočenja sa onim što se vrzmalo u dušama pripadnika muslimanske zajednice - na ranijim nivoima o kojim je ranije govoreno - u vidu kolebanja i bojazni od poduzimanja ovog odlučnog koraka, želje i tješenja da će mnogobošci prijeći u islam bez pribjegavanja općem ratu, bojazni za živote i interese i naginjanja ka upotrebi najlakših sredstava!

Kur'anski tekstovi suočavaju se sa ovim osjećanjima, strahovima i pravdanjima animiranjem srca muslimana putem spominjanja skorašnjih i davnašnjih događaja koji ih podsjećaju na kršenje sporazuma koje su s njima sklopili i zakletvi od strane mngobožaca; podsjećaju ih na namjeru idolopoklonika da protjeraju Poslanika (alejhi's-selam) iz Mekke prije Hidžre; podsjećaju ih da su mnogobošci ti koji su ih prvi napali u Medini. Zatim pobuđuju u njima stid i gordost da budu oni koji se boje sresti s mnogobošcima na bojnom polju. A preče je da se Allaha boje, ako su vjernici. Zatim ih ovi tekstovi ohrabruju i podstiču na borbu protiv mnogobožaca, možda će ih Allah rukama njihovim kazniti, pa će oni biti zastor Allahovoj moći kojom kažnjava Svoje i njihove neprijatelje, ponižava ih i pokorava. U tome je i izlječenje grudi vjernika koji su uime Allaha podnosili njihova uznemiravanja. Potom se suočavaju sa tješenjima i nadanjima koja su se vrzmala u grudima nekih od njih da će preostali idolopoklonici prihvatiti islam bez rata i borbe. Suprotstavljaju se ovim tješenjima i nadanjima činjenicom da je realnije da se stvarna nada u njihovu konverziju u islam veže za pobjedu muslimana i poraz

idolopoklonika. Tada će neki od njih - kojima je Allah predodredio pokajanje - konvertirati u pobjedonosni, nadmoćni, superiorni islam! I na kraju, ajeti im skreću pažnju na to da je Allahova zakonitost iskušavanje zajednica ovakvim iskušenjima kako bi se razjasnila njihova stvarna pozicija. A zakonitost se ne mijenja niti odstupa.

Zar se nećete boriti protiv ljudi koji su zakletve svoje prekršili i nastojali da protjeraju Poslanika, i prvi vas napali? Zar ih se bojite? Preče je da se Allaha bojite, ako ste vjernici (9/13).

Cjelokupna povijest odnosa mnogobožaca prema muslimanima sastoji se iz kršenja zakletvi i poništavanja sporazuma. Posljednji takav primjer je njihovo kršenje sporazuma sa Allahovim Poslanikom sklopljenog na Hudejbijji. Poslanik (alejhi's-selam) je pristao na neke njihove uvjete, po uputi svoga Gospodara, što su neki časni ashabi shvatili kao pristanak na poniženje. On je ispunio svoj ugovor i obavezu na najprecizniji i najgalantniji način. Ali oni sami nisu ispunili svoje obaveze i prekršili su ugovor nakon dvije godine kod prve povoljne prilike koja im se ukazala. Kao što su mnogobošci bili ti koji su nastojali protjerati Poslanika (alejhi's-selam) ranije iz Mekke. Na kraju su skovali zavjeru da ga ubiju prije preseljenja. A to je bilo kod Svetog Allahovog Hrama u kome je čak i ubica siguran za svoj život i imetak. Neki od njih bi sretali ubicu svoga brata i oca u Haremu i ne bi ništa nažao učinili. A kada je u pitanju Muhammed, Allahov Poslanik, onaj ko poziva Uputi, imanu, pokornosti samo Allahu, nisu se pridržavali ovog svojstva i tradicije. Namjeravali su ga protjerati. A onda su se urotili protiv njegovog života i potajno se dogovorili da ga ubiju u Časnom Allahovom Hramu, bez ustručavanja i sustezanja od onoga od čega se ustručavaju i sustežu kada su u pitanju međusobne i krvne osvete. Također, oni su bili ti koji su namjeravali povesti borbu i rat protiv muslimana u Medini. Oni su ustrajali i insistirali - pod vođstvom Ebu Džehla - na sukobu s muslimanima, nakon što je karavana, radi koje su i izašli, umakla. Zatim, borili su se protiv njih, prvi započevši bitku, na Uhudu i Hendeku. Iskupili su se i na Hunejnu. Sve su to prisutni događaji ili skorašnje, svježe uspomene, i svi oni ukazuju na upornost o kojoj govore riječi Uzvišenog Allaha: *Oni će se neprestano boriti protiv vas da vas odvrate od vjere vaše, ako budu mogli* (2/217). Oni također ukazuju na prirodu odnosa

tabora koji obožava druge bogove mimo Allaha prema taboru koji se pokorava samo Allahu.

Prikazujući ovu dugu vrpcu uspomena, stavova i događaja u ovim brzim doticajima, ali sa dubokim utjecajem na srca muslimana, kontekst im se obraća riječima:

Zar ih se bojite? (9/13).

Ne izbjegavaju borbu protiv ovih mnogobožaca osim zbog straha, bojazni i kukavičluka.

Iza pitanja slijedi ono što još više uzbuđuje srca od samog pitanja:

Preče je da se Allaha bojite, ako ste vjernici (9/13).

Vjernik se ne plaši nikoga od ljudi. Vjernik se boji samo Allaha. Ako se plaše mnogobožaca, pa preče je da se boje Allaha i od Njega strahuju. Nije dozvoljeno da neko drugi mimo Njega ima mjesta u njihovim srcima.

Osjećanja vjernika ključaju. Ona se podstiču tim uspomenama, bitkama i događajima. Sjećaju se urote mnogobožaca protiv njihova Vjerovjesnika (alejhi's-selam), predočavaju sebi kršenje ugovora od strane mnogobožaca, njihovu potajnu želju da ih izdajnički napadnu kad god ih uspiju iznenaditi ili otkriju u njihovoj poziciji slabu tačku; prisjećajući se kako su mnogobošci prvi započeli neprijateljstvo i poveli borbu protiv njih nasilnički i bespravno. I u vrtlogu ovog uzbuđenja, vjernici se podstiču na borbu:

Borite se protiv njih! Allah će ih rukama vašim kazniti i poniziti, a vas će protiv njih pomoći, i grudi vjernika zaliječiti i iz srca njihovih brigu odstraniti (9/14-15).

Borite se protiv njih, Allah će vas učiniti zastorom Svoje moći i sredstvom Svoje volje. Kaznit će ih vašim rukama, ponizit će ih porazom, a oni se kočopere umišljajući snagu, pomoći će vam protiv njih i zaliječit će grudi onih vjernika koje su mnogobošci uznemiravali i progonili. Izliječit će ih od prigušene srdžbe, potpunim trijumfom Istine, porazom neistine i rastjerivanjem zlikovaca.

I nije samo to već se očekuje i drugo dobro i druga nagrada postiže:

A Allah će onome kome On hoće oprostiti (9/15).

Pobjeda muslimana može navratiti neke mnogobošce na iman, otvoriti im pogled prema Uputi kada vide da muslimani trijumfiraju, kada osjete da ih neka snaga, mimo ljudske snage, pomaže i vide tragove imana u njihovim pozicijama - a to se doista desilo - i tada će muslimani mudžahidi dobiti nagradu za svoj džihad i nagradu za uputu zalutalih njihovim rukama, a islam će dobiti novu snagu sa ovim koji su upućeni i pokajali se, koja će se pridodati njegovoj snazi:

Allah sve zna i mudar je (9/15).

Zna rezultate i ishode skrivene iza premisa. Mudar je i On određuje rezultate djela i pokreta.

Pojava snage islama i njena manifestacija primamljuje mnoga srca koja se udaljavaju od nejakog islama ili islama nepoznate snage i utjecaja. Poziv u islam ima upola kraći put onda kada je muslimanska zajednica moćna, respektabilna i snažna.

Međutim, Allah (Uzvišeni), odgajajući muslimansku zajednicu jedinstvenim kur'anskim programom, dok je bila u Mekki nemoćna i progonjena, obećava joj samo jednu stvar: Džennet. I naređuje joj samo jednu stvar: strpljenje. I pošto je bila strpljiva i tražila samo Džennet, bez ovozemne pobjede, Allah joj je pružio pomoć i pobjedu, podstičući je na nju i liječeći njihove grudi njome. Zato što tada nadmoć i pobjeda i nije zbog njih već zbog Njegove vjere i Njegove Riječi. A ona je samo zastor Njegovoj moći.

Zatim, neminovno je da se muslimani bore protiv svih idolopoklonika, da se ponište sporazumi sa svim mnogoboščima i da muslimani u odnosu prema njima budu homogeni. To je bilo neminovno kako bi se razotkrile namjere i skrivene nakane i radi otklanjanja paravana iza kojih su stajali i krili se oni kojima vjera nije bila jedini cilj i eliminisanja isprika kojima su se pravdali oni koji su sarađivali sa mnogoboščima radi zarade kao i oni koji su prijateljevali s njima zbog rodbinskih ili interesnih veza. Bilo je neophodno otklanjanje ovih paravana i izlika i obznana diferencijacije za sve kako bi se razotkrili oni koji su u svojim srcima nešto tajili i uzimali drugog umjesto Allaha, Poslanika Njegova i vjernika za prisna prijatelja, ostvarujući preko njega svoje lične interese i veze sa mnogoboščima, u sjeni neizdiferenciranih i nejasnih odnosa između različitih tabora: *Zar mislite da ćete biti ostavljeni, a da Allah ne ukaže na one među vama koji se bore i koji, umjesto Allaha i Poslanika Njegova i*

vjernika, nisu uzeli nikoga za prisna prijatelja? - A Allah dobro zna ono što radite (9/16).

U muslimanskom društvu - kao što se obično dešava - bila je grupa koja je bila vična lukavstvu i prevrtljivosti, prolazila kroz sve zidine, vješto koristeći isprike; koja se šunjala iza zajednice, kontaktirala sa njenim protivnicima radi pridobijanja lične koristi, pa makar i na račun zajednice, oslanjajući se na razvodnjenost i neiskristalisanot odnosa i postojanja rupa u razdjelnici između tabora. I kada je razdvojenost postala jasna i obznanjena, presječen je put toj grupi i pred očima su se razotkrili ulazi i prolazi.

U interesu je zajednice i vjere da se pocijepaju paravani i otkriju prisne veze, upoznaju otvori i prolazi i da se izdvoje oni koji se iskreno bore i otkriju oni koji se pretvaraju i prikrivaju, da i ljudi znaju pravo stanje obje grupe, a Allah to zna otprije:

A Allah dobro zna ono što radite (9/16).

Allah (Uzvišeni) obračunava ljudima na osnovu onoga što oni otkriju i pokažu svojim djelom i ponašanjem. Tako se provodi njegova zakonitost iskušavanja kako bi se razotkrilo skriveno, izdiferencirali redovi i pročistila srca. To se ne može ostvariti ničim drugim kao što se ostvaruje kroz teškoće, obaveze, ispite i kušnje.

Mnogobošci nisu dostojni da Allahove džamije održavaju kad sami priznaju da su nevjernici. Djela njihova će se poništiti i u vatri će vječno ostati. Allahove džamije održavaju oni koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju i koji namaz obavljaju i zekjat daju i koji se nikoga osim Allaha ne boje; oni su, nadati se je, na pravom putu. Zar smatrate da je onaj koji hodočasnike vodom napaja i koji vodi brigu o Časnom hramu ravan onome koji u Allaha i u onaj svijet vjeruje i koji se na Allahovu putu bori? Nisu oni jednaki pred Allahom. A Allah neće ukazati na pravi put onima koji sami sebi nepravdu čine. U većoj su časti kod Allaha oni koji vjeruju i koji se iseljavaju i koji se bore na Allahovu putu zalažući imetke svoje i živote svoje; oni će postići što žele. Gospodar njihov im šalje radosne vijesti da će im milostiv i blagonaklon biti i da će ih u džennetske bašče uvesti, u kojima će neprekidno uživati,

vječno i zauvijek će u njima boraviti. Uistinu, u Allaha je nagrada velika (9/17-22).

Nakon obznane i njene objave nema nikakve isprike ni argumenta za one koji se ne bore protiv mnogobožaca. Nije više bilo kolebanja ni dileme o zabrani njihovog posjećivanja Bejtullaha ili njegove izgradnje i održavanja, a to su činili u džahilijjetsko doba. Ovdje kontekst poriče pravo mnogoboščima da Allahove džamije održavaju. To je isključivo pravo onih koji vjeruju u Allaha i izvršavaju Njegove naredbe. Održavanje Bejtullaha u džahilijjetu i napajanje hodočasnika vodom ne mijenja ovo pravilo. Ovi ajeti se suočavaju sa onim što se vrzmalo u dušama nekih muslimana kojima još nije postala jasna osnova ove vjere.

Mnogobošci nisu dostojni da Allahove džamije održavaju kad sami priznaju da su nevjernici (9/17).

To je stvar koja je za osudu u samom startu i osnovi. Nema za nju opravdanja jer je protivna prirodi stvari. Allahove džamije pripadaju isključivo Allahu; u njima se samo Njegovo ime spominje; u njima se niko drugi mimo Njega ne zove i ne spominje. Kako će ih onda održavati oni čija srca ne nastanjuje tevhid; oni koji uz Allaha prizivaju ortake, koji svjedoče svjedočenjem stvarnosti koju ne mogu negirati već je mogu samo priznati - da su oni nevjernici?

Djela njihova će se poništiti (9/17).

Ona su u osnovi ništavna, a među njima i održavanje Bejtullaha koje može biti bazirano samo na principu tevhida.

I u vatri će vječno ostati (9/17). Zbog otvorenog i jasnog nevjerovanja koje su počinili.

Obred i predanost je refleksija vjerovanja. Ako nije ispravno vjerovanje, nije valjan ni obred. Izvršavanje obreda i održavanje džamija ne znače ništa ako u srcima nema ispravnog vjerovanja i imana, potvrđenog stvarnom, jasnom praksom i iskrenom usmjerenošću Allahu u djelu i obredu bez razlike:

Allahove džamije održavaju oni koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju i koji namaz obavljaju i zekjat daju i koji se nikoga osim Allaha ne boje (9/18).

Izričito naglašavanje straha samo od Allaha, ni od kog drugog, nakon spominjanja dva uvjeta: unutrašnjeg imana i vanjskog djela, nije bezrazložno i slučajno. Usmjerenost Allahu je neophodna. Oslobađanje od bilo kakve sjene idolatrije u osjećanju ili ponašanju je nužno. A bojazan od bilo koga osim Allaha je neka vrsta skrivenog mnogoboštva na koju tekst ukazuje s namjerom na ovom mjestu kako bi svo vjerovanje i djelovanje bilo samo uime Allaha. Tek tada vjernici zaslužuju da održavaju džamije i s pravom očekuju Allahovu Uputu:

Oni su, nadati se je, na pravom putu (9/18).

Srce se usmjerava, a udovi rade. A onda, Allah nagrađuje i za usmjerenje i za rad Uputom, stizanjem do cilja i uspjehom.

Ovo je osnova za polaganje prava na održavanje džamija kao i za valjanost ibadeta i obreda koju Allah pojašnjava i muslimanima i mnogobošcima. Nije dozvoljeno izjednačiti one koji su održavali Kabu i pojili hodočasnike vodom u džahilijjetu, a vjerovanje im nije bilo ispravno niti su imali šta od djela ili borbe, nije dozvoljeno da se izjednače ovi - samo zbog održavanja Bejtullaha i pojenja hodočasnika - sa onima koji vjeruju ispravnim vjerovanjem i bore se na Allahovom Putu i pored uzdizanja Njegove riječi:

Zar smatrate da je onaj koji hodočasnike vodom napaja i koji vodi brigu o Časnom hramu ravan onome koji u Allaha i u onaj svijet vjeruje i koji se na Allahovu putu bori? Nisu oni jednaki pred Allahom (9/19).

Allahovo mjerilo je pravo mjerilo i Njegova odredba je prava odredba:

A Allah neće ukazati na pravi put onima koji sami sebi nepravdu čine (9/19).

Mnogobošcima, koji ne ispovijedaju istinitu vjeru i ne čiste svoje vjerovanje od idolatrije, pa makar oni održavali Bejtullah i pojili hodočasnike vodom.

Ovo značenje završava potvrđivanjem vrijednosti vjernika, muhadžira i mudžahida, te milosti, blagonaklonosti, trajnog uživanja i velike nagrade koja ih očekuje:

U većoj su časti kod Allaha oni koji vjeruju i koji se iseljavaju i koji se bore na Allahovu putu zalažući imetke svoje i živote svoje; oni će postići što žele. Gospodar njihov im šalje radosne vijesti da će im milostiv i blagonaklon biti i da će ih u džennetske bašče uvesti, u kojima će neprekidno uživati, vječno i zauvijek će u njima boraviti. Uistinu, u Allaha je nagrada velika (9/20-22).

Komparativ u Njegovim riječima: *U većoj su časti kod Allaha* (9/21) nema svoje uobičajeno značenje; ovo ne znači da će drugi imati manju čast. Ono ovdje ima elativno značenje. Jer oni drugi: *Djela njihova će se poništiti i u vatri će vječno ostati,* pa nema poređenja između njih i vjernika koji se iseljavaju i bore ni u stepenu časti ni u uživanju.

Kontekst ide dalje u filtriranju i rafiniranju osjećanja i veza u srcima vjerničke zajednice kako bi bila iskreno predana samo Allahu i Njegovoj vjeri. Pozivanja njihovom čišćenju od nepotističkih, interesnih i hedonističkih veza. Sabire sve ljudske užitke i sve moguće veze u životu i stavlja ih na jedan tas, a na drugi tas stavlja ljubav prema Allahu, Njegovom Poslaniku i borbi na Njegovom Putu. Muslimanima prepušta izbor.

O vjernici, ne prijateljujte ni sa očevima vašim ni sa braćom vašom ako više vole nevjerovanje od vjerovanja. Onaj od vas koji bude s njima prijateljevao, taj se doista prema sebi ogriješio. Reci: "Ako su vam očevi vaši, i sinovi vaši, i braća vaša, i žene vaše, i rod vaš, i imanja vaša koja ste stekli, i trgovačka roba za koju strahujete da neće prođe imati, i kuće vaše u kojima se prijatno osjećate - miliji od Allaha i Njegova Poslanika i od borbe na Njegovom putu, onda pričekajte dok Allah Svoju odluku ne donese. A Allah grešnicima neće ukazati, na pravi put" (9/23-24).

Ova vjera ne podnosi da u srcu ima ortake. Ili potpuna predanost njoj ili udaljavanje od nje. Ne teži se da musliman prekine veze sa porodicom, rodbinom, suprugom, djecom, imetkom, radom, uživanjem i slašću; niti se traži da se zamonaši i udalji od lijepih stvari u životu. Nikako tako! Ovo vjerovanje hoće da mu se pokloni srce, da ljubav prema njemu bude čista i iskrena, da ono dominira i presuđuje, da ono pokreće i motivira. Kada se ovo ostvari, ne smeta onda da musliman uživa u svim blagodatima i

ljepotama života, ali da bude spreman sve to odbaciti i napustiti istog momenta kada one budu u koliziji sa zahtjevima vjerovanja.

Vododjelnica i linija razgraničenja je dominacija vjere, ili dominacija uživanja i imovine; da glavna riječ pripada vjeri, ili nekoj zemaljskoj stvari. Kada musliman postane siguran da je njegovo srce iskreno predano vjeri, ne smeta da poslije toga uživa sa svojom djecom, braćom, bračnim drugom, porodicom; ne smeta da posjeduje imetak, trgovine, kuće; ne smeta da uživa u Allahovim ukrasima i lijepoj opskrbi - bez pretjerivanja i uobraženosti - zapravo je uživanje u tome, tada, pohvalno, kao neki vid zahvalnosti Allahu koji je te blagodati stvorio da bi u njima uživali Njegovi robovi, prisjećajući se da je On Opskrbitelj, Blagodavac i Darovatelj.

O vjernici, ne prijateljujte ni sa očevima vašim ni sa braćom vašom ako više vole nevjerovanje od vjerovanja (9/23).

Tako se cijepaju i kidaju veze krvi i roda, ako se prekine veza srca i vjerovanja. Nestaje prijateljstvo zbog rodbinstva u porodici ako nestane prijateljstva uime Allaha. Allahu pripada prva i glavna odanost i na tom temelju se grade sve veze među ljudima. Ako nje nema, nema poslije nje nikakve druge odanosti, veza je presječena i spona je prekinuta.

Onaj od vas koji bude s njima prijateljevao, taj se doista prema sebi ogriješio (9/23).

Pod pojmom *oni koji su se prema sebi ogriješili,* misli se na mnogobošce. Prijateljevanje sa porodicom i narodom - ako oni više vole nevjerovanje od vjerovanja - idolatrija je koja je nespojiva sa imanom.

Kontekst se ne zadovoljava samo ustanovljenjem principa, već predočava vrste veza, želja i uživanja da bi ih sve stavio na jedan tas, a vjerovanje i njegove zahtjeve na drugi tas: očevi, sinovi, braća, bračni drugovi, porodica (veza krvi, porijekla, rodbinstva i tazbinstva), imanja i trgovačka roba (težnje prirode i njena želja), prijatni domovi (užitak i slast života). A na drugom tasu: ljubav prema Allahu, Njegovom Poslaniku i borbi na Njegovom Putu; borbi sa svim njenim zahtjevima i teškoćama; borbi i onim što je prati: naporu, umoru, tjeskobi, neimaštini, boli, žrtvovanju, ranjavanju i padanju kao šehid. A to je, nakon svega toga, borba

- džihad na Allahovom Putu, bez harlakanja, slave i ceremonije; bez hvalisanja, uznositosti i uobraženosti; bez želje da za njega zna i čuje stanovništvo zemlje, da na njega prstom upiru i hvale ga. U protivnom, nema nagrade za njega niti sevaba.

Reci: "Ako su vam očevi vaši, i sinovi vaši, i braća vaša, i žene vaše, i rod vaš, i imanja vaša koja ste stekli, i trgovačka roba za koju strahujete da neće prođe imati, i kuće vaše u kojima se prijatno osjećate miliji od Allaha i Njegova Poslanika i od borbe na Njegovom putu, onda pričekajte dok Allah Svoju odluku ne donese (9/24).

Doista je to teško, doista je to velika stvar. Ali to je tako, ili:

... *onda pričekajte dok Allah Svoju odluku ne donese* (9/24).

U protivnom, doživjet ćete sudbinu griješnika:

A Allah grešnicima neće ukazati na pravi put (9/24).

Ova iskrena predanost ne traži se samo od pojedinca, već i od muslimanske zajednice i muslimanske države. Nije dozvoljeno da postoji neki obzir prema odnosu ili interesu koji bi bio iznad zahtjeva vjerovanja u Allaha i zahtjeva borbe na Allahovom Putu.

Allah ne zadužuje muslimansku skupinu ovim zaduženjem, a da ne zna da njena priroda to može podnijeti. Allah ne zadužuje nikoga iznad njegove moći. Allahova je milost prema ljudima da je pohranio u njihovoj prirodi ovu veliku snagu potpunog predavanja i podnošenja; pohranio je u njoj i osjećanje uzvišene slasti te predanosti kojoj nisu ravne sve zemaljske slasti; slast osjećanja povezanosti sa Allahom, slast nade u zadobijanje Allahova zadovoljstva, slast uzdizanja iznad slabosti i posrtanja, oslobođenja od težine mesa i krvi i uspinjanja ka svijetlom i čistom horizontu. Pa, ako je nadvlada težina zemlje, pogled ka horizontu obnavlja želju i ambiciju za spasom i oslobođenjem.

Zatim dolazi blagi dodir osjećanja, podsjećanjem i predočavanjem stranice koju su muslimani ne tako davno proživjeli. Bojišta na kojima im je Allah pomogao kada oni nisu imali ni snage ni oruđa. I onoga dana na Hunejnu kada su poraženi iako su bili mnogobrojni, pa im je Allah zatim

pomogao Svojom moći. Onoga dana kada se vojsci koja je oslobodila Mekku pridružilo samo dvije hiljade Mekkelija. Onoga dana kada su srca muslimana samo na trenutak zaboravila na Allaha, ponesena mnoštvom ljudstva i oruđa. Da znaju vjernici da je predanost Allahu i jačanje veze s Njim sredstvo pobjede koje ih neće iznevjeriti kada ih iznevjeri mnoštvo ljudstva i oruđa i kada ih iznevjere imetak, braća i djeca:

Allah vas je na mnogim bojištima pomagao, a i onoga dana na Hunejnu kad vas je mnoštvo vaše zanijelo, ali vam ono nije ni od kakve koristi bilo, nego vam je zemlja, koliko god da je bila prostrana, tijesna postala, pa ste se u bijeg dali. Zatim je Allah na Poslanika Svoga i na vjernike milost Svoju pustio, i vojske koje vi niste vidjeli poslao i one koji nisu vjerovali na muke stavio; i to je bila kazna za nevjernike. Allah je poslije toga onome kome je htio oprostio, a Allah prašta i samilostan je (9/25-27).

Allahova pomoć koja im je dolazila na mnogim bojištima, bila je svježa u njihovom pamćenju, ne treba više od signala pa da je se prisjeti. A što se tiče bitke na Hunejnu,[31] ona se desila nakon oslobođenja Mekke u ševvalu, osme godine po Hidžri. Bilo je to nakon što je Poslanik (alejhi's-selam) završio operaciju oslobođenja Mekke i zavođenje reda u njoj. Većina njenog stanovništva je prihvatila islam i Poslanik (alejhi's-selam) ih je oslobodio. Došla mu je vijest da su se pripadnici plemena Havazin iskupili da ga napadnu, da to pleme predvodi Malik ibni 'Auf Nadrijj, da je s njim pleme Sekif u kompletnom sastavu, zatim Benu Džešm, Benu Sa'd ibni Bekr i Evza' iz Benu Hilala - oni su bili malobrojni - zatim neki ljudi iz plemena Benu Amr ibni Amir i Auf ibni Amir. Izašli su sa ženama, djecom,ovcama i devama. Ponijeli su sa sobom sav svoj imetak. Allahov Poslanik (alejhi's-selam) je krenuo prema njima sa vojskom koja je došla s njim radi zauzimanja Mekke, a brojala je deset hiljada muhadžira, ensarija i pripadnika arapskih plemena. A pridružili su mu se dobrovoljno i stanovnici Mekke koji su primili islam. Bilo ih je dvije hiljade. Krenuo je s njima u susret neprijatelju. Susreli su se u dolini između Mekke i Taifa zvanoj Hunejn. Do borbe je došlo u cik zore istog dana. Spustili su se u dolinu, a Hevazin je tamo već bio postavio zasjedu. I kada su krenuli, muslimani su ih primijetili tek kada su na njih krenuli; zasuli su ih strijelama, isukali sablje i napali na njih svom snagom kao jedan, kako im je zapovijedio njihov kralj. Tada su se muslimani dali u bijeg, kako kaže Allah (Uzvišeni). Allahov Poslanik (alejhi's-selam) je ostao postojan, jašući svoju sivu mazgu i tjerajući je prema neprijatelju. Abbas je držao njenu

[31] Preneseno iz *Tefsira Ibni Kesira* uz neznatnu intervenciju.

desnu uzengiju, a Ebu Sufjan ibni Haris ibni Abdulmutalib je držao lijevu, pritišćući ih kako ne bi ubrzala hod. On je isticao svoje ime (alejhi's-selam) i pozivao muslimane da se vrate govoreći: "Dođite kod mene, Allahovi robovi! Dođite kod mene, Allahovog Poslanika!" U takvoj situaciji je govorio: "Ja sam Vjerovjesnik, bez laži, ja sam sin Abdulmutalibov." S njime je ostalo još blizu stotinu ashaba - neki kažu osamdeset -, a među njima Ebu Bekr, Omer, Abbas, Alija, Fadl ibni Abbas, Ebu Sufjan ibni Haris, Ejmen ibni Umi Ejmen, Usame ibni Zejd i drugi (Allah bio njima zadovoljan). Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je zatim naredio amidži Abbasu, a on je imao snažan glas, da pozove najglasnije: "O, drugovi drveta!" - misli na drvo pod kojim se dogodila prisega - ridvan, kada su muslimani, muhadžiri i ensarije, dali prisegu Poslaniku (alejhi's-selam) da ga neće napuštati -, dozivao ih je: "O, drugovi s noćnog sijela!", a nekad bi vikao: "O, sljedbenici sure El-Beqare!" Oni su odvraćali: "Odazivamo se, odazivamo se!" Ljudi su se okrenuli i počeli vraćati do Allahovog Poslanika (alejhi's-selam). Čak se dešavalo da neki čovjek, ako mu se deva ne bi pokorila i počela vraćati, obuče štit, siđe sa deve i pusti je i sam se vratio Allahovom Poslaniku (alejhi's-selam). Kada se iskupila jedna grupa kod Poslanika (alejhi's-selam), on im je naredio da hrabro napadnu. Mnogobošci su poraženi, a muslimani su se dali u potjeru za njima, ubijajući ih i zarobljavajući. Preostali dio ljudi se još nije bio vratio, a zarobljenici su već bili dovedeni pred Allahova Poslanika (alejhi's-selam).

U ovoj bitki su muslimani iskupili - po prvi put - vojsku koja je brojala 12 000 boraca. Ponijelo ih je mnoštvo, pa su zbog njega zaboravili na prvi faktor pobjede. Pa ih je Allah porazom na početku bitke povratio Sebi, a onda ih pomogao malom skupinom vjernika koja je ostala uz Allahova Poslanika i priljubivši se uz njega.

Tekst ponovo predočava bitku sa njenim materijalnim prizorima i emotivnim nabojima:

... kad vas je mnoštvo vaše zanijelo, ali vam ono nije ni od kakve koristi bilo, nego vam je zemlja, koliko god da je bila prostrana, tijesna postala, pa ste se u bijeg dali (9/25).

Od emotivne zanesenosti mnoštvom, ka potresu duhovnog poraza, do osjećanja tjeskobe i nelagode kao da je cijela zemlja postala tijesna i pritišće ih, pa do fizičkog poraza, okretanja leđa i bježanja...

Zatim je Allah na Poslanika Svoga i na vjernike milost Svoju pustio (9/26).

Kao da je milost plašt koji se spušta, učvršćuje lebdeća srca i smiruje uzavrele emocije.

... i vojske koje vi niste vidjeli poslao (9/26).

Nije nam poznata suština i narav te vojske: *A vojske Gospodara tvoga samo On zna* (74/31).

... i one koji nisu vjerovali na muke stavio (9/26).

Ubijanjem, zarobljavanjem, gubitkom imetka i porazom:

... i to je bila kazna za nevjernike (9/26).

Allah je poslije toga onome kome je htio oprostio, a Allah prašta i samilostan je (9/27).

Vrata oprosta su uvijek otvorena onome ko pogriješi, a potom se pokaje.

Bitka na Hunejnu, koju kontekst ovdje spominje izlaže rezultate zanemarivanja i zaboravljanja na Allaha i oslanjanja na neku drugu snagu mimo Njegove, otkriva nam jednu drugu, implicitnu istinu, istinu snaga na koje se oslanja svako vjerovanje. Brojčano mnoštvo ne znači ništa. Važna je i mala grupa, svjesna, povezana, stabilna i predana vjeri. Mnoštvo je nekada razlog poraza. Jer, neki preobraćenici u vjeru, lutalice u njenim dubinama, od onih koji još nisu shvatili suštinu vjere u čiju maticu su se uključili i koja ih nosi, u teškim i odsudnim momentima pokazuju labilnost i slabost, pa tako šire oko sebe nesigurnost i atmosferu poraza u redovima. Ovome treba dodati i činjenicu što mnoštvo zanese i prevari članove toga mnoštva, pa olahko shvataju važnost jačanja veze sa Allahom. To mnoštvo im odvlači pažnju od svijesti i tajni pobjede u životu.

Svako vjerovanje i doktrina su uspostavljeni posredstvom odabrane skupine, a ne pjene koja odlazi bestraga, niti suhe trave koju vjetrovi raznose.

Kontekst, nakon što je dospio s izlaganjem do ovog dijela, dotičući i pobuđujući osjećanja muslimana bliskim uspomenama iz povijesti, završava govor o mnogoboščima, izričući riječi o njima koje ostaju važiti do Sudnjeg dana.

O vjernici, mnogobošci su sama pogan, i neka više ne dolaze na hadždž Časnom hramu poslije ovogodišnjeg hadždža. A ako se bojite oskudice, pa Allah će vas, ako hoće, iz obilja Svoga imućnim učiniti. Allah zaista sve zna i mudar je (9/28).

Mnogobošci su sama pogan. Iskaz otjelovljuje nečistoću njihovih duša čineći je njihovom suštinom i bitkom. Oni su u cijelosti i po svojoj biti nečista pogan koju osjećaj drži odurnom i od koje se čiste oni koji se mnogo čiste. U suštini, u pitanju je duhovna, a ne fizička nečistoća. Njihova tijela sama po sebi nisu nečist. To je samo način i metod kur'anskog izražavanja putem otjelovljenja.[32]

... sama pogan, i neka više ne dolaze na hadždž Časnom hramu poslije ovogodišnjeg hadždža (9/28).

To je vrhunac zabrane njihovog boravka u Časnom Hramu, da se čak zabrana, zapravo, fokusira na samo približavanje njemu obrazlažući to činjenicom da su oni sama pogan, a da je taj Hram čist.

Ali, privredna sezona koju iščekuju stanovnici Mekke, trgovina od koje živi većina stanovništva na Poluotoku i zimsko i ljetno trgovačko putovanje od koga gotovo zavisi život, sve će to biti izloženo propasti zabranom mnogobošcima da dođu na hadždž i oglašavanjem općeg rata protiv svih idolopoklonika.

Da! To je vjera. Allah želi da se srca u potpunosti predaju vjeri.

A nakon toga, Allah se brine i garantira opskrbu iz uobičajenih izvora:

A ako se bojite oskudice, pa Allah će vas, ako hoće, iz obilja Svoga imućnim učiniti (9/28).

Kada hoće, mijenja uzroke drugim uzrocima; a kada želi, zatvara jedna vrata, a otvara mnoga druga vrata:

Allah zaista sve zna i mudar je (9/28).

Sve stvari određuje i upravlja njima sa znanjem i mudrošću, precizno i proračunato.

* * *

32 V. *Et-Taswiru'l-fenniju fi'l-Qur'an,* poglavlje *Et-Tahjilu'l-hissiju we't-tedžsimu.*

Kur'anski program je djelovao u muslimanskom društvu, nastalom poslije oslobođenja Mekke, čiji imanski nivoi još nisu bili usklađeni i harmonizirani.

I kao što uočavamo iz konteksta u ovoj cjelini propuste i nedostatke u društvu, također uočavamo djelovanje kur'anskog programa u pravcu otklanjanja ovih propusta, kao što primjećujemo i dugotrajni trud koji se ulaže u cilju odgoja ovog Ummeta ovim jedinstvenim kur'anskim programom.

Vrhunac do kojeg kur'anski program želi podići ovaj Ummet jeste vrhunac predanosti Allahu i potpune pripadnosti Njegovoj vjeri i vrhunac diferencijacije na osnovu vjerovanja i pored svih rodbinskih veza i svih užitaka života. To se realiziralo putem svijesti o suštini razlika i divergentnosti između Allahovog programa koji sve ljude potčinjava samo Allahu i programa džahilijjeta koji čini jedne ljude gospodarima nad drugima. To su dva programa koja se ne mogu sresti niti koegzistirati.

Bez ovog nužnog razumijevanja prirode i suštine ove vjere i prirode i suštine džahilijjeta, čovjek nije u mogućnosti procijeniti islamske propise koji ustanovljuju principe međusobne komunikacije i odnosa između muslimanskog i ostalih tabora.

« قَٰتِلُوا۟ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَلَا بِٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ ، وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ
ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥ ، وَلَا يَدِينُونَ دِينَ ٱلْحَقِّ مِنَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ ، حَتَّىٰ يُعْطُوا۟ ٱلْجِزْيَةَ
عَن يَدٍ وَهُمْ صَٰغِرُونَ ﴿٢٩﴾

« وَقَالَتِ ٱلْيَهُودُ : عُزَيْرٌ ٱبْنُ ٱللَّهِ ، وَقَالَتِ ٱلنَّصَٰرَى : ٱلْمَسِيحُ ٱبْنُ ٱللَّهِ . ذَٰلِكَ
قَوْلُهُم بِأَفْوَٰهِهِمْ يُضَٰهِـُٔونَ قَوْلَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِن قَبْلُ . قَٰتَلَهُمُ ٱللَّهُ ! أَنَّىٰ
يُؤْفَكُونَ ؟ * ٱتَّخَذُوٓا۟ أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَٰنَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ ٱللَّهِ وَٱلْمَسِيحَ ٱبْنَ مَرْيَمَ ؛
وَمَآ أُمِرُوٓا۟ إِلَّا لِيَعْبُدُوٓا۟ إِلَٰهًا وَٰحِدًا ، لَّآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ، سُبْحَٰنَهُۥ عَمَّا يُشْرِكُونَ *
يُرِيدُونَ أَن يُطْفِـُٔوا۟ نُورَ ٱللَّهِ بِأَفْوَٰهِهِمْ ، وَيَأْبَى ٱللَّهُ إِلَّآ أَن يُتِمَّ نُورَهُۥ وَلَوْ كَرِهَ

ٱلْكَٰفِرُونَ * هُوَ ٱلَّذِىٓ أَرْسَلَ رَسُولَهُۥ بِٱلْهُدَىٰ وَدِينِ ٱلْحَقِّ لِيُظْهِرَهُۥ عَلَى ٱلدِّينِ كُلِّهِۦ،
وَلَوْ كَرِهَ ٱلْمُشْرِكُونَ .

« يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِنَّ كَثِيرًا مِّنَ ٱلْأَحْبَارِ وَٱلرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَٰلَ
ٱلنَّاسِ بِٱلْبَٰطِلِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ؛ وَٱلَّذِينَ يَكْنِزُونَ ٱلذَّهَبَ وَٱلْفِضَّةَ
وَلَا يُنفِقُونَهَا فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ * يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِى نَارِ جَهَنَّمَ ،
فَتُكْوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ . هَٰذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ ، فَذُوقُوا۟
مَا كُنتُمْ تَكْنِزُونَ » ٣٥

Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru - sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno (9/29).

Jevreji govore: "Uzejr je - Allahov sin", a kršćani kažu: "Mesīh je - Allahov sin". To su riječi njihove, iz usta njihovih, oponašaju riječi nevjernika prijašnjih, - ubio ih Allah! Kuda se odmeću? (9/30).

Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje i Mesīha, sina Merjemina, a naređeno im je da se samo jednom Bogu klanjaju, - nema Boga osim Njega. On je vrlo visoko iznad onih koje oni Njemu ravnim smatraju (9/31).

Oni žele da ustima svojim utrnu Allahovo svjetlo, a Allah želi da vidljivim učini svjetlo Svoje, makar ne bilo po volji nevjernicima (9/32).

On je poslao Poslanika Svoga s uputstvom i pravom vjerom da bi je uzdigao iznad svih vjera, makar ne bilo po volji mnogobošcima (9/33).

O vjernici, mnogi svećenici i monasi doista na nedozvoljen način tuđa imanja jedu i od Allahova puta odvraćaju. Onima koji zlato i srebro gomilaju i ne troše ga na Allahovu putu - navijesti bolnu patnju (9/34)

na Dan kad se ono u vatri džehennemskoj bude usijalo, pa se njime čela njihova i slabine njihove i leđa njihova budu žigosala. "Ovo je ono što ste za sebe zgrtali; iskusite zato kaznu za ono što ste gomilali!" (9/35).

Ovaj drugi odlomak u kontekstu sure ima cilj utvrditi konačne propise o odnosima između muslimanskog društva i sljedbenika Knjige, kao što je prvi njen odlomak imao cilj da ustanovi konačne propise o odnosima između ovog društva i mnogobožaca na Arabijskom poluotoku.

Ako se tekstovi prvog odlomka po svom doslovnom značenju i smislu suočavaju sa stvarnošću na Arabijskom poluotoku u ono vrijeme, ako govore o politeistima na Poluotoku utvrđujući osobine, događaje i zbivanja koji se na njih odnose, tekstovi drugog odlomka - koji se odnose na sljedbenike Knjige - općeniti su u svom izrazu i sadržaju. Oni podrazumijevaju sve sljedbenike Knjige, kako one na Arabijskom poluotoku, tako i one izvan njega.

Ovi konačni propisi koje obuhvaća ovaj odlomak sadrže osnovne izmjene u pravilima na kojima su odranije bili zasnovani odnosi muslimanskog društva i sljedbenika Knjige - posebno sa kršćanima. Prije toga su se dogodili poznati događaji sa Jevrejima, međutim, do tog vremena ništa se takvo nije dogodilo sa kršćanima.

Vidljiva izmjena u ovim novim propisima jeste borba protiv sljedbenika Knjige koji su odstupili od Allahove vjere - sve dok ne budu davali glavarinu poslušno i smjerno... Od njih se više nisu primali ugovori o primirju i izmirenju osim na ovu osnovu... Osnovu davanja glavarine... U ovom slučaju, njima se određuju prava zimmije, tj. slobodnog nemusliman a pod zaštitom islamske države kojoj plaća glavarinu, kao ugovorne strane, i onda se između muslimana i njih uspostavlja mir... Međutim, ako se oni saglase da prime islam kao vjeru i prihvate ga, onda se oni tretiraju kao muslimani...

Oni se ne prisiljavaju da prihvate islam kao vjeru. Jasno islamsko pravilo jeste: *U vjeru nije dozvoljeno silom nagoniti* (2/256)... Medutim, oni se puštaju da ostanu u svojoj vjeri jedino ako daju glavarinu i ako se između njih i muslimanskog društva sklopi ugovor na ovom principu.

Ova posljednja izmjena u pravilima odnosa i poslovanja između muslimanskog društva i sljedbenika Knjige nije sama po sebi razumljiva bez dubljeg razumijevanja prirode determiniranih odnosa između Allahovog programa i džahilijjetskih programa, s jedne strane,i prirode islamskog dinamičkog programa i njegovih brojnih i restauriranih sredstava koja odgovaraju promijenjenoj ljudskoj stvarnosti, s druge strane.

Priroda determiniranih odnosa između Allahovog i džahilijjetskih programa jeste nemogućnost koegzistencije osim u okrilju posebnih prilika i posebnih uvjeta. Njihovo pravilo jeste da se pred općim pozivom koji sadrži islam za oslobođenje čovjeka pokoravanju samo Allahu a napuštanjem obožavanja ljudi od strane ljudi, ne ispriječe nikakve materijalne prepreke, kao što su moć države, sistem vlasti ili društvene prilike na zemlji! To je stoga što Allahov program hoće da vlada kako bi ljude izveo iz obožavanja ljudi i uveo ih u predanost jedino Allahu - kao što je opći proglas islama -, dok džahilijjetski programi žele - braneći svoj opstanak - srušiti pokret koji sobom nosi Allahov program i da ga unište...

Priroda islamskog dinamičnog programa jeste da se suoči sa ovom ljudskom stvarnošću takvim pokretom koji će joj biti dorastao, čak i premoćniji od nje, u brojnim etapama i novim sredstvima... Etapni propisi i konačni propisi u odnosima između muslimanskog i džahilijjetskog društva predstavljaju ova sredstva u tim fazama...

Da bi kur'anski kontekst u ovom dijelu sure odredio ove odnose, on utvrđuje činjenično stanje u kome se nalaze sljedbenici Knjige. On navodi da to stanje karakterizira "politeizam", "nevjerovanje" i "neistina". On iznosi događaje na kojima se zasniva ovaj sud, bilo da su oni iz stvarnosti vjerovanja sljedbenika Knjige ili su podudarni sa vjerovanjima onih koji *oponašaju riječi nevjernika prijašnjih* (9/30), ili iz njihovog stvarnog ponašanja i njihovih stvarnih postupaka.

Dotični tekstovi potvrđuju slijedeće:

Prvo; oni ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet.
Drugo; oni ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju.
Treće oni ne ispovijedaju istinsku vjeru.

Četvrto; Jevreji su rekli: Uzejr je Allahov sin, kršćani su rekli: Mesīh je - Allahov sin - i da su oni ovim riječima oponašali riječi prijašnjih nevjernika, bilo da su to grčki, rimski, indijski i idolopoklonici iz faraonskog Egipta ili drugi nevjernici. (Kasnije ćemo objasniti da je trojstvo u kršćana i njihovo ili jevrejsko pripisivanje sina Allahu preuzeto iz prethodnih mnogoboštava i da to nema osnove u kršćanstvu niti jevrejstvu.)

Peto; oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe, kao što Mesīha smatraju bogom. Oni su ovim prekršili ono što im

je bilo naređeno, a to je da vjeruju u Allahovu jedinost i da jedino Njemu budu pokorni. Oni su zato politeisti ili mnogobošci.

Šesto; oni se bore protiv Allahove vjere želeći da svojim ustima ugase Allahovo svjetlo, zbog čega su nevjernici.

Sedmo; mnogi njihovi svećenici i monasi jedu ljudska imanja na nedozvoljen način i odvraćaju od Allahovog Puta.

Na osnovu ovih svojstava i ovog definiranja činjeničnog stanja sljedbenika Knjige, Kur'an je donio i konačne propise na osnovu kojih će se odvijati odnosi između njih i onih koji vjeruju u Allhovu vjeru, koji provode Allahov program...

Može se očekivati da je ovo utvrđivanje činjeničnog stanja sljedbenika Knjige iznenađujuće i da je drugačije u odnosu na ranije kur'anske tvrdnje o njima, kao što je orijentalistima, misionarima i njihovim učenicima drago da kažu kada tvrde da je Allahov Poslanik (alejhi's-selam) promijenio svoje riječi i propise o sljedbenicima Knjige onda kada je osjetio snagu i moć da zametne bitku s njima!

Međutim, objektivno preispitivanje kur'anskih odredbi - mekkanskih i medinskih - o sljedbenicima Knjige jasno pokazuje da Kur'an nije promijenio ništa u osnovi islamskog pogleda na vjerovanja sljedbenika Knjige u kojima ih je on, svojim dolaskom, zatekao, na njihove devijacije i neistine, na njihov politeizam i njihovo nevjerovanje u pravu Allahovu vjeru - čak ni u ono što je njima od nje objavljeno niti u udio koji su dobili odranije. Što se tiče izmjena, one su izvedene na način postupanja s njima. Ovo - kako smo rekli više puta - određuju situacije i realne, novonastale okolnosti. Što se tiče osnove na kojoj se to zasniva - a to je pravo stanje u kome se nalaze sljedbenici Knjige -, to je ostalo nepromijenjeno od prvog dana u Allahovom sudu o njima. Ovdje ćemo donijeti nekoliko primjera iz kur'anskih odredbi o sljedbenicima Knjige i o suštinskom stanju u kome se oni nalaze... Zatim ćemo iznijeti njihove realne stavove prema islamu i njegovim pripadnicima te stavove koji su doveli do ovih konačnih propisa o odnosima prema njima:

U Mekki nisu postojale jevrejske ili kršćanske zajednice koje su po broju ili značaju nešto predstavljale u društvu... Bili su to pojedinci o kojima Kur'an govori da su sa zadovoljstvom, iskrenošću ili dobrodošlicom dočekali novi poziv u islam, da su primili islam, svjedočeći da su islam i njegov Poslanik Istina koju potvrđuju Knjige koje oni imaju... Sigurno je da su ovo bili oni kršćani i Jevreji koji su bili ostali u

monoteizmu i koji su imali ponešto od ostataka objavljenih Knjiga... O ovima su objavljeni ajeti poput ovih:

Oni kojima smo dali Knjigu prije Kur'ana, vjeruju u nj, a kada im se kazuje, govore: "Mi vjerujemo u nj, on je istina od Gospodara našeg, Mi smo i prije bili muslimani" (28/52-53),

Reci: "Vjerovali u njega ili ne vjerovali, oni kojima je još prije objavljivanja njegova dato znanje padaju licem na tle kada im se on čita, i govore: "Hvaljen neka je Gospodar naš, obećanje Gospodara našeg se ispunilo!" i padaju licem na tle plačući, i on im uvećava strahopoštovanje (17/107-109).

Reci: "Kažite vi meni šta će s vama biti ako je Kur'an od Allaha, a vi u nj nećete da vjerujete, i ako je jedan od sinova Israilovih posvjedočio da je i on od Allaha, pa on povjerovao, a vi se uzoholili". Allah, zaista, neće ukazati na pravi put narodu koji sebi nepravdu čini (46/10).

Kao i njima, Mi tebi objavljujemo Knjigu, a neki od onih kojima smo već dali Knjigu - i u ovu vjeruju, a i od ovih neki u nju vjeruju, a dokaze Naše samo nevjernici osporavaju (29/47).

Zašto da pored Allaha tražim drugog sudiju, kad vam On objavljuje Knjigu potanko? A oni kojima smo Mi dali Knjigu dobro znaju da Kur'an objavljuje Gospodar tvoj istinito, zato ti ne sumnjaj nikako! (6/114).

Neki od onih kojima smo dali Knjigu raduju se svemu što objavljujemo tebi, ali neki protivnici ne priznaju nešto od Objave. Reci: "Meni je naređeno da se samo Allahu klanjam i da Njemu nikoga ravnim ne smatram; Njemu ja pozivam i Njemu se vraćam" (13/36).

Ovo odazivanje je ponovljeno i od pojedinaca u Medini. O njima Kur'an iznosi neke stavove u medinskim surama, tekstualno navodeći u nekima da su to kršćani, s obzirom na činjenicu da su Jevreji zauzeli stav koji je drugačiji od onoga stava koga su zauzeli pojedinci između njih u Mekki, kada su osjetili opasnost od islama u Medini:

Ima i sljedbenika Knjige koji vjeruju u Allaha i u ono što se objavljuje vama i u ono što je objavljeno njima, ponizni su prema Allahu, ne zamjenjuju Allahove riječi za nešto što malo vrijedi; oni će nagradu od Gospodara njihova dobiti. - Allah će zaista brzo račune svidjeti (3/199).

Ti ćeš sigurno naći da su vjernicima najljući neprijatelji Jevreji i mnogobošci; i svakako ćeš naći da su vjernicima najbliži prijatelji oni koji

govore: "Mi smo kršćani", zato što među njima ima svećenika i monaha i što se oni ne ohole. Kada slušaju ono što se objavljuje Poslaniku, vidiš kako im liju suze iz očiju jer znaju da je to Istina, pa govore: "Gospodaru naš, mi vjerujemo, pa upiši i nas među one koji su posvjedočili. Zašto da ne vjerujemo u Allaha i u Istinu koja nam dolazi, kada jedva čekamo da i nas Gospodar naš uvede s ljudima dobrim." I Allah će im, zbog onoga što govore, kao nagradu džennetske bašče dati, kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno boraviti; a to će biti nagrada za sve one koji dobra djela čine (5/82-85).

Međutim, stav ovih pojedinaca nije predstavljao stav većine sljedbenika Knjige na Arabijskom poluotoku - pogotovo ne Jevreja -. Oni su protiv islama, otkad su osjetili njegovu opasnost protiv sebe u Medini, poduzeli prljav rat, koristeći u njemu sva sredstva o kojima govori Kur'an na mnogim mjestima, kao što su naravno i istovremeno odbili da uđu u islam negirajući radosnu vijest iz svojih Knjiga o dolasku Poslanika (alejhi's-selam) i opovrgavajući potvrdu Kur'ana ostatka njihovih istinitih Knjiga, a što su ti dobri pojedinci priznavali, potvrđivali i javno iznosili pred poricateljima! Kur'an je isto tako počeo da obajvljuje i registrira osobine ovog negiranja utvrđujući u raznim medinskim surama odstupanje, pogrješnosti i neispravnosti prisutne kod sljedbenika Knjige... Međutim, ni mekkanski dio Kur'ana nije lišen tvrdnje o suštini stanja u kome su se nalazili sljedbenici Knjige. Od toga spominjemo slijedeće:

A kad je Isa očita znamenja donio, on je rekao: "Donosim vam mudrost i dolazim da vam objasnim ono oko čega se razilazite. Zato se Allaha bojte i meni se pokoravajte, Allah je i moj i vaš Gosodar, pa se Njemu klanjajte, to je pravi put!" Ali su se stranke između sebe podvojile, pa neka iskuse nesnosnu patnju na Dan bolni oni koji o Njemu krivo govore! (43/63-65).

A oni su se podvojili iz zlobe međusobne baš onda kad im je došlo saznanje. I da nije Riječi Gospodara tvoga prije izrečene, do označenog roka, s njima bi bilo već svršeno. A oni kojima se poslije njih Knjiga u nasljedstvo ostavlja veoma sumnjaju u nju (42/14).

A kada im je bilo rečeno: "Nastanite se u ovom gradu i jedite odakle hoćete i recite: 'Oprosti!' a na kapiju uđite glava pognutih - oprostićemo vam grijehe vaše, a onima koji čine dobra djela daćemo i više", - onda su oni nepravedni među njima zamijenili drugom riječ koja im je bila rečena, i Mi smo na njih s neba kaznu spustili zato što su stalno nepravedni bili. I upitaj ih o gradu koji se nalazio pored mora kad su propise o suboti kršili: kada su im ribe, na oči njihove, dolazile dok su subotu svetkovali, a kad nisu

svetkovali, one im nisu dolazile. Eto, tako smo ih u iskušenje dovodili zato što su stalno griješili (7/161-163).

I Gospodar tvoj obznani da će do Smaka svijeta prepuštati nad njima vlast nekome ko će ih na najgori način tlačiti. Gospodar tvoj je, doista, brz kad kažnjava, a On i oprašta i samilostan je (7/167).

I poslije njih ostala su pokoljenja koja su Knjigu naslijedila i koja su kupila mrvice ovoga prolaznog svijeta, i govorila: "Biće nam oprošteno!" A ako bi im opet dopalo šaka tako nešto, opet bi to činili. Zar od njih nije uzet zavjet u Knjizi - a oni čitaju ono što je u njoj - da će o Allahu samo istinu govoriti. Onaj svijet je bolji za one koji se grijeha klone; opametite se! (7/169).

A što se tiče medinskog dijela Kur'ana, on sadrži posljednju riječ o suštini stanja u kome se nalaze sljedbenici Knjige. On o njima iznosi da su se služili najgnusnijim sredstvima i najodvratnijim metodama u ratu protiv ove vjere i njenih sljedbenika. To čini u dugim odlomcima sura El-Beqare, Alu Imran, En-Nisa', El-Maide i drugim surama, prije nego što utvrdi konačnu riječ o njihovoj cijeloj stvari u suri Et-Tewbe. Mi ćemo se ovdje zadovoljiti na ograničenim primjerima iz ovih mnogih kur'anskih tvrdnji:

Zar se vi nadate da će vam se Jevreji odazvati i vama za ljubav vjernici postati, a neki među njima su Allahove riječi slušali pa su ih, pošto su ih shvatili, svjesno izvrnuli. Kad sretnu vjernike, oni govore: "Vjerujemo!", a čim se osame jedni s drugima, kažu: "Zar ćete im kazivati o onome što je Allah samo vama objavio, pa da im to bude dokaz protiv vas pred Gospodarom vašim? Zar se nećete opametiti?" A zar oni ne znaju da Allah zna i ono što kriju i ono što pokazuju? Neki od njih su neuki, oni ne znaju za Knjigu, nego samo za gatke, i oni se samo domišljaju. A teško onima koji svojim rukama pišu Knjigu, a zatim govore: "Evo, ovo je od Allaha" - da bi za to korist neznatnu izvukli. I teško njima zbog onoga što ruke njihove pišu i teško njima što na taj način zarađuju! (2/75-79).

I Mi smo Musau Knjigu dali i poslije njega smo jednog za drugim poslanike slali, a Isau, sinu Merjeminu, očigledne dokaze dali i Džibrilom ga pomogli. I kad god vam je koji poslanik donio ono što nije godilo dušama vašim, vi ste se oholili, pa ste jedne u laž utjerali, a druge ubili. Oni govore: "Naša su srca okorjela." A nije tako, nego je Allah njih prokleo zbog nevjerovanja njihova, i zato je vrlo malo njih koji vjeruju. A kada im Knjiga od Allaha dolazi, koja priznaje kao istinitu Knjigu koju imaju oni - a još ranije su pomoć protiv mnogobožaca molili - i kada im dolazi ono što im je poznato, oni u to neće da vjeruju, i neka za to stigne nevjernike Allahovo

prokletstvo! Jadno je to za što su se prodali; da ne vjeruju u ono što Allah objavljuje, samo iz zlobe što Allah, od dobrote Svoje, šalje Objavu onome kome On hoće od robova Svojih; i navukli su na sebe gnjev za gnjevom - a nevjernike čeka sramna patnja. A kada im se kaže: "Vjerujte u ono što Allah objavljuje!" - oni odgovaraju: "Mi vjerujemo samo u ono što je nama objavljeno" - i neće da vjeruju u ono što se poslije objavljuje, a to je istina koja potvrđuje da je istinito ono što oni imaju. Reci: "Pa zašto ste još davno neke Allahove vjerovjesnike ubili, ako ste vjernici bili?" (2/87-91).

Reci: "O sljedbenici Knjige, zašto u Allahove dokaze ne vjerujete kad je Allah svjedok svega što radite?" O sljedbenici Knjige, zašto onoga koji vjeruje - od Allahove vjere odvraćate, nastojeći da je krivom prikažete, a znate da je istina? A Allah motri na ono što radite!" (3/98-99).

Reci: "Zar ne vidiš one kojima je dat jedan dio Knjige kako u kumire i šejtana vjeruju, a o neznabošcima govore: "Oni su na ispravnijem putu od vjernika." Njih je Allah prokleo, a onome koga je Allah prokleo nećeš naći nikoga ko bi mu pomogao (4/51-52).

Nevjernici su oni koji govore: "Bog je - Mesīh, sin Merjemin!" A Mesīh je govorio: "O sinovi Israilovi, klanjajte se Alahu, i mome i vašem Gospodaru! Ko drugog Allahu smatra ravnim, Allah će mu ulazak u džennet zabraniti i boravište njegovo će džehennem biti; a nevjernicima neće niko pomoći. Nevjernici su oni koji govore: "Allah je jedan od trojice!" A samo je jedan Bog! I ako se ne okane onoga što govore, nesnosna patnja će, zaista, stići svakog od njih koji nevjernik ostane. Zašto se oni ne pokaju Allahu i ne zamole oprost od Njega, ta Allah prašta i samilostan je. Mesīh, sin Merjemin, samo je poslanik - i prije njega su dolazili i odlazili poslanici -, a majka njegova je uvijek istinu govorila; i oboje su hranu jeli. Pogledaj kako im Mi iznosimo jasne dokaze, i pogledaj, zatim, njih kako se odmeću (5/72-75).

Iz ponovnog vraćanja na ove i slične kur'anske tekstove - a kojih je mnogo podjednako u mekkanskom i medinskom dijelu Kur'ana - proizlazi da se pogled na činjenicu odstupanja od prave Allahove vjere koje je prisutno kod sljedbenika Knjige nije ništa promijenio u posljednjim tvrdnjama navedenim u posljednjoj suri. Zatim da njihovo kvalificiranje i sramoćenje devijacijom, griješenjem, politeizmom i nevjerovanjem, nije ništa novo niti odražava novi pravac kad je riječ o suštini vjerovanja... Uz napomenu da je Kur'an stalno registrirao uputu i čestitost dobre grupe sljedbenika Knjige koja je na Pravom Putu. Kaže Uzvišeni Allah, iznoseći istinu o dobrim ljudima između njih:

U narodu Musaovu ima ljudi koji na istinu upućuju i koji prema njoj pravedno sude (7/159).

Ima sljedbenika Knjige koji će ti vratiti ako im povjeriš tovar blaga, a ima i onih koji ti neće vratiti ako im povjeriš samo jedan dinar, ako ga ne budeš stalno pratio. Tako je, jer oni govore: "Nama nije grijeh što učinimo neukima" - i o Allahu svjesno govore laži (3/75).

Ma gdje se našli, biće poniženi, ako se ne stave pod Allahovu zaštitu i zaštitu muslimana, i zaslužiće Allahovu srdžbu i snaći će ih bijeda, zato što u Allahove dokaze ne vjeruju i što su, ni krive ni dužne, vjerovjesnike ubijali, i zato što protiv Boga ustaju i što u zlu svaku mjeru prekoračuju. Ali, nisu svi oni isti. Ima ispravnih sljedbenika Knjige koji po svu noć Allahove ajete čitaju i mole se. Oni u Allaha i u onaj svijet vjeruju i traže da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćaju i jedva čekaju da učine dobročinstvo; oni su čestiti; bilo kakvo dobro da urade, biće za nj nagrađeni. - A Allah dobro zna one koji se Njega boje (3/112-115).

Što se tiče onoga u čemu je došlo stvarno do izmjene, to su propisi o odnosima sa sljedbenicima Knjige. Period po period, faza po faza, dogadaj po događaj, shodno realnom, dinamičnom programu ove vjere u sučeljavanju sa stanjima sljedbenika Knjige, njihovim postupcima i stavovima prema muslimanima.

Tako je došlo vrijeme u kome se muslimanima govorilo:

I sa sljedbenicima Knjige raspravljajte na najljepši način, - ne sa onima među njima koji su nepravedni -, i recite: "Mi vjerujemo u ono što se objavljuje nama i u ono što je objavljeno vama, a naš Bog i vaš Bog jeste - jedan, i mi se Njemu pokoravamo" (29/46).

Recite: "Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Ja'kubu, i unucima, i u ono što je dato Musau i Isau, i u ono što je dato vjerovjesnicima od Gospodara njihova; mi ne pravimo nikakve razlike među njima, i mi se samo Njemu pokoravamo." Pa, ako budu vjerovali u ono u što vi vjerujete, na pravom su putu; a ako glave okrenu, oni su onda samo inadžije, i Allah će te sigurno od njih zaštititi, jer On sve čuje i zna (2/136-137).

Reci: "O sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko jedne riječi i nama i vama zajedničke: da se nikome osim Allahu ne klanjamo, da nikoga Njemu ravnim ne smatramo i da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne

držimo!" Pa ako oni ne pristanu, vi recite: "Budite svjedoci da smo mi muslimani!" (3/64).

Mnogi sljedbenici Knjige jedva bi dočekali da vas, pošto ste postali vjernici, vrate u nevjernike, iz lične zlobe svoje, iako im je Istina poznata; ali, vi oprostite i preko toga pređite dok Allah Svoju odluku ne donese. - Allah, zaista sve može (2/109).

Zatim je Allah donio Svoju odluku koju je prenio na vjernike i njima je povjerio. Dogodili su se neki događaji i došlo je do izmjene propisa. Pozitivni realni dinamički program je išao svojim putem dok nisu doneseni konačni propisi u ovoj suri, na način kako smo vidjeli.

Ništa se nije promijenilo u pogleduu ove vjere u odnosu na pogrješnost vjerovanja sljedbenika Knjige, ništa se nije promijenilo u odnosu na njihovo pripisivanje Allahu druga i u odnosu na njihovo nevjerovanje u Njegova znamenja... Ono što se promijenilo jeste pravilo o međusobnim odnosima i poslovanjima... A njih uređuju ti principi o kojima smo govorili na početku ovog uvodnog poglavlja za ovu cjelinu konteksta sure, i to u ovim pasusima:

"Ova posljednja izmjena u pravilima odnosa i poslovanja između muslimanskog društva i sljedbenika Knjige nije sama po sebi razumljiva bez dubljeg razumijevanja prirode determiniranih odnosa između Allahovog programa i džahilijjetskih programa, s jedne strane, i prirode islamskog dinamičnog programa i njegovih brojnih faza i restauriranih sredstava koja odgovaraju promijenjenoj ljudskoj stvarnosti, s druge strane..." Itd...

Sada ćemo nešto reći o prirodi odnosa izmedu sljedbenika Knjige i muslimanskog društva, jednako sa dokazanog i objektivnog aspekta ili sa aspekta realnih historijskih stajališta... Ovo su ti glavni činioci koji su doveli do ovih konačnih odredbi.

Priroda odnosa između sljedbenika Knjige i muslimanskog društva mora se istraživati u dvama izvorima. Prvo, u izvještajima i potvrdama Uzvišenog Allaha o tim odnosima, s obzirom na činjenicu da je to konačna istina kojoj je laž strana s bilo koje strane, kao i s obzirom na to da ove

potvrde - zato što su Božanske - ne mogu biti izložene onome čemu su izloženi ljudski zaključci i dokazi, a to je grješka... I drugo, u historijskim stajalištima koja potvrđuju tvrdnje Uzvišenog Allaha!

Uzvišeni Allah potvrđuje prirodu stava sljedbenika Knjige prema muslimanima na brojnim mjestima u Svojoj časnoj Knjizi... On, Uzvišeni, jedanput govori samo o njima, a drugi put govori o njima uz one mnogobošce koji ne vjeruju, s obzirom na to da postoji jedinstvo cilja - prema islamu i muslimanima - koji okuplja one koji ne vjeruju između sljedbenika Knjige i one koji ne vjeruju između mnogobožaca. Treći put, opet, govori o njihovim stvarnim stavovima koji otkrivaju jedinstvo cilja i jedinstvo aktivnog okupljanja radi sučeljavanja sa islamom i muslimanima... Tekstovi koji potvrđuju ove činjenice su toliko jasni i tako kategorični da od nas ne traže komentar... Evo nekih primjera:

* *Ne vole oni koji ne vjeruju, ni sljedbenici Knjige ni mnogobošci, da se vama od Gospodara vašeg bilo kakvo dobro objavi* (2/105).

* *Mnogi sljedbenici Knjige jedva bi dočekali da vas, pošto ste postali vjernici, vrate u nevjernike, iz lične zlobe svoje, iako im je Istina poznata* (2/109).

* *Ni Jevreji, ni kršćani neće biti tobom zadovoljni sve dok ne prihvatiš vjeru njihovu* (2/120).

* *Neki sljedbenici Knjige jedva bi dočekali da vas na stranputicu odvedu* (3/69)...

* *Neki sljedbenici Knjige govore: "Pokažite da i vi vjerujete u ono što se objavljuje vjernicima, i to na početku dana, a pri kraju dana to porecite ne bi li i oni svoju vjeru napustili. I nemojte priznati nikom, osim istovjernicima vašim* (3/72-73).

* *O vjernici, ako se budete pokoravali nekim od onih kojima je data Knjiga; oni će vas, nakon što ste prihvatili pravu vjeru, ponovo vratili u nevjernike* (3/100).

* *Zar ne vidiš kako oni kojima je dat dio Knjige pravi put zamjenjuju za zabludu i žele da i vi s pravog puta skrenete? Allah dobro poznaje neprijatelje vaše* (4/44-45).

* *Zar ne vidiš one kojima je dat jedan dio Knjige kako u kumire i šejtana vjeruju, a o neznabošcima govore: "Oni su na ispravnijem putu od vjernika"* (4/51).

Samo ono što je navedeno u ovim primjerima dovoljno je da se utvrdi suština stava sljedbenika Knjige prema muslimanima... Oni bi jedva dočekali da se muslimani vrate u nevjernike, iz lične zlobe svoje, iako im je Istina poznata. Oni određuju svoj konačni stav prema muslimanima insistiranjem da muslimani postanu Jevreji ili kršćani. Oni neće biti njima zadovoljni niti će s njima živjeti u miru sve dok se ne ostvari ovaj cilj, tako da muslimani u konačnici napuste svoje vjerovanje. Oni tvrde da su idolopoklonici mnogobošci na ispravnijem putu od vjernika! Itd...

Ako preispitamo konačne ciljeve mnogobožaca prema islamu i muslimanima, kao što ih Uzvišeni Allah utvrđuje, u svojim riječima:

* *Oni će se neprestano boriti protiv vas da vas odvrate od vjere vaše, ako budu mogli* (2/217).

* *Nevjernici bi jedva dočekali da oslabi pažnja vaša prema oružju i oruđu vašem, pa da svi odjednom na vas navale* (4/102).

* *Ako vas se oni domognu, biće neprijatelji vaši i pružiće prema vama, u zloj namjeri, ruke svoje i jezičine svoje, i jedva će dočekati da postanete nevjernici* (60/2).

* *Kako, kada oni, ako bi vas pobijedili, ne bi, kad ste vi u pitanju, ni srodstvo ni sporazum poštivali?!* (9/8).

* *Ni rodbinstvo ni sporazum, kad je vjernik u pitanju, ne poštuju* (9/10)...

... ako se iznova vratimo na ove Božanske potvrde o mnogobošcima, ustanovit ćemo da su njihovi konačni ciljevi prema islamu i muslimanima oni isti - skoro istim riječima izrečeni - oni isti konačni ciljevi koje imaju sljedbenici Knjige prema islamu i muslimanima... To je ono što čini prirodu njihovog stava prema islamu i muslimanima identičnoj prirodi stava mnogobožaca.

Ako bolje posmatramo ove kur'anske tvrdnje navedene i o jednima i o drugima, primijetit ćemo da su one navedene u konačnim formama koje svojim oblikom ukazuju na utvrđivanje trajne prirode, a ne na opis privremenog stanja. Takve su riječi Uzvišenog u vezi sa mnogobošcima:

Oni će se neprestano boriti protiv vas da vas odvrate od vjere vaše, ako budu mogli (2/217)...

I njegove riječi u vezi sa sljedbenicima Knjige:

Ni Jevreji, ni kršćani neće biti tobom zadovoljni sve dok ne prihvatiš vjeru njihovu (2/120)...

Ako to promatramo, pokazat će nam se, bez potrebe za bilo kakvim dubljim tumačenjem tekstova, da oni utvrđuju trajnu i izvornu prirodu odnosa i veza i da ne opisuju neko privremeno niti prolazno stanje!

Ako bacimo letimičan pogled na historijsku realnost ovih odnosa, predstavljenih u stavovima sljedbenika Knjige - Jevreja i kršćana - prema islamu i njegovim sljedbenicima, tokom historije, potpuno ćemo ustanoviti šta znače ti istiniti Božanski tekstovi i potvrde i zaključit ćemo da oni utvrđuju kontinuiranu i postojanu prirodu i da ne opisuju neko privremeno i prolazno stanje.

Ako izuzmemo pojedinačne slučajeve - ili slučajeve malih grupa - o kojima govori Kur'an i koje čuva historijska realnost, a u kojima dolazi do izražaja ljubav prema islamu i muslimanima i uvjerenje u istinitost Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) i istinitost ove vjere, zatim ulazak u islam i priključivanje zajednici muslimana, a to su slučajevi na koje smo ukazali u prethodnim tekstovima, mi ne vidimo da iza ovih pojedinačnih slučajeva ili slučajeva malih i ograničenih grupa, stoji išta drugo do historija upornog neprijateljstva, stalnog spletkarenja i trajnog rata koji nije prestajao tokom cijele povijesti...

Što se tiče Jevreja, mnogo kur'anskih sura govori o njihovim stavovima, postupcima, spletkama, zavjerama i ratu. Historija je to zapamtila tako da u tome nema prekida ni jednog trenutka od prvog dana u kome se islam suočio s njima u Medini pa do ovog trenutka!

Ovaj *Zilal* nije mjesto za šire elaboriranje ove duge historije, međutim, mi ćemo ipak ukazati na malo od mnogo toga o tom bijesnom ratu koga su Jevreji vodili protiv islama i njegovih pripadnika tokom povijesti...

Jevreji su dočekali Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) i njegovu vjeru u Medini najlošije što su sljedbenici nebeske vjere mogli dočekati poslanika čiju su iskrenost znali i vjeru za koju su znali da je Istina...

Dočekali su ga spletkama, lažima, sumnjama i intrigama koje su sijali u muslimanskim redovima u Medini svim mogućim zakulisnim i perfidnim sredstvima koje su Jevreji dobro poznavali... Širili su sumnje u poslanstvo Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) iako su ga poznavali. Oni su prigrlili dvoličnjake snabdjevši ih sumnjama, optužbama i lažima koje

su oni unaokolo širili. Ono što su uradili u slučaju promjene Kible, ono što su učinili u poznatom slučaju bacanja ljage i potvore i ono što su činili u svakoj prilici, samo su primjeri tog podmuklog spletkarenja... O postupcima poput ovih Časni Kur'an je donosio Objavu. Sure El-Beqare, Alu Imran, En-Nisa, El-Maide, El-Hašr, El-Ahzab, Et-Tewbe i druge sadrže mnogo od ovoga:[33]

** A kada im Knjiga od Allaha dolazi, koja priznaje kao istinitu Knjigu koju imaju oni - a još ranije su pomoć protiv mnogobožaca molili - i kada im dolazi ono što im je poznato, oni u to neće da vjeruju, i neka za to stigne nevjernike Allahovo prokletstvo! Jadno je to za što su se prodali: da ne vjeruju u ono što Allah objavljuje, samo iz zlobe što Allah, od dobrote Svoje, šalje Objavu onome kome On hoće od robova Svojih; i navukli su na sebe gnjev za gnjevom - a nevjernike čeka sramna patnja* (2/89-90).

** A kada im je Poslanik od Allaha došao, potvrđujući da je istinito ono što već imaju, mnogi od onih kojima je Knjiga dana - za leđa svoja Allahovu Knjigu odbacuju, kao da ne znaju* (2/101).

** Neki ljudi kratke pameti reći će: "Šta ih je odvratilo od kible njihove prema kojoj su se okretali?" Reci: "Allahov je istok i zapad; On ukazuje na pravi put onome kome On hoće"* (2/142).

** O sljedbenici Knjige, zašto u Allahove dokaze ne vjerujete, a da su istina, dobro znate? O sljedbenici Knjige, zašto istinu neistinom zamračujete i svjesno istinu krijete?* (3/70-71).

** Neki sljedbenici Knjige govore: "Pokažite da i vi vjerujete u ono što se objavljuje vjernicima, i to na početku dana, a pri kraju dana to porecite ne bi li i oni svoju vjeru napustili"* (3/72).

** Neki od njih uvijaju jezike svoje čitajući Knjigu da biste vi pomislili da je to iz Knjige, a to nije iz Knjige, i govore: "To je od Allaha!" - a to nije od Allaha, i o Allahu svjesno govore laži* (3/78).

** Reci: "O sljedbenici Knjige, zašto u Allahove dokaze ne vjerujete kad je Allah svjedok svega što radite?" Reci: "O sljedbenici Knjige, zašto onoga koji vjeruje - od Allahove vjere odvraćate, nastojeći da je krivom prikažete, a znate da je istina? A Allah motri na ono što radite!"* (3/98-99).

[33] V. predgovore za sure El-Beqare, Alu Imran, En-Nisa, El-Maide u drugom prečišćenom izdanju *Zilala.*

* *Sljedbenici Knjige traže od tebe da im s neba spuštiš Knjigu. Pa, od Musaa su tražili i više od toga, kad su, uglas, rekli: "Pokaži nam Allaha!" Zato ih je, zbog bezdušnosti njihove, munja ošinula. Poslije su, kada su im očigledni dokazi bili pokazani, tele prihvatili* (4/153).

* *Oni žele da ustima svojim utrnu Allahovo svjetlo, a Allah želi da vidljivim učini svjetlo Svoje, makar ne bilo po volji nevjernicima* (9/32).

Također je historija potvrdila da su Jevreji uvijek iznova kršili svoje ugovore, i da su izazivali muslimane, što je dovelo do događaja Benu Kajnuka, Benu Nadir, Benu Kurejza i Hajber. Historija je isto tako posvjedočila da su Jevreji okupljali mogobošce u slučaju saveznika, što je dobro poznato.

Jevreji su od tog vremena nastavili sa svojim spletkama prema islamu i njegovim sljedbenicima... Oni su bili glavni element u izazivanju velikog skandala u kome je ubijen mudri halifa Osman ibni Affan (neka je Allah njime zadovoljan), poslije čega je u velikoj mjeri došlo do slabljenja islamskog jedinstva... Oni su poslije bili na čelu skandala koji se dogodio između Alije (neka je Allah njime zadovoljan) i Muavija... Oni su vodili kampanju apokrifnosti u hadisu, Poslanikovoj biografiji i tefsirskim predajama... Oni su pripremili provalu Tatara u Bagdad i rušenje islamskog hilafeta...

A kad je riječ o savremenoj povijesti, oni stoje iza svake nesreće koja se dogodila muslimanima na svakom mjestu na Zemlji, oni su iza svakog pokušaja uništenja prethodnice islamske obnove, oni su zaštitnici svakog stanja koje predvodi ovaj pokušaj u svim dijelovima islamskog svijeta!

To je slučaj sa Jevrejima, a što se tiče druge grupe sljedbenika Knjige, ni ona nije ništa manje ustrajna na neprijateljstvu i ratu od Jevreja!

Između Bizantijaca i Perzijanaca bila su neprijateljstva koja su trajala stoljećima... Međutim, čim se pojavio islam na Arabijskom poluotoku i kad je Crkva osjetila opasnost od ove istinite vjere po ono što je ona napravila svojim rukama i što je nazvala kršćanstvom, a što predstavlja hrpu starih idolopoklonstava i crkvenih zabluda zaodjenutih u ostatke Mesihovih (alejhi's-selam) riječi i njegove historije,[34] odmah smo vidjeli da su Bizantinci i Perzijanci zaboravili međusobne stare historijske sukobe i duboka neprijateljstva i osvete, kako bi se suprotstavili ovoj novoj vjeri.

---

[34] V. poglavlje *El-Fisamu'n-nekidu* u knjizi *El-Mustaqbelu li haze'd-din.*

Bizantinci su se uzeli sakupljati na sjeveru zajedno sa svojim vazalima Gasanidima da bi uništili ovu vjeru. To se dogodilo nakon što su ubili Harisa ibni Umejra Ezdija, izaslanika Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) namjesniku Basre postavljenog od strane Bizantinaca. Muslimani su garantirali sigurnost izaslanicima, međutim, kršćani su iznevjerili izaslanika Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) i ubili ga, što je dalo povoda Poslaniku (alejhi's-selam) da pošalje vojsku pod zapovjedništvom trojice zapovjednika šehida: Zejda ibni Harisa, Džafera ibni Ebi Taliba i Abdullaha ibni Revvahu u bitku na Mu'ti, gdje su našli veliku koncentraciju Bizantinaca, za koju predaje kažu da ih je bilo stotinu hiljada, a s njima i njihovih saveznika iz Sirije, kršćanskih arapskih plemena, drugih stotinu hiljada, dok muslimanska vojska nije prelazila više od tri hiljade boraca. Bilo je to u mjesecu džumade'l-ula, osme godine po Hidžri.

Zatim je bila bitka na Tebuku o kojoj govori većina ove sure (o čemu će biti opširno govora na mjestu kad dođemo do toga, ako Bog da). Zatim je bila vojna Usamea ibni Zejda koju je opremio Poslanik (alejhi's-selam) neposredno pred svoju smrt, a koju je izveo mudri halifa Ebu Bekr (neka je Allah njime zadovoljan) na granice Sirije da se suprotstavi tim bizantijskim vojnim koncetracijama koje su imale cilj da unište ovu vjeru!

Potom je potpaljen kazan krstaške mržnje poslije pobjedničke bitke na Jermuku, iza koje je uslijedio prodor islama za oslobađanje rimskih imperijalnih kolonija u Siriji, Egiptu, Sjevernoj Africi i otocima u Sredozemnom moru; zatim, na kraju, izgradnja čvrste islamske baze u Španiji.

Krstaški ratovi, poznati pod ovim imenom u historiji, nisu bili jedini ratovi koje je Crkva vodila protiv islama... Ovih ratova je bilo ranije, mnogo prije ovog datuma... Oni su, ustvari, počeli od te davne historije... Od onda kada su Bizantinci zaboravili svoja neprijateljstva prema Perzijancima. Kršćani su uzeli da pomažu Perzijancima protiv islama na jugu Arabijskog poluotoka. Zatim, poslije toga na Mu'ti, a onda u onim bitkama koje su slijedile tu pobjedničku bitku na Jermuku... Poslije je njihova krvoločnost i okrutnost ispoljena u Španiji, kada je krstaštvo navalilo na islamsku bazu u Evropi i kada je počinilo takva zvjerstva mučeći na milione muslimana i ubijajući ih da historija ne poznaje sličan primjer ranije... Također je to ispoljeno u krstaškim ratovima na istoku sličnom brutalnošću od koje se nije ustručavalo ni suzdržavalo; sa muslimanima se nije poštovalo ni srodstvo ni sporazum.

Ono što se između ostalog navodi u knjizi *Civilizacija Arapa* od Gustava le Bonnea koji je Francuz i kršćanin, jeste i ovo:

"Prvo čime je Englez Ričard počeo jeste da je pred muslimanskim logorom ubio tri hiljade zarobljenika koji su se predali, nakon što se zakleo da će spriječiti prolijevanje njihove krvi. Zatim je dao sebi maha ubijajući i pljačkajući, što je izazvalo plemenitog Salahuddina Ejjubiju, koji je bio milostiv prema kršćanima Jerusalema, kojima nije ni nažao učinio i koji je Filipu i Lavljem Srcu slao osvježavajuća pića, lijekove i hranu za vrijeme njihove bolesti."

Također, jedan drugi kršćanski autor (po imenu Jorga) piše:[35]

"Krstaši su svoj pohod na Jerusalim počeli pod lošom zvijezdom. Jedna grupa hodočasnika prolijevala je krv po dvorcima koje su bili zauzeli. Bili su toliko nemilosrdni da su probadali stomake tražeći zlatnike u utrobi! A kada je riječ o Salahuddinu, pošto je povratio Jerusalim, on je pružio sigurnost krstašima i ispunio sve svoje ugovore prema njima. Muslimani su dobro postupali prema svojim neprijateljima, bili su s njima blagi i dobrodušni, tako da je pravedni vladar, sultanov brat, oslobodio hiljadu robova iz zarobljeništva, bio dobrostiv prema svim Ermenima, dozvolio Patrijarhu da nosi križ i crkvene ukrase i dozvolio princezama i kraljici da posjete svoje muževe."

U *Zilalu* nema dovoljno prostora da naširoko izlažemo tu dugačku liniju krstaških ratova - tokom čitave povijesti - ali je dovoljno da kažemo da ovi ratovi nikako nisu završeni sa krstaške strane. Dosta je da spomenemo šta se u novije vrijeme desilo u Zanzibaru, gdje su muslimani uništeni svi do jednog, ubijeno ih je dvanaest hiljada, a preostale četiri hiljade su bačene u more, tako da su prognani sa otoka! Dovoljno je da spomenemo šta se desilo na Kipru, gdje su zabranjeni hrana i voda na teritorijama gdje žive preostali muslimani da umru od gladi i žeđi, povrh toga što su poubijani, poklani i protjerani! Dosta je da spomenemo šta radi Etiopija u Eritreji i u srcu Etiopije, šta radi Kenija sa stotinu hiljada muslimana koji su somalijskog porijekla i koji žele da se pripoje svom muslimanskom narodu u Somaliji! Dovoljno je da znamo šta pokušava krstaštvo u južnom Sudanu!

---

[35] Preuzeto iz knjige *Eš-Šeri'atu'l-islamijju we'l-qanunu'd-dewlijju'l-'ammu*, od prof. Alija Ali Mensura.

Dovoljno je, za odslikavanje pogleda krstaša na islam, da prenesemo jedan pasus iz knjige jednog evropskog autora koja je izdata 1944. godine, a u kojoj on kaže:

"Plašeni smo različitim narodima. Međutim, poslije istraživanja i iskustva nismo našli opravdanje za ovaj strah... Plašeni smo ranije jevrejskom opasnošću, žutom opasnošću, boljševičkom opasnošću. Međutim, svaka ova opasnost nije bila ono kako smo to mi sebi bili zamislili. Vidjeli smo da su Jevreji naši prijatelji, pa na osnovu ovoga, svako ko ih progoni, naš je ogorčeni neprijatelj! Zatim smo vidjeli da su boljševici naši saveznici. Što se tiče žutih naroda, postoje velike demokratske zemlje koje se bore protiv njih. Međutim, stvarna opasnost krije se u sistemu islama, u njegovoj snazi da se proširi i da potčini. Stvarna opasnost krije se u njegovoj vitalnosti... On je jedini zid koji se ispriječio pred evropskim kolonijalizmom."[36]

Mi ne možemo ići dalje od ovoga u iznošenju historije tog svirepog rata koga je oglasilo krstaštvo protiv islama i koga još uvijek oglašava... Mi smo ranije, više puta, govorili u prethodnim džuzovima *Zilala* - u povodu mnogih kur'anskih tekstova - o prirodi ove dugotrajne borbe, o njenim sredstvima i oblicima. Zato su nam ovdje dosta ove brze naznake, uz obraćanje na neke druge bliske izvore.[37]

Iz ovog letimičnog izlaganja dodajući što smo ranije rekli o prirodi općeg islamskog proglasa za oslobođenje čovjeka i spremnosti džahilijjeta da na cijeloj Zemlji uništi pokret koji nosi ovaj opći proglas i koji ga pronosi čitavom Zemljom - iz ovog izlaganja vidimo da ove posljednje odredbe navedene u ovoj suri jesu prirodna i nužna potreba koja proizlazi iz svih ovih činjenica te da to nisu odredbe ograničene vremenom niti povezane sa nekim slučajem, iako ovo istovremeno ne derogira prethodne prijelazne odredbe takvom pravnom derogacijom da to ne sprječava njihovu

[36] Iz knjge Džordža Brauna, preneseno iz knjige *Et-Tebširu we'l-isti'maru fi'l-biladi'l-'arebijje*, od Dr. Mustafe Halidija i Dr. Omera Ferruha.

[37] V. knjigu *El-Isti'maru we't-tebširu* dr. Mustafe Halidija i dr. Omera Ferruha, knjigu *El-Garetu 'ale'l-'alemi'l-islami*, dvojice profesora Jafi'a i Muhibbuddina Hatiba, knjigu *El-Ittidžahatu'l-wetanijjetu fi'l-edebi'l-mu'asiri*, dr. Muhammeda Muhammeda Husejna i knjigu *Hel nahnu muslimune* Muhammeda Qutba.

primjenu u uvjetima i okolnostima koje su podudarne sa uvjetima i okolnostima u kojima su objavljene. Dinamična priroda islamskog programa je, naime, takva da se ona suočava sa ljudskom stvarnošću na realan način novim sredstvima u različitim fazama.

Činjenica je da su se ove konačne odredbe, navedene u ovoj suri, suočavale sa konkretnim stanjem na Arabijskom poluotoku. One su, naime, bile zakonodavni uvod za pokret predstavljen u bici na Tebuku radi sučeljavanja sa koncentriranjem Bizantinaca i njihovih vazala na granicama Poluotoka s namjerom da navale na islam i njegove sljedbenike. To je bitka na kojoj počiva glavnina sure, međutim, odnos sljedbenika Knjige prema islamu i njegovim sljedbenicima nije bio rezultat konkretne historijske faze već je bio rezultat stabilne i trajne činjenice, kao što njihov rat protiv islama i muslimana nije bio rezultat konkretnog historijskog perioda. Dapače, on se još uvijek proglašava i bit će proglašavan... Sve dok se muslimani potpuno ne odmetnu od svoje vjere! On je proglašavan krvoločno, uporno i tvrdoglavo, raznim sredstvima tokom historije! Odatle su ove odredbe navedene u ovoj suri originalne i univerzalne i nisu određene vremenom ni ograničene mjestom... Međutim, propise i odredbe treba primjenjivati u okviru dinamičnog islamskog programa, koji se mora dobro shvatiti i razumjeti, prije nego što o samim odredbama počnu da govore govornici i prije nego što na to natjera realnost muslimanskih potomaka - od čijeg islama nije ostalo ništa osim imena - njihova slabost i njihovo napuštanje jake i čvrste Allahove vjere!

Fikhski propisi u islamu bili su - i uvijek će ostati - rezultat pokreta i akcije prema islamskom programu. Tekstove je nemoguće razumjeti bez uzimanja u obzir ove činjenice... Velika je razlika u pogledu na tekstove koji kao da su kalufi u praznom i tekstove u njihovoj dinamičnoj formi prema islamskom programu. Neophodan je, dakle, ovaj uvjet "akcija prema islamskom programu". Nije to, znači, nikakva slobodna akcija izvan programa, tako da "ljudsku stvarnost" držimo za temelj bez obzira na akciju koja ga je stvorila, već da "ljudska stvarnost" postaje glavni princip u tumačenju propisa i odredbi ako ga je već formirao sam islamski program.

U svjetlu ovog pravila lahko je vidjeti te konačne odredbe u odnosima između sljedbenika Knjige i muslimanskog društva. One se kreću vidljivim pokretima u svom realnom polju, shodno tom dinamičnom, realnom, pozitivnom i sveobuhvatnom programu.

Dovoljan nam je ovaj sažeti uvod kako bismo se u njegovom svjetlu okrenuli kur'anskim tekstovima navedenim u ovoj cjelini.

Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru - sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno (9/29).

Ovaj ajet - i ajeti koji slijede iza njega u kontekstu - bio je priprema za bitku na Tebuku i za sučeljavanje sa Bizantincima i njihovim saveznicima, arapskim kršćanima Gasanidima... To inspiriše da kvalifikacije navedene u ovom ajetu jesu osobine koje posjeduje narod protiv koga je usmjerena ova vojna te da je to potvrda stanja opisanog postojećim svojstvima. Ovo je to što inspiriše kur'anski kontekst na ovakvim mjestima... Ova postojeća svojstva nisu spomenuta ovdje, u smislu da su ona uvjet za borbu protiv sljedbenika Knjige, već su spomenuta u smislu da su to stvari koje postoje u vjerovanju ovih ljudi i njihovoj stvarnosti, te da su one opravdanje i motiv za naredbu i za borbu protiv njih. Poput njih, u odnosu na ovu odredbu, je svako čije je vjerovanje i stvarnost kao što je njihovo vjerovanje i njihova realnost...

Kontekst je odredio ova postojeća svojstva:

Prvo, oni ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet.
Drugo, oni ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju.
Treće, oni ne ispovijedaju istinsku vjeru.

Zatim je u narednim ajetima objasnio kako oni ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, da oni ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i da oni ne ispovijedaju istinsku vjeru. To je zato što:

Prvo, Jevreji kažu da je Uzejr Božiji sin, kršćani kažu da je Mesīh Božiji sin te da ove riječi oponašaju riječi prijašnjih nevjernika idolopoklonika. Oni su poput njih u ovoj doktrini po kojoj se njen nosilac ne ubraja u vjernike u Boga ni u onaj svijet. (Tačno ćemo objasniti kako to oni ne vjeruju u onaj svijet.)

Drugo, oni, pored Allaha, bogovima smatraju svoje svećenike i monahe i Mesīha, sina Merjemina. Ovo je oprečno istinskoj vjeri koja traži da se jedino Allahu bude pokorno bez posrednika... Oni su po ovome mnogobošci i oni ne ispovijedaju istinsku vjeru.

Treće, oni žele da svojim ustima ugase Allahovo svjetlo. Oni se bore protiv Allahove vjere, a protiv Allahove vjere ne bori se nikad vjernik koji vjeruje u Allaha i u onaj svijet i koji ispovijeda istinsku vjeru.

Četvrto, mnogi njihovi svećenici i monasi jedu ljudska imanja na nedozvoljen način. Oni, dakle, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju (svejedno da li se pod nazivom "Njegov Poslanik" mislilo na njihovog poslanika ili na Muhammeda (alejhi's-selam).

Sve ove osobine postojale su kod kršćana iz Sirije i Bizantije. Kao što su postojale kod drugih od onda kada su sveti koncili iskrivili vjeru Mesīha (alejhi's-selam), kada su rekli da je Isa sin i kada su prihvatili trojstvo Božanske osobe - pored svih razlika koje postoje među pojedinim učenjima i sektama, ona se sva susreću u trojstvu - tokom povijesti do danas!

To je, dakle, opća zapovijed koja utvrđuje univerzalno pravilo u odnosima sa sljedbenicima Knjige na koje se odnose ova svojstva koja su postojala kod arapskih i bizantijskih kršćana... Ova općenitost ne sprječava da su Poslanikove naredbe izuzele neke konkretne osobe i grupe da se protiv njih ne bori, kao što su djeca, žene, starci, nemoćni i monasi koji žive u manstirima... Oni imaju status neboračkog življa, a islam je zabranio da se bori protiv onih koji ne ratuju bez obzira kojoj vjeri ili narodu pripadali. Ovi nisu izuzeti poslaničkim naredbama zato što nije bilo stvarnog napada na muslimane s njihove strane već zato što njihovo stanje u principu nije takvo da bi oni mogli izvršiti napad. Zato nema mjesta za ograničavanje ove opće naredbe u smislu da se ona odnosi na one koji su stvarno izvršili napad - kao što kažu oni koji se predaju i koji pokušavaju da otklone optužbe od islama! - Napad u principu postoji. Napad na Allahovo Božanstvo! Napad na ljude potčinjavanjem nekom drugom mimo Allaha! Kad islam ustaje u odbranu Allahovog Božanstva i u odbranu čovjekovog dostojanstva na Zemlji, sigurno je da će ga džahilijjet dočekati ratom i neprijateljstvom... Zato nema druge nego se suočiti sa prirodom stvari!

Ovaj ajet naređuje muslimanima da se bore protiv sljedbenika Knjige *koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet* (9/29)... Onaj ko tvrdi da je Uzejr Božiji sin ili da je Mesīh Božiji sin, ne može se za njega reći da vjeruje

u Allaha. Također onaj ko kaže: Bog je Mesīh, sin Merjemin, ili Bog je jedan od trojice, ili Bog se utjelovio u Mesīhu, pa do posljednje crkvene predstave koju su uobličili sveti koncili uz sve razlike među njima! Oni koji kažu da će u Vatri ostati samo nekoliko dana, bez obzira na grijehe koje su počinili, zbog toga što su oni Božija djeca i Njegovi miljenici i što su Božiji odabrani narod... Oni koji kažu da će svaki grijeh biti oprošten sjedinjenjem sa Mesīhom i večeranjem svete večere te da nema oprosta osim na ovaj način!... Ovi, i jedni i drugi, za njih se ne kaže da vjeruju u onaj svijet...

Ovaj ajet kvalificira ove sljedbenike Knjige tako šo kaže da oni *ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju* (9/29)... Svejedno je da li se pod riječju "Njegov Poslanik" misli na njihovog poslanika koji je njima poslan ili na Posljednjeg Poslanika (alejhi's-selam), jer je sadržaj jedan. Slijedeći ajeti tumače ovo da oni na nedozvoljen način tuđa imanja jedu, a jedenje tuđih imanja na nedozvoljen način je zabranjeno u svakom poslanstvu i preko svakog poslanika... A najbliži primjer jedenja tuđih imanja na nedozvoljen način jeste poslovanje na kamatnoj osnovi. To je ono što uzimaju crkveni ljudi na ime "oproštajnice od grijeha"! To je odvraćanje od Allahove vjere, suprotstavljanje pred njom silom i odvraćanje vjernika od njihove vjere. To je pokoravanje Allahovih robova nekome drugom mimo Allahu i njihovo potčinjavanje odredbama i zakonima koje nije Allah objavio... Na sve ovo se odnose Njegove riječi: *ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju* (9/29)... Ovo sve danas postoji kod sljedbenika Knjige kao što je tada postojalo!

Isto tako, ajet ih kvalificira da oni *ne ispovijedaju istinsku vjeru* (9/29)... Ovo je jasno prema onome što smo prethodno objasnili. Nije istinska vjera nijedno vjerovanje koje za Gospodara priznaje nekoga drugog pored Allaha. Isto tako nije istinska vjera postupanje prema zakonu koji nije Allahov zakon, primanje odredbi od nekog drugog mimo Allaha i pokoravanje nekoj drugoj vlasti mimo Allahove vlasti. Ovo sve danas postoji kod sljedbenika Knjige, kao što je i tada postojalo...

Uvjet koji tekst postavlja za suzdržavanje od borbe protiv njih nije da prime islam jer u vjeru nije dozvoljeno silom nagoniti. Uvjet koji on postavlja jeste da daju glavarinu poslušno i smjerno... Kakva je mudrost ovog uvjeta i zašto je on bio cilj kod koga je prestajala borba?

Sljedbenici Knjige sa tim svojim osobinama ratuju protiv Allahove vjere svojim vjerovanjem i svojim ponašanjem, kao što ratuju protiv muslimanskog društva zbog oprečnosti i nepomirljivosti prirode između

Allahovog i džahilijjetskog programa predstavljenog u vjerovanju sljedbenika Knjige i njihovoj stvarnosti - shodno onome kako to predstavljaju ovi ajeti. Historijska stvarnost također je potvrđivala suštinu oprečnosti i prirodu nepomirljivosti, potvrdila nemogućnost koegzistencije između dva programa, jer su se sljedbenici Knjige praktično suprotstavljali Allahovoj vjeri i proglašavali nemilosrdan rat njoj i njenim sljedbenicima u toku perioda koji je prethodio objavi ovog ajeta (i u toku perioda koji je poslije uslijedio, pa sve do danas!).

Islam - kao jedina istinska postojeća vjera na Zemlji - nužno se okreće eliminiranju materijalnih prepreka koje mu stoje na putu, okreće se oslobađanju čovjeka od neistinske vjere ostavljajući svakom pojedincu pravo na izbor, bez prisiljavanja s njegove strane i od strane tih materijalnih prepreka.

Dakle, praktično sredstvo za osiguranje eliminiranja materijalnih prepreka i za istovremeno nenametanje da se islam silom prihvati, jeste razbijanje moći onih vlasti koje počivaju na neistinskoj vjeri, dok se ne predaju i ne oglase svoju kapitulaciju praktičnim prihvatanjem davanja glavarine.

Tada dolazi do stvarne operacije oslobađanja osiguranjem slobode svakom pojednicu da iz uvjerenja izabere istinsku vjeru. A ako se ne uvjeri i ne ubijedi, ostaje u svojoj vjeri dajući glavarinu radi ostvarenja nekoliko ciljeva:

Prvi, da njenim davanjem oglasi svoju predaju i nesuprotstavljanje materijalnom snagom pozivu u istinsku Allahovu vjeru.

Drugi, da daje učešće u troškovima odbrane svog života, svoje imovine i svojih svetinja koje islam garantira zimmijama (onima koji daju glavarinu i postaju pod zaštitom muslimana i njihovim garancijama) kako bi se tim troškovima odbijali eventualni napadi na te svetosti iznutra ili izvana, a što je u nadležnosti muslimanskih boraca.

Treće, doprinos muslimanskoj državnoj blagajni koja garantira zaštitu i izdržavanje svakome ko je nesposoban da radi, uključujući i zimmije, ne praveći razliku među njima i među muslimanima koji daju zekjat.

Ovdje ne želimo da idemo u šira fikhska razmimoilaženja o tome ko su ti od kojih se uzima glavarina, a ko su ti od kojih se ona ne uzima, kao ni o visinama ove glavarine, niti o metodama njenog utvrđivanja, ni

situacijama tog utvrđivanja... Ovaj problem se u cjelini danas ne postavlja pred nas kao što je bio postavljen u vrijeme ranijih islamskih pravnika koji su o tom pitanju donosili fetve i davali svoja mišljenja u svoje vrijeme.

To je problem koji se danas smatra "historijskim", a ne "realnim"... Muslimani se danas ne bore! To je zato što muslimana danas i nema! Problem "postojanja" islama i postojanja muslimana jeste upravo problem koji je potrebno liječiti!

Islamski program - kao što smo ranije više puta rekli - jeste ozbiljan i realan program. On odbija da se diskutira o problemima koji vise u zraku. On odbija da se pretvara u fikhska istraživanja koja se ne primjenjuju u svijetu realnosti - jer realnost ne sadržava u sebi muslimansko društvo kojim upravlja Allahov zakon i čiji život reguliše islamski fikh - pa se potcjenjuju oni koji se sami bave ili zaokupljaju svijet istraživanjima o problemima koji praktično ne postoje nazivajući ih "zapitkivalima" koji govore: "Znaš li, kad bi se to i to dogodilo, kakav je sud?"

Tačka od koje treba danas početi jeste tačka od koje se počelo u prvim danima upoznavanja ljudi sa islamom... Zapravo, da se na nekom dijelu Zemlje nađu ljudi koji ispovijedaju istinsku vjeru svjedočeći da nema drugog Boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik... Zatim jedino Allahu priznaju suverenitet, vlast i propisivanje zakona provodeći to u realnom životu... Onda se pokušavaju razići po Zemlji sa ovim općim proglasom za oslobađanje čovjeka... I tada - i samo tada - bit će prostora za primjenu kur'anskih tekstova i islamskih odredbi na polju međusobnih odnosa između muslimanskog i drugih društava... Tada - i samo tada - može biti dozvoljeno da se uđe u te fikhske rasprave i poslove oko oblikovanja tih propisa i donošenja zakona za realne slučajeve sa kojima se islam praktično suočava, ne ostajući samo u svijetu teorije!

Ako smo se posvetili tumačenju ovog ajeta - sa načelnog i principijelnog aspekta -, to smo učinili zato jer je on povezan sa doktrinalnim pitanjem i skopčan sa prirodom islamskog programa... Kod ove granice ćemo se i zaustaviti ne upuštajući se poslije toga u sporedna fikhska razmatranja iz poštovanja prema ozbiljnosti islamskog programa, njegovoj realnosti i njegovoj uzdignutosti iznad ovih neozbiljnosti!

Jevreji govore: "Uzejr je - Allahov sin", a kršćani kažu: "Mesīh je - Allahov sin". To su riječi njihove, iz usta njihovih, oponašaju riječi nevjernika prijašnjih, - ubio ih Allah! Kuda se odmeću? (9/30).

Pošto je Allah naredio muslimanima da se bore protiv sljedbenika Knjige *sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno* (9/29), u stvarnosti muslimanskog društva u Medini vladale su okolnosti - o njima smo govorili u predgovoru za ovu suru i u predgovoru za ovu cjelinu - koje su iziskivale potvrdu o pojačanju ove naredbe, rasvjetljavanje povoda i faktora koji su je nalagali i eliminiranje sumnji i smutnji koje su se plele u nekim dušama prema njoj. Pogotovo što je pokoravanje ovoj naredbi zahtijevalo sučeljavanje sa Bizantincima na granicama Sirije. Bizantinci su i prije pojave islama bili prestrašeni od Arapa. Oni su gospodarili sjevernim dijelom Arabijskog poluotoka dugo vremena, a imali su i saveznike u nekim arapskim plemenima i jednu kneževinu koja je bila potčinjena njihovom utjecaju, a to je kneževina Gasanida... Istina je da ovo nije bila prva vojna koju su muslimani vodili sa Bizantincima, nakon što je Allah uzdigao te Arape islamom stvorivši od njih Ummet koji se suprotstavlja Bizantincima i Perzijancima, nakon što su bili razjedinjena plemena koja nisu imala hrabrosti niti su razmišljala da se sukobe sa Bizantincima i Perzijancima. Sve što se znalo o njihovoj hrabrosti jeste da se ona ispoljavala u njihovim međusobnim sukobima, u iznenadnim napadima, osvetama, pljački i otimačini! Međutim, strah od Bizantinaca bio je i ostao u dubinama duša - posebno onima koje nisu bile potpuno opečaćene izvornim islamom. Posljadnja velika bitka između muslimana i Bizantinaca - a to je bitka na Mu'ti - nije bila u korist muslimana. U njoj je bilo sabrano, prema predaji, dvjesto hiljada Bizantinaca i njihovih vazala Arapa kršćana.

Sve ove okolnosti - bilo one koje su u vezi sa strukturom muslimanskog društva u ovom periodu ili one koje su u vezi sa ostacima straha od Bizantinaca i strahovanja od sukoba s njima, dodajući tome uvjete same bitke - ona je prozvana "Bitkom teškoće", a mi ćemo kasnije objasniti prilike koje su je okruživale - a iznad svega toga sumnja da su Bizantinci i njihovi vazali arapski kršćani sljedbenici Knjige... Sve ove okolnosti iziskivale su više objašnjenja i jasnoće za utvrđivanje nužnosti ove zapovijedi i eliminiranje sumnji i psiholoških barijera i rasvjetljavanje motiva i povoda za ovu nužnost...

U ovom ajetu kur'anski kontekst objašnjava zabludu vjerovanja ovih sljedbenika Knjige u smislu da ono predstavlja oponašanje vjerovanja arapskih mnogobožaca, starorimskih idolopoklonika i drugih te da oni nisu ostali ustrajni u pravom vjerovanju koje su im donosile njihove knjige.

Ništa dakle ne znači što su oni, u formalnom smislu, sljedbenici Knjige kad je njihovo vjerovanje u suprotnosti sa originalnim vjerovanjem na kome se temelji ispravna doktrina u njihovim knjigama. Ono što privlači pažnju jeste spominjanje Jevreja ovdje i njihove riječi: "Uzejr je Božiji sin", u trenutku kad su ajeti bili u vezi sa smjernicama i pripremama za sučeljavanje sa Bizantincima i njihovim saveznicima, arapskim kršćanima... To je - kako po našem mišljenju preteže - iz dva razloga:

Prvi, pošto je tekst ovih ajeta bio općenit, a i naredba o borbi protiv sljedbenika Knjige, sve dok poslušno i smjerno ne daju glavarinu - općenita, kontekst je iziskivao objašnjenje doktrinalnog principa na koji se oslanja ova opća naredba u vezi sa sljedbenicima Knjige općenito, Jevrejima i kršćanima podjednako.

Drugi, Jevreji su bili napustili Medinu i otišli prema granici Sirije, poslije sukoba sa islamom i muslimanima u teškom ratu od dolaska Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) u Medinu, koji je završio iseljavanjem Benu Kajnukaa, Benu Nadira i nekoliko članova plemena Benu Kurejza na granicu prema Siriji. Jevreji su tada, dakle, bili na putu islamskog pohoda prema sirijskoj granici, što je iziskivalo da ih obuhvati ova naredba i da budu uključeni u ovaj proglas.

Riječi kršćana: *Mesīh je Allahov sin* (9/30) duboko su poznate i na njima su još uvijek utemeljena njihova vjerovanja do ovog trenutka, od kada ih je izmijenio Pavle. Zatim je došlo do njihovog iskrivljavanja od strane svetih koncila - kao što ćemo to objasniti. Što se tiče riječi Jevreja: *Uzejr je Allahov sin* (9/30), one danas nisu raširene niti poznate. Ono što ima u preostalim sabranim jevrejskim knjigama jeste knjiga pod imenom *Ezra* - a to je - Uzejr - za koga se pohvalno kaže da je vješt pisar Musaovog Tevrata i da je on usmjerio svoje srce ka traženju Gospodnjeg zakona... Međutim, iznošenje ovih riječi o Jevrejima u Kur'anu kategoričan je dokaz da su, u najmanju ruku, neki od njih, posebno Jevreji Medine, iznosili ovu tvrdnju i da se ona među njima proširila. Kur'an se uvijek realno sučeljavao sa Jevrejima i kršćanima i da to što on prenosi od njihovih riječi nije među njima postojalo, bio bi to argument za njih da je laž ono što kazuje Allahov Poslanik (alejhi's-selam) i ne bi šutjeli na upotrebu ovoga u najširim razmjerama!

Merhum šejh Rešid Rida je u desetom džuzu svoga tefsira *Menara* (str. 378.-385.) naveo koristan sažetak položaja Ezre kod Jevreja, donoseći i koristan komentar, od čega mi ovdje prenosimo nekoliko odlomaka koji nam mogu koristiti za objašnjenje suštine stanja Jevreja općenito. On kaže:

"U Jevrejskoj enciklopediji (izdanje 1903. godine) stoji da je vrijeme Ezre proljeće vjerske historije judaizma u kome je procvjetalo njegovo cvijeće i uzmirisao se miris njegovih ruža. Dolično je da on bude izdavač šeriata (u originalu kola ili kočija šeriata).[38] Da ga nije donio Musa (Talmud: glava 21) bio bi zaboravljen. Međutim, Ezra ga je povratio i oživio. Da nije bilo grijeha Israilovih Sinova, bili bi u stanju vidjeti znamenja (nadnaravne pojave) kao što su ih vidjeli u Musaovo vrijeme"... U njemu je spomenuto da je on pisao knjige zakona asirskim pismom - stavljajući znakove na riječi u koje je sumnjao - i da početak jevrejske historije počinje njegovim dobom.

Dr. George Poust u *Leksikonu Svete knjige* kaže: Ezra (Aun) je jevrejski svećenik i poznati pisac. Stanovao je u Babilonu za vrijeme vladavine moćnog Irtah šasta. U sedmoj godini svoje vladavine dozvolio je Ezri da odvede veliki broj naroda u Jeruzalim oko 457. godine prije nove ere (Ezra, str. 7). Putovanje je trajalo četiri mjeseca.

"Zatim je rekao: U jevrejskoj tradiciji Ezra zauzima mjesto koje odgovara Musau i Iliji. Kažu da je on osnovao veliku akademiju, da je sabrao svete knjige i da je uveo kaldejsko pismo umjesto starohebrejskog i da je napisao knjige "Kronike", "Ezru" i "Nehemiju".

"Zatim je rekao: Jezik knjige "Ezra" od 4:8 - 6:19 je kaldejski, kao i 7:1 - 27. Narod je poslije povratka iz zarobljeništva znao bolje kaldejski nego hebrejski."

"Ja kažem: Poznato je kod historičara naroda, čak i historičara sljedbenika Knjige, da je Tevrat kojeg je napisao Musa (alejhi's-selam) i stavio ga u zavjetni kovčeg, ili pored njega, izgubljen prije vremena Sulejmana (alejhi's-selam), jer pošto je kovčeg otvoren u njegovo vrijeme, u njemu su nađene samo dvije ploče u kojima je bilo ispisano deset zapovijedi,[39] kao što vidiš u prvoj Knjizi kraljeva. Ovaj Ezra je onaj koji je napisao knjige Tevrata i druge knjige, poslije zarobljeništva, kaldejskim pismom, a kaldejski jezik je pomiješan sa ostacima hebrejskog jezika čiju su većinu Jevreji zaboravili. Sljedbenici Knjige govore: Ezra ga je pisao kao što je bio objavljen ili nadahnut od Allaha... Međutim, ovo im ne priznaju drugi. Na ovo postoje mnogi prigovori spomenuti na odgovarajućim

[38] Vjerovatno je izraz *nosilac šeriata* u engleskom originalu precizniji od *izdavač šeriata.*

[39] U Kur'anu Časnom o ovom događaju stoji: *Znak njegove vlasti (tj. Talutove) biće kovčeg koji će vam stići i koji će meleki nositi, u kome će biti smirenje za vas od Gospodara vašeg i ostatak onoga što su Musa i Harun ostavili* (2/248).

mjestima u knjigama u vezi s ovim pitanjem. Čak i od njihovih autora i njihovih djela, kao što je *Blago uma* od jednog katolika francuskog porijekla - koji je jedanaesto i dvanaesto poglavlje knjige posvetio spominjanju nekih prigovora na tvrdnju da je pet knjiga Musaovih. On, između ostalog, kaže:

"U knjizi Ezra (4f. 14 br. 21) stoji da su sve svete knjige izgorjele u vrijeme Nabukodonosora gdje se kaže: "Vatra je uništila tvoj zakon, pa nema načina da ijedan čovjek sazna šta si napravio!"[40] "Tome se dodaje da je Ezra ponovio, uz nadahnuće Svetog Duha, pisanje svetih knjiga koje je vatra uništila. U tome ga podržava pet savremenih autora. Tako vidiš da Tertulijan, sveti Irinej, sveti Jeronim, sveti Ivan Zlatousti, sveti Bazilije i drugi nazivaju Ezru: obnoviteljem svetih knjiga poznatih kod Jevreja..."

Da bi rekao i ovo:

"... Zadovoljit ćemo se ovim objašnjenjem ovdje i mi od toga imamo dva cilja: (Prvi): Svi sljedbenici Knjige duguju Uzejru za potvrdu njihove vjere i osnove njihovih svetih knjiga. (Drugi): Ova potvrda se lahko zaboravlja i ona je ruševnih temelja, a ovo je ono što su ostvarili slobodni učenjaci Evrope.[41] O njegovoj biografiji u Britanskoj enciklopediji, nakon navođenja onoga što ima u njegovoj knjizi i Nehemijinoj knjizi, o njegovom pisanju vjerozakona stoji: U drugim poznijim predajama navedeno je da im on nije samo obnovio vjerozakon koji je izgorio, već je obnovio sve jevrejske knjige koje su bile uništene, kao što je obnovio sedamdeset nekanonskih (apokrifnih) knjiga! Zatim autor biografije kaže: Ako je mit u vezi sa Ezrom napisao neko od historičara svojim perom i sam od sebe, ne oslanjajući se ni na kakvu drugu knjigu, autori ovog stoljeća smatraju da su mit o Ezri bukvalno izmislili ti prenosioci... (Pogledaj str. 14, tom IX, četrnaesto izdanje, 1929.)

40 Mi kažemo da je govor Kur'ana istinitiji. On tvrdi da je postojao (ostatak)!

41 Mi moramo u ovom *Okrilju* upozoriti na značenje izraza poput ovog "slobodni" u školi Muhammeda Abduhua i njegovih učenika. Ova škola je u cijelosti bila pod utjecajem zapadnjačkih načina mišljenja i ideja stranih načinu originalnog islamskog mišljenja. Ovaj utjecaj je bio toliko jak da je ova škola držala evropske pisce koji se suprotstavljaju Crkvi slobodnim i nezavisnim... Isto tako je gledala i na pisce koji pišu o zapadnjačkoj demokraciji i slobodi, kao što je blagonaklono gledala na evropske prilike. Ona je pozivala da se prihvati ono, kako je to ona zvala, " što je dobro od ideja i ponašanja", sve zahvaljujući ovom utjecaju... Ovo je, međutim, opasno klizište. Prema njemu je bio naklonjen Lord Kromer i njemu slični krstaši! Stvar, međutim, treba dublje i šire sagledati, osamostaliti se i zadovoljiti se islamskim programom.

"Kratko rečeno: Jevreji su držali, i još uvijek drže, svetim Uzejra, tako da su mu neki dali titulu "Božiji sin". Ne znamo je li mu ovo ime dato u značenju počasti koji je dat Israilu, Davudu i drugima, ili u značenju koje će uskoro doći od njihovog filozofa Filona koji je blizak filozofiji indijskih idolopoklonika a koja je osnov kršćanskog vjerovanja.[42] Komentatori Kur'ana su složni u tome da ovaj govor pripisuju njima i da se to odnosi na neke, a ne na sve njih...

"... Što se tiče onih Jevreja koji su izricali ove riječi, to su neki Jevreji Medine. Poput onih za koje je Allah rekao: *Jevreji govore: "Allahova ruka je stisnuta!" Stisnute bile ruke njihove* (5/64)... I onih za koje On kaže: *Allah je čuo riječi onih koji su rekli: "Allah je siromašan, a mi smo bogati!"* (3/181), kao odgovor na Njegove riječi: *Ko je taj koji će Allahu drage volje zajam dati?* (2/245). Moguće je da su ih drugi u ovome pretekli, ali nama nije preneseno...

"Prenose Ibni Ishak, Ibni Džerir, Ibni Ebi Hatem, Ebu Šejh i Ibni Mirdevejh od Ibni Abbasa (neka je Allah njime zadovoljan) da je rekao: Došli su Allahovom Poslaniku (alejhi's-selam) Selam ibni Miškem, Nu'man ibni Evfa, Ebu Enes, Šas ibni Kajs i Malik ibni Sajf i rekli mu: Kako ćemo te mi slijediti a ti si napustio našu kiblu i ti ne tvrdiš da je Uzejr Božiji sin?! I tako dalje...

"Poznato je da su neki kršćani koji su rekli: "Mesīh je Božiji sin", bili Jevreji. Mesīhov savremenik, aleksandrijski jevrejski filozof Filon, je govorio: Bog ima sina i to je Njegova riječ kojom je stvorio stvari. Prema ovome, nije daleko da su neki koji su dočekali vrijeme poslanstva Muhammeda (alejhi's-selam) rekli da je Uzejr Božii sin u ovom značenju."

Iz ovog objašnjenja ispostavlja se šta se krije iza govora Kur'ana o ovim riječima Jevreja - u ovom povodu koji slijedi kontekst - a to je da potvrdi suštinu pogrješnosti vjerovanja jedne grupe sljedbenika Knjige, što je nespojivo s tim da vjeruju u Allaha ili da ispovijedaju istinsku vjeru. Ovo je ta glavna kvalifikacija na kojoj je temeljena odredba o borbi. Namjera borbe nije bila njihovo prisiljavanje da prime islam već razbijanje njihove moći kojom su stajali na putu islamu i njihovo povinjavanje njegovoj vlasti

[42] Mi smatramo da nema mjesta ovoj kolebljivosti, jer kur'anski tekst inspiriše da su riječi Jevreja: *Uzejr je Allahov sin* (9/30) jednake riječima kršćana: *Mesih je - Allahov sin* (9/30). Oba govora znače da se njima oponašaju riječi prijašnjih nevjernika! To je pripisivanje sinovstva koje onoga koji to govori izvodi iz istinske vjere i priključuje ga nevjernicima i mnogoboščima.

kako bi se pojedinci oslobodili - u svjetlu ovog povinjavanja - pritisaka koji su sputavali njihovu volju za izborom istinske vjere, bez prisiljavanja koje je dolazilo odovuda ili odonuda.

A kad je govor o riječima kršćana: *Mesīh je - Allahov sin* (9/30) i da je On jedan od trojice, one su - kao što smo rekli - raširene i poznate. Na njima počivaju sva njihova učenja otkako je Pavle izmijenio Mesīhovo poslanstvo utemeljeno na monoteizmu kao i ostala poslanstva. Zatim su sveti koncili dovršili njegovo iskrivljavanje i tako potpuno i konačno dokrajčili princip ideje monoteizma!

Zadovoljit ćemo se da po drugi put prenesemo dobar sažetak o vjerovanju kršćana iz tefsira *El-Menar* od prof. Muhammeda Rešida Ridaa, u kome je pod naslovom *Trojstvo (Trinite)* navedeno:

"Ova riječ se upotrebljava kod kršćana da označi postojanje tri božanske prirode, poznate kao Otac, Sin i Sveti duh. Ovo učenje je učenje katoličke i pravoslavne crkve i svih protestanata osim rijetkih izuzetaka. Oni koji se drže ovog učenja smatraju da se ono podudara sa tekstovima Svete knjige. Teolozi su ovom učenju dodali komentare i pojašnjenja koja su preuzeli iz učenja starih koncila i pisanja poznatih crkvenih otaca. Ovi komentari i pojašnjenja raspravljaju o načinu rođenja druge božanske osobe i emaniranju treće osobe iz toga o srodstvu između tri božanske osobe, njihovim karakterističnim svojstvima i imenima. Iako riječ trojstvo ne postoji u Svetoj knjizi i iako se ne može navesti nijedan stavak iz Starog zavjeta koji potvrđuje učenje o trojstvu, stari kršćanski autori su navodili mnoge stavke koji ukazuju na postojanje zajedničke slike božanstva. Međutim, ako su ovi stavci podložni različitim tumačenjima, onda se oni ne mogu uzeti kao kategoričan argument za učenje o trojstvu već kao simboli otvorenog i jasnog nadahnuća za koje oni vjeruju da je spomenuto u Novom zavjetu. Tako su iz njega preuzete dvije velike grupe stavaka kao argumenti za potvrdu ovog učenja. Prva grupa stavaka je ona u kojoj su spomenuti Otac, Sin i Sveti duh zajedno, a druga grupa stavaka je ona u kojoj je svaki od njih spomenut pojedinačno i koja sadrži njihova najkarakterističnija svojstva i odnos jednog prema drugom...

... Polemika oko božanskih osoba u Božanstvu počela je u proročko doba. Najčešće je proizlazila iz učenja helenskih i gnostičkih filozofa. Episkop Antakije, Teofil, u drugom stoljeću upotrijebio je riječ *terijas* na grčkom, a Tertulijan je bio prvi koji je upotrijebio riječ *trinitas*, koja je njen sinonim, a znači trojstvo. U danima koji su prethodili Nikejskom koncilu dolazilo je do konstantnih polemika o ovom učenju, posebno na istoku.

Crkva je većinu tih mišljenja proglasila jeretičkim,[43] a između ostalih mišljenje Ebionita koji su vjerovali da je Mesīh pravi čovjek, mišljenje Sabelijanaca koji su vjerovali da su Otac, Sin i Sveti duh različite slike preko kojih se Bog objavio ljudima, mišljenje arijevaca koji su vjerovali da Sin nije vječan kao Otac već da je stvoren od Njega prije svijeta, pa je zato niži od Oca i Njemu potčinjen, mišljenje macedonijanaca koji su poricali da je Sveti duh božanska osoba.

Kad je riječ o učenju Crkve, njega je odredio Nikejski koncil, 325. godine nove ere, i Konstantinopolski koncil, 382. godine nove ere, koji su proglasili da su Sin i Sveti duh jednaki Ocu u jedinstvu božanstva, da je Sin od bezpočetnosti rođen od Oca i da je Sveti duh emanirao iz Oca. Toledski koncil, održan 589. godine, proglasio je da je Sveti duh emanirao također iz Sina. Sva latinska crkva je priznala ovo dodavanje i čvrsto ga prihvatila, dok je grčka crkva, iako je u početku šutjela i nije se suprotstavljala, kasnije donijela dokaz protiv promjene zakona, smatrajući to novotarijom.

Izraz, "također iz sina" i dalje ostaje najveća prepreka ujedinjenju Grčke i Katoličke crkve. Knjige Luteranske i reformističkih crkava potvrdile su ovo učenje Katoličke crkve o trojstvu koje je bilo prije promjene. Međutim, tome se od trinaestog stoljeća suprotstavilo veliki broj teologa i nekoliko novih sekti, poput sasinijanaca, germana, monista, unionista i drugih, smatrajući to oprečnim Svetoj knjizi i razumu. Uveden je izraz *Sevid Tirag* - trojstvo - za Mesīhovu osobu u znaku trojstva. Međutim, nema trojstva božanskih osoba već trojstvo božanske osobe. Pod tim se podrazumijevalo da ono što je božansko u Mesīhovoj osobi jeste Otac, a da božansko koje se sjedinilo sa čovječanskim u Mesīhu jeste Sin, te da božansko koje je emaniralo iz Njega jeste Sveti duh. Širenje racionalističkog pravca u luteranskim i reformističkim crkvama jedno vrijeme je bilo oslabio vjerovanje u trojstvo kod velikog broja germanskih teologa.

Kant je držao da Otac, Sin i Sveti duh znače tri osnovna božanska atributa, a to su Moć, Mudrost i Ljubav. Ili da znače tri velika čina, a to su stvaranje, održavanje i kontroliranje. Hegel i Šeling su pokušali da učenju o trojstvu daju imaginarnu osnovu. Za njima su se poveli kasniji germanski teolozi pokušavajući da odbrane učenje o trojstvu metodama zasnovanim na imaginarnim i teološkim osnovama. Neki teolozi koji se oslanjaju na Objavu ne drže se precizno pravog crkvenog mišljenja kako je ono

[43] Jeretički znači izmišljeno i uvedeno kao novost. Nastalo je od *jeresi*, a poznatije je kao *hereza*.

određeno na kristološkim koncilima u Nikeji i Konstantinopolu. U posljednje vrijeme mnogi su ustali u odbranu posebno mišljenja sabelijanaca."

Iz ovog sažetog i korisnog izlaganja postaje jasno da sve crkvene kršćanske zajednice i učenja ne ispovijedaju istinsku vjeru koja počiva na Jednoći Uzvišenog Allaha, na principu da Njemu ništa nije slično i da iz Njega Uzvišenog ne emanira niko!

Arijevci su često spominjali da su monoteisti. Međutim, davanje ovog imena, tek tako, velika je zabluda. Arijevci nisu monoteisti u smislu koji se razumije iz istinske Allahove vjere, oni miješaju stvari! Dok oni tvrde da Mesīh nije vječan kao što je to Allah - što je istina -, oni istovremeno tvrde da je On Sin i da je stvoren od Oca prije stvaranja svijeta, što se ni po čemu ne smatra istinskim monoteizmom!

Izrečena je Allahova presuda o otvorenom nevjerovanju za one koji govore: Mesīh je Božiji sin, i za one koji govore: Mesīh je Bog i za one koji govore: Bog je jedan od trojice. Kvalifikacija nevjerovanja i kvalifikacija vjerovanja ne mogu se naći zajedno u vjeri, niti u srcu. To su dvije različite stvari!

Kur'anski komentar na riječi Jevreja: *Uzejr je - Allahov sin* (9/30) i na riječi kršćana: *Mesīh je Allahov sin* (9/30), potvrđuje da oni u ovome oponašaju riječi ranijih nevjernika, njihova vjerovanja i njihova poimanja:

To su riječi njihove, iz usta njihovih, oponašaju riječi nevjernika prijašnjih (9/30).

On, prvenstveno, potvrđuje da ove riječi oni izgovaraju, a ne prenose se od njih. Zato i spominje *njihova usta*, da bi predočio realnu i opipljivu sliku - na način kako to Kur'an čini u opisima - jer je razumljivo da su ove njihove riječi izgovorene njihovim ustima. Ovaj višak u izrazu nije nikakva grješka - neka je Allah Uzvišeni iznad toga - niti je, pak, preopširan govor, već je način kur'anskog slikovnog izraza. To je način izraza koji predočava sliku govora i čini je stvarnom kao da se čuje i vidi! Pored toga, on vrši jednu drugu značenjsku funkciju - pored toga što nadahnjuje slikom i potvrđuje je - a to je da ove riječi nemaju svoju suštinu u svijetu realnosti već su one puki govor ustima, iza koga nemamo nikakve sadržine ni suštine!

Zatim dolazi jedan drugi aspekt kur'anske nadnaravnosti koji upućuje na njegov Božanski izvor, a to su riječi Uzvišenog Allaha:

Oponašaju riječi nevjernika prijašnjih (9/30).

Komentatori Kur'ana su govorili za ovaj ajet: Njegov smisao je da se njihove riječi koje govore da je neko Božiji sin podudaraju sa riječima arapskih mnogobožaca da su meleki Allahove kćeri... Ovo je tačno... Međutim, značenje ovog kur'anskog teksta je dalekosežnije. Njegova dalekosežnost je došla do izražaja tek u novije vrijeme, poslije izučavanja idolopokloničkih vjerovanja u Indiji, Starom Egiptu i Grčkoj i ovo je još više rasvijetlilo porijeklo izvitoperenih vjerovanja kod sljedbenika Knjige - posebno kršćana i da su se ona uvukla iz ovih paganizama prvo u učenja proroka Pavla, naposljetku u učenja svetih koncila...

Egipatsko trojstvo sastavljeno od Ozirisa, Izisa i Horisa je temelj faraonskog idolopoklonstva. Oziris predstavlja Oca, a Horis Sina u ovom trojstvu.

U aleksandrijskoj teologiji koja se izučavala mnogo godina prije Mesiha, "Riječ je bila drugi bog" koja se također zvala "Božiji sin, prvorođenče".

Indusi su ispovijedali trojstvo božanske osobe ili tri stanja u kojima se ispoljavao Bog: *Brahma* u stanju stvaranja i kreiranja, *Višna* u stanju brige i održavanja i *Siva* u stanju propasti i uništenja... U ovom vjerovanju *Višna* jeste sin koji emanira i odvaja se od božanstva u *Brahmi*!

Asirci su vjerovali u Riječ nazivajući je Marduk i vjerujući da je Marduk Allahov sin prvorođenče!

Grci su vjerovali u Boga sa tri božanske osobe. Njihovi svećenici su propisali da se prilikom prinošenja žrtvi žrtvenik popršće svetom vodicom tri puta, da uzimaju tamjan iz kadionice sa tri prsta i da okupljene oko žrtvenika popršću svetom vodicom tri puta, kao znak trojstva... Ovi obredi su to što je Crkva uzela, a iza čega se kriju idolopoklonička vjerovanja, koja je ona priključila kršćanstvu i kojima oponaša riječi prijašnjih nevjernika!

Preispitivanje vjerovanja starih idolopoklonika - koja nisu bila poznata u vrijeme objavljivanja Kur'ana - uz ovaj kur'anski tekst: *oponašaju riječi nevjernika prijašnjih* (9/30) - kao što potvrđuje da sljedbenici Knjige ne ispovijedaju istinsku vjeru niti da vjeruju u Allaha pravim vjerovanjem - ono također pokazuje jedan od aspekata nadnaravnosti u Kur'anu Časnom, ukazujući na njegovo porijeklo, da je on od Onoga koji sve zna i koji je o svemu obaviješten...

Nakon ove potvrde i objašnjenja kur'anski ajet završava iznoseći suštinu stanja u kome se nalaze sljedbenici Knjige, a to je nevjerovanje i mnogoboštvo, što je izraženo riječima Uzvišenog:

Ubio ih Allah! Kuda se odmeću? (9/30).

Da... Ubio ih Allah! Kako se udaljavaju od jasne i jednostavne istine, a prihvataju se ovakvog nejasnog i kompliciranog mnogoboštva koje ne može pojmiti zdrav razum niti savjest?!

Kur'anski kontekst, zatim, prelazi na jedan drugi oblik od oblika devijacije sljedbenika Knjige koja ovoga puta nije predstavljena samo u riječima i vjerovanju, već isto tako i u stvarnosti koja počiva na tom neispravnom vjerovanju:

Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje i Mesīha, sina Merjemina, a naređeno im je da se samo jednom Bogu klanjaju, - nema Boga osim Njega. On je vrlo visoko iznad onih koje oni Njemu ravnim smatraju (9/31).

Ovaj ajet je nastavak smjera konteksta u ovoj cjelini ove sure, a to je odstranjivanje sumnje da su oni sljedbenici Knjige i da su u Allahovoj vjeri... On potvrđuje da oni nisu u Allahovoj vjeri, jer to svjedoči njihova realnost - nakon što je posvjedočilo njihovo vjerovanje. Njima je bilo naređeno da vjeruju samo Allaha, međutim, oni su za bogove uzeli svoje svećenike i svoje monahe, pored Allaha - kao što su uzeli Mesīha, sina Merjemina za boga - što je mnogoboštvo prema Allahu s njihove strane... Allah je vrlo visoko iznad onih koje oni Njemu ravnim smatraju... Oni, dakle, po svom vjerovanju i poimanju, ne vjeruju u Allaha, kao što stvarno i praktično ne ispovijedaju istinsku vjeru.

Prije nego što kažemo kako oni smatraju svoje svećenike i svoje monahe bogovima, želimo da izložimo vjerodostojne predaje koje sadrže tumačenje ovog ajeta od strane Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) jer je to jasna presuda.

Ahbar - svećenici, množina od *habr,* ili *hibr,* sa fethom ili kesrom na konsonantu *ha*, jeste učenjak kod sljedbenika Knjige, a često se upotrebljava za jevrejske učenjake... *Ruhban* - monasi, množina od *rahib*, to

je kod kršćana onaj ko se povlači od svijeta i posvećuje se molitvi, obično se ne ženi, ne zarađuje i ne brine se za svoje izdržavanje.

U djelu *Ed-Durru'l-mensur* prenose Tirmizi (hadis se smatra hasen), Ibni Munzir, Ibni Ebi Hatem, Ebu Šejh, Ibni Mirdevejh i Bejheki u svom *Sunenu* i drugi, od Adijja ibni Hatema (neka je Allah njime zadovoljan) da je rekao: Došao sam Allahovom Poslaniku (alejhi's-selam), a on je iz sure Et-Tewbe učio: *Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje (9/31)*, pa je rekao: "Oni ih nisu obožavali, već su, kada bi im oni učinili nešto dozvoljenim, držali to dozvoljenim, a kada bi im nešto učinili zabranjenim, držali to zabranjenim."

U *Tefsiru* Ibni Kesira stoji: Prenose Imam-i Ahmed, Tirmizi i Ibni Džerir - različitim predajama - od Adijja ibni Hatema (neka je Allah njime zadovoljan) da je on, pošto je do njega stigao poziv Allahovog Poslanika (alejhi's-selam), bio pobjegao u Siriju, a u predislamsko vrijeme je bio prešao u kršćanstvo. Desilo se, zatim, da je njegova sestra sa jednom grupom iz njegovog plemena bila zarobljena. Allahov Poslanik (alejhi's-selam) je bio blagodaran prema njegovoj sestri i oslobodio je. Ona se vratila bratu i pobudila u njemu želju da i on primi islam i da dođe Allahovom Poslaniku (alejhi's-selam). Adijj je došao u Medinu - on je bio vođa svog plemena Tajji', a njegov otac, Hatim Tajji', bio je poznat po plemenitosti - pa su ljudi pričali o njegovom dolasku. Ušao je kod Allahovog Poslanika (alejhi's-selam), a krst od srebra mu je visio na vratu, upravo kad je Poslanik učio ovaj ajet: *Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje (9/31)*, pa je rekao: Rekao sam: "Oni ih nisu obožavali". Pa je rekao: "Jesu! Oni su im zabranjivali ono što je dozvoljeno, a dozvoljavali ono što je zabranjeno i oni su ih slijedili. Eto, to je njihovo klanjanje njima..."

Suddi je rekao: Tražili su savjet od ljudi zabacujući Allahovu Knjigu za leđa, pa je Uzvišeni rekao: *A naređeno im je da se samo jednom Bogu klanjaju (9/31)*, odnosno Onome koji kada nešto zabrani - to je zabranjeno, a kada nešto dozvoli - to je dozvoljeno, a što propiše - da se slijedi, i što presudi - da se provede.

Alusi je u *Tefsiru* rekao:

"Većina komentatora Kur'ana je rekla: Nije smisao riječi *bogovi* da su oni vjerovali da su oni bogovi svijeta, već je smisao da su im se oni pokoravali u onome što su oni naređivali i u onome što su oni zabranjivali."

Iz kur'anskog teksta jasnog značenja, iz komentara Allahovog Poslanika (alejhi's-selam), što je konačni sud, zatim iz razumijevanja prvih i potonjih komentatora, izlaze nam na vidjelo veoma važne činjenice u doktrini i vjeri na koje ćemo ovdje posve kratko ukazati.

* Klanjanje je slijeđenje u zakonima, prema tekstu Kur'ana i prema tumačenju Allahovog Poslanika (alejhi's-selam). Jevreji i kršćani nisu smatrali svoje svećenike i monahe bogovima u smilu vjerovanja da su oni božanstva i u smislu vršenja vjerskih obreda u njihovo ime... Pored toga, Uzvišeni Allah je njima izrekao presudu da su politeisti, tj. da oni Njemu druge ravnim smatraju, u ovom ajetu, i presudu da su nevjernici, u slijedećm ajetu, u kontekstu, samo zato što su oni od njih primali zakone pokoravajući im se i slijedeći ih... Samo ovo - pored vjerovanja i obreda - dovoljno je da se, ko to čini, smatra politeistom takvog stepena da ga to izvodi iz reda vjernika, a uvodi u red nevjernika.

* Kur'anski tekst u kvalifikaciji pripisivanja Allahu druga i prihvatanja drugih božanstava, pored Allaha, izjednačava između Jevreja koji su prihvatili zakonodavstvo svojih svećenika, pokoravali mu se i slijedili ga i kršćana koji su vjerovali da je Mesīh božanstvo i koji su njemu posvećivali obrede u molitvi. Ovo je isto što i širk prema Allahu, i to širk takvog stepena da ga to izvodi iz reda vjernika, a uvodi ga u red nevjernika...

* Širk ili smatranje nekoga ravnim Allahu ostvaruje se samim davanjem prava na propisivanje zakona nekom od ljudi, pored Allaha, makar ga i ne pratilo pridruživanje nekoga Njegovom Božanstvu u vjerovanju, niti vršenje vjerskih obreda u Njegovo ime, kao što je to jasno iz prethodnog pasusa, međutim, mi ćemo to ovdje malo više objasniti.

Ove činjenice - iako je njihov prvi cilj u kontekstu bio sučeljavanje sa prilikama koje su vladale u muslimanskom društvu u to vrijeme, kao što su kolebljivost i priprema za borbu sa Bizantincima, te otklanjanje sumnje da oni vjeruju u Allaha jer su sljedbenici Knjige - one su također opće činjenice koje nam pomažu da utvrdimo suštinu vjere općenito...

Istinska vjera, pored koje Allah neće primiti drugu vjeru ni od koga od ljudi, jeste *islam*... Islam postoji samo slijeđenjem jedino Allaha u šeriatu - nakon vjerovanja jedino u Njegovo Božanstvo i vršenja vjerskih obreda jedino Njemu. Ako ljudi slijede zakon koji nije Allahov zakon, onda je za njih ispravno kazati ono što je ispravno kazati za Jevreje i kršćane, a to je da oni pripisuju Bogu partnera i da ne vjeruju u Allaha - bez obzira na

njihove tvrdnje da vjeruju - jer im se ova kvalifikacija pripisuje samim slijeđenjem onoga što im ljudi, mimo Allaha, propisuju, prihvatajući to bez osude, tako da to potvrđuje da oni taj zakon ne slijede iz prisile koja ih je na to primorala i koju nisu u stanju otkloniti te da oni ne odobravaju ove izmišljotine na Allaha...

Danas je došlo do redukcije pojma *vjere* u dušama ljudi, tako da oni vjeru drže uverenjem u svijesti i obrednim ceremonijalima koji se održavaju! Ovo je bio slučaj i sa Jevrejima za koje ovaj jasni tekst potvrđuje - a to potvrđuje i tumačenje Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) - da oni nisu vjerovali u Allaha, da su Mu pripisivali partnera, da su prekršili Njegovu naredbu da se klanjaju samo Jednom Bogu i da su, pored Allaha, bogovima smatrali svoje svećenike.

Prvo značenje vjere jeste pokornost - tj. potčinjenost, predanost i slijeđenje - što dolazi do izražaja u slijeđenju zakona, kao što dolazi do izražaja u vršenju obreda. Stvar je veoma ozbiljna i ona ne prihvata ovu razvodnjenost u smatranju onih koji slijede one zakone koje Allah nije donio - bez osude s njihove strane kojom potvrđuju svoje nezadovoljstvo izmišljotinama na Allahovu vlast - vjernicima i muslimanima samim tim što vjeruju u Allahovo Božanstvo i što vrše obrede u Njegovo ime... Ova razvodnjenost je nešto najopasnije što proživljava ova vjera u ovom historijskom periodu, to je najubitačnije oružje kojim je napadaju njeni neprijatelji koji silno žele da potvrde parolu "islam prema prilikama i prema ličnostima". Allah potvrđuje da su ljudi poput ovih nevjernici koji ne ispovijedaju istinsku vjeru i koji, pored Allaha, za božanstvo uzimaju druge bogove... Ako neprijatelji ove vjere silno nastoje da potvrde parolu islama prema ovim prilikama i ovim ličnostima, onda čuvari ove vjere moraju istrgnuti ove obmanjujuće parole i otkriti mnogoboštvo, nevjerovanje i uzimanje za božanstvo, mimo Allaha, drugih bogova koje se krije ispod ove parole... *A naređeno im je da se samo Jednom Bogu klanjaju, - nema Boga osim Njega! On je vrlo visoko iznad onih koje oni Njemu ravnim smatraju* *(9/31)*.

* * *

Kontekst, zatim, pravi drugi korak u poticanju vjernika na borbu:

Oni žele da ustima svojim utrnu Allahovo svjetlo, a Allah želi da vidljivim učini svjetlo Svoje, makar ne bilo po volji nevjernicima. On je poslao Poslanika Svoga s uputstvom i pravom vjerom da bi je uzdigao iznad svih vjera, makar ne bilo po volji mnogobošcima (9/32-33).

Ovi sljedbenici Knjige ne zadržavaju se samo na granici odstupanja od istinske vjere, obožavanju drugih bogova, pored Allaha, i nevjerovanju u Allaha i u onaj svijet - prema pravilnom razumijevanju vjerovanja u Allaha i u onaj svijet- već oni također proglašavaju rat ovoj istinskoj vjeri želeći da ugase Allahovo svjetlo na zemlji predstavljeno u ovoj vjeri, u misiji koju ona pronosi i u programu prema kome se oblikuje život ljudi...

Oni žele da ustima svojim utrnu Allahovo svjetlo (9/32).

Oni se bore protiv Alahovog svjetla. Svejedno da li to čine širenjem laži, spletki i intriga, ili poticanjem svojih sljedbenika i pristalica na rat protiv ove vjere i pravljenjem prepreka njoj naočigled - kao što je bila stvarnost sa kojom su se sučelili ovi tekstovi i kao što je bila stvarnost tokom historije.

Ovaj zaključak - iako su se njime željela pobuditi srca muslimana u ono vrijeme - isto tako odslikava prirodu stalnog stava i odnosa sljedbenika Knjige prema Allahovom svjetlu predstavljenom u Njegovoj istinskoj vjeri koja vodi ljude Uputi Allahovim svjetlom.

A Allah želi da vidljivim učini svjetlo Svoje, makar ne bilo po volji nevjernicima (9/32).

Ovo je istinito obećanje od Allaha koje upućuje na Njegov zakon koji se ne mijenja u upotpunjavanju Svoga svjetla uzdizanjem Svoje vjere makar ne bilo po volji mnogobošcima.

To je obećanje koje smiruje srca onih koji vjeruju, pa ih ono motivira da nastave da idu dalje, uprkos teškoćama i nevoljama na putu, uprkos spletkama i ratu od strane nevjernika (a pod nevjernicima se ovdje misli na ranije spomenute sljedbenike Knjige)... Ono isto tako u sebi sadrži prijetnju ovim nevjernicima i njima sličnima tokom povijesti!

Kontekst pojačava i potvrđuje ovu prijetnju i ovo obećanje:

On je poslao Poslanika Svoga s uputstvom i pravom vjerom da bi je uzdigao iznad svih vjera, makar ne bilo po volji mnogobošcima (9/33).

U ovom tekstu se pokazuje da se pod pravom vjerom misli na ovu vjeru koja je prethodno spomenuta u riječima Uzvišenog: *Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru - sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno* (9/29)... To je, ustvari, ova vjera s kojom je Allah poslao Svog Posljednjeg Poslanika te da oni koji ne ispovijedaju ovu vjeru jesu ti koje obuhvaća naredba o borbi...

Ovo je tačno na bilo koji način mi protumačili ajet o borbi. Ono što se općenito podrazumijeva pod pravom i istinskom vjerom jeste pokornost jedino Allahu u vjerovanju, obredima i zakonima - ovo je temelj svake Allahove vjere, a to je, konačno, vjera predstavljena u onome što je donio Muhammed (alejhi's-selam). Pa koji god se pojedinac ili narod ne pokori jedino Allahu u vjerovanju, obredima i zakonima zajedno, na njih se primjenjuje pravilo da oni ne ispovijedaju istinsku vjeru i da su ušli pod pojam i značenje ajeta o borbi. Uz to naravno, treba voditi računa o prirodi dinamičnog programa islama, njegovih brojnih faza i njegovih restauriranih sredstava, kao što smo više puta istakli.

On je poslao Poslanika Svoga s uputstvom i pravom vjerom da bi je uzdigao iznad svih vjera, makar ne bilo po volji mnogobošcima (9/33).

Ovo je potvrda prvog Allahovog obećanja: *a Allah želi da vidljivim učini svjetlo Svoje, makar ne bilo po volji nevjernicima* (9/32), međutim, u formi koja je mnogo preciznija. Allahovo svjetlo koje je On (Uzvišeni) odredio da ga vidljivim učini, jeste istinska vjera s kojom je On poslao Svoga Poslanika da je uzdigne iznad svih vjera.

Istinska vjera - kao što smo rekli - jeste pokornost jedino Allahu u vjerovanju, obredima i zakonima zajedno. To je predstavljeno u svakoj nebeskoj vjeri s kojom je dolazio poslanik odranije... Naravno da u nju ne ulaze ta iskrivljena i unakažena vjerovanja sa primjesama idolopoklonstva u vjerovanju, što je danas prisutno kod Jevreja i kršćana. Također, u nju ne ulaze sistemi i uređenja koja nose parolu vjere, a na zemlji grade bogove koje ljudi, pored Allaha, obožavaju, i to u formi slijeđenja zakona koje Allah nije objavio. Uzvišeni Allah kaže da je On poslao Svoga poslanika s Uputom i pravom vjerom, da je uzdigne iznad svih vjera... *Vjeru* moramo shvatiti u njenom širokom značenju koje smo objasnili, da bismo pojmili dimenzije ovog Allahovog obećanja i njegovu dalekosežnost...

Vjera je *pokornost*... Stoga u nju ulazi svaki program, svaki nazor i svaki sistem u kome ljudi Njemu ispovijedaju pokornost, sljeđenje i lojalnost.

Uzvišeni Allah obznanjuje Svoju presudu o uzdizanju prave vjere, s kojom je poslao Svoga Poslanika, iznad svih vjera u ovom sveobuhvatnom i općem značenju!

Pokoravanje će biti samo Allahu, a uzdignut će biti onaj program u kome je oličena ta pokornost.

Ovo se jedanput ostvarilo pod rukovođenjem Allahovog Poslanika (alejhi's-selam), njegovih halifa i onih koji su dolazili poslije njih duži vremenski period. Istinska vjera je bila uzvišenija i superiornija, a druge vjere, u kojima pokornost Allahu nije bila iskrena, strahovale su i plašile se! Potom su se sljedbenici istinske vjere, korak po korak, odricali prave vjere, djelovanjem unutrašnjih faktora u strukturi islamskih društava, s jedne strane, i uslijed dugoročnog rata, različitim sredstvima, kojeg su objavili neprijatelji ove vjere, idolopoklonici i sljedbenici Knjige zajedno, s druge strane...

Međutim, ovo nije kraj kruga... Allahovo obećanje ostaje očekujući muslimansku grupu koja će ponijeti bajrak i krenuti, polazeći ispočetka, odakle su krenuli koraci Allahovog Poslanika (alejhi's-selam), noseći istinsku vjeru i krećući se uz pomoć Allahovog svjetla.

Kontekst, zatim, pravi posljednji korak u ovoj cjelini ove sure, prikazujući kako sljedbenici Knjige ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju, nakon što je ukazao na ovu činjenicu u Njegovim riječima: *Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje* (9/31) koje je Allahov Poslanik (alejhi's-selam) protumačio "da su oni njima odobravali zabranjeno, a zabranjivali dozvoljeno, slijedeći ih u tome"... Jasno je, dakle, da oni ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju već smatraju zabranjenim ono što im zabranjuju svećenici i monasi!

Kontekst čini posljednji korak u objašnjavanju ove činjenice obraćajući se onima koji vjeruju, otkrivajući im u ovome govoru suštinu stanja sljedbenika Knjige:

O vjernici, mnogi svećenici i monasi doista na nedozvoljen način tuđa imanja jedu i od Allahova puta odvraćaju. Onima koji zlato i srebro gomilaju i ne troše ga na Allahovu putu - navijesti bolnu patnju na Dan kad se ono u vatri džehennemskoj bude usijalo, pa se njime čela njihova i slabine njihove i leđa njihova budu žigosala. "Ovo je ono što ste za sebe zgrtali; iskusite zato kaznu za ono što ste gomilali!" (9/34-35).

U prvom ajetu je napravljena digresija da bi se objasnila uloga svećenika i monaha koje su sljedbenici Knjige smatrali bogovima, mimo Allaha, slijedeći ih podjednako u ponašanjima i molitvama koje su im oni propisivali. Ovi svećenici i monasi su, sami od sebe, a to je činio i njihov narod, pravili bogove koje su drugi slijedili i kojima su se pokoravali, tako da su oni, onim što su propisivali, jeli ljudska imanja na nedozvoljen način i odvraćali od Allahovog Puta.

Jedenje tuđih imanja vršeno je, a još se to i danas čini, na razne načine.

Od tih načina je i onaj što uzimaju na ime izdavanja pravnih rješenja ili fetvi kojima odobravaju zabranjeno, a zabranjuju dozvoljeno u korist onih koji posjeduju novac i vlast. Jedan od načina je i ono što svećenik ili vrač primi na ime onoga što mu se priznaju grijesi, pa on - posredstvom vlasti koja je prenesena na crkvu, prema njihovoj tvrdnji - oprosti te grijehe. Jedan od tih načina je i kamata - a to je najrašireniji i najprljaviji način - kao i mnogi drugi.

U ovo spadaju i sredstva koja oni sakupljaju od naroda da bi se borili protiv istinske vjere. Svećenici, episkopi, kardinali i pape su sakupili na stotine miliona u krstaškim ratovima. Oni i dalje rade na sabiranju sredstava za potrebe misionarstva i orijentalizma radi odvraćanja od Allahovog Puta.

Nužno je da primijetimo kur'ansku preciznost i Božansku pravdu u tim riječima Uzvišenog Allaha:

Mnogi svećenici i monasi (9/34)...

Ovo je nastalo iz predostrožnosti i ograde da se sud ne odnosi na jednu malu manjinu njih koja se nije bavila ovim grijehom. Nužno je, dakle,

da se u ma kakvoj zajednici ljudi nađe pojedinaca u kojima je preostalo dobra... A tvoj Gospodar nikome neće učiniti nepravdu...

Mnogi svećenici i monasi gomilaju ova tuđa imanja koja jedu na nedozvoljen način. Historija ovih ljudi je posvjedočila da su ogromna sredstva završavala u rukama ljudi od vjere i usmjeravana u crkve i manastire. Bilo je vremena kada su oni bili bogatiji od moćnih kraljeva i okrutnih gospodara.

Kur'anski kontekst slika njihovo kažnjavanje na budućem svijetu upravo onim što su zgrtali, kao i kažnjavanje svakoga onoga ko gomila zlato i srebro, a ne troši ga na Allahovom Putu, takvim slikovitim prizorom koji zadivljuje i zastrašuje:

Onima koji zlato i srebro gomilaju i ne troše ga na Allahovu putu - navijesti bolnu patnju na Dan kad se ono u vatri džehennemskoj bude usijalo, pa se njime čela njihova i slabine njihove i leđa njihova budu žigosala. "Ovo je ono što ste za sebe zgrtali; iskusite zato kaznu za ono što ste gomilali!" (9/35).

Slikanje prizora ovako detaljno, prikazivanje patnje od njenih prvih do posljednjih detalja, produžava prizor u uobrazilji i osjećanju... To produžavanje je namjerno i ono ima svoj cilj:

Onima koji zlato i srebro gomilaju i ne troše ga na Allahovu putu - navijesti bolnu patnju (9/34)

Kontekst onda zašuti. Ajet završava ovako općenito i nejasno o vrsti same patnje...

Međutim, poslije te općenitosti ulazi u detalje:

Na Dan kad se ono u vatri džehennemskoj bude usijalo (9/35).

Slušalac, zatim, iščekuje operaciju usijavanja!

I evo, ono se usijalo i pocrvenjelo. Evo, ono je pripremljeno i spremno. Neka počne bolna patnja! Evo, čela se prže... Završena je operacija prženja lica. Neka se okrenu na bokove! Evo, i bokovi se prže... Završena je i ova vrsta patnje, i neka uslijedi sramoćenje i prekoravanje:

Ovo je ono što ste za sebe zgrtali (9/35).

Ovo je upravo ono što ste zgrtali radi slasti, pa se pretvorilo u sredstvo ove vrste bolne kazne!

Iskusite zato kaznu za ono što ste gomilali! (9/35).

Kušajte upravo to, jer je ovo to čije dodire po bokovima, leđima i licima trpite.

Zaista je ovo zastrašujući i prestrašujući prizor, koji izlaže naširoko, nadugo i strpljivo! Prizor prvenstveno ovo izlaže da prikaže sudbine mnogih svećenika i monaha... Zatim da prikaže sudbine onih koji gomilaju zlato i srebro, a ne troše ga na Allahovom Putu... Kontekst, također, vrši pripremu za bitku na Mu'ti, koja je vođena u to vrijeme!

Zatim, moramo napraviti malu stanku radi osvrta u kome ćemo istaći značenje ovog Božanskog proglasa o suštini i stanju vjerovanja, vjere i morala i ponašanja sljedbenika Knjige - pored naznaka koje smo naveli u prethodnim pasusima.

Otklanjanje sumnje da sljedbenici Knjige nisu u pravoj Allahovoj vjeri potrebnije je i nužnije od objašnjenja stanja nevjernika koji su otvoreni u svom nevjerovanju i koji sami sebi priznaju da su nevjernici javnim očitovanjem svojih uvjerenja i svojih ceremonijala. To je potrebnije zato što duše muslimana nemaju potpune volje za sučeljavanje sa džahilijjetom, sve dok im se potpuno ne otkrije lice džahilijjeta! Lice džahilijjeta je otkriveno i otvoreno kad je riječ o nevjernicima, međutim, ovo nije tako kad je govor o sljedbenicima Knjige (i njima sličnima koji tvrde da su u pravoj Allahovoj vjeri i kao što je slučaj sa velikom većinom muslimana koji danas sebe nazivaju "muslimanima").

Potpuna volja za sučeljavanje sa nevjernicima iziskivala je više razjašnjenja u ovoj suri, s obzirom na okolnosti koje smo objasnili u uvodu za ovu suru, kao i u uvodu za prvu cjelinu ove sure, gdje je Uzvišeni Allah vjernicima rekao:

* *Kako će mnogobošci imati ugovor sa Allahom i Poslanikom Njegovim?! - Ali, s onima s kojima ste ugovor kod Časnog hrama zaključili, sve dok se oni budu ugovora pridržavali, pridržavajte se i vi, jer Allah zaista voli pobožne. Kako, kada oni, ako bi vas pobijedili, ne bi, kad ste vi u pitanju, ni srodstvo ni sporazum poštivali?! Oni vam se ustima svojim umiljavaju, ali im se srca protive, većina njih su nevjernici. Oni Allahove ajete za ono što malo vrijedi zamjenjuju, pa od puta Njegova odvraćaju; zaista je ružno kako postupaju. Ni rodbinstvo ni sporazum, kada je vjernik u pitanju, ne poštuju, i sve granice zla prekoračuju* (9/7-10).

** Zar se nećete boriti protiv ljudi koji su zakletve svoje prekršili i nastojali da protjeraju Poslanika, i prvi vas napali? Zar ih se bojite? Preče je da se Allaha bojite, ako ste vjernici. Borite se protiv njih! Allah će ih rukama vašim kazniti i poniziti, a vas će protiv njih pomoći, i grudi vjernika zaliječiti i iz srca njihovih brigu odstraniti. A Allah će onome kome On hoće oprostiti. - Allah sve zna i mudar je* (9/13-15).

** Mnogobošci nisu dostojni da Allahove džamije održavaju kad sami priznaju da su nevjernici. Djela njihova će se poništiti i u vatri će vječno ostati* (9/17).

** O vjernici, ne prijateljujte ni sa očevima vašim ni sa braćom vašom ako više vole nevjerovanje od vjerovanja. Onaj od vas koji bude s njima prijateljevao, taj se doista prema sebi ogriješio* (9/23).

I tako dalje... I tako dalje...

Ako je start za borbu protiv nevjernika iziskivao čitavu ovu kampanju - iako je njihova pozicija jasna - zbog tih okolnosti koje su vladale u organskoj strukturi muslimanskog društva u tom vremenskom periodu, start za borbu protiv sljedbenika Knjige tražio je žešću i dublju kampanju. Ovo je imalo cilj - i to prvi cilj - da obnaži ove sljedbenike Knjige te formalne "parole" iza koje nije bilo nikakve istine i da ih pokaže u njihovoj stvarnoj suštini... Da ih prikaže mnogobošcima kao što su i drugi mnogobošci... Nevjernici kao što su i drugi nevjernici... Da se bore protiv Allaha i Njegove istinite vjere poput mnogobožaca i nevjernika... Da su na stranputici i da na nedozvoljen način jedu tuđa imanja i odvraćaju od Allahovog Puta... Sve je to spomenuto u uvjerljivim i jasnim tekstovima poput ovih:

Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru - sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno. Jevreji govore: "Uzejr je - Allahov sin", a kršćani kažu: "Mesīh je - Allahov sin". To su riječi njihove, iz usta njihovih, oponašaju riječi nevjernika prijašnjih, - ubio ih Allah! Kuda se odmeću? Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje i Mesīha, sina Merjemina, a naređeno im je da se samo jednom Bogu klanjaju, - nema Boga osim Njega. On je vrlo visoko iznad onih koje oni Njemu ravnim smatraju. Oni žele da ustima svojim utrnu Allahovo svjetlo, a Allah želi da vidljivim učini svjetlo Svoje, makar ne bilo po volji nevjernicima. On je poslao Poslanika Svoga s uputstvom i pravom vjerom da bi je uzdigao iznad

svih vjera, makar ne bilo po volji mnogobošcima. O vjernici, mnogi svećenici i monasi doista na nedozvoljen način tuđa imanja jedu i od Allahova puta odvraćaju. (9/29-34).

Ovome treba dodati definitivne kur'anske rezolucije - u mekkanskim i medinskim surama podjednako - o pravom stanju u koje su dospjeli sljedbenici Knjige, a to je mnogoboštvo, nevjerovanje i napuštanje vjere koju su im donosili njihovi poslanici ranije, povrh njihovog odnosa prema posljednjem Allahovom poslanstvu na temelju koga se utvrđuje njihova kvalifikacija da su nevjernici ili vjernici.

Prethodno je rečeno da su sljedbenici Knjige suočeni sa činjenicom da oni upoće nisu u Allahovoj vjeri, i to u riječima Uzvišenog:

Reci: "O sljedbenici Knjige, vi niste nikakve vjere ako se ne budete pridržavali Tevrata i Indžila i onoga što vam objavljuje Gospodar vaš." A to što ti objavljuje Gospodar tvoj pojačaće, uistinu, kod mnogih od njih nepokornost i nevjerovanje, ali, ti ne izgaraj zbog naroda koji neće da vjeruje (5/68).

Isto tako su prethodno okarakterizirani nevjerovanjem i priključeni nevjernicima u ovoj karakteristici... Jevreji i kršćani... Ili združeni zajedno u odrednici "sljedbenici Knjige" u riječima Uzvišenog Allaha poput ovih:

Jevreji govore: "Allahova ruka je stisnuta!" Stisnute bile ruke njihove i prokleti bili zbog toga što govore! Ne, obje ruke Njegove su otvorene, On udjeljuje koliko hoće! A to što ti objavljuje Gospodar tvoj pojačaće kod mnogih od njih zabludu i nevjerovanje (5/64).

Nevjernici su oni koji govore: "Bog je - Mesīh, sin Merjemin!" (5/72).

Nevjernici su oni koji govore: "Allah je jedan od trojice!" (5/73).

Nisu se nevjernici između sljedbenika Knjige i mnogobošci odvojili, sve dok im nije došao dokaz jasni (98/1).

Ima mnogo ajeta u ovom smislu, a neke smo ranije i naveli. Časni Kur'an, mekkanski i medinski dijelovi njegovi, puni su rezolucija poput ovih.

Ako su kur'anski propisi i dali sljedbenicima Knjige neke prednosti u odnosima i poslovanju nad mnogobošcima, kao što je dozvoljavanje njihove hrane muslimanima i dozvoljavanje braka sa njihovim čestitim (čednim) ženama, to nije bilo zasnovano na principu da su oni u pravoj

Allahovoj vjeri, već na principu obzira - a Allah najbolje zna - da oni imaju temelj u vjeri i Knjizi - iako ga se ne drže - pa ih je moguće podvrgavati sudu ovog temelja za koga oni tvrde da ga se drže! Oni se u ovome razlikuju od mnogobožaca idolopoklonika koji nemaju Knjigu i koji nemaju temelj kome se mogu vratiti i na osnovu koga ih je moguće pozivati na odgovornost... Kad je riječ o tvrdnjama i rezolucijama Kur'ana o suštini stanja vjerovanja i vjere sljedbenika Knjige, one su jasne i definitivne da oni nisu u pravoj Allahovoj vjeri, nakon što su ostavili svoje knjige i svoju vjeru prihvatajući se onog što su isfabricirali njihovi svećenici, monasi, koncili i crkve! Riječ Uzvišenog Allaha je konačna o ovoj temi!

Sada je najvažnije da istaknemo značenje ovog Božanskog saopćenja o suštini vjerovanja i vjere sljedbenika Knjige...

Ova "obmanjujuća" parola iza koje nema ništa od istine onemogućava pun islamski start u sučeljavanju sa "džahilijjetom". Zato se mora dakle - eliminirati ova parola, razgolititi ih od ovog obmanjujućeg sjaja i otkriti ih u njihovom realnom i pravom stanju... Pri ovome ne smijemo zanemariti prilike koje su vladale u muslimanskom društvu u ono vrijeme - i na koje smo ukazali ranije - kako one koje su u vezi sa organskom strukturom ovog društva u to vrijeme, tako i one koje su u vezi sa uvjetima same bitke po vrućini i poteškoćama! Isto tako moramo uzeti u obzir one uvjete koji su u vezi sa pripremom za ratni susret sa Bizantincima zbog straha, položaja i bojazni koje je postojalo u dušama Arapa od njih prije islama! Međutim, dublje od svega ovoga jeste ono što je razdiralo muslimansku dušu povodom naredbe o borbi protiv sljedbenika Knjige na ovaj sveobuhvatan način... Jer oni su, ipak, sljedbenici Knjige!!!

Neprijatelji ove vjere koji budno motre nove pokrete islamskog preporoda u ovoj generaciji, promatraju ih na temelju širokog iskustva o prirodi ljudske duše i o historiji islamskog pokreta zajedno... Oni su zbog toga brižljivi - posve brižljivi - da istaknu "islamski transparent" na pojave, pokrete, pravce, vrijednosti, tradicije i ideje koje pripremaju, uspostavljaju i ispuštaju da bi uništili nove pokrete islamskog preporoda u svim dijelovima Zemlje. Oni to čine zato da bi ovaj obmanjujući transparent bio prepreka za stvarni start u sučeljavanju sa pravim "džahilijjetom" koji se sklupčao i izviruje iza tog lažnog transparenta!

Ali, oni su - iz nužde - jedanput ili više puta pogriješili u oglašavanju suštine nekih pojava i pokreta i u otkrivanju namrštenog lica džahilijjeta koji se sručio na islam u njima samima... Najbliži primjer za to je Ataturkov

nevjernički neislamski pokret u Turskoj... Aspekt nužde u ovom pokretu je bila njihova nasušna potreba da ukinu posljednji vid islamskog jedinstva pod bajrakom vjere. To je vid koji se manifestirao u postojanju "hilafeta". Hilafet je - iako je bio puka formalnost - bio posljednja veza koja je pukla prije pucanja veze namaza! Kao što je Allahov Poslanik (alejhi's-selam) rekao: "Ova vjera će pucati jednom po jednom vezom, prva je vlast, a posljednja namaz"...

Međutim, ti svjesni neprijatelji - među sljedbenicima Knjige i ateistima koji se ne mogu ujediniti osim kad je riječ o borbi protiv ove vjere - jedva da su bili prešli zonu nužde u otkrivanju nevjerničkog neislamskog smjera u Ataturkovom pokretu, pa su se vratili svojoj želji da slijedeće pojave slične Ataturkovom pokretu u njihovom vjerskom usmjerenju zaodjenu plaštom islama. Oni se trude da istaknu taj obmanjujući transparent u tim pojavama - što je opasnije za islam od otvorenog Ataturkovog pokreta - unoseći raznolikosti u prikrivanju prave suštine ovih pojava koje uspostavljaju i koje podržavaju ekonomski, politički i ideološki. Oni im osiguravaju uvjete za zaštitu, i to perima svojih obavještajnih službi i svjetskim sredstvima svog informiranja, svime što posjeduju, moć, varku i iskustvo. Sljedbenici Knjige i ateisti sarađuju pružajući raznovrsnu pomoć kako bi im te prilike odigrale ulogu koju nisu okončali krstaški ratovi, ni u ona stara ni u ova nova vremena. Onda kada su ovi krstaški ratovi bili otvorena borba između islama i njegovih otkrivenih i očitih neprijatelja!

Oni naivni koji sebe nazivaju "muslimanima" često budu prevareni i zavedeni ovim transparentom... Među ovim naivnim ima mnogo islamskih pobornika koji pozivaju u islam! Oni se ustručavaju da otrgnu ovaj transparent sa džahilijjeta koji se nalazi ispod tog transparenta, ustručavaju se da pojave opišu njihovim pravim imenom koje zaklanja ovaj obmanjujući transparent, imenom otvorenog mnogoboštva i nevjerovanja... Ustručavaju se da ljude koji se zadovoljavaju ovim stanjem također opišu njihovim pravim imenom! Sve ovo onemogućava stvarni i puni start za suočeljavanje sa džahilijjetom jednim otvorenim nastupom. Međutim, ne bi smjelo biti ustručavanja niti suzdržavanja od kvalificiranja pojava njihovim stvarnim kvalifikacijama!

Tako taj transparent stoji kao opasna omama od pokreta islamskog preporoda, kao što stoji kao barijera za svjesno razumijevanje i stvarni start u sučeljavanju sa džahilijjetom dvadesetog stoljeća koje poduzima sve mjere da uništi preostale korijene ove vjere.[44]

---

[44] V. *Džahilijjetu'l-qarni'l-'išrine* Muhammeda Qutba.

Ovi naivni pobornici poziva u islam su, sa mog stanovišta, opasniji za pokrete islamskog preporoda od svjesnih neprijatelja ove vjere koji podižu transparent islama na pojave, pokrete, pravce, vrijednosti i tradicije koje uspostavljaju i finansiraju da bi im one uništile ovu vjeru!

Ova vjera uvijek pobjeđuje kad svijest o njenoj suštini i suštini džahilijjeta dospije na jednu određenu razinu u dušama vjerničke grupe - u bilo koje vrijeme i na bilo kom mjestu. Stvarna opasnost za ovu vjeru ne leži u činjenici da ona ima moćne, svjesne i školovane neprijatelje koliko leži u činjenici da ima naivne i zavedene prijatelje koji se ustručavaju, bez potrebe za ustručavanjem, i koji prihvataju da se njihovi neprijatelji naoružaju transparentom koji je obmanjujući za islam, dok oni pucaju na islam iza ovog lažnog transparenta!

Prva je obaveza onih koji pozivaju u ovu vjeru na Zemlji da spuste te lažne transparente podignute nad džahilijjetskim stanjima i koji štite ova stanja uspostavljena da unište korijene ove vjere na cijeloj Zemlji! Polazna tačka u bilo kom islamskom pokretu jeste razgolićavanje džahilijjeta od njegove lažne odore i njegovo prikazivanje u njegovoj suštini, u mnogoboštvu i nevjerovanju. Zatim, da se ljudi kvalificiraju onim kvalifikacijama koje će odražavati njihovu stvarnost, potpuno otvoreno kao što se islamski pokret i suočava s njima, zapravo da se ovi ljudi osvijeste i shvate suštinu stanja u koje su dospjeli - a to je stanje u koje su dospjeli sljedbenici Knjige, kako ga potvrđuje Mudri i Obaviješteni, - ne bi li ih ovo upozorenje probudilo, pa da se promijene kako bi i Allah promijenio nesreću, teškoću i bolnu patnju u koju su zapali i svaku nadu izgubili!

Svako ustručavanje tamo gdje mu nije mjesto i svako obmanjivanje formama, vanjskim efektima i parolama jeste smetnja za prvi start i nastup za bilo koji islamski pokret na cijeloj zemlji. To je davanje mogućnosti neprijateljima ove vjere za njihove spletke kojima oni žele da podignu te parole, nakon što je razotkriven Ataturkov pokret u modernoj historiji. On je ostao nemoćan da korači jedan korak naprijed poslije dokidanja posljednjeg vida od vidova islamskog jedinstva na principu vjere. S obzirom na ovu činjenicu da je ovako jasno razotkriven njegov smjer, to je bio povod da jedan krstaški autor, veliki spletkaroš i pokvarenjak, kao što je W.C. Smith, u svojoj Knjizi *Islam u modernoj historiji*, pozove na odbranu Ataturkovog pokreta po drugi put, da mu odrekne ateizam i da ga proglasi najvećim i najautentičnijim pokretom "islamskog" preporoda (upravo tako!) u modernoj historiji!

« إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِندَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَٰبِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَٰوَٰتِ
وَالْأَرْضَ ، مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ، ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ ، فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنفُسَكُمْ ،
وَقَٰتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَٰتِلُونَكُمْ كَافَّةً ، وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿٣٦﴾
إِنَّمَا النَّسِيٓءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضَلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا ، يُحِلُّونَهُ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا
لِّيُوَاطِـُٔوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ ، فَيُحِلُّوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ . زُيِّنَ لَهُمْ سُوٓءُ أَعْمَٰلِهِمْ ، وَاللَّهُ
لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَٰفِرِينَ » ﴿٣٧﴾

Broj mjeseci u Allaha je dvanaest, prema Allahovoj Knjizi, od dana kada je nebesa i Zemlju stvorio, a četiri su sveta; to je prava vjera. U njima ne griješite! A borite se protiv svih mnogobožaca, kao što se oni svi bore protiv vas; i znajte da je Allah na strani onih koji se Allaha boje i grijeha klone. Premještanjem svetih mjeseci samo se povećava nevjerovanje, čime se nevjernici dovode u zabludu: jedne godine ga proglašavaju običnim, a druge godine ga smatraju svetim - da bi ispunili broj onih mjeseci koje je Allah učinio svetim, pa drže običnim one koje je Allah učinio svetim. Ružni postupci njihovi predstavljeni su im kao lijepi. A Allah neće ukazati na pravi put onima koji neće da vjeruju (9/36-37).

Ova cjelina u kontekstu predstavlja digresiju u odnosu na temu i govori o barijerama koje su stajale na putu jednoj grupi da ide u džihad protiv Bizantinaca i njihovih saveznika, arapskih kršćana na sjeveru Arabijskog poluotoka... To je zbog toga što je odlazak u ovu bitku - Tebuk - bio u redžebu, jednom od svetih mjeseci. Međutim, došlo je do zabune, a to je da redžeb u ovoj godini nije bio u svom pravom terminu! To je bilo zbog "premještanja" koje je spomenuto u drugom ajetu - kao što ćemo to objasniti. Navedeno je da ni zu'l-hidždže u toj godini, također, nije bio u svom roku, već je bio u zu'l-ka'deu. Pa, kao da je redžeb bio u džumade'l-ahiru... Tajna svog ovog poremećaja je, ustvari, poremećaj u džahilijjetu i njegovim tradicijama te njegovo nepoštivanje svetosti osim formalno. Tumačenja i pravna mišljenja izdavali su ljudi, jer je pitanje odobravanja i zabranjivanja u džahilijjetskom sistemu bilo povjereno ljudima.

Objašnjenje ovog problema jeste da je Allah zabranio i učinio svetim četiri sveta mjeseca, tri su uzastopna: zu'l-ka'de, zu'l-hidždže i muharrem, a četvrti mjesec je sam, i to je redžeb... Jasno je da je ova zabrana i svetost

povezana sa obavezom hadždža u određenim mjesecima još od Ibrahima i Ismaila... Arapi su umnogome odstupili od Ibrahimove vjere, a to je naročito došlo do izražaja u njihovom džahilijjetskom sistemu prije islama. Međutim, oni su nastavili da poštuju ove svete mjesece zbog njihove povezanosti sa sezonom hadždža na kojoj je počivao život stanovnika Hidžaza, posebno stanovnika Mekke, da bi vladao apsolutni mir na Arabijskom poluotoku koji bi omogućio sezonu, slobodu kretanja i trgovinu!

Zatim je -poslije toga - došlo do toga da su interesi velikih plemena došli u kontradikciju sa zabranom i svetošću ovih mjeseci... Ovdje su želje uzele da igraju svoju ulogu. Pojavili su se oni koji su donijeli pravno mišljenje da jedan od ovih svetih mjeseci nije svet i da je dopušten metodom da ga jedne godine premjeste nazad, a druge godine naprijed, tako da broj svetih mjeseci ostane četiri, međutim, njihova bit se mijenjala *da bi ispunili broj onih mjeseci koje je Allah učinio svetim, pa drže običnim one koje je Allah učinio svetim* (9/37)... Pa kad je bila ova deveta godina, stvarni redžeb nije bio redžeb, ni pravi zu'l-hidždže nije bio zu'l-hidždže! Redžeb je bio džumade'l-ahire, a zu'l-hidždže je bio zu'l-ka'de! Odlazak u bitku je bio u džumade'l-ahiru praktično i stvarno, međutim, bio je u redžebu nominalno, zbog ovog premještanja! Zato su došli ovi tekstovi da obesnaže premještanje i da objasne da je ono u principu protivno Allahovoj vjeri koja dopuštanje i zabranjivanje (i čitavo propisivanje zakona) čini isključivim pravom Allaha, a bavljenje ovim poslom od strane ljudi - mimo onoga što je Allah dozvolio - smatra nevjerovanjem, štaviše, povećavanjem nevjerovanja... Odatle ovi tekstovi uklanjaju barijeru koja je mučila neke duše u vezi sa smatranjem redžeba dopuštenim mjesecom. Oni istovremeno potvrđuju jedan od osnovnih principa vjerovanja, a to je svođenje prava na propisivanje šta je dozvoljeno a šta zabranjeno samo na Allaha. Oni ovu činjenicu povezuju sa Istinom ukorijenjenom u strukturi cijelog Kosmosa od dana kada je Allah nebesa i Zemlju stvorio. Allahovo propisivanje zakona ljudima je izvedeno iz Njegovog propisivanja zakona cijelom Kosmosu u kome su, između ostalog, i ovi ljudi. Odstupanje od toga znači kršenje principa stvaranja ovog Kosmosa i njegove strukture, to je, zapravo, povećanje u nevjerovanju, čime se vjernici dovode u zabludu...[45]

Druga činjenica koju potvrđuju ovi tekstovi povezana je sa onim što je neposredno potvrđeno u prethodnoj cjelini, a to je da se sljedbenici

---

[45] V. poglavlje *Šeri'a kevnijje*, u knjizi *Me'alimu fi't-tarih.*

Knjige smatraju mnogobošcima i da se u neprijateljstvu i borbi protiv njih priključuju mnogobošcima. Naređuje se borba protiv njih svih... Mnogobožaca i sljedbenika Knjige... Kao što se oni svi bore protiv svih muslimana... To je naredba koju potvrđuje cijela historijska realnost. Nju isto tako potvrđuju ranije spomenute riječi Uzvišenog Allaha kad izražavaju potpuno jedinstvo cilja između mnogobožaca i sljedbenika Knjige prema islamu i muslimanima i kad izražavaju jedinstvo stroja koje ih također okuplja kad dođe do bitke sa islamom i muslimanima, bez obzira na njihova prethodna neprijateljstva, osvete i razmimoilaženja u pojedinostima vjerovanja ne ubrzavajući niti usporavajući ništa u njihovom zajedničkom okupljanju protiv islamskog nastupa i u njihovom zajedničkom radu na uništenju islamskog postojanja.

Ova posljednja činjenica koja se odnosi na to da su sljedbenici Knjige mnogobošci kao i ostali mnogobošci te da se oni, i jedni i drugi, bore protiv svih muslimana, pa je i obaveza muslimana da se bore protiv svih njih... Uz prvu činjenicu, a to je da premještanje svetih mjeseci samo povećava nevjerovanje, jer ono znači praksu propisivanja zakona mimo onoga što je Allah objavio, to je nevjerovanje koje se dodaje doktrinalnom nevjerovanju i povećava ga... ove dvije činjenice su veza koja povezuje ova dva ajeta sa onim što je prije i onim što je poslije njih u kontekstu koji tretira barijere koje onemogućavaju apsolutnu mobilizaciju i islamski nastup prema mnogobošcima i sljedbenicima Knjige...

Broj mjeseci u Allaha je dvanaest, prema Allahovoj Knjizi, od dana kada je nebesa i Zemlju stvorio, a četiri su sveta; to je prava vjera (9/36).

Ovaj kur'anski tekst mjeru vremena i njegovog kruženja vraća prirodi Kosmosa u kojoj ga je Allah stvorio i izvoru stvaranja, stvaranja nebesa i Zemlje, ukazujući na to da postoji stabilan vremenski ciklus koji je podijeljen na dvanaest mjeseci. Njegova stabilnost se dokazuje stabilnošću broja mjeseci, pa nema povećanja u jednom, a smanjenja u drugom ciklusu. To je u Allahovoj Knjizi - odnosno u Njegovom zakonu na kome je On uspostavio sistem ovog Kosmosa. Ciklus je stabilan u svom sistemu, on ne zaostaje niti se izlaže smanjenju ni povećanju, jer se odvija prema stabilnom zakonu, a to je kosmički zakon koji je Allah želio uspostaviti od dana kada je nebesa i Zemlju stvorio.

Ovim ukazivanjem na stabilnost zakona kontekst uvodi u zabranu svetih mjeseci i njihovo preciziranje, da bi rekao: ovo preciziranje i zabrana dio su Allahovih zakona, ono je stabilno kao što su oni stabilni, to nije dozvoljeno mijenjati po želji, niti je dozvoljeno premještati naprijed i nazad, jer to sliči vremenskom ciklusu koji se odvija po stabilnom određenju prema zakonu koji ne izostaje:

To je prava vjera (9/36).

Ova vjera je istovjetna sa izvornim Zakonom prema kome opstoje nebesa i Zemlja od kada ih je Allah stvorio!

Tako ovaj kratki tekst sadrži dugu seriju neobičnih značenja... Ona jedno drugo slijede, ona uvode jedno u drugo i ona jedno drugo pojačavaju. Ovaj tekst sadrži kosmičke činjenice do kojih savremena nauka nastoji da dopre svojim metodama, pokušajima i eksperimentima. On veže između prirodnih zakona u stvaranju Kosmosa i principa ove vjere i njenih obaveza, da usadi u svijest i misao dubine njenih korijena, stabilnost njenih temelja i vječnost njenih principa... Sve je to stalo u dvadeset jednu riječi koje spolja izgledaju obične, jednostavne, bliske i uobičajene.

To je prava vjera. U njima ne griješite! (9/36).

Nemojte sebi nanositi nepravdu u ovim mjesecima čija je svetost povezana sa kosmičkim zakonom na kome počivaju nebesa i Zemlja. Taj zakon glasi da je Allah zakonodavac ljudima kao što je zakonodavac i Kosmosu... Zato nemojte sebi činiti nepravdu skrnavljenjem njihove svetosti od koje Allah hoće da bude vrijeme sigurnosti i oaza mira. Tim skrnavljenjem vi se protivite Allahovom htijenju. Ovim protivljenjem čini se nepravda prema sebi tako što se izlaže Allahovoj kazni na budućem svijetu i što se izlaže strahu i nespokoju na Zemlji, onda kada se ona sva pretvori u ratni pakao i kad nema sporazuma i mira.

A borite se protiv svih mnogobožaca, kao što se oni svi bore protiv vas (9/36).

To je u mjesecima koji nisu sveti, ako mnogobošci ne otpočnu borbu. Međutim, ako je otpočnu, onda je obaveza uzvratiti na napad u tim mjesecima, jer odustajanje od borbe, s jedne strane, slabi snagu odbrane kojoj je povjereno čuvanje svetosti i zaustavljanje tih zlih i agresorskih snaga koje šire anarhiju na Zemlji i prave nered u zakonima. Uzvraćanje na

napad u ovom slučaju jeste sredstvo za zaštitu svetih mjeseci, kako se njihova svetost ne bi povrjeđivala niti omalovažavala.

A borite se protiv svih mnogobožaca, kao što se oni svi bore protiv vas (9/36).

Borite se protiv svih njih ne izuzimajući ni jednog od njih kao pojedinca, niti ijednu njihovu grupu, jer se i oni bore protiv svih vas, ne izuzimajući ni jednog od vas, niti štedeći ijednu vašu grupu. Ova borba u svojoj suštini i jeste borba između mnogoboštva i monoteizma, između nevjerovanja i vjerovanja i između Upute i zablude. To je borba između dva različita tabora, među kojima je nemoguće da zavlada trajan mir, niti da se uspostavi opći sporazum, jer razlika među njima nije sporedna ni djelimična, nije to razlika interesa koje je moguće pomiriti, niti u granicama koje je moguće ponovo iscrtati. Muslimanski Ummet će biti zaveden o suštini borbe između njega i mnogobožaca - idolopoklonika i sljedbenika Knjige - ako shvati ili se poduči da je to ekonomska, nacionalna, patriotska ili strateška bitka... Ne, to je, prije svega, bitka za doktrinu i za program koji proizlazi iz doktrine, odnosno vjere...[46] U njoj ne koriste polovična rješenja, niti je liječe sporazumi ni manevri. Njoj nema lijeka bez džihada i borbe. Sveopćeg džihada i potpune borbe. To je Allahovo pravilo koje ne izostaje i Njegov zakon na kome opstoje nebesa i Zemlja, na kome počivaju ideologije i vjere i na kome se baziraju svijesti i srca, prema Allahovoj Knjizi od dana kada je nebesa i Zemlju stvorio.

I znajte da je Allah na strani onih koji se Allaha boje i grijeha klone (9/36).

Pobjeda pripada onima koji se boje da ne povrijede Allahove svetosti, da ne učine dozvoljenim ono što je Allah zabranio, da ne promijene Allahove zakone. Muslimani se ne smiju odreći džihada protiv svih mnogobožaca i ne smiju se plašiti općeg džihada. To je džihad na Allahovom Putu u kome poštuju njegove odredbe i pravila ponašanja i u kome se usmjeravaju Allahu i Koga se čuvaju u onome što je tajno i javno. Njima tada pripada pobjeda, jer je Allah s njima, a s kim je Allah, on je pobjednik, bez diskusije.

Premještanjem svetih mjeseci samo se povećava nevjerovanje, čime se nevjernici dovode u zabludu: jedne godine ga proglašavaju običnim, a druge godine ga smatraju svetim - da bi ispunili broj onih mjeseci koje je Allah

[46] V. poglavlje *La ilahe illallah menhedžu hajatin* u knjizi *Me'alimu fi't-tariq*.

učinio svetim, pa drže običnim one koje je Allah učinio svetim. Ružni postupci njihovi predstavljeni su im kao lijepi. A Allah neće ukazati na pravi put onima koji neće da vjeruju (9/37).

Mudžahid (neka je Allah njime zadovoljan) je rekao: Jedan čovjek iz Benu Kinane svake godine je dolazio u sezoni hadždža na svome magarcu govoreći: O, ljudi, neću pogriješiti niti ću osiromašiti, niti se može odbaciti ono što ću reći: Mi smo učinili svetim muharrem a pomakli smo nazad safer. Zatim bi došla slijedeća godina i on bi govorio isto ono što je govorio ranije, dodavši: Mi smo učinili svetim safer i pomakli smo nazad muharrem, jer to su Njegove riječi: *da bi ispunili broj mjeseci koje je Allah učinio svetim* (9/37), rekavši: Znači - četiri. Oni su odobravali ono što je Allah zabranio, a to je pomicanje nazad ovog svetog mjeseca.

Abdurahman ibni Zejd ibni Eslem je rekao: Ovaj čovjek je iz Benu Kinane i zove se Kalmes. U džahilijjetu je bilo, a oni u džahilijjetu nisu vršili napade jedni na druge, da čovjek sretne ubicu svoga oca ali ne digne ruku na njega. Pošto je ovo bio on, rekao je: "Iziđite protiv nas". Oni su mu rekli: "Ovo je muharrem". On je odgovorio: "Premjestit ćemo ga ove godine. Ove godine su dva safera. Kad bude slijedeća godina, poštovat ćemo... Učinit ćemo da budu dva muharrema..." Rekao je: On je tako učinio. Pošto je došla slijedeća godina, rekao je: "Ne borite se u saferu!" Proglasili su ga svetim sa muharremom. Bila su to dva muharrema.

Ove su dvije predaje o ovom ajetu i dva oblika premještanja svetih mjeseci. U prvom se proglašava svetim safer umjesto muharrema. Četiri sveta mjeseca su na broju, međutim, nisu to oni mjeseci koje je Allah u tekstu spomenuo, zbog toga što je mjesec muharrem proglašen dozvoljenim. U drugom obliku sveta su tri mjeseca u jednoj, a pet mjeseci u drugoj godini. Zbir je osam mjeseci u dvije godine, sa prosjekom od četiri mjeseca godišnje, međutim, svetost muharrema se izgubila u jednoj, a običnost safera u drugoj godini!

Ovo je isto kao i ono u smatranju dopuštenim onoga što je Allah učinio zabranjenim. Ovo je kršenje Allahovog zakona...

Samo se povećava nevjerovanje (9/37).

To je - kao što smo rekli - nevjerovanje u kome dolazi do izražaja praksa propisivanja zakona, pored aspekta doktrinalnog nevjerovanja.

Čime se nevjernici dovode u zabludu (9/37).

Oni se dovode u zabludu jer je to poigravanje, iskrivljavanje i zaobilazno tumačenje...

Ružni postupci njihovi predstavljeni su im kao lijepi (9/37).

I, evo, oni vide ružno lijepim, vide ružnoću iskrivljavanja ljepote. Oni ne shvaćaju u kakvoj su zabludi i koliko su duboko u nevjerovanju sa ovim postupcima.

A Allah neće ukazati na pravi put onima koji neće da vjeruju (9/37).

To su oni koji su pokrili svoja srca od Upute i oni koji su pokrili dokaze Upute od svojih srca. Time su oni zaslužili da ih Allah ostavi u tmini i zabludi u kojoj se nalaze.

« يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مَا لَكُمۡ إِذَا قِيلَ لَكُمُ : ٱنفِرُواْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ ٱثَّاقَلۡتُمۡ
إِلَى ٱلۡأَرۡضِ ؟ أَرَضِيتُم بِٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا مِنَ ٱلۡأٓخِرَةِ ؟ فَمَا مَتَٰعُ ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا فِي
ٱلۡأٓخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٣٨﴾ إِلَّا تَنفِرُواْ يُعَذِّبۡكُمۡ عَذَابًا أَلِيمًا ، وَيَسۡتَبۡدِلۡ قَوۡمًا غَيۡرَكُمۡ ،
وَلَا تَضُرُّوهُ شَيۡـًٔا ، وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٍ قَدِيرٌ * إِلَّا تَنصُرُوهُ فَقَدۡ نَصَرَهُ ٱللَّهُ إِذۡ
أَخۡرَجَهُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ ، ثَانِيَ ٱثۡنَيۡنِ إِذۡ هُمَا فِي ٱلۡغَارِ ، إِذۡ يَقُولُ لِصَٰحِبِهِۦ : لَا تَحۡزَنۡ
إِنَّ ٱللَّهَ مَعَنَا ؛ فَأَنزَلَ ٱللَّهُ سَكِينَتَهُۥ عَلَيۡهِ ، وَأَيَّدَهُۥ بِجُنُودٍ لَّمۡ تَرَوۡهَا ، وَجَعَلَ كَلِمَةَ
ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ ٱلسُّفۡلَىٰ ، وَكَلِمَةُ ٱللَّهِ هِيَ ٱلۡعُلۡيَا وَٱللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ * ٱنفِرُواْ خِفَافًا
وَثِقَالًا ، وَجَٰهِدُواْ بِأَمۡوَٰلِكُمۡ وَأَنفُسِكُمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ ، ذَٰلِكُمۡ خَيۡرٌ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ
تَعۡلَمُونَ » ﴿٤١﴾

O vjernici, zašto ste neki oklijevali kad vam je bilo rečeno: "Krenite u borbu na Allahovu putu!" kao da ste za zemlju prikovani? Zar vam je draži život na ovom svijetu od onoga svijeta? A uživanje na ovom svijetu, prema onom na onom svijetu, nije ništa. Ako ne budete u boj išli, On će vas na nesnosne muke staviti i drugim će vas narodom zamijeniti, a vi Mu nećete nimalo nauditi. A Allah sve može. Ako ga vi ne pomognete, pa - pomogao ga je Allah onda kad su ga oni koji ne vjeruju prisilili da ode, kad je s njim bio

samo drug njegov, kad su njih dvojica bila u pećini i kada je on rekao drugu svome: "Ne brini se, Allah je s nama!" pa je Allah spustio pouzdanje Svoje na njega, i pomogao ga vojskom koju vi niste vidjeli i učinio da riječ nevjernika bude donja, a Allahova riječ, ona je - gornja. Allah je silan i mudar. Krećite u boj, bili slabi ili snažni, i borite se na Allahovu putu zalažući imetke svoje i živote svoje! To vam je, da znate, bolje! (9/38-41).

Preteže da je ova cjelina konteksta sure objavljena poslije zapovijedi o općoj mobilizaciji za bitku na Tebuk. To je, ustvari, bilo onda kada je Allahovom Poslaniku (alejhi's-selam) stigla vijest da su se Bizantinci sakupili protiv njega na granicama Arabijskog poluotoka prema Siriji, da je Heraklo svoje sljedbenike snabdio onim što im je potrebno za godinu dana i da su se njemu priključila arapska plemena Lahm, Džuzam, Amila i Gassan i da je njihova prethodnica stigla u Balka, jednu od sirijskih ravnica. Ljudi su se plašili borbe sa Bizantincima. Allahov Poslanik (alejhi's-selam) rijetko je odlazio u jednu bitku, a da nije poželio drugu radi ratne vještine, međutim, sa ovom bitkom nije bilo tako. On je to otvoreno i iznio zbog velike daljine i teškog vremena. Bilo je to po velikoj vrućini, kada je hladovina bila dobra, plodovi sazreli i ljudi željeli ostanak kod kuće... Tada su se u muslimanskom društvu počeli javljati simptomi o kojima smo govorili u predgovoru sure. Također, licemjeri su našli svoju šansu da demorališu. Oni su govorili: "Ne izlazite na vrućinu..." Strašili su ljude daljinom puta i upozoravali ih na snagu Bizantinaca... Ovi različiti faktori utjecali su na to da su neki ljudi oklijevali da krenu... Ovo je upravo to o čemu govori ova cjelina...

O vjernici, zašto ste neki oklijevali kad vam je bilo rečeno: "Krenite u borbu na Allahovu putu!" kao da ste za zemlju prikovani? Zar vam je draži život na ovom svijetu od onoga svijeta? A uživanje na ovom svijetu, prema onom na onom svijetu, nije ništa. Ako ne budete u boj išli, On će vas na nesnosne muke staviti i drugim će vas narodom zamijeniti, a vi Mu nećete nimalo nauditi. A Allah sve može. Ako ga vi ne pomognete, pa - pomogao ga je Allah onda kad su ga oni koji ne vjeruju prisilili da ode, kad je s njim bio samo drug njegov, kad su njih dvojica bila u pećini i kada je on rekao drugu svome: "Ne brini se, Allah je s nama!" pa je Allah spustio pouzdanje Svoje na njega, i pomogao ga vojskom koju vi niste vidjeli i učinio da riječ nevjernika bude donja, a Allahova riječ, ona je - gornja. Allah je silan i mudar. Krećite

u boj, bili slabi ili snažni, i borite se na Allahovu putu zalažući imetke svoje i živote svoje! To vam je, da znate, bolje! (9/38-41).

To je početak prijekora onima koji su izostali i prijetnje kaznom zbog oklijevanja sa odlaskom u džihad na Allahovom Putu. To je upozorenje njima da je Allah pomogao Svog Poslanika prije nego što je iko od njih bio s njim i da je On u stanju da ponovi ovu pomoć bez njih, tako da će ih tada zapasti samo grijeh izostajanja i propusta.

O vjernici, zašto ste neki oklijevali kad vam je bilo rečeno: "Krenite u borbu na Allahovu putu!" kao da ste za zemlju prikovani? (9/38).

To je težina zemlje, prohtjevi zemlje i poimanja zemlje... Težina straha za život, straha za imovinu, straha za slasti, interese i uživanja... Težina spokoja, mira i boravišta... Težina prolaznog bića, ograničenog roka i bliskog cilja... Težina mesa, krvi i zemlje... Sam izraz *issaqaltum* - prikovani,[47] baca na ovo svjetlo zvukom svojih glasova. On svojim zvukom i intonacijom predstavlja opušteno i teško tijelo koje ljudi dignu s naporom, a ono opet od težine padne! On baca to svjetlo i značenjem svojih riječi: *issaqaltum ile'l-erdi - kao da ste za zemlju prikovani...* Koliko samo u njemu ima privlačnosti koja tegli ka dolje, odupire se lebdenju duša i slobodi želja.

Odlazak u borbu na Allahovom Putu znači oslobođenje od stega zemlje, uzdizanje nad težinom mesa i krvi, ostvarenje uzvišenih značenja u čovjeku, prevladavanje elementa viših ideala u njegovom biću nad elementom okova i nužde; znači težnju za trajnom vječnošću i oslobađanje od ograničene prolaznosti...

Zar vam je draži život na ovom svijetu od onoga svijeta? A uživanje na ovom svijetu, prema onom na onom svijetu, nije ništa (9/38).

Onaj ko vjeruje u Allaha odstupa od odlaska u borbu na Njegovom Putu samo ako u tom vjerovanju ima sumnje i samo ako u vjerovanju dotičnog čovjeka ima slabosti. Zato Poslanik (alejhi's-selam) kaže: "Ko umre, a ne bori se i ne uvjerava samog sebe u borbu - umro je u jednom od vidova licemjerstva". Licemjerstvo - a to je jedan vid sumnje u vjerovanju koji sprječava da ono bude ispravno i kompletno - jeste ono što zadržava onoga ko tvrdi da vjeruje od borbe na Allahovom Putu bojeći se smrti ili siromaštva. Smrtni čas je u Allahovim rukama, a i opskrba je od Allaha. Uživanje na ovom svijetu, u odnosu na uživanje na onom svijetu, nije ništa.

[47] Ovo je Hafsovo čitanje i ono je slikovitije od kiraeta u kojima se čita *tesaqaltum*.

Zato im se govor upućuje u prijetećem tonu:

Ako ne budete u boj išli, On će vas na nesnosne muke staviti i drugim će vas narodom zamijeniti, a vi Mu nećete nimalo nauditi. A Allah sve može (9/39).

Govor je upućen određenim ljudima u određenoj situaciji, međutim, on je općenit u svom značenju i odnosi se na svakoga ko vjeruje u Allaha. Kazna kojom im se prijeti nije samo kazna na budućem svijetu, već je, isto tako, i kazna na ovom svijetu, kazna poniženja koja pogađa one koji ne uzimaju učešća u džihadu i borbi, kazna pobjede neprijatelja nad njima i kazna lišavanja dobara i njihovo korištenje od strane protivnika. Oni kroza sve ovo gube mnogostruko više ljudskih života i dobara nego što bi izgubili u borbi i džihadu. Oni na ovakav način na žrtvenik poniženja prinose mnogo više nego što od njih zahtijeva dostojanstvo kad bi se za njega žrtvovali. Nema nijednog naroda koji je ostavio borbu, pa da mu Allah nije dao poniženje, pa je, silom i ponizno, platio svojim neprijateljima mnogostruko više nego što je to iziskivala borba protiv neprijatelja...

I drugim će vas narodom zamijeniti (9/39).

Ovi drugi će voditi računa o vjeri, oni će plaćati cijenu dostojanstva i bit će u prednosti nad Allahovim neprijateljima:

A vi Mu nećete nimalo nauditi (9/39).

Vi ste beznačajni, ne možete ubrzati niti usporiti sviđanje računa!

A Allah sve može (9/39).

Njega ništa ne onemogućava da vas uništi, da vas drugim narodom zamijeni i da vas zanemari u procjeni i računu!

Uzdizanje nad težinom zemlje i nad ljudskom slabošću samo je potvrđivanje časne ljudske egzistencije. To je život u višem, nebeskom značenju života. Dok je prikivanje za zemlju i predavanje strahu uništenje časne ljudske egzistencije. To je propast po Allahovoj mjeri i po računu duše kojom se čovjek odlikuje.

Allah im navodi primjer iz historijske stvarnosti, a koji oni znaju, o Allahovoj pomoći Svome Poslaniku, bez pomoći i pomaganja s njihove strane. Pomoć dolazi od Allaha i on je daje kome On hoće:

Ako ga vi ne pomognete, pa - pomogao ga je Allah onda kad su ga oni koji ne vjeruju prisilili da ode, kad je s njim bio samo drug njegov, kad su

njih dvojica bila u pećini i kada je on rekao drugu svome: "Ne brini se, Allah je s nama!" pa je Allah spustio pouzdanje Svoje na njega, i pomogao ga vojskom koju vi niste vidjeli i učinio da riječ nevjernika bude donja, a Allahova riječ, ona je - gornja. Allah je silan i mudar (9/40).

To je bilo onda kada su Kurejšije postale site Muhammeda, kao što tiranska sila uvijek postaje sita riječi Istine kad nije u stanju da je ukloni i ne može više da je podnosi, pa protiv nje skuje zavjeru i odluči da je se riješi. Allah ga je upoznao sa zavjerom koju su oni skovali i objavio mu da iziđe. Izišao je sam, u društvu je imao samo druga Es-Siddika, nije imao vojske ni opreme, a neprijatelja je bilo mnogo. Njihova moć u odnosu na njegovu bila je očita. Kontekst slika prizor Poslanika (alejhi's-selam) i njegovog druga:

Kad su njih dvojica bila u pećini (9/40).

Potjera je išla za njima u stopu. Es-Siddik je (neka je Allah njime zadovoljan) uznemiren, ali ne zbog sebe već zbog svog druga. Uznemiren je da ih ne otkriju i ne domognu se njegovog dragog druga. Govorio mu je: "Da je jedan od njih pogledao u svoje noge, vidio bi nas ispred sebe." Poslanik (alejhi's-selam), a Allah je bio spustio smirenje u njegovo srce, ublažava njegov strah i smiruje njegovo srce govoreći mu: "Ebu Bekre, šta misliš o dvojici s kojima je Allah treći?"

Zatim, kakav je bio kraj? Sva materijalna snaga je na jednoj strani, a Poslanik (alejhi's-selam) i njegov drug su lišeni te snage. Međutim, velika pomoć je došla od Allaha, u vojsci koju ljudi nisu vidjeli. Poraz, prijezir i poniženje su doživjeli oni koji nisu vjerovali:

I učinio da riječ nevjernika bude donja (9/40).

Allahova riječ je ostala na svom uzvišenom mjestu, pobjednička, snažna i izvršna:

A Allahova riječ, ona je - gornja (9/40).

Izraz *Allahova riječ* čitan je u akuzativu - *kelimetallah,* međutim, čitanje u nominativu - *kelimetullah* - ima jače značenje, jer daje značenje potvrde. Allahova riječ je gornja, prirodno i principijelno, bez čina koji je skopčan sa određenim događajem. Allah je Silan i ne ponižava Svoje prijatelje. On je Mudar i određuje pobjedu na vrijeme onome ko je zaslužuje.

To je primjer Allahove pomoći Svome Poslaniku i njegovoj riječi. Allah je u stanju da je ponovi preko drugih ljudi koji ne oklijevaju i ne skanjuju se. To je primjer iz stvarnosti ako im je, poslije Allahove riječi, potreban dokaz!

U svjetlu ovog djelotvornog i stvarnog primjera poziva ih na opću mobilizaciju od koje ih ništa ne smije spriječiti i od koje nipošto ne smiju izostati, ako žele dobro sebi na ovoj zemlji i na budućem svijetu:

Krećite u boj, bili slabi ili snažni, i borite se na Allahovu putu zalažući imetke svoje i živote svoje! To vam je, da znate, bolje! (9/41).

Krećite u boj u svakom slučaju, borite se životima i imecima, ne tražite isprike i pravdanja i nemojte se pogeti pred preprekama i teškoćama.

To vam je, da znate, bolje! (9/41).

Iskreni vjernici su ovo dobro shvatili, pa su krenuli u boj, iako su prepreke bile na njihovom putu i iako su isprike bile prisutne da su htjeli da se drže isprika. Zato im je Allah otvorio srca i mnoge zemlje. Njima je ojačao Allahovu riječ, a i njih je ojačao Allahovom riječju. Preko njih je ostvario ono što se ubraja u nadnaravno u historiji pobjeda.

Ebu Talha (neka je Allah njime zadovoljan) je učio suru Berae, i došavši do ovog ajeta je rekao: "Vidim da naš Gospodar traži da idemo u boj i stari i mladi, pa me opremite, sinovi moji! Njegovi sinovi nato rekoše: "Neka ti se Allah smiluje, borio si se sa Allahovim Poslanikom (alejhi's-selam), dok nije umro, sa Ebu Bekrom, dok nije umro i sa Omerom, dok nije umro. Evo, mi ćemo se boriti umjesto tebe." On je to odbio, zaplovio je morem i umro. Našli su otok na kome bi ga ukopali tek nakon devet dana, ali se njegovo tijelo nije bilo promijenilo, pa su ga tu ukopali.

Prenosi Ibni Džerir sa svojim senedom od Ebu Rašida Haranija da je rekao: "Došao sam kod Mikdada ibni Esveda, konjanika Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) i zatekao ga kako sjedi na sanduku jednog mjenjača. Od njega je ostala samo kost i koža, a htio je u borbu. Rekao sam mu: "Allah te oslobodio." Odgovorio je: "Došla nam je sura El-Be'us."[48]

[48] Navodi se mnogo imena i atributa za suru Beraet. Tako je nazvana El-Fadiha, zbog toga što je razotkrila tajne licemjera. Od tih atributa su i El-Muneffire, El-Muabbire, El-Muba'sere, El-Musire i El-Be'us, sa fethom na konsonantu *ba*, zbog toga što je otkrila i izrazila ono što je u srcima i što je motivirala i pokrenula borce na Allahovom Putu. Također se od tih atributa spominje El-Mudemdeme, El-Muhzijje, El-Munekkile i El-Mušerride.

Krećite u boj, bili slabi ili snažni! (9/41).

Prenosi se također njegovim senedom - od Hajjana ibni Zejda Šer'abija da je rekao: Krenuli smo u borbu sa Safvanom ibni Amrom, on je bio namjesnik u Himsu, prije Efsusa do Džeradžime. Vidio sam mršavog i oronulog starca. Obrve su mu bile pale na oči. Bio je stanovnik Damaska. Jahao je i napadao. Prišao sam mu i rekao: "Amidža, Allah je tebe oslobodio." Rekao je: Podigao je obrve i rekao: "Bratiću, Allah traži da svi krenemo u boj, slabi i snažni. Eto, onoga koga Allah voli, On ga iskušava, zatim ga vrati i ostavi. Allah od Svojih robova iskušava onoga ko je zahvalan, ko je strpljiv i ko ga spominje i ko ne obožava nikog drugog do Jedinog Allaha, Uzvišenog i Velikog."

Poput ove revnosti u prihvatanju Allahovih riječi krenuo je islam zemljom izvodeći ljude iz obožavanja ljudi i uvodeći ih u obožavanje jedino Allaha, tako da je ostvarena nadnaravna pojava u tim jedinstvenim oslobodilačkim pohodima.

« لَوْ كَانَ عَرَضاً قَرِيباً وَسَفَراً قَاصِداً لَّاتَّبَعُوكَ ، وَلَـٰكِن بَعُدَتْ عَلَيْهِمُ الشُّقَّةُ ، وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ ، يُهْلِكُونَ أَنفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَـٰذِبُونَ ۝ عَفَا اللَّهُ عَنكَ . لِمَ أَذِنتَ لَهُمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَـٰذِبِينَ ۞ لَا يَسْتَـْٔذِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَن يُجَـٰهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ ، وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ۞ إِنَّمَا يَسْتَـْٔذِنُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ، وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ ۞ وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً ؛ وَلَـٰكِن كَرِهَ اللَّهُ انبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيلَ : اقْعُدُوا مَعَ الْقَـٰعِدِينَ ۞ لَوْ خَرَجُوا فِيكُم مَّا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا ، وَلَأَوْضَعُوا خِلَـٰلَكُمْ يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ ، وَفِيكُمْ سَمَّـٰعُونَ لَهُمْ ، وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّـٰلِمِينَ ۞ لَقَدِ ابْتَغَوُا الْفِتْنَةَ مِن قَبْلُ ، وَقَلَّبُوا لَكَ الْأُمُورَ ، حَتَّىٰ جَاءَ الْحَقُّ ، وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ ، وَهُمْ كَـٰرِهُونَ .

« وَمِنْهُم مَّن يَقُولُ : ٱئْذَن لِّي وَلَا تَفْتِنِّيٓ . أَلَا فِي ٱلْفِتْنَةِ سَقَطُواْ ، وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌۢ بِٱلْكَٰفِرِينَ * إِن تُصِبْكَ حَسَنَةٞ تَسُؤْهُمْ ، وَإِن تُصِبْكَ مُصِيبَةٞ يَقُولُواْ قَدْ أَخَذْنَآ أَمْرَنَا مِن قَبْلُ ، وَيَتَوَلَّواْ وَّهُمْ فَرِحُونَ * قُل : لَّن يُصِيبَنَآ إِلَّا مَا كَتَبَ ٱللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَىٰنَا ، وَعَلَى ٱللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ ٱلْمُؤْمِنُونَ * قُلْ : هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَآ إِلَّآ إِحْدَى ٱلْحُسْنَيَيْنِ ؟ وَنَحْنُ نَتَرَبَّصُ بِكُمْ أَن يُصِيبَكُمُ ٱللَّهُ بِعَذَابٖ مِّنْ عِندِهِۦٓ أَوْ بِأَيْدِينَا ، فَتَرَبَّصُوٓاْ إِنَّا مَعَكُم مُّتَرَبِّصُونَ ۝٥٢

« قُلْ : أَنفِقُواْ طَوْعًا أَوْ كَرْهًا لَّن يُتَقَبَّلَ مِنكُمْ ، إِنَّكُمْ كُنتُمْ قَوْمٗا فَٰسِقِينَ * وَمَا مَنَعَهُمْ أَن تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَٰتُهُمْ إِلَّآ أَنَّهُمْ كَفَرُواْ بِٱللَّهِ وَبِرَسُولِهِۦ ، وَلَا يَأْتُونَ ٱلصَّلَوٰةَ إِلَّا وَهُمْ كُسَالَىٰ ، وَلَا يُنفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَٰرِهُونَ * فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَٰلُهُمْ وَلَآ أَوْلَٰدُهُمْ ، إِنَّمَا يُرِيدُ ٱللَّهُ لِيُعَذِّبَهُم بِهَا فِي ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ، وَتَزْهَقَ أَنفُسُهُمْ وَهُمْ كَٰفِرُونَ * وَيَحْلِفُونَ بِٱللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنكُمْ وَمَا هُم مِّنكُمْ ، وَلَٰكِنَّهُمْ قَوْمٞ يَفْرَقُونَ * لَوْ يَجِدُونَ مَلْجَـًٔا أَوْ مَغَٰرَٰتٍ أَوْ مُدَّخَلٗا لَّوَلَّوْاْ إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُونَ .

« وَمِنْهُم مَّن يَلْمِزُكَ فِي ٱلصَّدَقَٰتِ ، فَإِنْ أُعْطُواْ مِنْهَا رَضُواْ ، وَإِن لَّمْ يُعْطَوْاْ مِنْهَآ إِذَا هُمْ يَسْخَطُونَ * وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُواْ مَآ ءَاتَىٰهُمُ ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥ ، وَقَالُواْ : حَسْبُنَا ٱللَّهُ ، سَيُؤْتِينَا ٱللَّهُ مِن فَضْلِهِۦ وَرَسُولُهُۥٓ ، إِنَّآ إِلَى ٱللَّهِ رَٰغِبُونَ * إِنَّمَا ٱلصَّدَقَٰتُ لِلْفُقَرَآءِ وَٱلْمَسَٰكِينِ ، وَٱلْعَٰمِلِينَ عَلَيْهَا ، وَٱلْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ ، وَفِي ٱلرِّقَابِ ، وَٱلْغَٰرِمِينَ ، وَفِي سَبِيلِ ٱللَّهِ ، وَٱبْنِ ٱلسَّبِيلِ ، فَرِيضَةٗ مِّنَ ٱللَّهِ ، وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٞ .

« وَمِنْهُمُ ٱلَّذِينَ يُؤْذُونَ ٱلنَّبِيَّ ، وَيَقُولُونَ : هُوَ أُذُنٞ . قُلْ : أُذُنُ خَيْرٖ لَّكُمْ ، يُؤْمِنُ بِٱللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ ، وَرَحْمَةٞ لِّلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنكُمْ ؛ وَٱلَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ ٱللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٞ * يَحْلِفُونَ بِٱللَّهِ لَكُمْ لِيُرْضُوكُمْ ، وَٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥٓ أَحَقُّ أَن يُرْضُوهُ إِن كَانُواْ مُؤْمِنِينَ * أَلَمْ يَعْلَمُوٓاْ أَنَّهُۥ مَن يُحَادِدِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ ، فَأَنَّ لَهُۥ نَارَ

جَهَنَّمَ خَـٰلِداً فِيهَا ، ذَٰلِكَ ٱلْخِزْىُ ٱلْعَظِيمُ * يَحْذَرُ ٱلْمُنَـٰفِقُونَ أَن تُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُم بِمَا فِى قُلُوبِهِمْ . قُلِ : ٱسْتَهْزِءُوٓاْ إِنَّ ٱللَّهَ مُخْرِجٌ مَّا تَحْذَرُونَ * وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ : إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ . قُلْ : أَبِٱللَّهِ وَءَايَـٰتِهِۦ وَرَسُولِهِۦ كُنتُمْ تَسْتَهْزِءُونَ ؟ * لَا تَعْتَذِرُواْ قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَـٰنِكُمْ ، إِن نَّعْفُ عَن طَآئِفَةٍ مِّنكُمْ نُعَذِّبْ طَآئِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُواْ مُجْرِمِينَ ⑥⑥

« ٱلْمُنَـٰفِقُونَ وَٱلْمُنَـٰفِقَـٰتُ بَعْضُهُم مِّن بَعْضٍ ، يَأْمُرُونَ بِٱلْمُنكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمَعْرُوفِ ، وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ ، نَسُواْ ٱللَّهَ فَنَسِيَهُمْ ، إِنَّ ٱلْمُنَـٰفِقِينَ هُمُ ٱلْفَـٰسِقُونَ * وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلْمُنَـٰفِقِينَ وَٱلْمُنَـٰفِقَـٰتِ وَٱلْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَـٰلِدِينَ فِيهَا ، هِىَ حَسْبُهُمْ ، وَلَعَنَهُمُ ٱللَّهُ ، وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ * كَٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ كَانُوٓاْ أَشَدَّ مِنكُمْ قُوَّةً ، وَأَكْثَرَ أَمْوَٰلاً وَأَوْلَـٰداً ؛ فَٱسْتَمْتَعُواْ بِخَلَـٰقِهِمْ ، فَٱسْتَمْتَعْتُم بِخَلَـٰقِكُمْ كَمَا ٱسْتَمْتَعَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ بِخَلَـٰقِهِمْ ، وَخُضْتُمْ كَٱلَّذِى خَاضُوٓاْ ، أُوْلَـٰٓئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَـٰلُهُمْ فِى ٱلدُّنْيَا وَٱلْأَخِرَةِ ، وَأُوْلَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْخَـٰسِرُونَ * أَلَمْ يَأْتِهِمْ نَبَأُ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ ، وَقَوْمِ إِبْرَٰهِيمَ وَأَصْحَـٰبِ مَدْيَنَ وَٱلْمُؤْتَفِكَـٰتِ ، أَتَتْهُمْ رُسُلُهُم بِٱلْبَيِّنَـٰتِ ، فَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَـٰكِن كَانُوٓاْ أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ .

« وَٱلْمُؤْمِنُونَ وَٱلْمُؤْمِنَـٰتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَآءُ بَعْضٍ ، يَأْمُرُونَ بِٱلْمَعْرُوفِ ، وَيَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ ، وَيُقِيمُونَ ٱلصَّلَوٰةَ ، وَيُؤْتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ ، وَيُطِيعُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓ ، أُوْلَـٰٓئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ ٱللَّهُ ، إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ * وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَـٰتِ جَنَّـٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَـٰرُ ، خَـٰلِدِينَ فِيهَا ، وَمَسَـٰكِنَ طَيِّبَةً فِى جَنَّـٰتِ عَدْنٍ ، وَرِضْوَٰنٌ مِّنَ ٱللَّهِ أَكْبَرُ ، ذَٰلِكَ هُوَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ .

« يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ جَـٰهِدِ ٱلْكُفَّارَ وَٱلْمُنَـٰفِقِينَ وَٱغْلُظْ عَلَيْهِمْ ، وَمَأْوَىٰهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ * يَحْلِفُونَ بِٱللَّهِ مَا قَالُواْ ؛ وَلَقَدْ قَالُواْ كَلِمَةَ ٱلْكُفْرِ ، وَكَفَرُواْ بَعْدَ إِسْلَـٰمِهِمْ ،

وَهَمُّوا۟ بِمَا لَمْ يَنَالُوا۟ ؛ وَمَا نَقَمُوٓا۟ إِلَّآ أَنْ أَغْنَىٰهُمُ ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥ مِن فَضْلِهِۦ ؛ فَإِن يَتُوبُوا۟
يَكُ خَيْرًا لَّهُمْ ، وَإِن يَتَوَلَّوْا۟ يُعَذِّبْهُمُ ٱللَّهُ عَذَابًا أَلِيمًا فِى ٱلدُّنْيَا وَٱلْءَاخِرَةِ ، وَمَا لَهُمْ
فِى ٱلْأَرْضِ مِن وَلِىٍّ وَلَا نَصِيرٍ » .

« وَمِنْهُم مَّنْ عَٰهَدَ ٱللَّهَ لَئِنْ ءَاتَىٰنَا مِن فَضْلِهِۦ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ *
فَلَمَّآ ءَاتَىٰهُم مِّن فَضْلِهِۦ بَخِلُوا۟ بِهِۦ ، وَتَوَلَّوا۟ وَّهُم مُّعْرِضُونَ * فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِى قُلُوبِهِمْ
إِلَىٰ يَوْمِ يَلْقَوْنَهُۥ بِمَآ أَخْلَفُوا۟ ٱللَّهَ مَا وَعَدُوهُ ، وَبِمَا كَانُوا۟ يَكْذِبُونَ * أَلَمْ يَعْلَمُوٓا۟
أَنَّ ٱللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَىٰهُمْ ، وَأَنَّ ٱللَّهَ عَلَّٰمُ ٱلْغُيُوبِ ؟ ﴿78﴾

« ٱلَّذِينَ يَلْمِزُونَ ٱلْمُطَّوِّعِينَ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ فِى ٱلصَّدَقَٰتِ وَٱلَّذِينَ لَا يَجِدُونَ
إِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ ، سَخِرَ ٱللَّهُ مِنْهُمْ ، وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ * ٱسْتَغْفِرْ لَهُمْ
أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ ، إِن تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَن يَغْفِرَ ٱللَّهُ لَهُمْ ، ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ
كَفَرُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ، وَٱللَّهُ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلْفَٰسِقِينَ.

« فَرِحَ ٱلْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَٰفَ رَسُولِ ٱللَّهِ ، وَكَرِهُوٓا۟ أَن يُجَٰهِدُوا۟ بِأَمْوَٰلِهِمْ
وَأَنفُسِهِمْ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ ، وَقَالُوا۟ : لَا تَنفِرُوا۟ فِى ٱلْحَرِّ . قُلْ : نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَّوْ
كَانُوا۟ يَفْقَهُونَ * فَلْيَضْحَكُوا۟ قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا۟ كَثِيرًا جَزَآءً بِمَا كَانُوا۟ يَكْسِبُونَ *
فَإِن رَّجَعَكَ ٱللَّهُ إِلَىٰ طَآئِفَةٍ مِّنْهُمْ فَٱسْتَـْٔذَنُوكَ لِلْخُرُوجِ فَقُل : لَّن تَخْرُجُوا۟ مَعِىَ
أَبَدًا ، وَلَن تُقَٰتِلُوا۟ مَعِىَ عَدُوًّا ، إِنَّكُمْ رَضِيتُم بِٱلْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَٱقْعُدُوا۟ مَعَ
ٱلْخَٰلِفِينَ * وَلَا تُصَلِّ عَلَىٰٓ أَحَدٍ مِّنْهُم مَّاتَ أَبَدًا ، وَلَا تَقُمْ عَلَىٰ قَبْرِهِۦ ، إِنَّهُمْ كَفَرُوا۟
بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ، وَمَاتُوا۟ وَهُمْ فَٰسِقُونَ * وَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَٰلُهُمْ وَأَوْلَٰدُهُمْ ، إِنَّمَا يُرِيدُ
ٱللَّهُ أَن يُعَذِّبَهُم بِهَا فِى ٱلدُّنْيَا ، وَتَزْهَقَ أَنفُسُهُمْ وَهُمْ كَٰفِرُونَ .

« وَإِذَآ أُنزِلَتْ سُورَةٌ أَنْ ءَامِنُوا۟ بِٱللَّهِ وَجَٰهِدُوا۟ مَعَ رَسُولِهِ ٱسْتَـْٔذَنَكَ أُو۟لُوا۟
ٱلطَّوْلِ مِنْهُمْ ، وَقَالُوا۟ : ذَرْنَا نَكُن مَّعَ ٱلْقَٰعِدِينَ * رَضُوا۟ بِأَن يَكُونُوا۟ مَعَ ٱلْخَوَالِفِ

وَطُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ * لَـٰكِنِ ٱلرَّسُولُ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مَعَهُۥ جَـٰهَدُوا۟
بِأَمْوَٰلِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ ، وَأُو۟لَـٰٓئِكَ لَهُمُ ٱلْخَيْرَٰتُ وَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ * أَعَدَّ ٱللَّهُ
لَهُمْ جَنَّـٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَـٰرُ خَـٰلِدِينَ فِيهَا ، ذَٰلِكَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ .
« وَجَآءَ ٱلْمُعَذِّرُونَ مِنَ ٱلْأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ ، وَقَعَدَ ٱلَّذِينَ كَذَبُوا۟ ٱللَّهَ
وَرَسُولَهُۥ ، سَيُصِيبُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ .
« لَّيْسَ عَلَى ٱلضُّعَفَآءِ وَلَا عَلَى ٱلْمَرْضَىٰ وَلَا عَلَى ٱلَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يُنفِقُونَ
حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا۟ لِلَّهِ وَرَسُولِهِۦ ، مَا عَلَى ٱلْمُحْسِنِينَ مِن سَبِيلٍ ، وَٱللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ *
وَلَا عَلَى ٱلَّذِينَ إِذَا مَآ أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ : لَآ أَجِدُ مَآ أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوا۟
وَّأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ ٱلدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا۟ مَا يُنفِقُونَ » ٩٢

Da se radilo o plijenu na dohvatu ruke i ne toliko dalekom pohodu, licemjeri bi te slijedili, ali im je put izgledao dalek. I oni će se zaklinjati Allahom: "Da smo mogli, doista bismo s vama pošli", i tako upropastili sami sebe, a Allah zna da su oni lažljivci (9/42).

Neka ti Allah oprosti što si dozvolio da izostanu, dok se nisi uvjerio koji od njih govore istinu, a koji lažu (9/43).

Oni koji vjeruju u Allaha i u onaj svijet neće od tebe tražiti dozvolu da se ne bore zalažući imetke svoje i živote svoje. - A Allah dobro zna one koji su pobožni (9/44).

Od tebe će tražiti dozvolu samo oni koji ne vjeruju u Allaha i u onaj svijet i čija se srca kolebaju, pa sumnjaju i neodlučni su (9/45).

Da su imali namjeru da pođu, sigurno bi za to pripremili ono što je potrebno, ali Allahu nije bilo po volji da idu, pa ih je zadržao, i biće im rečeno: "Sjedite sa onima koji sjede!" (9/46).

Da su pošli s vama, bili bi vam samo na smetnji i brzo bi među vas smutnju ubacili, a među vama ima i onih koji ih rado slušaju. A Allah zna nevjernike (9/47).

Oni su i prije smutnju priželjkivali i smicalice ti smišljali sve dok nije, uprkos njima, Istina pobijedila i Allahova vjera zavladala (9/48).

Ima ih koji govore: "Oslobodi me i ne dovedi me u iskušenje!" Eto, baš u iskušenje su pali! A nevjernici sigurno neće umaći džehennemu (9/49).

Ako postigneš uspjeh, to ih ogorči; a kad te pogodi nesreća, oni govore: "Mi smo i ranije bili oprezni", i odlaze veseli (9/50).

Reci: "Dogodiće nam se samo ono što nam Allah odredi, On je Gospodar naš." I neka se vjernici samo u Allaha pouzdaju! (9/51)

Reci: "Očekujete li za nas šta drugo već jedno od dva dobra? A mi očekujemo da vas Allah sam ili rukama našim kazni. Pa iščekujte, i mi ćemo s vama čekati" (9/52).

Reci: "Trošili milom ili silom, od vas se neće primiti, jer ste vi opak narod" (9/53).

A prilozi njihovi neće biti primljeni zato što u Allaha i u Njegova Poslanika ne vjeruju, što s predanošću namaz ne obavljaju i što samo preko volje udjeljuju (9/54).

Neka te ne oduševljavaju bogatstva njihova, a ni djeca njihova! Allah hoće da ih njima kazni na ovom svijetu i da skončaju kao nevjernici (9/55).

Oni se zaklinju Allahom da su doista vaši, a oni nisu vaši, nego su narod kukavički (9/56).

Kad bi našli kakvo sklonište ili kakve pećine ili kakvu jamu, oni bi tamo trkom pohrlili (9/57).

Ima ih koji ti prigovaraju zbog raspodjele zekata. Ako im se iz njega da, zadovolje se, a ako im se ne da, odjednom se ražljute (9/58).

A trebalo bi da se zadovolje onim što im daju Allah i Poslanik Njegov i da kažu: "Dovoljan nam je Allah, Allah će nam dati iz obilja Svoga, a i Poslanik Njegov, mi samo Allaha hoćemo" (9/59).

Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga sakupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva, i prezaduženima, i u svrhe na Allahovu putu, i putniku-namjerniku. Allah je odredio tako! - A Allah sve zna i mudar je (9/60).

Ima ih koji vrijeđaju Vjerovjesnika govoreći: "On vjeruje što god čuje!" Reci: "On čuje ono što je dobro, vjeruje u Allaha i ima vjere u vjernike, i

milost je onima između vas koji vjeruju." A one koji Allahova Poslanika vrijeđaju čeka patnja nesnosna (9/61).

Zaklinju vam se Allahom da bi vas zadovoljili, a preče bi im bilo da Allaha i Njegova Poslanika zadovolje, ako su vjernici (9/62).

Zar oni ne znaju da onoga koji se suprotstavlja Allahu i Poslaniku Njegovu čeka vatra džehennemska, u kojoj će vječno ostati? To je ruglo veliko! (9/63).

Licemjeri se plaše da se vjernicima ne objavi sura koja bi im otkrila ono što je u srcima licemjera. Reci: "Samo se vi rugajte, Allah će doista na vidjelo iznijeti ono čega se vi plašite" (9/64).

A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se." Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? (9/65)

Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici." Ako nekima od vas i oprostimo, druge ćemo kazniti zato što su krivci (9/66).

Licemjeri i licemjerke slični su jedni drugima: traže da se čine nevaljala djela, a odvraćaju od dobrih, i ruke su im stisnute; zaboravljaju Allaha, pa je i On njih zaboravio. Licemjeri su zaista pravi nevjernici (9/67).

Licemjerima i licemjerkama i nevjernicima Allah prijeti džehennemskom vatrom, vječno će u njoj boraviti, dosta će im ona biti! Allah ih je prokleo, i njih čeka patnja neprekidna (9/68).

Vi ste kao i oni prije vas! Oni su jači od vas bili i više su blaga i djece imali i slatkim životom su živjeli, a i vi slatkim životom živite isto onako kao što su oni prije vas živjeli; i vi se upuštate u nevaljalštine kao što su se i oni upuštali. To su oni čija će djela biti poništena i na ovom i na onom svijetu; njima propast predstoji (9/69).

Zar do njih nije doprla vijest o onima prije njih: o narodu Nuhovu i o Adu, i o Semudu, i o narodu Ibrahimovu, i o stanovnicima Medjena, i o onima čija su naselja izvrnuta? Poslanici njihovi su im jasne dokaze donosili i Allah im nije učinio nikakvu nepravdu, nego su je oni sami sebi nanijeli (9/70).

A vjernici i vjernice su prijatelji jedni drugima: traže da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćaju, i namaz obavljaju i zekat daju, i Allahu i

Poslaniku Njegovu se pokoravaju. To su oni kojima će se Allah sigurno smilovati. - Allah je doista silan i mudar (9/71).

Allah obećava vjernicima i vjernicama džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno boraviti, i divne dvorove u vrtovima edenskim. A i malo naklonosti Allahove veće je od svega toga; to će, doista, uspjeh veliki biti! (9/72).

O Vjerovjesniče, bori se protiv nevjernika i licemjera i budi prema njima strog! Prebivalište njihovo biće džehennem, a grozno je on boravište (9/73).

Licemjeri se zaklinju Allahom da nisu govorili, a sigurno su govorili nevjerničke riječi i pokazali da su nevjernici, nakon što su javno islam bili primili, i htjeli su da učine ono što nisu uspjeli. A prigovaraju samo zato što su ih Allah, iz obilja Svoga, i Poslanik Njegov imućnim učinili. Pa ako se pokaju, biće im dobro; a ako glavu okrenu, Allah će ih i na ovom i na onom svijetu na muke nesnosne staviti, a na Zemlji ni zaštitnika ni pomagača neće imati (9/74).

Ima ih koji su se obavezali Allahu: "Ako nam iz obilja Svoga dade, udjeljivaćemo, zaista, milostinju i bićemo, doista, dobri!" (9/75).

A kad im je On dao iz obilja Svoga, oni su u tome postali škrti i okrenuli se - a oni ionako glave okreću (9/76).

I nadovezao im je On na to pritvornost u srcima njihovim sve do dana kada će pred Njega stati, zato što se onoga što su Allahu obećali ne pridržavaju i zato što stalno lažu (9/77).

Zar oni ne znaju da Allah zna ono što oni u sebi kriju i ono o čemu se sašaptavaju i da je Allah znalac svega skrivenog (9/78).

One koji vjernike ogovaraju zato što zekat daju, a rugaju se i onima koji ih s mukom daju - Allah će kazniti za izrugivanje njihovo, i njih čeka patnja nesnosna (9/79).

Molio ti oprosta za njih ili ne molio, molio čak i sedamdeset puta, Allah im neće oprostiti - zato što u Allaha i Njegova Poslanika ne vjeruju. A Allah neće ukazati na pravi put nevjernicima (9/80).

Oni koji su izostali iza Allahova Poslanika veselili su se kod kuća svojih - mrsko im je bilo da se bore na Allahovu putu zalažući imetke svoje i živote

svoje, i jedni drugima su govorili: "Ne krećite u boj po vrućini!" Recite: "Džehennemska vatra je još vruća!" kad bi oni samo znali! (9/81).

Malo će se oni smijati, a dugo će plakati, biće to kazna za ono što su zaslužili (9/82).

I ako te Allah ponovo vrati nekima od njih, pa te zamole da im dopustiš da pođu s tobom u boj, ti im reci: "Nikad sa mnom u boj nećete ići i nikada se sa mnom protiv neprijatelja nećete boriti! Bili ste zadovoljni što ste prvi put izostali, zato ostanite s onima koji ionako ne idu u boj" (9/83).

I nijednom od njih, kad umre, nemoj namaz obaviti, niti sahrani njegovoj prisustvovati, jer oni u Allaha i Njegova Poslanika ne vjeruju i kao nevjernici oni umiru (9/84).

Neka te ne ushićuju bogatstva njihova i djeca njihova! Allah želi da ih njima na ovom svijetu namuči i da skončaju kao nevjernici (9/85).

A kad je objavljena sura da u Allaha vjerujete i da se zajedno sa Poslanikom Njegovim borite, najimućniji od njih su zatražili odobrenje od tebe i rekli: "Ostavi nas da budemo sa onima koji ne idu u boj!" (9/86).

Zadovoljavaju se da budu sa onima koji ne idu u boj, srca njihova su zapečaćena, pa oni ne shvaćaju! (9/87).

Ali, Poslanik i oni koji s njim vjeruju bore se zalažući imetke svoje i živote svoje. Njima će svako dobro pripasti i oni će ono što žele ostvariti (9/88).

Allah im je pripremio džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno boraviti. To je veliki uspjeh! (9/89).

Dolazili su i neki beduini koji su se izvinjavali i tražili dopuštenje da ne idu, i tako su izostali oni koji su Allahu i Njegovu Poslaniku lagali; a teška patnja pogodiće one među njima koji nisu vjerovali (9/90).

Neće se ogriješiti nemoćni i bolesni, i oni koji ne mogu da nađu sredstva za borbu, samo ako su prema Allahu i Njegovu Poslaniku iskreni. Nema razloga da se išta prigovara onima koji čine dobra djela - a Allah prašta i samilostan je (9/91)

ni onima kojima si rekao, kad su ti došli da im daš životinje za jahanje: "Ne mogu naći za vas životinje za jahanje" - pa su se vratili suznih očiju, tužni što ne mogu da ih kupe (9/92).

Odavde počinje razgovor o grupama kod kojih se manifestirala slabost u redovima, posebno kod grupe licemjera koji su se ubacili u redove muslimana pod imenom islam, nakon što je islam pobijedio i manifestirao se. Ovi su pomišljali da ljubav prema spasu i sticanju omogućava da poviju svoje glave pred islamom i da na taj način spletkare u okviru redova muslimana, nakon što je postalo nemoguće da spletkare protiv islama izvan njegovih redova.

U ovom odlomku primijetit ćemo sve vrste manifestacija o kojima smo govorili u predgovoru ove sure i kao što ih je predočio kur'anski kontekst. Mi mislimo da će sve te manifestacije biti sasvim razumljive u svjetlu tog predstavljanja na koje smo se mi već osvrnuli.

Da se radilo o plijenu na dohvatu ruke i ne toliko dalekom pohodu, licemjeri bi te slijedili, ali im je put izgledao dalek. I oni će se zaklinjati Allahom: "Da smo mogli, doista bismo s vama pošli", i tako upropastili sami sebe, a Allah zna da su oni lažljivci (9/42).

Neka ti Allah oprosti što si dozvolio da izostanu, dok se nisi uvjerio koji od njih govore istinu, a koji lažu (9/43).

Oni koji vjeruju u Allaha i u onaj svijet neće od tebe tražiti dozvolu da se ne bore zalažući imetke svoje i živote svoje. - A Allah dobro zna one koji su pobožni (9/44).

Od tebe će tražiti dozvolu samo oni koji ne vjeruju u Allaha i u onaj svijet i čija se srca kolebaju, pa sumnjaju i neodlučni su (9/45).

Da su imali namjeru da pođu, sigurno bi za to pripremili ono što je potrebno, ali Allahu nije bilo po volji da idu, pa ih je zadržao, i biće im rečeno: "Sjedite sa onima koji sjede!" (9/46).

Da su pošli s vama, bili bi vam samo na smetnji i brzo bi među vas smutnju ubacili, a među vama ima i onih koji ih rado slušaju. A Allah zna nevjernike (9/47).

Oni su i prije smutnju priželjkivali i smicalice ti smišljali sve dok nije, uprkos njima, Istina pobijedila i Allahova vjera zavladala (9/48).

Kad bi ovo pitanje bilo nešto što je izloženo izbliza na zemlji i nešto što znači kraće putovanje, sigurno bi uslijedilo da bi oni tebe pratili. Međutim, rastojanje je daleko, pažnje se donekle smanjuju, a odlučnosti slabe. Trud je veoma složen i opasan i povlači za sobom često i duševni

poraz pa i ispijanja srca. Međutim, visoki ciljevi umaraju niske duše i porazna zdanja.

To je uzorak koji se ponavlja u društvu i to je ono što ucrtava te vječite riječi:

Da se radilo o plijenu na dohvatu ruke i ne toliko dalekom pohodu, licemjeri bi te slijedili, ali im je put izgledao dalek (9/42).

Brojni su ti koji padaju na ovom putu koji se penje ka časnim horizontima. Brojni su oni koji se pripremaju za daleki put, ali zaostaju iza povorke i okreću se ka bezvrijednom cilju ili jeftinoj želji i potražnji. Brojni su oni koje poznaje čovječanstvo u svako vrijeme i na svakom mjestu. Nije to nešto neznatno i malo što se suprotstavlja. To je uzorak koji se ponavlja. To su oni koji žive na margini života. Njima izgleda da su ostvarili nekakve koristi i postigli svoje želje, pa su napustili izvršenje onoga što ima svoju visoku cijenu, a za malu cijenu ne može se kupiti ništa drugo do nešto što je bezvrijedno i jeftino.

I oni će se zaklinjati Allahom: "Da smo mogli, doista bismo s vama pošli" (9/42).

To je laž vazda popraćena slabošću. Tako lažu samo slabašni. Da, laže samo slabašni, makar se katkada javljao u formi snažnih nasilnika. Snaga se vazda suočava, a slabost vazda kruži, izbjegava. Ovakvo pravilo ne može se izuzeti ni u jednom slučaju niti bilo kada.

...i tako upropastili sami sebe (9/42).

- ovom zakletvom i ovom laži, koja im izgleda da je put spasa među ljudima, a Allah zna šta je istina. On će to otkriti ljudima, upropastit će onoga koji laže na ovom svijetu zbog njegove laži. Upropastit će ga i na budućem svijetu kada negiranje neće uopće koristiti.

Allah zna da su oni lažljivci (9/42).

Neka ti Allah oprosti što si dozvolio da izostanu, dok se nisi uvjerio koji od njih govore istinu, a koji lažu (9/43).

To je lijepi postupak Allaha prema Njegovu Poslaniku. Allah žuri da mu oprosti prije nego ga kazni. A oni koji su zaostali, oni kruže iza dozvole Vjerovjesnika (alejhi's-selam) koji je dozvolio njima da ostanu kod kuće kada im je on prihvatio izvinjenje i prije nego je otkrio njihovu istinu kroz njihovu laž u ovom izvinjenju. Oni su tražili da ostanu iza povorke, da ne

idu u borbu čak i kada im nije bio dozvolio. Tada dolazi do otkrivanja njihove prave istine, spada s njih odijelo koje krije licemjerstvo, oni se javljaju među ljudima u svojoj pravoj prirodi i neće se moći skrivati iza dozvole Vjerovjesnikove.

Kada to ne bi bilo tako. pa ipak Kur'an preuzima njihovo razotkrivanje i potvrđuje pravila na osnovu kojih se razlikuju vjernici od licemjera.

Oni koji vjeruju u Allaha i u onaj svijet neće od tebe tražiti dozvolu da se ne bore zalažući imetke svoje i živote svoje. - A Allah dobro zna one koji su pobožni. Od tebe će tražiti dozvolu samo oni koji ne vjeruju u Allaha i u onaj svijet i čija se srca kolebaju, pa sumnjaju i neodlučni su (9/44-45).

Ovo je to pravilo u kome se ne krije nikakva grješka. Oni koji vjeruju u Allaha uvjereni su da će doći dan nagrade. Oni ne očekuju da im se dozvoli da se predaju izvršavanju obaveze džihada, niti zatežu da se odazovu pozivu na vojnu na Allahovu Putu svojim imecima i svojim životima, nego žure tome, bili lahko ili teže naoružani, kao što im je Allah naredio. Oni se pokoravaju Njegovoj naredbi uvjerivši se da će se susresti s Njim, uvjereni u Njegovu nagradu i ostvarenje Njegova zadovoljstva. Oni su pravi dobrovoljci. Oni ne traže ko će ih na to bodriti pored dozvole koja im je data. Dozvolu za borbu traže oni čija su srca bez uvjerenja i koji zatežu i traže izvinjenja da ne idu u borbu, ne bi li iznašli kakve smetnje koje bi ih spriječile da ne idu, kakve vjerske obaveze koje oni ispoljavaju dok su istovremeno kod tog ispoljavanja predani sumnji i kolebanju.

Put ka Allahu je sasvim jasan i pravilan. Na tom putu se ne koleba niti zateže - osim onaj koji ne poznaje taj put ili onaj koji ga poznaje, ali ga uvodi u nesreću čistota zamora i tegobe na tom putu.

Ti koji su zaostali bili su moćni i mogli su izaći u borbu, oni su imali i sredstva za put, a bili su i spremni za to.

Da su imali namjeru da pođu, sigurno bi za to pripremili ono što je potrebno (9/46).

Među njima je bio Abdullah ibni Ubej ibni Ebi Selul, a bio je među njima i Džejd ibni Kajs. Oni su bili veoma ugledni u svom narodu i veoma bogati.

...ali Allahu nije bilo po volji da idu (9/46).

- pošto je Allah poznavao njihovu prirodu i njihovo licemjerstvo, poznavao njihove namjere koje su sadržane u njihovim dušama prema muslimanima kao što će doći: *pa ih je zadržao* (9/46).

Nije im dao povoda da izađu.

I bi im rečeno: Sjedite sa onima koji sjede (9/46).

Ostali su sa nemoćnima, ženama i djecom koji nisu sposobni za borbu niti džihad. Ovo su vaša odgovarajuća mjesta, odgovaraju vašim brigama koje tonu u srcima koja sumnjaju i dušama koje su bez ikakva uvjerenja.

To je bio dobar poziv vjernicima - muslimanima.

Da su pošli s vama, bili bi vam samo na smetnji i brzo bi među vas smutnju ubacili, a među vama ima i onih koji ih rado slušaju. A Allah zna nevjernike (9/47).

Uznemirujuća srca ubacuju slabost u redove i izdajničke duše koje predstavljaju opasnost za vojsku. Kad bi ovi nevjernici izašli, svojim izlaskom ne bi pomogli snazi muslimanske vojske nego bi izazvali među njima nemir i anarhizam. Nastojali bi da unesu među njih kakav događaj, spletku, razdvajanje i zlovolju, a među muslimanima bi bilo takvih koji bi ih slušali. Međutim, Allah koji štiti svoj poziv i povjerava ga iskrenim ljudima sasvim je dovoljno da zaštiti vjernike licemjerstva i ostavi licemjere bez uspjeha.

A Allah zna nevjernike (9/47).

Nevjernicima su ovdje označeni politeisti jer su oni priključeni grupi politeista.

Njihova prošlost potvrđuje da su im duše takve da dugo loše pamte pa su i zauzeli takav stav prema Vjerovjesniku (alejhi's-selam) uložili na tom putu svu svoju moć kako bi pobijedili i kako bi se smirili, a u njihovim srcima to što jeste.

Oni su i prije smutnju priželjkivali i smicalice ti smišljali sve dok nije, uprkos njima, Istina pobijedila i Allahova vjera zavladala (9/48).

Tako je bilo i kad je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) došao u Medinu, prije nego ga je Allah obavijestio o njegovim neprijateljima, a onda stiže istina, pobijedi Allahova riječ i oni licemjeri pogeše svoje glave pred

muslimanima poraženi, ali su ostali da vrebaju kako da iskoriste zlu sudbinu protiv islama i muslimana.

Ovdje kontekst počinje da izlaže jedan uzorak licemjera i njihovo izvinjenje koje su oni izmišljali, zatim razotkriva ono što su im krile grudi, prežajući kako da doskoče Vjerovjesniku (alejhi's-selam) i muslimanima.

Ima ih koji govore: "Oslobodi me i ne dovedi me u iskušenje!" Eto, baš u iskušenje su pali! A nevjernici sigurno neće umaći džehennemu (9/49).

Ako postigneš uspjeh, to ih ogorči; a kad te pogodi nesreća, oni govore: "Mi smo i ranije bili oprezni", i odlaze veseli (9/50).

Reci: "Dogodiće nam se samo ono što nam Allah odredi, On je Gospodar naš." I neka se vjernici samo u Allaha pouzdaju! (9/51)

Reci: "Očekujete li za nas šta drugo već jedno od dva dobra? A mi očekujemo da vas Allah sam ili rukama našim kazni. Pa iščekujte, i mi ćemo s vama čekati" (9/52).

Muhamed ibni Ishak prenosi od Zuhrija i Jezida ibni Rumana, Abdullaha Ebi Bekra i Asima ibni Katadea koji kažu: Jednog dana Vjerovjesnik, pripremajući se za borbu (tj. za borbu na Tebuku), reče Džedi ibni Kajsu, bratu Beni Suleme: "Imaš li ti želju, Džede, da se upustiš u borbu sa junacima Beni Asvera (Bizantijcima)?" Ovaj odgovori: "Božiji Poslaniče, hoćeš li ti meni dozvoliti, ali da me ne stavljaš u iskušenje? Tako mi Boga, nastavlja Džed, moj narod me poznaje da nema nijednog strastvenijeg čovjeka od mene u odnosu na žene. Ja se bojim, ako primijetim neku ženu Beni Asfer da se neću moći strpiti." Vjerovjesnik ga je ostavio dodavši: "Dozvoljavam ti da ne ideš." U vezi sa Džedom ibni Kajsom objavljen je ovaj ajet.

Slična izvinjenja ispoljavali su i drugi licemjeri pa je i njima bio isti odgovor.

Eto, baš u iskušenje su pali! A nevjernici sigurno neće umaći džehennemu (9/49).

Ovaj izraz ocrtava scenu takvu kao da je spletka kod njih bila bezdan u koju padaju svi spletkaroši i kao da je Džehennem iza njih koji ih okružuje i da je prema njima otvor okrenut pa ga ne mogu izbjeći. To je neka vrsta metonime padanja u punu grješku i iščekivanje neminovne kazne zbog toga, kazne zbog laži i izostanka, kazne zbog padanja na ovaj niski nivo, izvinjavanja, dokazivanja svog nevjerovanja, mada su formalno ispoljavali islam, a u stvari bili licemjeri.

Oni ne žele Vjerovjesniku ni muslimanima nikakvo dobro. Oni im žele zlo. Žele da zlo snađe i Vjerovjesnika i muslimane.

Ako postigneš uspjeh, to ih ogorči (9/50).

Oni se zaista vesele kad god muslimane zadesi kakva nesreća i kad god ih zadesi kakva poteškoća.

A kad te pogodi nesreća, oni govore: "Mi smo i ranije bili oprezni." (9/50)

Mi smo učinili da muslimane ne snađe nikakva nesreća, niti da ih zanemarimo kod borbe i pobjede.

I odlaze veseli (9/50).

Sa uspjehom i sa nesrećom koja je zadesila muslimane.

To je zbog toga što se oni formalno pridržavaju stvari. Iskušenje smatraju zlom u svakom slučaju. Misle da za sebe ostvaruju svako dobro time što ostaju kod kuća ne odlazeći u borbu. Njihova srca prazna , nisu se predala Allahu i zadovoljstvu Njegove moći, nisu vjerovali da u tome leži dobro. Iskreni musliman ulaže krajnji svoj trud i ide naprijed i ne plaši se, vjeruje da je svako dobro ili zlo koje bi ga zadesilo vezano za Allahovo htijenje. Vjeruje da mu je Allah pomagač.

Reci: "Dogodiće nam se samo ono što nam Allah odredi, On je Gospodar naš." I neka se vjernici samo u Allaha pouzdaju! (9/51).

Allah je propisao vjernicima pobjedu. To im je obećao na kraju, bez obzira kakva ih nesreća zadesila, bez obzira kakvo iskušenje proživjeli. Sve je to priprema za obećanu pobjedu kako bi je vjernici sasvim jasno ostvarili i nakon provjere i upotrebe sredstva koje nameće Allahov zakon radi odlučne pobjede koja nije jeftina, radi časti koja štiti uzvišene duše koje su spremne da podnesu svako iskušenje, koje su strpljive kod podnošenja žrtava, a Allah je taj koji pomaže.

I neka se vjernici samo u Allaha pouzdaju (9/51).

Vjerovanje u Allahovu odredbu i puno pouzdanje u Allaha ne znači da ne treba poduzeti sve mjere kojima čovjek raspolaže. Uostalom, to je Allahova otvorena naredba *I protiv njih pripremite koliko god možete snage...* (8/60) U Allaha se ne može pouzdati istinitim pouzdanjem onaj koji ne izvršava Njegovu naredbu niti onaj koji se ne pridržava uzroka, onaj koji zanemari Allahov važeći zakon, koji ne prijateljuje ni s kim i niti vodi posebnog računa i o kome.

Sve što je Allah naredio vjerniku - to je dobro, bilo da je time ostvario pobjedu ili pao kao šehid. Sve što je kod nevjernika - sve je zlo, bilo da ga Allahova kazna zadesi direktno ili preko vjernika.

Reci: "Očekujete li za nas šta drugo već jedno od dva dobra? A mi očekujemo da vas Allah sam ili rukama našim kazni. Pa iščekujte, i mi ćemo s vama čekati" (9/52).

Zašto licemjeri još uvijek vrebaju vjernike? U svakom slučaju, to je nešto dobro, to je pobjeda kojom se uzdiže Allahova riječ. Time vjernici zaslužuju nagradu na ovom svijetu ili padaju kao šehidi na putu velike Istine, za koji se ostvaruje visoki stepen kod Allaha, a šta očekuju vjernici od licemjera, šta će biti s licemjerima, to će biti Allahova kazna kojima će ih Allah kazniti kao što je kaznio one što su bili prije njih, a koji su vjerovjesnike nagonili u laž. Ili će ih možda zgrabiti vjernici kao što se desilo prije njih sa politeistima. *Pa iščekujte i mi ćemo s vama čekati* (9/52). Posljedica je poznata, posljedica pripada vjernicima.

Neki od ovih koji su se izvinjavali i koji se izostali iza borbe i koji su nešto iščekivali ponudili su svoj imetak da bi se na taj način otkupili od borbe. To je način da se pridržavaju sredine štapa u metodu licemjera u svakom vremenu. Allah je odgovorio na to njihovo manevrisanje i zadužio Vjerovjesnika da oglasi da njihova davanja nisu prihvaćena kod Allaha jer to oni dijele iz licemjerstva i straha, a ne zbog vjerovanja i pouzdanja. Bez obzira da li oni to dali sa punim zadovoljstvom koje daju na raspolaganje muslimanima ili to davali sa prijezirom i strahom da se ne razotkrije njihova stvar i njihovo pitanje, ovo je i u jednom i u drugom slučaju odbijeno, nema nikakve nagrade za to niti se to uzima u obzir kod Allaha.

Reci: "Trošili milom ili silom, od vas se neće primiti, jer ste vi opak narod." A prilozi njihovi neće biti primljeni zato što u Allaha i u Njegova Poslanika ne vjeruju, što s predanošću namaz ne obavljaju i što samo preko volje udjeljuju (9/53-54).

To je bila slika licemjera svakog časa puna straha i kruženja, srce puno devijacija, a svijest povučena, manifistacija prazna, bez duha, bez onoga što čini njenu savjest.

Kur'anski izraz je veoma precizan:

što s predanošću namaz ne obavljaju i što samo preko volje udjeljuju (9/54).

Oni sve ovo čine formalno, ne istinoto i vjerodostojno, namaz ne obavljaju kako valja i ispravno, vrše ga preko volje, lijeno, jer povod kod njih ne proističe iz dubine savjesti nego ga oni pokreću i osjećaju su prisiljeni na to. Isto tako, sve ono što oni dijele, dijele sa prijezirom i osudom.

Allah ne prima ovakva formalna kretanja koja ne definiše vjera i koja ne prati unutarnji osjećaj. Povod tome je oslonac rada i namjere. To je istovremeno ispravnost toga mjerila.

Ovo su licemjeri a oni su osuđivali one koji daju sredstva i koji imaju djecu, čast u narodu i ugled. Međutim, to ništa ne znači kod Allaha, a također ne treba da znači ništa ni kod Vjerovjesnika ni kod vjernika. To nije ni blagodat koju Allah daje njima da bi im se zbog toga čestitalo nego je to smutnja i spletka kojom ih Allah vodi i kažnjava.

Neka te ne oduševljavaju bogatstva njihova, a ni djeca njihova! Allah hoće da ih njima kazni na ovom svijetu i da skončaju kao nevjernici (9/55).

Imeci i djeca katkada mogu biti blagodat koju Allah daje nekome od svojih robova, kad ovaj upućuje zahvalu Allahu na toj blagodati i kad čini dobro time na zemlji, kad se time upućuje ka Allahu, kada mu je savjest zadovoljna, kada je duhom miran, pouzdan u svoju sudbinu i kad god on od toga nešto utroši, osjeća i smatra da je to on utrošio za sebe, a kad god ga nešto zadesi, bilo u imetku ili u djeci, i to on smatra da je od Allaha pa ga duševna smirenost tada ipak nadvlada i nada u Allaha da će mu to sve olakšati. Katkada to biva nesreća kojom Allah pogađa neke od svojih robova jer zna da taj čini smutnju i nepravdu, onda nemir zbog imetka i djece preobrazuje toga u džehennem, kada teži za tim, on ne može da spava, živci mu propadaju, i kada troši imetak, troši ga na ono što nema

nikakve koristi i što mu prouzrokuje samo nevolju i belaj. Tada počinje da se tuži na svoju djecu kada boluju, tuži se na njih kada su zdrava. Koliko i koliko ljudi doživljava muke i patnje zbog svoje djece, zbog ovog ili onog razloga.

Ovi koji su bili u vrijeme Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i svi drugi njima slični u svako vrijeme, a koji raspolažu imecima i djecom, oduševljavaju ljude svojim pojavama. Međutim, za njih je to pakao na jedan određen način, pakao na ovom svijetu, prema onome kako je poznato Allahu na osnovu njihovog prihoda, koji odlaze u bezdan, umiru u nevjerovanju, sačuvaj nas, Bože, takve sudbine!

Izraz *da skončaju kao nevjernici* baca sjenu bježanja ovih osoba ili njihovu propast, znači mučnu sjenu u kojoj nema ni mira ni smirenosti. Ta sjena se proteže zajedno sa sjenom patnje na ovom svijetu zbog imetka i djece. To je nemir i uznemirenost i na ovom i na onom svijetu. Neka niko ne zavidi ovoj pojavi koja u sebi nosi i skriva ovakve nesreće i iskušenja.

Ovi licemjeri su spletkarili i unosili spletke u redove, ne preko vjerovanja i doktrine nego kroz strah i bogobojaznost, kroz pohlepu i strahotu, a onda su se zaklinjali da su muslimani, da su primili islam dobrovoljno i vjerovali kako valja. Ova sura razotkriva tu njihovu činjenicu, a to je sramota koja svlači plašt takvog kazivanja i cijepa odijelo licemjerstva.

Oni se zaklinju Allahom da su doista vaši, a oni nisu vaši, nego su narod kukavički. Kad bi našli kakvo sklonište ili kakve pećine ili kakvu jamu, oni bi tamo trkom pohrlili (9/56-57).

To su pravi strašljivci. Ovaj izraz ovim strahom ocrtava jednu scenu i otjelovljuje je u pokretu i duše i srca i sasvim vidljivo ispoljava se u tjelesnom pokretu i tijelo.

Kad bi našli kakvo sklonište ili kakve pećine ili kakvu jamu, oni bi tamo trkom pohrlili (9/57).

Oni stalno gledaju u sklonište koje bi ih zaštitilo. Traže zaštitu u njemu, tvrđavu, kakvu špilju ili tunel. Oni su jako uplašeni, protjerani, njih progoni unutrašnja grozota i duševni strah. Otuda:

Oni se zaklinju Allahom da su doista vaši (9/56)

Sa svim elementima potvrde, da bi kružilo ono što je u njima da bi se sačuvali otkrivanja onoga što se krije u njima, da bi se osigurali onim što čine, to je zaista mizerna slika straha, licemjerstva koje može predočiti samo ovaj kur'anski veličanstveni stil koji ističe svaki pokret duše i osobenost osjećaja na način umjetničkog, snažnog, inspirativnog poimanja.

Kontekst ove sure nastavlja sa razgovorom o licemjerima, o njihovim mislima i djelima koja razotkrivaju njihove namjere koje oni misle sakrili, ali to ne mogu učiniti. Neki od njih prigovaraju Vjerovjesniku (alejhi's-selam) zbog podjele zekjata, optužuju ga da ne postupa pravedno kod te podjele, a on je zaštićen grijeha i visoko moralan. Neki od njih kažu da se pretvorio u uho, čuje sve šta ko kaže i vjeruje sve šta ko kaže, a on je Vjerovjesnik oštouman i dalekovidan, čovjek koji razmišlja i raspoređuje i koji je mudar. Neki od njih kriju u sebi neke nesigurne i nevjerničke riječi i tada, kada se one razotkriju, pribjegavaju laži i zakletvi da bi se opravdali od slijeđenja onoga što kažu. Neki se plaše da Allah ne objavi Poslaniku neku suru koja bi otkrila njihovo licemjerstvo i razotkrila ih muslimanima.

Tekst je popraćen izlaganjem ove vrste licemjera uz objašnjenje prirode i licemjerstva i licemjera, povezuje ih sa nevjernicima koji su bili i nestali prije njih, a koje je Allah upropastio nakon što su uveliko uživali u svojim dijelovima do određenog roka, zatim da im otkrije razlike između ove njihove prirode i prirode iskrenih vjernika čije je vjerovanje iskreno i koji ni u čemu ne ispoljavaju licemjerstvo.

Ima ih koji ti prigovaraju zbog raspodjele zekata. Ako im se iz njega da, zadovolje se, a ako im se ne da, odjednom se rasrdite. A trebalo bi da se zadovolje onim što im daju Allah i Poslanik Njegov i da kažu: "Dovoljan nam je Allah, Allah će nam dati iz obilja Svoga, a i Poslanik Njegov, mi samo Allaha hoćemo." Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima

koji ga sakupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva, i prezaduženima, i u svrhe na Allahovu putu, i putniku-namjerniku. Allah je odredio tako! - A Allah sve zna i mudar je (9/58-60).

Među licemjerima ima i takvih koji daju znake riječima, prigovaraju tvojoj pravdi kod podjele zekjata i tvrde da si ti naklonjen nekima prilikom te podjele. Oni to ne govore iz srdžbe prema pravdi niti iz sklonosti prema istini ni požudi prema vjeri, nego to govore zbog svojih računa i pohlepa, govore zbog ličnih koristi i egoizma.

...a ako im se iz njega da, zadovolje se (9/58), oni ne mare za istinom, pravdom i vjerom.

...a ako im se ne da, odjednom se ražljute (9/58)

Brojni su rivajeti koji se odnose na uzrok objave ovog ajeta i prenose određena kazivanja od osoba lično od onih koji su prigovarali Vjerovjesniku (alejhi's-selam) zbog pravedne podjele.

Buhari i Nesai prenose od Ebi Seida Hudrije (neka je Allah zadovoljan njim) koji kaže: U času dok je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) dijelio zekjat na dijelove dođe Zu-l-Huvejsir Temimi i reče: Pravo dijeli, ja Resulullah. "Teško tebi, reče Vjerovjesnik, ko će pravo podijeliti ako ja to pravo ne činim?" Tad se umiješa Omer ibni Hatab (neka je Allah zadovoljan njim) i reče: Dozvoli mi da mu glavu odrubim. Nato će Vjerovjesnik (alejhi's-selam):"Pusti ga, on ima svoje društvo. Neko od njih omalovažava njegov namaz koji klanja sa njima i njegov post koji posti sa njima. Oni prolaze preko vjere kao što strijela prolazi kroz pijesak." Ebu Sejd kaže: O njima je objavljen ajet: *Ima ih koji ti prigovaraju zbog raspodjele zekata* (9/58).

Ibni Mirdevejh prenosi od Ibni Mes'uda (neka je Allah zadovoljan njim) slijedeće: "Kada je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) dijelio ratni plijen zadobijen na Hunejnu, čuo sam jednog čovjeka kako kaže: Ovom podjelom ne želi se Allahov blagodat. Ja sam došao Vjerovjesniku (alejhi's-selam), skrenuo mu pažnju na to i on reče: "Neka se Allah smiluje Musau, on je bio više uznemiravan od toga, pa je ipak ostao strpljiv." I tada je objavljeno: *Ima ih koji ti prigovaraju zbog raspodjele zekata* (9/58).

Sunejd i Ibni Džerir prenose od Davuda ibni Ebi Asima koji kaže: Donio Vjerovjesnik (alejhi's-selam) zekjat i dijelio ga tu i tamo dok nije podijelio. Neki čovjek Ensarija primijetio to i kaže: Kakva je to pravda? I tada je objavljen ovaj ajet.

Katade kaže u vezi sa Allahovim riječima: *Ima ih koji ti prigovaraju zbog raspodjele zekata* (9/58). Neki od njih su te povrijedili kad je riječ o zekjatu. Neko nam je rekao da je neki čovjek iz pustinje - beduin koji je nedavno primio islam došao Vjerovjesniku (alejhi's-selam) u času dok je dijelio zlato i srebro pa mu je rekao: Muhammede, Boga mi da ti je Allah naredio da pravo postupaš, ti ne bi pravo postupio. I na to će Vjerovjesnik (alejhi's-selam) reći: "Teško tebi, ko će pravo postupiti prema tebi poslije mene."

U svakom slučaju, kur'anski tekst potvrđuje da su ovo bile riječi jedne grupe licemjera koji su govorili, ne zbog požude za vjerom, nego zbog ljutnje i srdžbe zbog svoga udjela i radi srdžbe što oni nisu imali dio toga, a to je ustvari znak njihovog otvorenog licemjerstva. Vjernik koji vjeruje ne sumnja u etiku Vjerovjesnika (alejhi's-selam), poznato im je da je Vjerovjesnik i prije poslanstva bio iskren i pouzdan. Pravda je dio Allahova povjerenja koje je dato vjernicima, a kamo li vrline koja je data Poslaniku vjernika. Sasvim je jasno da ovi tekstovi kazuju događaje i zbivanja koji su se desili ranije, ali oni govore i o događajima koji su se zbili u vrijeme ove borbe da bi predočili situaciju stalnih licemjera koji su bili u kontaktu još prije borbe na Tebuku, a i u vrijeme te borbe.

Ovom prilikom odgovarajući metod konteksta ocrtava, pored vjernika, i njihovu iskrenost i vjerovanje.

A trebalo bi da se zadovolje onim što im daju Allah i Poslanik Njegov i da kažu: "Dovoljan nam je Allah, Allah će nam dati iz obilja Svoga, a i Poslanik Njegov, mi samo Allaha hoćemo" (9/59).

Ovo je etika duše, etika jezika, etika vjerovanja, zadovoljstva Allahovom i podjelom Njegova Poslanika, zadovoljstva prijemom i dodjelom a ne zadovoljstva pobjedom i nadvlađivanjem, zadovoljstva Allahom, a Allah je dovoljan Svome robu, i nadom u vrlinu Allaha i Njegova Poslanika, posebno željom za Allahom, bez svake materijalne zarade i sticanja i svake ovosvjetske želje i pohlepe. To je odgoj iskrenog vjerovanja koji osvježava srce vjernika, mada srca licemjera ne spoznaju srca onih u kojima se nije pomiješala veselost imana sa njihovim dušama niti je zasjalo u njihovim srcima svjetlo uvjerenja.

Nakon objašnjenja ove odgovarajuće etike o pravu Allaha i pravu Poslanika, dobrovoljno, sa zadovoljstvom i punom predajom, potvrđuje se da naredba, pored toga, nije naredba Vjerovjesnikova nego je to Allahova naredba, Njegov propis i Njegova podjela. Vjerovjesnik je u tome samo

provodnik dodijeljene odredbe od strane Gospodara svjetova. Ovaj zekjat uzima se od bogatih ljudi na osnovu propisa od Allaha i povraća siromašnima također na osnovu propisa od Allaha. Prema tome, to je ograničeno na određene grupe ljudi koje definira Kur'an, a nije prepušteno izboru ovog ili onog, pa čak nije prepušteno ni Vjerovjesnikovom izboru.

Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga sakupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva, i prezaduženima, i u svrhe na Allahovu putu, i putniku-namjerniku. Allah je odredio tako! - A Allah sve zna i mudar je (9/60).

Na ovaj način zekjat se uzima na osnovu Allahova zakona u islamskom sistemu ne dobrovoljno niti po volji onoga koji je obavezan da ga daje. To je obavezni propis. Ne može se izbjeći. Nije to neka vrsta stipendije niti nešto dobrovoljno da dijeli onaj koji dijeli. To je poznati propis. To je jedan od islamskih propisa, obaveza koju muslimanska zemlja uvrštava u određeni sistem da se daje kao socijalna određena mjera. Nije to ni nešto što se daje dobrovoljno ko hoće da daje niti je neka vrsta prosjačenja da bi se dobilo. Ne, nikako. Društveni sistem u islamu nije uspostavljen na prosjačenju niti će biti uspostavljen.

Stub života u islamskom svijetu je rad svih vrsta i svih boja. Muslimanska zemlja je obavezna da omogući rad svakom sposobnom da radi i da mu omogući da ga pripremi za to, da ga osposobi i sredstva pronađe, da mu osigura čak i dovoljnu nagradu za to. Svi oni koji su sposobni za rad nemaju pravo na zekjat. Zekjat je neka vrsta poreza društvene solidarnosti između sposobnih i nesposobnih. Njega organizira i provodi država i preuzima sakupljanje i distribuciju zekjata. Kada se jedno društvo uspostavi na ovoj islamskoj zdravoj osnovi, provodeći Allahov zakon, njemu neće trebati nikakav drugi propis niti program do Allahov.

Ibni Omer (neka je Allah zadovoljan njim) kaže da je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) rekao: "Zekjat nije dozvoljen bogatome niti onome ko mu je ravan."[49]

Abdullah ibni Adijj ibni Hijar prenosi da su ga neka dva čovjeka obavijestila kako su došli do Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i molili ga za zekjat. Vjerovjesnik ih je pogledao malo poprijeko i primijetio da su momci

---

[49] Prenose Ahmed, Ebu Davud i Tirmizi.

snažni pa reče: "Ako hoćete ja ću vam dati, ali bogati nemaju udjela u zekjatu, niti snažni koji su sposobni da zarade."[50]

Zekjat je sastavni dio sistema društvene solidarnosti u islamu, a ovaj sistem je mnogo obuhvatniji i svestraniji od samog zekjata, jer on predstavlja nekoliko projekata koji obuhvataju pojedine grane cjelokupnog života i oblasti ljudskog povezivanja u cjelini. Prema tome, zekjat je osnovna linija ovih linija.[51]

Zekjat je sakupljanje postotka deset i pola desetine i četvrtina desetine od osnovnog kapitala prema raznim vrstama sredstava. Zekjat se sakuplja od svake osobe koja raspolaže sa dvadeset funti koje preteču preko njegove potrebe u toku jedne godine. U tome učestvuju, odnosno učestvuju u njegovom sabiranju većina pojedinaca Ummeta, a troši se kako je objašnjeno u gore navednom ajetu. Prvi koji stiču pravo na zekjat jesu fukara i mesakin. Fukara su oni koji ne mogu da nađu onoliko koliko im je potrebno, a mesakini su slični njima. Međutim, to su oni koji se drže i ne ispoljavaju svoju potrebu niti prose.

Mnogi koji daju zekjat jedne godine ponekad postaju slijedeće godine potrebni zekatu, jer im ne dostaje dovoljno koliko im je potrebno za njihove potrebe. S ovog gledišta dolazi do socijalnog osiguranja nekih koji nisu ništa dali u prilog zekjata, da sada zaslužuju da im se dadne zekjat. Sa ovog stanovišta javlja se ta društvena garancija, a ona je, prije svega, naredba, nešto što je određeno od strane Allaha, nešto što pročišćava ljudske duše sa davanjem zekjata, a time čovjek ispoljava klanjanje prema Allahu, oslobađa se požuda i izdiže iznad požude učestvovanjem u davanju zekjata.

Zekat pripada samo siromašnima i nevoljnicima (9/60). Ove dvije kategorije ljudi su ranije objašnjene.

Onima koji ga sakupljaju (9/60), tj. onima koji rade na ubiranju zekjata.

...i *onima čija srca treba pridobiti* (9/60), to je ona grupa ljudi koji su novoprimljeni u islam. Time se žele oni učvrstiti u islamu. Neki od njih žele da se na taj način pridobiju njihova srca pa da postanu muslimani, neki od njih su primili islam i ostali čvrsti pa se time želi pridobiti njihova srca i srca

[50] Prenose Ahmed, Ebu Davud i Nisai.
[51] V. poglavlje *Etekafulu'l-idžtima'ijju* u djelu *El Adaletu'l-idžtima'ijjetu*, i u djelu *Dirasatu'l-islamijetu*, a i komentar trećeg sveska *U okrilju Kur'ana*, kraj sure El-Bekare.

njima sličnih među njihovim narodom kako bi se ustalili u islamu kada primijete da su njihova braća sigurna i snadbjevena. Postoje i pravne razlike o dodjeli dijelova ovima čija se srca žele pridobiti nakon što je islam pobijedio. Međutim, dinamički program ove vjere stalno se suočava sa brojnim novim slučajevima i situacijama koje traže davanje grupama ljudi na ovaj način bilo da im se pomogne radi njihova učvršćivanja u islamu, ako su oni ratnici pa ih treba snadbjeti radi njihovog opstanka u islamu, ili radi njihovog približavanja islamu, kao i da se da nekim drugim ličnostima koji nisu muslimani, a koji bi mogli da prihvate, nadati se je, islam putem upućivanja poziva njima i privlačenja. Ovu istinu ćemo spoznati i primijetiti njenu pojavu kao savršenstvo Allahove mudrosti kod njene raspodjele vezane za pitanje muslimana kroz razne uvjete i stuacije.

... *i otkup iz ropstva* (9/60), to je tada kada je ropstvo bilo kao svjetski sistem. Postupak kod toga je primjenjivan na način oslobođenja roblja između muslimana i njihovih neprijatelja. Islam je morao pronaći sličan postupak kako bi upoznao ljude sa drugim sistemom, koji nije sistem ropstva. Ovaj udio korišten je kao pomoć onome ko je uknjižavao zaradu svome gospodaru u cilju postizanja slobode za određeni iznos koji bi on njemu platio kako bi dobio svoju slobodu uz pomoć dodjele svoga dijela zekjata njemu ili putem kupovine zarobljenika i davanja slobode njemu uz znanje države za ova sredstva.

... *i prezaduženima* (9/60), to su dužnici koji su pali u dug bezgrješno. Njima se daje zekjat da bi isplatili svoj dug umjesto oglasa bankrota, kao što čini materijalna civilizacija sa dužnicima trgovcima kad god se za to ukaže prilika. Islam je sistem solidarnosti. U njemu nikada ne propada častan čovjek. U njemu se ne gubi nikada pouzdan čovjek. U njemu, a na bazi sistemskih zakona, čovjek ne može prožderati čovjeka, kao što se dešava u zakonima na ovoj Zemlji, ili u zakonima džungle.

... *i svrhe na Allahovu putu* (9/60), to je široko područje. Ono obuhvata svaki društveni interes, time se ostvaruje Allahova riječ.

... *i putniku namjerniku* (9/60), to je putnik kome je nestalo sredstava makar on bio i bogat u svojoj zemlji.

Ovo je zekjat o kome govore oni koji govore u ovo vrijeme i prigovaraju mu da je to sistem prosjačenja i dobra.[52] Ovo je društvena obaveza koja se daje u obliku islamskog ibadeta, da bi Allah time očistio

[52] V. djelo *Es-selamu'l-alemi ve'l-islam*, poglavlje o zekjatu.

srca od raznih požuda i učinio ih sponom međusobne milosti i solidarnosti među pojedincima muslimanskog Ummeta, obaveza koja povezuje atmosferu ljudskog života, blago dotiče rane ljudske i ostvaruje istovremeno socijalno osiguranje i društvenu zagarantiranost u najširem smislu. Pored toga, tu stoji još jedna osobina, a to je ibadet koji povezuje ljudsko srce i njegova Stvoritelja, kao što povezuje ljudsko srce i ostali svijet.

Allah je odredio tako! (9/60). To je Onaj koji zna šta odgovara ovom čovječanstvu. To je Onaj koji raporeduje svaku stvar na mudar način.

A Allah sve zna i mudar je. (9/60)

Nakon objašnjenja pravila zekjata koje obuhvataju i distribuciju i podjelu, zatim objašnjenja koje otkriva neznanje onih koji prigovaraju Vjerovjesniku (alejhi's-selam), pošto su oni lošeg ponašanja kad prigovaraju pouzdanom Vjerovjesniku. Tekst zatim nastavlja da izlaže vrste licemjera, šta kažu i šta čine.

Ima ih koji vrijeđaju Vjerovjesnika govoreći: "On vjeruje što god čuje!" Reci: "On čuje ono što je dobro, vjeruje u Allaha i ima vjere u vjernike, i milost je onima između vas koji vjeruju." A one koji Allahova Poslanika vrijeđaju čeka patnja nesnosna. Zaklinju vam se Allahom da bi vas zadovoljili, a preče bi im bilo da Allaha i Njegova Poslanika zadovolje, ako su vjernici. Zar oni ne znaju da onoga koji se suprotstavlja Allahu i Poslaniku Njegovu čeka vatra džehennemska, u kojoj će vječno ostati? To je ruglo veliko! Licemjeri se plaše da se vjernicima ne objavi sura koja bi im otkrila ono što je u srcima licemjera. Reci: "Samo se vi rugajte, Allah će doista na vidjelo iznijeti ono čega se vi plašite." A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se." Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici." Ako nekima od vas i oprostimo, druge ćemo kazniti zato što su krivci (9/61-66).

To je zaista loše ponašanje kada se govori o pravu Vjerovjesnika, ponašanje koje se javlja u sasvim drugoj slici, ne samo slici prigovora vezanog za podjelu zekjata jer oni znaju i primjećuju da je u Vjerovjesniku zastupljen visoki moral koga ljudi rado slušaju, primaju i tolerišu,

postupaju prema njemu formalno, tj. postupaju prema principima Allahova zakona. On ih razveseljava i unosi raspoloženje u grudi. Oni to nazivaju velikim moralom ne navodeći njegovo ime i opisujući ga neistinito, govore o Vjerovjesniku (alejhi's-selam): *"On vjeruje što god čuje* (9/61), to jeste čuje sve što kažu. Njemu se može i slagati i podvaliti i biti revnostan. On nije spreman za podvalu ili neistinu. Ko mu se zakune on mu vjeruje. Ko spletkari o njemu u riječima i to primi. Oni govore ovo jedni drugima umirujući sebe, da bi Vjerovjesniku (alejhi's-selam) otkrili njihovu stvarnost ili da bi se prodrlo u njihovo licemjerstvo, ili bi govorili kakvu povredu protiv Vjerovjesnika u njegovom potvrđivanju iskrenim vjernicima koji bi prenijeli ono što su čuli od ovih licemjera, prenijeli njihova djela i riječi o Vjerovjesniku i muslimanima. U vezi sa ovim navedena su brojna kazivanja, a povodom objave slijedećeg ajeta. Sve to uzima oblik uopćavanja i sve se odnosi na licemjere.

Časni Kur'an donosi njihove riječi kako bi im kroz to odgovorio:

On vjeruje što god čuje (9/61).

Da... ali: *Reci: "On čuje ono što je dobro"* (9/61).

To jest, čuje ono što je dobro, čuje Objavu, prenosi je vama, a u Objavi je vama svako dobro. To znači, čuje dobro i daje da ga vi slušate na lijep način, a ne zavodi vas licemjerstvom, niti prijevarom, niti obmanom.

Vjeruje u Allaha (9/61).

I potvrđuje sve ono što vam prenosi i što prenosi i drugima.

I ima vjere u vjernike (9/61).

Miran je s njima i pouzdan u njih, jer zna da će oni potvrditi vjeru iskreno, koja će ih zaštititi od laži, iskrivljavanja i licemjerstva.

...i milost je onima između vas koji vjeruju (9/61).

On ih uzima za ruku i vodi ka dobru.

...a one koji Allahova Poslanika vrijeđaju čeka patnja nesnosna (9/61)

Allah stalno brine za Poslanika da ne bude uznemirivan jer je on Allahov Poslanik.

Zaklinju vam se Allahom da bi vas zadovoljili, a preče bi im bilo da Allaha i Njegova Poslanika zadovolje, ako su vjernici (9/62).

Oni se vama Allahom zaklinju da bi vas odobrovoljili, ali na način licemjernih svakog vremena, licemjernih koji govore ono što ne rade, a rade sve iza leđa, zatim izbjegavaju suočavanje i ispoljavaju slabost prema otvorenosti, popustljivi su i ispoljavaju mizernost prema ljudima, kako bi ostvarili svoje zadovoljstvo.

A preče bi im bilo da Allaha i Njegova Poslanika zadovolje, ako su vjernici (9/62).

Šta su ljudi! Šta predstavlja njihova moć i snaga! Međutim, oni koji ne vjeruju u Allaha po običaju, niti pokazuju interesiranje za Allaha, oni pokazuju interesiranje za čovjeka koji je kao i oni. Oni se boje toga čovjeka. Međutim, bilo bi daleko bolje da se interesiraju za Allaha koji je jednak pred svima njima, On ne ponižava nikoga ko Mu se pokorava, nego ponižava onoga ko se pokorava čovjeku. On ne omalovažava onoga ko se Njega boji, nego omalovažava onoga ko Njega izbjegava i zanemaruje i boji se ne Njega, nego nekoga od Allahovih robova.

Zar oni ne znaju da onoga koji se suprotstavlja Allahu i Poslaniku Njegovu čeka vatra džehennemska, u kojoj će vječno ostati? To je ruglo veliko! (9/63).

Ovo je pitanje poniženja i prijekora. Oni zaista tvrde da vjeruju, a svaki onaj koji vjeruje, zna da je stupiti u borbu protiv Allaha i Njegova Poslanika veliki grijeh, zna da svakog onoga ko počini takvo nešto očekuje Džehennem, da je gubitak "nagrada" za odmetništvo. Ako oni vjeruju kao što se pozivaju, pa zašto onda da tako i ne postupaju?

Oni se plaše običnih ljudi i zaklinju im se da su zadovoljni njima. Oni ne negiraju ništa od onoga što se dobili od njih. Čudno je zašto se ne plaše Stvoritelja tih robova. Oni uznemiravaju Njegova Poslanika, bore se protiv Njegove vjere, a to znači kao da se bore protiv Allaha (Uzvišenoga), protiv koga namjeravaju ratovati. To je zaista grozno, grozno što čine velike grijehe i otjelovljuju učinjene grješke, plaše onoga ko sluša Resulullaha i potajno spletkare protiv njegove vjere.

Oni su krajnje strašivi da bi se mogli otvoreno suočiti sa Vjerovjesnikom i onima koji su s njim. Oni se plaše da Allah ne otkrije njihovu zavjesu i da Vjerovjesnik ne spozna njihove namjere.

Licemjeri se plaše da se vjernicima ne objavi sura koja bi im otkrila ono što je u srcima licemjera. Reci: "Samo se vi rugajte, Allah će doista na vidjelo iznijeti ono čega se vi plašite" (9/64).

A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se." Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici." Ako nekima od vas i oprostimo, druge ćemo kazniti zato što su krivci (9/65-66).

Tekst ima opću poruku kod upozorenja na licemjere: da je Kur'an objavljen, između ostalog, da otkrije njihova loša djela i istakne ono što se krije u njihovim srcima, da otkrije ljudima koliko su licemjeri pokvareni. Navodi se više rivajeta o određenim događajima u vezi sa uzrocima objave ovih ajeta.

Ebu Mašer Medeni prenosi od Muhammeda ibni Kaba Karzija i drugih slijedeće: "Jedan od licemjera reče: Primjećujem da nas Kur'an ovih samo prisiljava da gladujemo i lažemo i plaši nas susretom (misli na učenje Kur'ana). Ovo je prenijeto Vjerovjesniku (alejhi's-selam). Taj licemjer je pripremio devu i odjahao do Vjerovjesnika i rekao mu: Božiji Poslaniče, mi smo se samo zabavljali i igrali, a Vjerovjesnik odgovori: *Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i poslaniku Njegovu rugali?* (9/65). I citira sve do riječi:... *zato što su krivci.* (9/66). Njegove noge imale su crne fleke zbog kamenja. Na njega se nije osvrtao Vjerovjesnik (alejhi's-selam), a on se držao za mač Vjerovjesnika (alejhi's-selam).

Muhammed ibni Ishak prenosi: Postojala je jedna grupa licemjera među kojima je bio i Vedia ibni Sabit, brat Beni Umejjea ibni Zejda ibni Amra ibni Aufa i jedan drugi čovjek iz plemena Ešdžea, saveznik Beni Suleme. Zvao se Mašhi ibni Humejr. Išli su sa Vjerovjesnikom (alejhi's-selam) prema Tebuku. Neki od njih reče jednom od njih: Misliš ti da su mladići Beni Asvera borci kao Arapi? Boga mi, mi kao da smo sutra s vama zajedno povezani u užadima, uplašeni i preplašeni zbog vjernika. Mašhi ibni Humejr kaže: Boga mi, volio bih da se dosudi, da se svakom od nas odvali po turu sto udaraca. Mi ćemo se zaista spasiti da među nama bude objavljen Kur'an, da se borimo s vama ovako. Resulullah (alejhi's-selam) reče, prema onome kako kaže Ammar ibni Jasir: Narod je spoznao i oni su već sagorjeli. Pitaj ih šta kažu. Ako preziru i osuđuju, reci: Pa eto, vi ste rekli to i to. Ovaj Amar ode do njih i prenese im to. Oni su došli Vjerovjesniku izvinjavajući mu se, a Vedia ibni Sabit kaže da je u to vrijeme Vjerovjesnik (alejhi's-selam) stajao na svojoj devi i govorio, a on držao za kolan. Božiji Poslaniče, mi smo se samo zabavljali i igrali. Mašhi ibni Humejr dodaje: "Božiji Poslaniče, sjedio je sa mnom Ismi i Ismi Ebi. To je bio povod da mu je to oprošteno u ovom ajetu o Mašhi ibni Humejru i tada je on nazvan imenom Abdurrahman. On je molio Allaha da padne kao

šehid negdje na nekom nepoznatom mjestu i, zaista, ubijen je u borbi na Jemami, a ne zna mu se ni za trag.

Ibni Munzir navodi i Ibni Ubejr Hatem i Ebu Šejh od Katadea slijedeće: Dok je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) bio u borbi na Tebuku, ispred njega stajali su i neki licemjeri koji su govorili: Zar se ovaj čovjek nada da će osvojiti palače Šama i njene tvrđave? Daleko od toga. Allah je prenio to Vjerovjesniku (alejhi's-selam) i Vjerovjesnik (alejhi's-selam) tada reče: "Uhapsite ovu povorku ljudi." On im je pristupio i rekao: "Vi ste rekli to i to, pa to i to", a oni će odgovoriti na to: Allahov Vjerovjesniče, mi smo samo razgovarali i zabavljali se. Tom prilikom Allah je objavio o njima to što su čuli:

Mi smo samo razgovarali i zabavljali se (9/65).

Ovo je izgledalo kao veliko pitanje kojem su oni bili izloženi. Ono ima čvrstu vezu sa vjerovanjem. Ovo pitanje kao da je bilo to o čime su oni razgovarali i zabavljali se. *Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali?"* (9/65).

To je veliki grijeh koji je izražen kroz njihovo izgovaranje riječi nevjerovanja i postali su nevjernici nakon vjerovanja kojeg su formalno ispoljili. Upozoreni su na kaznu koja, ako mimoiđe neke zbog njihovog pokajanja i iskrenog vjerovanja, neće mimoići druge koji su i dalje ostali licemjeri, ismijavali Allahove ajete, Njegova Poslanika i vjeru.

... zato što su krivci (9/66).

Kada kontekst dosegne do ove granice u izlaganju tih uzoraka misli licemjera i njihovih djela i njihovih poimanja, on se oslanja na potvrdu i dokaz stvarnosti licemjera u općem svojstvu, izlaže osnovne osobine kojima se oni karakterišu i razlikuju od pravih vjernika i definira kaznu koja ih sve čeka.

Licemjeri i licemjerke slični su jedni drugima: traže da se čine nevaljala djela, a odvraćaju od dobrih, i ruke su im stisnute; zaboravljaju Allaha, pa je i On njih zaboravio. Licemjeri su zaista pravi nevjernici. Licemjerima i licemjerkama i nevjernicima Allah prijeti džehennemskom vatrom, vječno će u njoj boraviti, dosta će im ona biti! Allah ih je prokleo, i njih čeka patnja neprekidna (9/67-68).

Licemjeri i licemjerke su istog kova i iste prirode. Licemjeri ostaju licemjeri svagdje i svugdje, kod njih se mogu razlikovati samo djela i misli, ali priroda je uvijek ista, izvor uvijek isti, bio on otvoren ili skriven, bio on u formi namigivanja i spletkarenja, bio on slab da se suoči otvoreno i plašljiv da kaže jasno. To su osnovne karakteristike licemjera. Njihovo ponašanje je da naredbe čine zabranjenim, a ono što je zabranjeno da čine određenim i naređenim. Njihova je karakteristika da škrtare u slučaju da imetak dijele osim kad ga daju radi licemjerstva i radi ljudi. Kad god oni naređuju nešto što je zabranjeno i zabranjuju nešto što je pozitivno i određeno, oni to rade potajno, čine to potpuno spletkareći i šapućući, čine to namigujući i prigovarajajući. To sve čine zbog toga što nisu smioni da se usude da se izraze jasno i glasno osim kada su potpuno sigurni, oni *zaboravljaju Allaha* (9/67) i ne računaju uopće na obračun ljudima niti na Pravedni Obračun. Oni se plaše samo moćnih ljudi. Oni su njima ponizni, oblijeću oko njih *pa je i On njih zaboravio* (9/67), zaboravio ih je Allah tako da oni ne predstavljaju ništa niti se uzimaju uopće u obzir. Oni su kao takvi i među ljudima na ovom svijetu. Oni će kao takvi biti i na budućem svijetu kad budu stajali pred Allahom. O ljudima vode računa samo kada su ljudi moćni; tada su otvoreni prema onima koji otvoreno ispoljavaju svoje misli i tada se pridržavaju svoga vjerovanja. Oni se suočavaju u ovom svijetu svojim idejama, bore se ili se predaju u jasnoći dana. To su oni koji zaboravljaju na ljude, zaboravljaju da podsjećaju ljude na Allaha. To su oni koji se ne plaše istine onoga koji kori, to su oni koje Allah podsjeća, a podsjeća ih i ljudima i kaže da će biti podložni Teškom Obračunu.

Licemjeri su zaista pravi nevjernici (9/67).

Oni su izvan vjerovanja. Oni su odstupili od Pravog Puta. Allah im je obećao takvu sudbinu koja je ravna sudbini nevjernika.

Licemjerima i licemjerkama i nevjernicima Allah prijeti džehennemskom vatrom, vječno će u njoj boraviti, dosta će im ona biti (9/68).

Tamo će naći svoje zadovoljstvo i bit će im dovoljno, a to je naknada za njihove prekršaje.

Allah ih je prokleo (9/68).

Oni su protjerani iz Njegove milosti.

I njih čeka patnja neprekidna (9/68).

Ova griješna, devijantna, zalutala priroda nije nešto novo. U ljudskoj historiji ona ima svoje sličnosti i primjere. Historija sadrži brojne uzorke ovakvog oblika. Raniji narodi su imali slične sudbine zbog svog griješenja i odstupanja od prave prirode i ispravnog puta. To je uslijedilo nakon što su uživali određeni svoj dio na ovoj zemlji, a bili su daleko jači, bogatiji i djecom brojniji, ali to im nije ništa pomoglo.

Kur'an podsjeća narod šta je bilo sa ranijim pokoljenjima i otvara im oči da krenu Pravim Putem i upozorava ih da će susresti svoju zlu sudbinu ne bi li krenuli Pravim Putem.

Vi ste kao i oni prije vas! Oni su jači od vas bili i više su blaga i djece imali i slatkim životom su živjeli, a i vi slatkim životom živite isto onako kao što su oni prije vas živjeli; i vi se upuštate u nevaljalštine kao što su se i oni upuštali. To su oni čija će djela biti poništena i na ovom i na onom svijetu; njima propast predstoji (9/69).

Smutnja se javlja u snazi, imetku i djeci. Oni koji su povezani srcem sa velikim snagama i ne budu iskušavani sa suprotnom moći koja ih može izmijeniti na zemlji, oni se plaše Onoga ko je jači od njih i Koji se može osvetiti njihovoj snazi u pokornosti i uzdizanju njihove riječi. Oni neće dozvoliti da budu iskušani imetkom i djecom, jer se oni rado sjećaju Onoga koji im je dao blagodati dodijelivši im i imetak i djecu. Zbog toga oni vazda nastoje da budu zahvalni na toj blagodati Allahu i usmjeravaju i svoje imetke i svoju djecu ka pokornosti Njemu. Međutim, oni čija su srcu odstupila od izvora snage i blagodati, oni su oholi, griješe na zemlji, uživaju i žderu poput životinja.

To su oni čija će djela biti poništena i na ovom i na onom svijetu (9/69).

Njihova su djela u osnovi pokvarena. To su djela poput biljke koja nema korijena. Ona ne mogu da se ustale, razvijaju i cvjetaju.

Njima propast predstoji (9/69).

To su oni koji su izgubili ukupno sve, bez ograničenja i dijeljenja.

Kontekst se osvrće preko njihovog razgovora na opći razgovor kao da se čudi ovima koji tako idu putem propasti i ne uzimaju nikakvu pouku.

Zar do njih nije doprla vijest o onima prije njih: o narodu Nuhovu i o Adu, i o Semudu, i o narodu Ibrahimovu, i o stanovnicima Medjena, i o onima čija su naselja izvrnuta? Poslanici njihovi su im jasne dokaze donosili

i Allah im nije učinio nikakvu nepravdu, nego su je oni sami sebi nanijeli (9/70).

Ovo su ti ljudi koji uživaju ništa ne osjećajući, ljudi koji idu stazom propasti i nikakav savjet im ne pomaže. To su oni na koje se odnosi: *zar do njih nije doprla vijest o onima prije njih* (9/70) koji su išli istim putem kao i oni. *O narodu Nuhovu* (9/70) kojega je potopio tufan i prekrio bol u struji strašnog uništenja *i Ad* (9/70), koji su uništeni vjetrom koji je puhao, *i Semud* (9/70) kojega je snašla oluja *i o narodu Ibrahimovu* (9/70) koje je uništio njihov oholi nasilnik, a spasio se Ibrahim, *i stanovnici Medjena* koje je zadesio jak potres i uništilo poniženje i *oni čija su naselja izvrnuta* (9/70), a to su naselja Lutova naroda. Allah je dokinuo taj narod osim njegovog samo neznatnog dijela. *Zar do njih nije doprla vijest o onima prije njih* (9/70) o onima *kojima su poslanici njihovi jasne dokaze donosili* (9/70), a oni ih nagonili u laž. Allah ih je kaznio zbog njihovih grijeha.

Allah im nije učinio nikakavu nepravdu, nego su je oni samo sebi nanijeli (9/70).

Čovjeka koji odstupi od Pravog Puta dokida snaga pa se on ničega ne sjeća, ne obuhvata ga blagodat pa se ne osvrće na to. Njemu ne koriste savjeti prošlih naroda. Pouku toga može prihvatiti samo onaj čija se srca otvore da spozna Allahov zakon koji ne trpi promjenu, niti se očekuje promjena niti taj zakon daje prednost bilo kome od ljudi. Mnogi ljudi koji su potpali pod Allahovo iskušenje snagom i blagodatima doživjet će da će im se očinji vidovi prekriti i nad njima se navući zavjesa tako da oni neće vidjeti stradanje prije njih onih koji su bili jači, niti osjećati subinu nasilnika minulih naroda, pa se onda i nad njima ostvaruje Allahova riječ i primjenjuje Allahov zakon i njih tada Allah kažnjava moćnom, određenom kaznom. Oni se tada u svom uživanju promeću i proturaju i svojom snagom ohole. Allah stoji iza toga i sve ih obuhvaća.

Nemarnost, sljepilo i neznanje koje se primjećuje prati snagu, uživanje i blagodat. To se primjećuje u svako vrijeme i na svakom mjestu osim iskrenih robova kojima se Allah smiluje.

Nasuprot licmjerima i nevjernicima stoje iskreni vjernici, sasvim drukčije prirode, sasvim drukčijeg ponašanja i sasvim drukčije sudbine.

A vjernici i vjernice su prijatelji jedni drugima: traže da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćaju, i namaz obavljaju i zekat daju, i Allahu i Poslaniku Njegovu se pokoravaju. To su oni kojima će se Allah sigurno smilovati. - Allah je doista silan i mudar. Allah obećava vjernicima i vjernicama džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno boraviti, i divne dvorove u vrtovima edenskim. A i malo naklonosti Allahove veće je od svega toga; to će, doista, uspjeh veliki biti! (9/71-72).

Ako su licmjeri i licemjerke jedni drugima kao jedna priroda i jedan kov, onda su i vjernici i vjernice prijatelji i zaštitnici jedni drugima. Licemjeri i licemjerke, mada su iste prirode, nikada ne mogu postići da budu jedni drugima prijatelji i zaštitnici. Prijateljstvo i zaštitništvo traže hrabrost, spas, saradnju i solidarnost. Priroda licemjerstva odbija sve to makar se radilo i o samim licemjerima međusobno. Licemjeri su osobe slabe, niske, i nisu društvo koje se snažno i solidarno podupire, premda izgleda da postoji sličnost među njima u prirodi, etici i ponašanju. Precizni kur'anski izraz ne zanemaruje ovo značenje kod opisa jednih i drugih.

Licemjeri i licemjerke slični su jedni drugima (9/67).

A vjernici i vjernice su prijatelji jedni drugima (9/71).

Priroda vjernika je priroda vjerničkog ummeta, priroda jednote, solidarnosti i potpomaganja, ali solidarnosti u ostvarivanju dobra i otklanjanju zla.

... traže da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćaju (9/71), ostvarenje dobra i odstranjenje zla traže prijateljstvo, potpomaganje, solidarnost i saradnju. Otuda muslimanski Ummet predstavlja jedan tabor među koje ne ulaze faktori cijepanja. Gdje god se nađe i dođe do podjele u muslimanskoj zajednici, onda mora da se tamo javlja neki čudni, neprirodni element koji iskače iz vjerovanja. Taj element unosi cijepanje, javlja se nešto drugo ili bolest koja sprječava prvu naznaku Ummeta i koja je odstranjuje, naznaku koju joj je dodijelio Sveznajući, o svemu Obaviješteni.

Vjernici i vjernice su prijatelji jedni drugima (9/71). Oni sa ovim prijateljstvom teže izvršenju naredbe koja je pozitivna i sprječavanju onoga što je zabranjeno, teže uzdizanju Allahove riječi, teže ostvarenju oporuka ovom Ummetu na Zemlji.

I namaz obavljaju (9/71)...

... a to je veza koja ih spaja sa Allahom,

... i *zekjat daju* (9/71) -

to je obaveza koja povezuje muslimansko društvo, ostvaruje materijalnu i duhovnu jednakost potpomaganjem i solidarnošću.

I Allahu i Poslaniku Njegovu se pokoravaju (9/71).

Oni slijede samo Uputu koju Allah i Njegov Poslanik naređuju. Oni se služe ustavom Allahova zakona i Njegova Poslanika; oni koriste samo program Allahove vjere i Njegova Poslanika. Oni nemaju prava na izbor kada nešto Allah i Njegov Poslanik presude. Zbog toga i jeste njihov program i put jedan te isti, njihov cilj jedan te isti, njihov metod i put jedan te isti. Njihov put se ne odvaja od jednog Puta koji je istinit i vodi pravom smjeru.

To su oni kojima će se Allah smilovati (9/71).

Milost se ne javlja samo na budućem, nego prije toga i na ovom svijetu. Allahova milost obuhvata pojedinca koji pridržava obaveza naredbe da se čini pozitivno i sprječava ono što je zabranjeno, koji obavlja namaz i daje zekjat, a obuhvata i cjelokupno društvo čije ponašanje je slično lijepom ponašanju ovog pojedinca. Allahova milost javlja se u smirenosti srca u spoju sa Allahom, u zaštiti i štićeništvu od raznovrsnih spletkarenja i događaja. Allahova milost ide u prilog dobra muslimanskog društva, njegove saradnje, solidarnosti i smirenosti svake osobe u životu i njegove smirenosti radi Allahova zadovoljstva.

Ovo su četiri svojstva koja karakterišu vjernika: naredba da izvršava pozitivno i naređeno, zabrana od prijezirnoga i odvratnoga, karakteriše ga klanjanje namaza i dijeljenje zekjata. To su svojstva suprotna svojstvima licemjera, a njihova su svojstva: naredba da se radi što je zabranjeno, da zabranjuje i odvraća ono što je pozitivno i naređeno, da zaboravlja na Allaha i da bude stisnute ruke. Allahova milost prema vjernicima stoji nasuprot Njegova prokletstva licemjera i nevjernika.

To su osobine i svojstva koje je Allah obećao vjernicima uz pobjedu i savlađivanje na Zemlji da to ostvare u zaštićivanju i očuvanju Pravog Puta čovječanstvu.

Allah je doista silan i mudar (9/71).

Allah je moćan da bi mogao pojačati vjerničku skupinu, kako bi bili jedni drugim pomagači na putu podizanja ove solidarnosti. Allah je mudar

i moćan da pruži pomoć i ojača vjerničku skupinu, da čini dobro na Zemlji i čuva Allahovu riječ među ljudima.

Ako pakao Džehennema iščekuje licemjere i nevjernike, onda ih Allahovo prokletstvo iščekuje kao klopka. Njegov zaborav njih bit će kao pečat na onima koji su zalutali i koji su lišeni. Blagodat Dženneta iščekuje vjernike.

Džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno boraviti i divne dvorove u vrtovima edenskim (9/72).

Da bi vjernici u miru boravili, oni će imati još više od toga,

a i malo naklonosti Allahove veće je od svega toga (9/72).

Džennet sa svim blagodatima u sebi skreće poglede i krije u krugu to plemenito zadovoljstvo,

a i malo naklonosti Allahove veće je od svega toga (9/72).

Moment povezivanja sa Allahom, moment viđenja Njegove veličine, moment oslobođenja poteškoće ove pomiješanosti i poteškoće ove zemlje i njenih bliskih briga, moment u kome iskrsava i javlja se u dubini ljudskog srca zračenje tog svjetla koje oči ne mogu da spoznaju, moment svijetljenja u kome se rasvjetljavaju osjećaji duša sa doticajem Allahova duha, jedinstven je moment svih ovih momenata koji se podudara sa neznatnim rijetkostima čovjeka u datom znaku čistote da bi se beščujno privuklo u susjedstvo svakog uživanja i nade. Pa kako u Božije zadovoljstvo da se zarone ove duše i da to stalno i neprekidno osjećaju! Eto

to će doista uspjeh veliki biti (9/72).

Poslije objašnjenja svojstva iskrenih vjernika i svojstava licemjera koji tvrde da vjeruju, Allah naređuje Svome Poslaniku da se bori protiv nevjernika i licemjera. Kur'an Časni potvrđuje da su ovi nevjernici govorili riječi nevjerovanja i nisu vjerovali ni poslije prihvatanja islama. Težili su da iznevjere u tome Allaha, a to je došlo i u Objavi, na čemu su oni insistirali. Kur'an se čudi njihovu stavu prema Resulullahu (alejhi's-selam) i onome što je on svojim pozivom činio radi dobra i bogatstva i pokašavao da ih

privuče na pokajanje i uplaši ih zbog njihova zadržavanja i ustrajavanja u nevjerovanju i licemjerstvu.

O Vjerovjesniče, bori se protiv nevjernika i licemjera i budi prema njima strog! Prebivalište njihovo biće džehennem, a grozno je on boravište. Licemjeri se zaklinju Allahom da nisu govorili, a sigurno su govorili nevjerničke riječi i pokazali da su nevjernici, nakon što su javno islam bili primili, i htjeli su da učine ono što nisu uspjeli. A prigovaraju samo zato što su ih Allah, iz obilja Svoga, i Poslanik Njegov imućnim učinili. Pa ako se pokaju, biće im dobro; a ako glavu okrenu, Allah će ih i na ovom i na onom svijetu na muke nesnosne staviti, a na Zemlji ni zaštitnika ni pomagača neće imati (9/73-74).

Vjerovjesnik (alejhi's-selam) bio je suviše blag prema licemjerima, ali je i odvraćao poglede od njih. Eto, on je izražavao krajnju blagost i vrhunac toleracije prema njima. Allah mu je naređivao da s njima ponovo počne i povezao ih u tekstu sa nevjernicima, obavezao ga da povede borbu protiv jednih i drugih i to žestoku, okrutnu borbu, u kojoj nema ni najmanje milosti i obzira.

Blagost ima svoje mjesto, a i žestina, također, svoje mjesto, i kada prođe vrijeme blagosti, onda neka nastupi okrutnost i žestina. Kada prestane vrijeme strpljenja, neka nastupi stroga odlučnost. Svaki pokret ima svoje zahtjeve, svaki program svoje faze, a blagost katkada može da izazove i mučninu i produžetak koji može štetiti. U idžtihadu o okrutnosti protiv licemjera katkada se javlja razlika. Da li će to biti mačem kao što se to prenosi od Alije (neka mu je časno lice), a što je prihvatio i Ibni Džerir (Bog mu se smilovao), ili će to biti postupanjem i suočavanjem i otklanjanjem ružnih djela na prvi pogled, kao što se to prenosi od Ibni Abasa (Bog mu se smilovao). A ono što se desilo, kao što će doći Vjerovjesnik (alejhi's-selam) nije ubijao licemjere.

Licemjeri se zaklinju Allahom da nisu govorili, a sigurno su govorili nevjerničke riječi i pokazali da su nevjernici, nakon što su javno islam bili primili, i htjeli su da učine ono što nisu uspjeli (9/74).

Ovaj tekst svojom općenitošću izlaže stanje munafika u brojnim situacijama i ukazuje kakvo zlo su više puta htjeli učiniti Vjerovjesniku (alejhi's-selam) i muslimanima. Ovdje su brojna kazivanja koja govore o posebnim momentima zbog čega je objavljen sljedeći ajet.

Katade kaže: Objavljen je o Abudullahu ibni Ubejju, a to je da su se dva čovjeka međusobno potukla, jedan iz plemena Džuheni, a drugi

ensarija. Džuheni je napao ensariju, pa Abdullah reče ovom ensariji: "Zar nećete pomoći vašem bratu? Tako mi Boga, nema nikoga sličnog nama i Muhammedu, osim kao što kaže neko: "Uhranio svoga psa da ga on ujede", pa dodade: "Kad bismo se mi povratili u Medinu, oni koji su ugledni protjerali bi one koji su mizerni." Jedan između muslimana ču to i ode žurno do Vjerovjesnika i upita ga. Vjerovjesnik ga je zakleo Bogom. U vezi sa ovim, Allah je objavio ovaj ajet.

Imam Ebu Džafer ibni Džerir prenosi svojim senedom od Ibni Abbasa slijedeće: Jednog dana Vjerovjesnik (alejhi's-selam) odsjeo u sjeni pod jednim stablom i reče: "Doći će vam jedan čovjek, pogledat će na vas šejtanskim okom i, kada vam dođe, nemojte s njim razgovarati." Nije mnogo prošlo, pojavi se čovjek plave puti i Resullulah (alejhi's-selam) ga pozva i reče: "Zbog čega ti grdiš i psuješ mene, i ti i tvoji drugovi?" Čovjek ode i dođe sa svojim drugovima; zakleše se Allahom šta su rekli kako bi se prešlo preko toga. Tada je Allah Uzvišeni objavio: *Licemjeri se zaklinju Allahom da nisu govorili* (9/74).

Prenosi se od Urvea ibni Zubejra i drugih šta su mu rekli, da je ovaj ajet objavljen o Džilasu ibni Suvejdu ibni Samidu koji je imao pastorka svoje žene zvanog Umejr ibni Sad. Ovaj Džilas kaže: "Ako je istina ono što je donio Muhammed, onda smo mi gori od ovih naših crvenih deva koje jašemo." Ovaj Umejr reče: "Boga mi, Džilasu, ti si meni najdraži i smatram te najljepšim i onim koji me stavlja na iskušenje. Ti si najuzvišeniji da bi do njega došlo nešto što on prezire. A rekao si nešto, kad bih ja to ponovio, to bi te osramotilo, a kad bih to prešutio, to bi te upropastilo. Jedno od tog dvoga je za mene lakše od tog drugoga." Pa je o tome obavijestio i Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i on je to osudio i zakleo ga Bogom na ono što je rekao. Tada su objavljeni ovi ajeti. Ovaj čovjek kaže: "Ja sam to već rekao i Allah mi je predočio teobu i ja se kajem. Teoba je primljena od Njega."

Međutim, ove verzije ne poklapaju se sa tekstom *I htjeli su da učine nešto što nisu uspjeli* (9/74). Ovi rivajeti se međusobno dopunjuju, jer je njihov smisao ono što je željela grupa munafika u vrijeme povratka Vjerovjesnika iz borbe na Tebuku, a to je da ubiju Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i da ga umore dok se vraćao sa Tebuka, i mi smo izabrali jedno od tih značenja.

Imam-i Ahmed (Bog mu se smilovao) kaže: Prenio nam je Jezid, njega obavijestio Velid ibni Abullah ibni Džemi od Ibni Tufejla slijedeće: Kada je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) krenuo sa borbe na Tebuku, naredio

je glasniku da objavi: Vjerovjesnik (alejhi's-selam) zauzeo je Akabu.[53] Neka je niko drugi ne uzima. I dok je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) išao tako, dok mu je devu vodio Huzejfe, a tjerao Ammar, iskoči jedna grupa prerušena na kamilama i prekri Ammara dok je on slijedio Resulullaha (alejhi's-selam). Ammar (Bog mu se smilovao) poče da udara po licima kamila, a Resulullah (alejhi's-selam) reče Huzejfi: "Stani, stani!" Tako dok nije sišao Vjerovjesnik (alejhi's-selam) i dok se Ammar nije vratio. Tada upita: "Amare, znaš li ko su ovi?" - i Ammar odgovori: "Ja sam prepoznao kamile i prerušene ljude." Resulullah upita: "Pa znaš li šta su htjeli?" Ammar odgovori: "To samo Allah i Njegov Poslanik znaju." Na to Vjerovjesnik odgovori: "Htjeli su da odvoje Vjerovjesnika (alejhi's-selam), njegovu jahalicu i strmoglave ga." Prenosilac kaže da je Ammar pitao jednog od ashaba Vjerovjesnika (alejhi's-selam) pa je ovaj odgovorio: Zaklinjem te Allahom, znaš li koliko je bilo ljudi na toj Akabi? Amar odgovori: Bilo ih je četrnaest. Na to će ovaj: Ako si ti bio jedan od njih, onda ih je bilo petnaest. Prenosilac dodaje: Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je nabrojao trojicu od njih koji kažu: Tako nam Allaha, mi nismo čuli Allahovog Vjerovjesnika kako poziva, niti smo znali šta je htio narod, a Ammar dodaje: Uvjeren sam da su dvanaest preostalih zaratili sa Allahom i Njegovim Poslanikom još na ovom svijetu i na Dan kad se bude polagao račun.

Ovaj događaj otkriva tajanstvenost i skrivenost toga naroda. Bilo to ovo ili tako nešto, to jasno govori što se htjelo reći ovim ajetom. Izgleda da je veoma čudno da ljudske grudi kriju ovakve prijevare. Tekst se ovdje čudi njima:

A prigovaraju samo zato što su ih Allah, iz obilja Svoga, i Poslanik Njegov imućnim učinili (9/74).

Islam im nije ništa loše učinio da bi mu se zbog toga svetili. Bože moj, osim da bude bogat onaj koji ih je sačuvao nakon islama i da bude blagostanje koje ih je snašlo zbog islama, a kojeg oni preziru.

Poslije ovog čuđenja uslijedio je pogovor na ovo njihovo djelo i nakon otkrivanja njihove izdaje to je veoma mudro Uzvišeni raščlanio:

Pa ako se pokaju, biće im dobro; a ako glavu okrenu, Allah će ih i na ovom i na onom svijetu na muke nesnosne staviti, a na Zemlji ni zaštitnika ni pomagača neće imati (9/74).

---

[53] To je dosta tijesno uzvišenje na ovom putu.

Poslije svega ovog vrata pokajanja su potpuno otvorena širom pa ko hoće dobro sebi - neka krene na ta otvorena vrata, a ko hoće da i dalje nastavi krivim putem - posljedica mu je poznata. To je bolna kazna i na ovom i na onom svijetu i nestanak pomagača na zemlji. Ko hoće neka bira šta hoće. Onda sam sebe neka kori.

Pa ako se pokaju, biće im dobro; a ako glavu okrenu, Allah će ih i na ovom i na onom svijetu na muke nesnosne staviti, a na Zemlji ni zaštitnika ni pomagača neće imati (9/74).

Kur'an nastavlja sa izlaganjem uzoraka raznih licemjera, njihovih stanja i misli prije borbe na Tebuku i za vrijeme same borbe.

Ima ih koji su se obavezali Allahu: "Ako nam iz obilja Svoga dade, udjeljivaćemo, zaista, milostinju i bićemo, doista, dobri!" A kad im je On dao iz obilja Svoga, oni su u tome postali škrti i okrenuli se - a oni ionako glave okreću. I nadovezao im je On na to pritvornost u srcima njihovim sve do dana kada će pred Njega stati, zato što se onoga što su Allahu obećali ne pridržavaju i zato što stalno lažu (9/75-77).

Među licemjerima bilo je i takvih koji su se obavezali Allahu da će, ako ih obaspe Svojim blagodatima i opskrbom, oni dijeliti zekjat i činiti dobra djela. Međutim, ova obaveza imala je privremeni karakter i postojala je samo u vrijeme siromaštva i teške situacije, u vrijeme nade i pohlepe. A kada je Allah udovoljio njihovoj molbi, opskrbio ih iz Svoje dobrote, oni su zaboravili svoje obaveze i zanijekali svoje obećanje i snašla ih je ponovo požuda, škrtost i skučenost ruke, oni su se okrenuli od ispunjenja onoga što su bili obećali. Ovo je značilo prekid ugovora sa onima koji lažu protiv Allaha i ovo je bio uzrok dubokog ukorjenjenja licemjerstva u njihovim srcima, znak da će umrijeti sa takvim licemjerstvom i kao takvi susresti se sa Allahom.

Ljudska duša je slabašna osim duša onoga koji bude zaštićen od strane Allaha. Ona neće biti očišćena ove žudnje osim ako je Allah ne prožme imanom i izdigne je iznad svakodnevnih potreba ovog života i oslobodi je okova pohlepe i bliskog uživanja. Takva duša se kasnije nada nečem većem, nada se većem zadovoljstvu dodijeljenom od Allaha. Vjerničko srce smireno je u imanu. Ono se ne plaši siromaštva zbog toga

što dijeli, jer je ono sigurno da ono čime raspolaže čovjek - nestaje, a ono čime raspolaže Allah - ostaje. Ono je trajno. Ova smirenost pokreće srce čovjeka da dijeli svoja sredstva na Allahovu Putu, dobrovoljno, sa zadovoljstvom i pročišćavanjem. Takav čovjek je sasvim siguran, čak i kad bi izgubio sredstva i nestalo ih, kada bi i njemu zatrebalo i kada bi postao i siromašan, da će i tada imati daleko veću nadoknadu kod Allaha.

Međutim, kada je srce čovjekovo zakatančeno, bez ispravnog vjerovanja, a prirodna požuda popušta u njemu, te kad god bude pozvan da dariva ili daje zekjat, strah od siromaštva mu se priviđa i veže ga da ne dijeli. On postaje zatočenik te požude i straha, bez ikakve nade i spasa.

Onaj koji se obavezao Allahu, zatim zamijenio svoje obećanje i onaj koji laže protiv Allaha i ne ispunjava ono što je obećao, njegovo srce neće biti nikada bez licemjerstva jer - " tri su znaka licemjera": kad progovori, slaže, kad obeća, ne ispuni, i kada prihvati nešto kao povjerenje, iznevjeri.[54]

Nema sumnje: odstupanja od obaveze i laž protiv Allaha popraćeni su stalnim licemjerstvom u srcima te grupe na koju ukazuje slijedeći ajet:

I nadovezao im je On na to pritvornost u srcima njihovim sve do dana kada će pred Njega stati, zato što se onoga što su Allahu obećali ne pridržavaju i zato što stalno lažu (9/77).

Zar oni ne znaju da Allah zna ono što oni u sebi kriju i ono o čemu se sašaptavaju i da je Allah znalac svega skrivenog (9/78).

Zar oni ne znaju, a oni se pozivaju da vjeruju, da Allah ima uvida u svaku tajnu. On zna kakav razgovor kruži među njima. Oni misle da je to tajna jer šapuću potajno međusobno i skriveno od ljudi. Allah zna neviđeno, skriveno, prekriveno. Allah zna činjenicu, zna namjere u grudima. S obzirom na njihovo znanje o ovome, proističe da nisu mogli kriti namjere od Allaha. Zar oni nisu razgovarali suprotno od obaveza koje su preuzeli od Allaha? Laž protiv Allaha je došla do izražaja i u davanju obaveza i ugovora.

Brojna kazivanja navode se o uzroku objave ovih triju ajeta. Mi ćemo spomenuti samo rivajet Ibni Džerira i Ibni Ebi Hatema koje prenose kao hadis od Muana njegovim senedom u lancu: Ebi Umame Bahilija i Salebe ibni Hatiba ensarije, da je zamolio Vjerovjesnika (alejhi's-selam): "Zamoli

[54] Navodi se u Buhariji i Muslimu.

Allaha da nam da bogatstvo." Vjerovjesnik (alejhi's-selam) reče: "Teško tebi, Salebe, malo se zahvaljuješ na velikom dobru koje ti ne odgovara!" Ovaj će na to po drugi puta: " Zar ne vidiš da ih ima kao što je Allahov Poslanik, i tako mi Njega, koji gospodari mojim životom, da si htio da ide brdo zlata s tobom i srebra - išlo bi," i nastavlja: "Tako mi Onoga koji te je poslao, uistinu, da si se obratio Allahu i da me je opskrbio imetkom, dao bih svakome njegovo pravo koje mu pripada!" Na to će Vjerovjesnik (alejhi'-s-selam): "Bože, opskrbi Saleba imetkom!" Ovaj je uzeo imetak. Razvio ga je kao što se razvija svilena buba. Medina je postala tijesna. Istupio je iz nje i spustio se u jednu od njenih dolina tako da je počeo klanjati podne i ikindiju u džematu, a ostavio ostale namaze. I dalje se razvijao njegov imetak i umnožavao, pa je onda ostavio i namaze osim džume namaza. Imetak je i dalje rastao i razvijao se, kao što se razvija svilena buba, sve dok nije ostavio i džumu namaz. Onda je počeo da dočekuje konjanike petkom i pitao ih šta ima novo. Tada Vjerovjesnik (alejhi's-selam) upita: "Šta radi Saleb?" Odgovorili su mu: "Božiji Poslaniče, zadobio je bogatstvo, grad Medina mu je postala tijesna." Obavijestili su ga u cjelini o njemu. Tada Vjerovjesnik reče: "Teško Salebu! Teško Salebu! Teško Salebu!" U to vrijeme bio je objavljen ajet: *Uzmi od dobara njihovih zekjat..* (9/103). Tada je objavljen propis o davanju zekjata i Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je uputio dva čovjeka da ubiru zekjat od muslimana. Jedan od njih bio je iz plemena Džuhejne, a drugi iz plemena Sulejm. Vjerovjesnik im je dao napisati kako će ubirati zekjat od muslimana i predložio im: "Naredite Salebu i tom i tom čovjeku iz plemena Beni Sulejm i uzmite od njih dvojice zekjat." Oni su otputovali i kada su došli do Saleba, zatražili su od njega zekjat. Pročitali su mu pismo Vjerovjesnika (alejhi's-selam) a on kaže: "Pa ovo je džizja, ovo nije ništa drugo nego sestra džizje. Ja ne znam šta ovo znači. Idite dok ne raščistite s tim i vratite se meni!" To je čuo i Sulemi pa je pogledao na zube svoje deve, a onda je izdvojio radi zekjata i krenuo s njom prema njima. Kada su oni devu primijetili, kažu: Ovo ne odgovara tebi. Mi nećemo da prihvatimo to od tebe, a on kaže: "Uzmite je, ja sam zadovoljan da to dodijelim i eto, to je to." Oni su je uzeli od njega i produžili dalje prema ljudima da sabiru zekjat. Ponovo su se povratili do Saleba i on im je rekao: "Pokažite mi vaše pismo da ga pročitam i dodade: Ovo ipak nije ništa drugo do džizja. Ovo je samo sestra džizje. Idite vi, a ja ću da promislim!" Ova dvojica su se vratila i došla do Vjerovjesnika (alejhi's-selam). Kada ih je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) vidio, rekao je: "Teško Salebu!", prije nego što su oni rekli bilo šta. Vjerovjesnik je blagosiljao Selmana. Ova dvojica su obavijestili Vjerovjesnika šta je uradio Saleb, a šta Sulemi. Tada je Allah objavio: *Ima*

ih koji su se obavezali Allahu: "Ako nam iz obilja svoga dade, udjeljivaćemo zaista (9/75). I doda Vjerovjesnik: "Teško tebi, Salebe! Zbog tebe je objavljeno tako i tako." Tada Saleb izađe, pronađe Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i zamoli ga da primi od njega zekjat. Tom prilikom je rekao Vjerovjesnik: "Allah mi je zabranio da primim od tebe, Salebe, tvoj zekjat." Saleb tada poče posipati svoju glavu prašinom zemlje u znak žalosti, a Vjerovjesnik mu na to reče: "To je tvoje djelo, ja sam ti rekao, a ti nisi dao" - misli na zekjat. Pošto je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) odbio da prihvati zekjat od Saleba, Saleb se vrati svojoj kući, a Vjerovjesnik (alejhi's-selam) i umro, a nije primio od njega ništa. Zatim je Saleb došao Ebu Bekru (Neka je Bog zadovoljan njime), kada je Ebu Bekr postao halifa, pa i njemu rekao: "Ti znaš moju situaciju, šta je bilo sa mnom i sa Vjerovjesnikom, znaš moju situaciju u odnosu na ensarije, pa, molim te, primi moj zekjat." Ebu Bekr mu odgovori: "Tvoj zekjat nije primio Vjerovjesnik (alejhi's-selam) od tebe, odbio je da ga primi", i Ebu Bekr ga ne htjede primiti. I Ebu Bekr je umro, a nije ga primio. Kada je Omer (Bog mu se smilovao) postao halifa, i njemu je došao Saleb i zamolio ga riječima: "O, vladaru vjernih, primi moj zekjat", i Omer mu dogovori: "Njega nije primio Vjerovjesnik (alejhi's-selam), niti Ebu Bekr, pa zar ja da primim od tebe?" I ne primi ga. I Omer je umro a da ga nije primio. Kada dođe Osman (neka je Bog zadovoljan njime) za halifu, i njega je posjetio Saleb i zamolio riječima: Primi moj zekjat. I Osman mu odgovori: "Njega nije primio Vjerovjesnik (alejhi's-selam) od tebe, ni Ebu Bekr, ni Omer, pa zar ja da ga primim od tebe?" Ni on ga ne primi. Saleb je totalno propao u vrijeme Osmanova hilafeta.

Bez obzira bio ovaj događaj popraćen objavom ovih ajeta ili nekih drugih, tekst ima opću poruku. On ocrtava opću situaciju, ocrtava uzorak koji se stalno ponavlja među ljudima koji neće da se osvijeste, kod kojih vjerovanje nije utemeljeno. Ako je ova verzija istinita i ako je ovaj događaj vezan sa objavom ovih ajeta, onda znanje Vjerovjesnika (alejhi's-selam) da dokida ugovor i laži koje su upućene protiv Allaha su naslijedili mnogi u čijim je srcima licemjerstvo i koji će ostati takvi sve dok se ne susretnu sa Allahom. To će biti ono što će ih spriječiti da ne bude primljen zekjat kao zekjat Salebov i njegovo pokajanje koje je on ispoljio, biće da se neće postupati s njim otvoreno, skladno šeriatu, nego prema znanju i situaciji u kojoj nema ni najmanje sumnje jer su to vijesti koje stižu od Sveznajućeg, o svemu Obaviještenoga. Postupak Vjerovjesnika (alejhi's-selam) bio je postupak odgoja, izražen kroz odbijanje njegovog zekjata, ali ne uzimajući u obzir njega da je odpadnik od vjere, pa da se primijeni na njega kazna otpadništva, niti je tretiran kao musliman pa da od njega primi njegov zekjat. Ovo ne znači da se licemjeri oslobađaju davanja zekjata prema

Allahovu zakonu, jer Allahov zakon odmjerava ljude prema njihovom vanjskom ponašanju ukoliko se nema o njima sigurnog saznanja kao što je to bio slučaj kod ovog posebnog momenta, i na to se to ne može primijeniti.

Međutim, kazivanje o ovom događaju otkriva nam kako su postupali prvi muslimani i kako su gledali na obavezu zekjata. Oni su zekjat smatrali kao da je to za njih neka vrsta blagodati i svaki onaj koji odbija da udijeli zekjat ili odbija da ga primi, on je na gubitku, on zaslužuje sažaljenje koje ga je zadesilo zbog odbijanja zekjata. Oni su spoznali pravi smisao izražen u Allahovim riječima:

Uzmi od dobara njihovih zekat, da ih njime očistiš i blogoslovljenim ih učiniš. (9/103)

Muslimani su imali bogatstvo koje su postigli, a ne neku vrstu kazne koju su morali snositi. Velika je razlika između strogih obaveza koje se daju radi ostvarenja Allahova zadovoljstva i poreza koji se plaća zbog toga što ga zakon propisuje, nameće i kažnjava ljude ako ga ne izmiruju.

Tekst Kur'ana u nastavku izlaže razne vrste svog poimanja licemjera o zekjatu. Njihova se poimanja o tome potpuno razlikuju od poimanja iskrenih vjernika. Kur'anski tekst otkriva boju prirode namigivanja licemjera i prigovora koji izbija iz njihove prirode koja je devijantna i tajna.

One koji vjernike ogovaraju zato što zekat daju, a rugaju se i onima koji ih s mukom daju - Allah će kazniti za izrugivanje njihovo, i njih čeka patnja nesnosna (9/79).

Kazivanje koje se prenosi o uzroku objave ovog ajeta predstavlja iskrivljeni pogled licemjera, prirodu licemjerstva u odnosu na Allahov put, predstavlja podstreke licemjerstva u njihovim dušama.

Ibni Džerir navodi lancem prenošenja preko Jahjaa ibni Ebi Ubeja Kesira, Seida, Katadea i Ibni Hatema, preko Hakema ibni Ebana od Ikrimea, raznim terminima slijedeće: Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je podstrekavao muslimane na zekjat (u vrijeme borbe na Tebuku) i Abdurahman ibni Auf donese četiri hiljade i reče: "Božiji Poslaniče, ja imam osam hiljada, donio sam ti pola od toga, a pola zadržao za sebe." Vjerovjesnik mu odgovori: "Allah te blagoslovio i u onome što si zadržao

za sebe i u onome što si dao!" Ebu Ukajl donese sa' datula i reče: "Božiji Poslaniče, ja sam dobio dva sa'a datula, jedan sa' sam dao kao zajam Allahu, a drugi ostavio svojoj porodici." Ibni Džerir nastavlja i kaže: Licemjeri su mu to prigovarali riječima: To što je dao Ibni Auf nije ništa drugo do licemjerstvo, popratyvši to riječima: Nisu li Allah i Njegov Poslanik bogatiji od ovog sa'a?"

U drugoj verziji stoji da su oni rekli o Ebi Ukajlu: Ovaj Ebu Ukajl radio je da bi zaradio dva sa'a kao platu, donio jedan od njih Vjerovjesniku (alejhi's-selam) i oni kažu da je on samo time htio da se i on spomene.

Ovo su licemjeri govorili o vjernicima koji su dobrovoljno davali zekjat i sasvim zadovoljni, smireni i željni da učestvuju u džihadu, svaki prema svojoj moći, svaki prema cilju svoga truda. Oni su to govorili jer nisu spoznavali elemente pokretanja ove dobrovoljnosti u dušama vjernika, nisu spoznavali osjećaje savjesti koja se ne može smiriti bez dobrovoljnog davanja, nisu osjećali to uzdizanje koje proističe iz samog sebe da bi se odazvali na poziv vjerovanja, podnošenja žrtava i učestvovanja u borbi. Oni su to govorili zbog izostanka iz borbe, zbog licemjerstva, zbog priče da bi sami sebe spomenuli. Time su povrijedili mnoge koji su dali mnogo od sebe, a omalovažili one koji su dali malo, jer nisu imali, pa su dali malo. Od njihovog vrijeđanja i nanošenja mahana nije ostao niko miran ko je činio dobro, a oni ostali da sjede kod kuća, izostali iza borbe stisnutih ruku, požudnih duša, dijeleći samo kada ih drugi gledaju, i zbog licemjerstva poznaju samo ove niske i mizerne povode da bi nešto udijelili.

Ovdje se tekst suočava s njima odlučnim i presudnim odgovorom:

Allah će kazniti za izrugivanje njihovo, i njih čeka patnja nesnosna (9/79).

O, kako je to podrugljivo strašilo! O, kako je strašna ta posljedica! Mala prijezirna grupa slabih i prolaznih ljudi čeka ismijavanje Stvoritelja Silnoga koji će na njih izliti Svoju kaznu koja ih očekuje. Eto to je zaista strašan, grozan strah!

Molio ti oprosta za njih ili ne molio, molio čak i sedamdeset puta, Allah im neće oprostiti - zato što u Allaha i Njegova Poslanika ne vjeruju. A Allah neće ukazati na pravi put nevjernicima (9/80).

Ovim licemjerima koji prigovaraju dobrovoljnim davaocima zekjata, na ovaj način definitivno je određena sudbina. Obećanju nema izmjene.

Allah im neće oprostiti (9/80).

Neće im se moći pronaći oprost jer im nije ni obećan.

Izgleda da je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) tražio oprost za griješnike, ne bi li im Allah oprostio. Međutim, ovi su obaviješteni da je njihova sudbina već određena. Tu nema povratka.

Zato što u Allaha i Njegova Poslanika ne vjeruju (9/80).... A Allah neće ukazati na pravi put nevjernicima (9/80).

To su oni koji su skrenuli sa Pravog Puta. Njima se čovjek ne može nadati pokajanju. Njihova su srca pokvarena, pa se ne može ni očekivati da će se popraviti.

...molio čak i sedamdeset puta, Allah im neće oprostiti... (9/80).

Broj sedamdeset ovdje je spomenut da označi mnoštvo. Nije upotrijebljen da znači određeni broj. Ovdje se daje opće značenje da im se neće oprostiti jer nema puta da im se oprosti. Ljudsko srce, kada dođe na određenu granicu pokvarenosti i smutnje, ne može se popraviti. Isto tako zabluda, kada dođe do određenog mjesta, poslije toga ne može se povratiti na Pravi Put. Allah najbolje zna kakva su srca.

Ovdje tekst govori, po drugi put, o onima koji su izostali iza Vjerovjesnika (alejhi's-selam) u borbi na Tebuku.

Oni koji su izostali iza Allahova Poslanika veselili su se kod kuća svojih - mrsko im je bilo da se bore na Allahovu putu zalažući imetke svoje i živote svoje, i jedni drugima su govorili: "Ne krećite u boj po vrućini!" Recite: "Džehennemska vatra je još vruća!" Kad bi oni samo znali! Malo će se oni smijati, a dugo će plakati, biće to kazna za ono što su zaslužili. I ako te Allah ponovo vrati nekima od njih, pa te zamole da im dopustiš da pođu s tobom u boj, ti im reci: "Nikad sa mnom u boj nećete ići i nikada se sa mnom protiv neprijatelja nećete boriti! Bili ste zadovoljni što ste prvi put izostali, zato ostanite s onima koji ionako ne idu u boj." I nijednom od njih, kad umre, nemoj namaz obaviti, niti sahrani njegovoj prisustvovati, jer oni u Allaha i Njegova Poslanika ne vjeruju i kao nevjernici oni umiru. Neka te ne ushićuju bogatstva njihova i djeca njihova! Allah želi da ih njima na ovom svijetu namuči i da skončaju kao nevjernici (9/81-85).

Ovo su oni koje je pogodila težina ove zemlje, težina pohlepe za mirom i požude za bogatstvom. S njima su ostali slabi i oni koji se šalom ponose, zatim oni čija su srca bez imana. To su oni koji su izostali. Ovaj izraz baca sjenu omalovažavanja kao da su uživali, izostali ili zanemarili, pa ostali. Oni se vesele miru i rahatluku nasuprot Vjerovjesniku. Oni su

ostavili mudžahide da podnose ljetnju žegu, ulažu trud i smatraju da je spas cilj kome teže ljudi. *Mrsko im je bilo da se bore na Allahovu putu zalažući imetke svoje i živote svoje, i jedni drugima su govorili: Ne krećite u boj po vrućini!* (9/81). To su riječi onih koji su pospani, umorni, onih koje ne interesuje ništa što interesuje druge ljude.

Ovi imaju svoj uzorak slabog interesiranja i htijenja. Mnogi od njih koji izbjegavaju umor, bježe od napora i vole jeftini mir nad plemenitom borbom, vole prijezirni mir nad uzvišenom opasnošću. To su oni koji se kriju iza ozbiljnih redova koji stupaju, koji znaju šta hoće, koji prihvataju i snose obaveze poziva. Međutim, ovi redovi su ispunjeni na svojim stazama teškim posljedicama jer shvaćaju svojom prirodom da svaka borba ima i teške posljedice po čovjeka pa je otuda ona bolja i slasnija od sjedenja, izostajanja i bezveznog rahatluka koji ne dolikuje ljudima.

Tekst im govori o opasnosti koja se sigurno nadvila nad njima.

Jedni drugima su govorili: "Ne krećite u boj po vrućini!" Reci: "Džehennemska vatra je još vruća!" - kad bi oni samo znali (9/81).

Kad bi se oni zaštitili žege na ovom svijetu, pa uživali u spašenju i sjeni, pa onda - šta će biti s njima kada dođu u džehennemski pakao koji je topliji, žešći, gdje će oni duže ostati?! To je gorka ironija, ali istovremeno i istina. Pa tada im predstoji borba na Allahovu Putu koja traje jedno određeno vrijeme, a za vrijeme žege na Zemlji, ili će biti bačeni u Džehennem, a niko ne zna koliko će trajati, osim Allah.

Malo će se oni smijati, a dugo će plakati, biće to kazna za ono što su zaslužili (9/82).

To je zaista smiješno na zemlji, jer je vrijeme na zemlji ograničeno. Pravo plakanje je na budućem svijetu koji će dugo trajati, jer je jedan dan kod vašeg Gospodara kao hiljadu godina prema vašem računanju.

... biće to kazna za ono što su zaslužili (9/81).

To je kazna za određenu vrstu posla. To je pravedna i tačno zaslužena kazna.

Ovi koji su odabrali mir umjesto borbe u teškim časovima i izostali iza povorke prvi put, nisu podobni za borbu niti se od njih treba nadati da učestvuju u borbi, niti treba tolerantan prema njima biti, nego se praviti kao da se i ne primjećuju. Njima ne treba ukazati čast da idu u borbu iza koje bi rado izostali.

I ako te Allah ponovo vrati nekima od njih, pa te zamole da im dopustiš da pođu s tobom u boj, ti im reci: "Nikad sa mnom u boj nećete ići i nikada se sa mnom protiv neprijatelja nećete boriti! Bili ste zadovoljni što ste prvi put izostali, zato ostanite s onima koji ionako ne idu u boj" (9/83).

Ovi pozivi imaju potrebu za čvrstim, ispravnim, stabilnim, opredijeljenim prirodama za dugu i tešku borbu. Međutim, redovi koji su prožeti slabićima i popustljivima koji traže mir nisu čvrsti da u teškim momentima podnesu žestinu, nego šire međusobni nemir. Oni izazivaju zbunjenost, slabost i uznemirenost. One koji su slabi i koji izostaju iza borbe treba držati daleko, daleko od redova i štititi se njih da ne izazovu nemir i poraz. Tolerantnost prema onima koji izostaju iza redova u teškim sahatima, a onda se vraćaju u te redove kada nastaje blagostanje, znači prekršaj za cijeli tabor. Svaki narod koji se bori na Pravom Putu mora se žestoko boriti protiv njih.

... ti im reci: Nikad sa mnom u boj nećete ići i nikada se sa mnom protiv neprijatelja nećete boriti! (9/83).

Zašto?

Bili ste zadovoljni što ste prvi put izostali... (9/83).

Vi ste već izgubili pravo i čast na izlazak. Čast iščekivanja u vojnoj jedinici. Borba je teret. Njega može podnijeti samo onaj ko je spreman za to. Tu nema tolerantnosti niti prazne priče.

...zato ostanite s onima koji ionako ne idu u boj. (9/83).

S vama su ostale dvije vrste ljudi.

Ovo je put koga je ocrtao Uzvišeni Allah Svom Plemenitom Poslaniku. To je put poziva i nade - zauvijek. Ti koji se pridržavaju poziva, neka znaju da je to put za svugdje i za svagdje.

Isto onako kao što je naredio Allah Svome Poslaniku (alejhi' s-selam) da ne dopušta onima koji su izostali iza borbe u teškim momentima, da se vrate i priključe redovima, naredio je da se s njih ne otkriva nikakva sjena plemenitosti.

I nijednom od njih, kad umre, nemoj namaz obaviti, niti sahrani njegovoj prisustvovati, jer oni u Allaha i Njegova Poslanika ne vjeruju i kao nevjernici oni umiru (9/84).

Neki komentatori iznose posebna kazivanja o ovom ajetu. Međutim, ovaj ajet ima općenitije značenje od ovih posebnih događaja. On u osnovi potvrđuje princip odluke kakva treba da bude u sistemu društva koje se bori na putu Allahove vjere. Nema tolerancije i pojave plemenitosti prema onome koji više voli selamet i popustljivost, kad se radi o teškoj borbi. Tu nema rasprave o procjeni položaja takvih osoba, gdje bi im bilo mjesto u redovima. Analogija ove odluke je strpljenje, stalnost, snaga, insistiranje i odlučnost koja ne dopušta popustljivost niti blagost.

Tekst objašnjava ovu zabranu ovdje na ovom mjestu. *Jer oni u Allaha i Njegova Poslanika ne vjeruju i kao nevjernici oni umiru* (9/84). To je posebno objašnjenje nakon namaza ili zadržavanja Vjerovjesnika (alejhi's-selam) na mezaru licemjera, ali je i pravilo, kao što smo rekli, daleko opširnije od određene posebnosti. Namaz i zadržavanje su nešto plemenito. Muslimansko društvo ne treba ispoljavati ovu plemenitost prema onome ko je izostao iza tabora u teškim momentima borbe, očekujući vrijednost borbe. Neka vrijednost ljudi bude vezana i ovisna o onome šta su ljudi uložili na Allahovu Putu, neka bude vezana za ono na čemu su se strpili kod ulaganja truda i ostali čvrsti u borbi, bili iskreni prema sebi, svome životu i svojim imecima radi Boga, i nisu izuzimali ni sebe ni svoje živote u tim teškim momentima, a onda se povraćali u redove plemenitih.

Nema očite plemenitosti kojih bi oni postigli u očima ove grupacije, nema sakrivene plemenitosti koju bi oni postigli u svijetu savjesti.

Neka te ne ushićuju bogatstva njihova i djeca njihova! Allah želi da ih njima na ovom svijetu namuči i da skončaju kao nevjernici (9/85).

Opće značenje ovog ajeta je izloženo već u kontekstu. Međutim, povoljnost njegovog navođenja izazvalo je razilaženje među misliocima. Ovdje se misli da se ne može uspostaviti neko mjerilo koje bi se odnosilo na imetke i djecu, jer oduševljenje time je jedna vrsta osjećajne plemenitosti prema njima, a ovi to ne zaslužuju ni stvarno. To je neka vrsta omalovažavanja, njihovo zanemarivanje i sve ono čime oni raspolažu.

A kad je objavljena sura da u Allaha vjerujete i da se zajedno sa Poslanikom Njegovim borite, najimućniji od njih su zatražili odobrenje od tebe i rekli: "Ostavi nas da budemo sa onima koji ne idu u boj!"

Zadovoljavaju se da budu sa onima koji ne idu u boj, srca njihova su zapečaćena, pa oni ne shvaćaju! Ali, Poslanik i oni koji s njim vjeruju bore se zalažući imetke svoje i živote svoje. Njima će svako dobro pripasti i oni će ono što žele ostvariti. Allah im je pripremio džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno boraviti. To je veliki uspjeh! (9/86-89).

To su dvije prirode. Jedna je priroda licemjerstva, slabosti i potčinjenosti, a druga priroda vjerovanja, snage i iskušenja. To su dva pravca ili dvije linije: linija koja krivuda, izostaje i zadovoljava se nižim; zatim linija ili plan Pravog Puta, ulaganja i davanja zekjata i plemenitosti.

Kada je ova sura bila objavljena i u njoj naređena borba, došli su neki moćnici koji su raspolagali sredstvima za borbu i imetkom. Došli su ne da bi pristupili u redove kao što nameće njihova moć i sposobnost koju im je Allah darovao i da se zahvale na blagodatima koje im je Allah udijelio, nego da izostanu i iznesu ispriku za neodlazak i zatraže da ostanu sa ženama, jer nisu zaštićeni ni oni, niti njihovi stanovi, ne osjećajući ni najmanje poniženje u ovom izostanku i sjedenju, dok su oni u takvoj situaciji. Ovi koji traže spas i selamet ni najmanje ne osjećaju sramotu. Selamet je njihov cilj kojim su oni zadovoljni, a bez njega ne.

... zadovoljavaju se da budu sa onima koji ne idu u boj (9/87).

...srca njihova su zapečaćena, oni ne shvaćaju (9/87).

Da su bili shvatili, oni bi sigurno spoznali kakva je snaga, plemenitost i očuvanje te plemenitosti u borbi. A shvatili bi i kakva je slabost, niskost i prolaznost u izostajanju iza borbe.

"Za poniženje ima porez kao što za plemenitost ima porez. Porez na poniženje je vrlo često nešto najsramnije. Neke slabe duše dopuštaju da plemenitost ima porez koji se ne može izmiriti i izabiru zbog toga poniženje bježeći od ove teške obaveze, pa žive bijednim i jeftinim, groznim, uznemirenim životom bojeći se i svoje sjene. Rastavljaju se i od svoga eha, smatraju da svako jutro ide protiv njih. Primijetit ćeš da su to ljudi koji najviše teže za životom. To su oni poniženi koji daju porez sramnije od obaveza plemenitosti. Oni daju porez poniženja u cjelini, daju ga sami od sebe, daju ga koliko mogu, daju ga radi sama sebe i svoga glasa, daju ga iz svoga zadovoljstva. Često oni njega daju i svojom krvlju i imecima, a oni to ne osjećaju."[55] Ko su ovi?

[55] Uzeto iz poglavlja *Daribetu'z-zull* u djelu *Dirasatun islamijje*.

Zadovoljavaju se da budu sa onima koji ne idu u boj, srca njihova su zapečaćena, pa oni ne shvaćaju! (9/87).

Ali Poslanik i oni koji s njim vjeruju... (9/88) oni su drugi uzor ljudi, ne ovaj gore spomenuti.... *bore se zalažući imetke svoje i živote svoje* (9/88). Oni ustaju sa obavezama vjere, izvršavaju propise vjere, rade radi časti koja se ne može postići sjedenjem. *...Njima će svako dobro pripasti...* (9/88). Dobro ovog i onog svijeta. Oni će imati na ovom svijetu čast, plemenitost, bogatstvo i glavnu riječ, a na budućem svijetu oni će imati najveći mogući dio. Oni će imati zadovoljstvo Plemenitog Allaha. ... *i oni će ono što žele ostvariti* (9/88). Ostvariti na ovom svijetu, kroz plemeniti, ispravni život i spas na budućem svijetu, izražen u velikoj nagradi. *Allah im je pripremio džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno boraviti. To je veliki uspjeh!* (9/89).

Dolazili su i neki beduini koji su se izvinjavali i tražili dopuštenje da ne idu, i tako su izostali oni koji su Allahu i Njegovu Poslaniku lagali; a teška patnja pogodiće one među njima koji nisu vjerovali (9/90).

Što se tiče onih prvih, oni će imati stvarnu kaznu ako budu tražili zašto su izostali iza borbe. Međutim, oni drugi su izostali iza borbe bez ikakave isprike, ostali su iza borbe nagoneći u laž i Allaha i Njegova Poslanika. Ove koji ne vjeruju čeka bolna kazna. Međutim, oni koji su se pokajali, a nisu bili nevjernici nego su šutjeli, možda će im sudbina biti druga, ne kao sudbina ovih.

Na kraju se definira obaveza borbe i da izlazak u borbu nije težak udarac za one koji su moćni pa i za one koji nisu. Islam je vjera lahkoće. Allah ne obavezuje nikoga ničim iznad njegove moći. Oni koji nisu sposobni da idu u vojsku, nisu ni dužni, niti će odgovarati, niti će biti kažnjeni, jer imaju ispriku.

Neće se ogriješiti nemoćni i bolesni, i oni koji ne mogu da nađu sredstva za borbu, samo ako su prema Allahu i Njegovu Poslaniku iskreni. Nema razloga da se išta prigovara onima koji čine dobra djela - a Allah prašta i samilostan je - ni onima kojima si rekao, kad su ti došli da im daš životinje za jahanje: "Ne mogu naći za vas životinje za jahanje" - pa su se vratili suznih očiju, tužni što ne mogu da ih kupe (9/91-92).

Slabi i nemoćni nisu obavezni da idu u borbu zbog bolesti ili zbog starosti. Oni ostaju kod kuće. Nisu obavezni da idu u borbu ni bolesni, koji ne mogu da se kreću ni bore. Nisu obavezni ni oni koji nemaju ništa, koji ne mogu da nađu ono čime bi se spremili za borbu. Niko od ovih nije odgovoran ako izostane iza borbe na bojnom polju, ali ako su im srca iskrena prema Allahu i Poslaniku, ako ne varaju i ne obmanjuju i ako rade ono što mogu, ne u borbi nego, npr. stražare ili štite ili se brinu o ženama i djeci u islamskoj zemlji. Što se tiče drugih poslova od kojih muslimani imaju koristi, ovi nisu odgovorni, jer čine dobro onoliko koliko mogu, a oni koji čine dobro - nisu odgovorni. Odgovorni su samo oni koji će biti pitani i koji su neki faktori. Bit će griješni samo oni koji čine zlo.

Neće biti griješni ni oni koji ostaju kod kuća a ne bore se, oni koji nisu našli sredstvo za jahanje koje bi ih prenijelo na mjesto borbe, koji budu lišeni učestvovanja u ovome zbog toga što nemaju jahalice, a njihove duše osjete zbog toga bol, tako da im oči zasuze jer nemaju šta da nađu što bi mogli utrošiti i spremiti se za borbu.

To je slika djelotvornosti za pravu želju stupanja u borbu. To je slika iskrenog bola onih koji su lišeni blagodati da bi to mogli izvršiti. To je realna slika koju su sačuvala kazivanja o muslimanskim skupinama iz vremena Vjerovjesnika (alejhi's-selam), kazivanja koja se katkada razilaze u definiranju imena tih kazivanja, ali se podudaraju u prenošenju istinitog događaja.

Aufi prenosi od Ibni Abbasa, da je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) naredio ljudima da šalju i vode sa sobom ratnike. Jednog dana dođe jedna grupa muslimana Vjerovjesniku, među kojima je bio Abdullah ibni Mugfil Mazini, i reče: Božiji Poslaniče, pošalji i nas. A Poslanik njemu odgovori: "Boga mi, nemam ništa što bi te moglo odnijeti!" Ovi se vratiše, ali uplakani. Dosuđeno im je da ostanu, da ne idu u borbu, jer nemaju sredstava da se spreme niti kamila da ih prenesu. Kada je Allah primijetio tu njihovu težnju i ljubav prema Njemu i prema Njegovu Poslaniku, uputio im je izvinjenje u Svojoj Knjizi:

Mudžahid kaže da je ovaj ajet obavljen u vezi sa Mukrinom iz Mezine:

Muhammed ibni Kab kaže da je bilo sedam osoba iz plemena Omer ibni Auf, a to su: Salim ibni Auf, zatim iz plemena Beni Vakif, Haremi ibni Omer, iz plemena Beni Mazin, Ibni Nedžar, Abdurrahman ibni Kab zvani

Ebi Lejla, iz plemena Meali, Fadlullah iz plemena Beni Suleme, Amr ibni Atame i Abdullah ibni Amr Mazini.

Ibni Ishak kaže u tekstu koji se odnosi na borbu na Tebuku: "Zatim neki muslimani dođoše Vjerovjesniku (alejhi's-selam) plačući, a bilo ih je sedmerica, uglavnom ensarije, i drugi iz plemena Benu Amr Ibni Auf. Salim ibni Umejr i Alije ibni Zejd, braća Beni Harisa i Ebu Lejla Abdurrahman ibni Kab brat Beni Mazina i Amr ibni Hamam ibni Džemuh brat Beni Selema i Abdullah ibni Mugfil Mazini. Neki ljudi kažu: Ne, nego je to bio Abdullah ibni Amr Mazimi i Huremi ibni Abdullah brat Beni Vakifa i Ijad ibni Sarije Fezari. Oni su tražili od Vjerovjesnika nešto što ih može prenijeti do borbe jer su bili siromašni. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je rekao: *Ja ne mogu naći za vas životinje za jahanje* (9/92). Oni su se vratili a oči su im bile pune suza od žalosti što nisu našli ništa što bi mogli utrošiti za pripremu i odlazak u boj.

Islam je pobijedio ovakvim duhom. Ovakvim duhom uzdignuta je Allahova riječ. Pogledajmo gdje smo mi sada u odnosu na ove! Pogledajmo, gdje su naše duše u odnosu na ovu družinu? A onda da zatražimo pomoć i čast, ako imamo u sebi išta od ovog osjećaja. U protivnom, da se prekrijemo i navučemo zastor na sebe. A Allah je taj koji pomaže.

Kraj desetog džuza, slijedi jedanaesti riječima Uzvišenoga: *A ima razloga da se prigovori onima koji od tebe traže dozvolu da izostanu, a imućni su* (9/93).

ISBN 9958-622-05-X (Sv. 10)

ISBN 9958-622-05-X (Sv. 10)